

Проців Олег

**Торгівля та добування
дичини та риби у Галичині
кінця XIX – початку XX ст.**

Івано-Франківськ

2022

УДК 639(09) (477.83/.86),,18/19“

ББК 47 Г (4 Укр3)

П 84

**П 84 ПРОЦІВ О.Р. Торгівля та добування дичини та риби у Галичині
кінця ХІХ – початку ХХ ст. // Івано-Франківськ, ФОЛІАНТ, 2022
– 475 с.**

ISBN 978-617-7970-85-8

УДК 639(09) (477.83/.86),,18/19“

ББК 47 Г (4 Укр3)

П 84

ISBN 978-617-7970-85-8

© Олег ПРОЦІВ, 2022 р.

© Фоліант 2022

АНОТАЦІЯ

Розглянуто економічне значення експорту та імпорту мисливської продукції у Галичині кінця XIX – початку XX ст. Проаналізовано статистичні дані Галичини та інших країн Європи та практику правозастосування органів державної влади при здійсненні експортних та імпортних операцій. Виявлено закономірності й особливості експорту та імпорту мисливської продукції, їх вплив на ціноутворення дичини, якість продукції та її популяцію, традиції споживання. Сформульовано причинно-наслідкові зв'язки впливу попиту на мисливську продукцію у Галичині та країнах Європи на формування цін. Встановлено компетенцію органів державної влади та органів місцевого самоврядування в організації державного управління експортно-імпортними операціями. Розглянуто міжнародну співпрацю країн Європи та вплив міжнародних державних та громадських організацій в організації зовнішньоекономічної діяльності.

Проілюстровано напрямки діяльності мисливських товариств в Австро-Угорській імперії та Польщі у другій половині XIX–початку XX століття в частині лобіювання законодавчого забезпечення державного управління у торгівлі дичиною та впливу на органи державної влади та місцевого самоврядування щодо ефективного дотримання існуючих вимог законодавства. Висвітлено діяльність товариств в організації матеріального, інформаційного, інституційного, наукового забезпечення процесу легалізації торгівлі дичиною. Проведено аналіз діяльності товариства у частині контролю за діяльністю органів влади Галичини та Другої Речі Посполитої щодо виконання ними функцій з належної організації торгівлі дичиною.

Висвітлено рівень оподаткування пернатої дичини відповідно до її якості у порівнянні з іншими видами мисливських та свійських тварин, що дало змогу провести аналіз впливу податків на вартість реалізації. Проаналізовано діяльність влади під час Першої світової війни у частині регулювання ціни на споживчі продукти з дичини. Розглядаються ветеринарні аспекти державного

управління при торгівлі мисливською та рибальською продукцією у Галичині XIX – початку XX ст. Досліджується вплив законодавчих актів Галичини та Другої Речі Посполитої в частині торгівлі мисливською та рибальською продукцією, що мали визначальний вплив на споживання якісних продуктів на внутрішньому ринку. Висвітлено міжнародні договори між Австро-Угорською імперією та країнами Європи, які врегульовували питання якості та безпеки мисливської та рибальської продукції. Встановлено, що досвід європейських країн застосовувався також у Галичині. Проаналізовано діяльність органів державної виконавчої влади, місцевого самоврядування, громадських організацій, організацій, що займалися торгівлею в частині правозастосування ветеринарної складової. Проілюстровано тогочасну наукову літературу, що висвітлювала проблеми якості харчової мисливської продукції. Проаналізовано роль Львівської ветеринарної академії, рільничої академії у Дублянах в організації методичного та практичного забезпечення ветеринарного нагляду у Галичині.

Ключові слова: Галичина, торгівля, імпорт, експорт, мисливські тварини, державне регулювання, ветеринарія, рибальство.

ЗМІСТ

сторінка

1	Державне регулювання торгівлі продукцією мисливства у Галичині.....	7
2	Державне управління торгівлею продукцією мисливства під час Першої світової війни.....	15
3	Правозастосування органів влади при організації торгівлі дичиною.....	23
4	Оподаткування продукції з дичини.....	29
5	Споживання дичини.....	45
6	Вартість дичини та риби.....	98
7	Ветеринарний аспект у торгівлі.....	120
8	Вплив громадських організацій на торгівлю дичиною.....	132
9	Вплив єврейської культури на торгівлю дичиною	144
10	Використання риби у народній медицині лікуванні.....	167
11	Торгівля дичиною у святкові дні.....	169
12	Експорт та імпорт мисливської продукції.....	172
13	Імпорт рибної продукції	184
14	Експорт рибної продукції.....	1194
15	Організація транспортування дичини.....	207
16	Торгівля шкірою.....	223

17	Чисельність та добування дичини.....	233
17.1	Добування дичини в Галичині кінця XIX - та початку XX ст.	233
17.2	Добування мисливських видів дичини в Австро-Угорській імперії в кінці XIX – на початку XX ст.....	300
17.3	Добування пернатих у країнах Європи	319
	ВИСНОВКИ.....	327
	СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	333
	ДОДАТКИ	383

1. Державне регулювання торгівлі продукцією мисливства у Галичині

Органи державної влади Галичини для впорядкування торгівлі продукцією мисливства видали ряд нормативно-правових актів, якими врегульовувались термін реалізації м'яса добутої дичини і податок за реалізацію м'яса. Належне регулювання реалізації дичини давало можливість зменшити рівень браконьєрства.¹

Вже через 14 років з часу входження Галичини до Австрійської імперії врегульовується питання законодавчого забезпечення торгівлі дичиною. Цісарський патент від 28 лютого 1786 року визначав що «власник полювання має право утримувати та розводити на своєму ревірі дичини. Власникам надається право полювання, та права використовувати добуту дичину для власних потреб, або її продажі. Більш детально вимоги щодо реалізації дичини були виписані і у Першому мисливському законі Галичини від 30 січня 1875 року. Пункт 6 забороняв в 14 денний термін після закінчення сезону полювання реалізовувати дичину. Імпортовану дичину дозволялось продавати виключно за умови наявності сертифікату походження. За порушення передбачався штраф у розмірі 5-50 золотих.² Сьомий пункт закону відзначав що дохід за продажу незаконно добутої дичини потрібно реалізувати через аукціон, а кошти на правити у фонд убогих тієї гміна на які було викрито браконьєрство.³

У наступному мисливському законі від 1897 року також було встановлена вимога щодо видачі сертифікатів походження дичини, яка була пролобійована Галицьким мисливським товариством⁴. Стаття 36 визначала що для продажу м'яса потрібно представити свідоцтво про походження дичини. У свідоцтві повинні міститись такі дані як вид та кількість дичини. Повноваження на їх

¹ Ożegalski J. Uwagi myśliwskie dla wszystkich myśliwych i właścicieli dóbr ziemskich w Galicyi jako też w Królestwie Polskiem / Jozef Ożegalski. – Kraków: drukiem W.Kornickiego, 1879. – 15 S.

² Kasperek J. R. Zbiór ustaw i rozporządzeń administracyjnych w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem: [w 6 tomach] / J. R. Kasperek. – Lwów: Wyd-wo H. Altenberga, 1884. – T.1. – S.

³ Ustawy łowiecki. – Lwów: Seyfährth i Czajkowski, 1894. – S. 14.

⁴ Krogulski S. Pół wieku: zarys działalności małopolskiego towarzystwa łowieckiego 1876-1926. – Lwów: Nakładem małopolskiego towarzystwa łowieckiego, 1929. – S.23.

видачу були покладені на керівників мисливських господарств⁵. (Додаток № 137) Якщо дичина добувалась у вольерах, де не діяли терміни дозволеного полювання, а дозволялось добувати дичину у будь-який час, то повноваження на видачу відповідного сертифікату покладалось на державну повітову владу⁶. У зв'язку з зменшенням чисельності куріпки розпорядженням міністра Рільництва від 11 жовтня 1919 «Щодо заборони права полювання на куріпки в сезоні 1919/1920 починаючи з 15 жовтня 1919 і до відповідно розпорядження було взагалі заборонене полювання та продаж куріпок.⁷

Наприкінці XIX ст. у Галичині діяли наступні терміни полювання які подані у таблиці № 1.1.

Таблиця № 1.1.

Терміни полювання у Галичині, Королівстві Польському, Росії та князівстві Познанському⁸

Адміністративно-територіальне утворення	Королівство польське		Росія		Галичина		Князівство Познанське	
Закон відповідно до якого визначається термін полювання	17 липня 1871 року	Кількість місяці коли дозволяється полювання	Від 3 (15) лютого 1892 року	Кількість місяці коли дозволяється полювання	30 січня 1875 року	Кількість місяці коли дозволяється полювання	22 лютого 1870 року	Кількість місяці коли дозволяється полювання
Примітка	Полювання у вольерах дозволяється у будь який час		Це дати старого стилю. Не дозволяється полювання з гончаками з 1 (13) по 29		Самиць глухарів і тетеруків заборонено полювання			

⁵ Nowa ustawa łowiecka dla Galicyi i W. Ks. Krakowskiego. – Kraków: Wisła, 1898. – s

⁶ Das neue Jagdgesetz für Galizien und Großherzogtum Krakau: giltig vom 26.März 1898. – Złoczów: Nakładem i drukiem księgarni W.Zukerkandla, 1905. – S.74-75

⁷ Ustawa łowiecka dla byłej Galicyi i łodomerji z Weilkiem księstwem Krakowskiem. – Przemyśl: Wyd-wo „Polskiej książki naukowej”, 1920. – S.82-83.

⁸ Encyklopedia rolnicza. – Warszawa: Muzeum przemysłu i rolnictwa, 1898. – T. VII. – S. 412-413.

			червня (11 липня)					
Самки лося	09 - 12	4	Заборонено полювання круглий рік	0				
Самки оленя	09 - 12	4	Заборонено полювання круглий рік	0	Заборонено полювання круглий рік	0	15.10.-01.02.	3,5
Самки козулі	09 - 12	4	Заборонено полювання круглий рік	0	Заборонено полювання круглий рік	0	15.10-15.12.	2
Самки та самці кабана	Круглий рік	12						
Самців Оленя	Не визначалось		01.01.-28.02. та 15.07.- 31.12	7,5	01.07.-31.12	6	01.07-01.03	8
Самців козулі	Круглий рік	12	01.06.-31.10.	5	01.06.-01.03	9	01.05.-01.03.	10
Самців лося	Круглий рік	12	15.09-31.12	3,5				
Зайці	01-02, 08-12	7	01.09.-01.02.	5	15.09.-01.02	4,5	01.09.-01.02	5
Глухарі	01-02, 08-12	7					Самиці 01.09.-01.02.	5
Лисиці					01.09-15.02.	5,5		
Тетеруки	01-02, 08-12	7					Самиці 01.09.-01.02.	5
Рябчики	01-02, 08-12	7			01.09-01.02	5	01.09.-01.02	5
Куріпки	01-02, 08-12	7	15.08.-1.12	3,5	15.08.-15.01	5	01.09.-01.12.	3
Гуси	01-03, 07-12	9	01.01.-31.04 та 15.06- 31.12.	10,5				
Качки	01-03, 07-12	9			15.06.-15.04.	10	01.07.-01.04.	9
Дрозди	01-03, 07-12	9	01.01. – 01.05 та 15.0 7.31.12	10,5				
Самців глухарів	Круглий рік	12	01.01-15.05	10	01.09.-20.05.	8,5	01.09.-01.06	9

			та 15.07-31.12					
Самців тетеруків	Круглий рік	12			01.09.-20.05.	8,5	01.09.-01.06	9
Самців рябчиків	Круглий рік	12						
Самців вальдшнепа	Круглий рік	12			01.07.-15.04.	9,5		
Самців качок	Круглий рік	12	01.01.-31.05 та 15.06.-31.12	11,5				
На хижих пернатих та савців	Круглий рік	12						
На співочих птахів, та птахів які їдять мух	Заборонено полювання круглий рік	0						
На будь яку іншу дичину крім хижаків			15.06.-01.03.	8,5				

З розпадом Австро-Угорської імперії і встановленням влади Другої Речі Посполитої у кожній частині діяли та нормативно-правова база, яка діяла за часів правління монархії. За невиконання вимог законодавства, яке регламентувало оборот дичини до прийняття у грудні 1927 року Мисливського Закону діяли наступні розміри штрафів

Таблиця № 1.2.

Сума штрафів

Які діють на даний час в Польщі за порушення законодавства у галузі мисливства (1924 рік)⁹

Порушення	Великому королівстві Конгр (відповідно до Російського сільсько-господарського	Воєводства східні, Віленська земля, Бялостоцьке воєводство (відповідно до Російського	Частина бувша Прусія (відповідно до Пруського мисливського законодавства)	Частина Бувша Австрія (Відповідно до мисливського закону для Галичини та Лодомерії)
-----------	---	---	---	---

⁹ Wymiar kar//Przegląd myśliwski i łowiectwo polskie. – 1924. – № 6. – S.15.

	законодавства і російського кримінального кодексу)		сільсько-господарського законодавства і російського кримінального кодексу)					
	Стаття	Сума штрафу	Стаття	Сума штрафу	Стаття	Сума штрафу	Стаття	Сума штрафу
Розповсюдження, торгівля та купівля для торгівлі дичини добутої в недозволений час за лося оленя, козулю	251 к.к.	50 зл	251 к.к.	50 зл	78	До 150зл	59та 90	10-100зл адміністрований через Староство
Розповсюдження, торгівля та купівля для торгівлі дичини добутої в недозволений час б) за одну штуку знайдену у винного	251 к.к.	2 зл	251 к.к.	2 зл	78	До 150зл	59та 90	10-100зл адміністрований через Староство

Відповідно до ст. 53 мисливського закону 1927 року який з попереднім законодавством Галичини давав ще менший термін щодо можливості реалізації м'яса дичини після запровадження охоронного часу, а саме – 10 днів. Крім того, заборонялось не лише продавати м'ясо шкіру дичини, але і готувати страви дичини у ресторанах їдальнях, кафе та інших закладах харчування¹⁰. Виняток становив при перевезенні дичини до зоопарків.¹¹ За порушення цих вимог стаття 80 передбачала покарання до п'ятсот злотих штрафу, або арештом на шість тижнів з конфіскацією дичини у благодійний фонд. Конфіскована дичина

¹⁰ Kilka słów o Polskim Prawie łowieckim //Łowiec – 1928. – №15. – S.238-239.

¹¹ Pawlikowski M.K. Prawo łowieckie: komentarz dla województw wschodnich z dołączeniem rozporządzeń wykonawczych i kalëdarza myśliwskiego. – Wilno: Nakładem policyjnego klubu sportowego, 1929. – 89 s.

передавалась на доброчинні цілі, але при цьому на порушника накладалось обов'язок відшкодування збитків які рівнялись трикратній вартості добутої дичини.¹² Крім мисливського законодавства незаконний вилов та торгівля співучими птахами відповідно до розпорядження Президента Польщі від 22 березня 1928 року трактувалось як жорстоке поводження з тваринами.¹³

Практично у кожній країні Європи існувало законодавство, яке врегульовувало питання торгівлі дичиною. У всіх країнах врегульовувався час коли можна було торгувати дичиною після закриття сезону полювання на певний вид дичини. Найменший термін 3 дні існував у Бельгії і Люксембургу, 8 днів у Угорщині, Данії, Швейцарії, Моравії, 10 днів у Горації, Істрії, Росії, Англії, 14 днів у Прусії, Голландії, Фінляндії, Австрії, Чехії, Буковині, Каринтії, Лише у Франції були відсутні вимоги щодо обмеження продажу дичини після закриття сезону полювання. У випадку порушення даної вимоги дичина підлягала конфіскації і передавалась у найближчу гміну для благодійних цілей, або до лікарні. Продажа дичини повинна відбуватись у публічних місцях (магазинах, торговцях), але не у приватних будинках.

У Франції дозволялось з вольєру реалізовувати живу дичину лише за дозволом влади. Органи державної виконавчої влади видавали свідоцтво походження дичини. У Англії були більш суворіші правила, щодо продажу дичини, де закон вимагає продавати дичину лише продавцям, які мають відповідню ліцензію. А купувати вони її мали виключно у осіб, які мали мисливський білет, або працювали мисливськими охоронцями.

Для зменшення чисельності шкідників та хижаків у таких країнах як Галичина, Буковина, Угорщина, Німеччина, Іспанія, Румунія мисливське законодавство передбачало організацію колективного полювання (облав), які організовували органи державної влади. Добута дичина продавалась через

¹² Kałuski W. Prawo Lowieckie Warszawa: Wydawnictwo związku pracowników administracji gminnej rz.p.,1928. – S. 1-81.

¹³ Ilustrowany kalendarz jubileuszowy „Przyjaciela zwierząt” (r.1880) na rok 1931 /pod red. T. Sas-Jaworskiego. – W-wa: T-wo opieki nad zwierzętami RZPlitej Polskiej, 1931. – S. 50-51.

аукціон, а кошти ділились між учасниками облави. Але ця норма не розповсюджувалась на всі країни Європи. У деяких країнах добута дичина передавалась гміні у добродійні фонди.

За незаконний продаж дичини у законодавстві всіх країн передбачалось покарання. Для ілюстрації можна привести мисливське законодавство Франції. Воно поділяло відповідальність за порушення законодавства на дві категорії - легкі та тяжчі і відповідно до кваліфікації призначається покарання.

До першої категорії відносились легші покарання які передбачали штраф від 16 до 100 франків. До них відносяться полювання без відповідного мисливського білету, полювання без дозволу на чужій землі, нищення яєць та гнізд фазанів, куріпок і перепілок.

Незаконний продаж дичини, а також полювання у недозволений терміни, полювання вночі, або засобами, які не дозволяє законодавство кваліфікувались як тяжче порушення. За ці порушення передбачається покарання у вигляді штрафу від 50 до 200 франків, або арешту від 6 до 2 місяців.

Практично у всіх країнах Європи порушників притягували до відповідальності на підставі протоколів складених керівниками гмін, комісарами поліції, жандармами, лісовими, польовими охоронцями, та заприсяженою лісовою охороною у яких аргументовано доказувалась вина.

Такі категорії службовців, як фінансові інспектори та митники мали право складати протоколи навіть без певної аргументації. При виявленні порушення дані посадові особи повинні були скласти протокол і на протязі 24 годин подати у гміну, або суд. Як правило справи мисливські по всіх країнах Європи розглядали суди. Вирок суду можна було оскаржити. Дрібніші порушення у країнах Цислейтанських, а саме щодо птахів законодавство залишило для вирішення гмін. За винятком Голландії де незаконно добута дичина продавалась а виручені кошти поступали у державний бюджет. У таких країнах як Галичина 1875, Австрія 1889, Штирія 1886, Тироль 1872, Країна 1889, Буковина 1874, Чехія 1870, Істрія 1882, Каринтія 1878, Моравія 1875, Франція, Бельгія, Іспанія,

Румунія, Люксембург, Німеччина 1888 незаконно добута дичина конфісковувалась, а реалізовані кошти поступали у благодійні фонди. Для заохочення боротьби з браконьєрством у таких країнах як Швеція та Іспанія незаконно добута дичина ставала власністю особи, яка повідомила про порушення.¹⁴

Питання врегулювання торгівлі дичиною мало місце у першому мисливському законі Царства Польського, який був прийнятий у 1871 році. 53 стаття цього Закону забороняла транспортування дичини у період коли на неї не дозволялось полювати. Передбачалось покарання штрафом від 10 до 40 рублів.¹⁵

Наступний мисливський закон 1909 року (стаття 53) визначало що торгівлю дичиною дозволяється лише у випадку коли вона має відповідні документи на її походження. Більше того стаття 54 забороняла її транспортувати у поштових посилках.

Контроль за дотриманням вимог щодо торгівлі дичиною покладался на керівників цісарських полювань, поліцію, митницю, лісову охорону, мисливську охорону, інспекторів по нагляду за торгівлею дичини, лісових, мисливських та польових сторожів, війтах гмін, солтисах, сотниках (в межах території гміни), прикордонну охорону, службовців залізниць.¹⁶ При порівнянні з попереднім мисливським законом збільшилось покарання за незаконну торгівлю дичиною. Винуватця можна було оштрафувати до 300 рублів за кожну голову дичини, або ув'язнити на один місяць.¹⁷

Відповідно до (статті 78) Пруського мисливський закон від 15 липня 1907 року термін торгівлі м'ясом дичини також регламентувався терміном

¹⁴ Bresiewicz T. Ustawodawstwo łowieckie w Europie / Tadeusz Bresiewicz. – Lwów: Drukarnia W. Łozińskiego, 1898. – S. 55-74.

¹⁵ Przepisy o polowaniu w guberniach Królestwa Polskiego z najwyższego zezwolenia 17 lipca 1871 roku// Kalendarz myśliwski na rok 1904. – Warszawa: Druk P.Laskauera i S-ki, 1904. – S. 49-53.

¹⁶ Nowe prawo myśliwskie//Łowiec Polski – 1909. – № 22. – S.340-344.

¹⁷ Nowe prawo myśliwskie//Łowiec Polski – 1909. – № 23. – S.356-361.

полювання на певний вид дичини. За порушення цих вимог передбачався штраф в сумі 1500 марок та конфісковувалась дичина якою він торгував.¹⁸

У Німеччині відповідно до розпорядженням уряду від 21.03.1936 року було заборонено перевезення копитних мисливських тварин без відповідного свідоцтва про її походження, а биту дичину дозволялось реалізовувати при наявності пломби.¹⁹

2. Державне управління торгівлею продукцією мисливства під час Першої світової війни

З початком суспільних конфліктів, воєн загострюється питання забезпечення населення продуктами харчування. У вирішенні цього питання зростає регулююча роль органів державної влади. Слід відмітити, що тодішнє населення Галичини споживало порівняно малу кількість м'яса. Всього, за обрахунками тодішніх дослідників, мисливство давало на початку XX століття 10% від спожитого м'яса²⁰.

Галицьке намісництво регламентувало обіг харчової продукції під час воєнних дій через те, що у період соціальних конфліктів необхідно вживати додаткових дій зі сторони органів влади з метою справедливого їх розподілу між споживачами^{21,22}.

Для забезпечення рівномірного споживання м'ясної продукції Намісництво Галичини обмежило його споживання. Зокрема, Розпорядженням намісника Галичини від 15 травня 1915р L. 8994, виданого на підставі п.1.

¹⁸ Ustawa łowiecka obowiązująca w b.zaborze Pruskim. – Poznań:Czcionkami drukarni « Dziennika Poznańskiego», 1921. – s.

¹⁹ Gieysztor J. Pierwsze sprawozdanie z działalności „ Deutsche Jägerschaft”//Łowiec Polski – 1937. – № 5. – s.85.

²⁰ Rożyński F., Dr. E. Schechtel Ekonomiczne znaczenie łowiectwa dla naszego kraju. – Warszawa:Nakładem polskiego towarzystwa łowieckiego, 1921.

²¹ Uregulowanie obrotu niektórymi gatunkami dziczyzny. // Gazeta lwowska. – 1917. – № 99. – 1 maja. – S.4.

²² Zmiana dotychczasowej organiczności i zakresu działania kraj. Urzędu gospodarczego i Sekcji III. c. k. Namiestnictwa. 26.04.1917 // Gazeta lwowska. – 1917. – № 96. – 27 kwietnia . – S.1.

Розпорядження Міністра внутрішніх справ та Міністерства торгівлі і рільництва (Австрії) від 8 травня 1915 року, було наказано, щоб продаж м'яса та м'ясних виробів відбувався не у всі дні тижня, а лише у неділю, понеділок, середу, четвер і суботу. У вівторок і п'ятницю було заборонено продавати не лише м'ясо, а й м'ясну їжу у ресторанах та корчмах. За порушення цієї вимоги штраф становив до 5 тис. крон або арешт – до шести місяців. Дане розпорядження було підписане намісником Галичини Коритовським²³.

Крім визначення днів продажу дичини врегульовувалась також і її ціна. Зокрема, Розпорядження від 27 жовтня 1916 року L. 3448/XI намісника Галичини – генерала Гіллера, регулювало організацію торгівлі дичиною. Так, для Королівства Галичини і Лодомерії з Великим Князівством Краківським було доручено утворити єдине бюро щодо закупівлі дичини, яке розташовувалось у Кракові по вул. Ринок 1. Його діяльність поширювалась на всю Галичину. Всі уповноважені до полювання у господарстві, де відстрілювали за мисливський сезон більше 100 зайців, зобов'язані були повідомити бюро, щоб виключно продавати їх через це бюро. Про проведення полювання потрібно було повідомити бюро за десять днів до початку. Крім того, всі уповноважені до полювання повинні були повідомляти бюро про кількість добутої дичини. Встановлювались фіксовані ціни, за якими викупувалась дичина: кабан, олень – 2,50 крони за 1 кг, козуля – 3,80 крон за 1 кг, одна голова зайця – 5 крон.

Встановлювалась також максимально допустима вартість дичини, яку продавали на ринках і яка була на 30% вищою, ніж при гуртовій закупівлі у товаровиробників: кабан, олень – 3,50 крони за 1 кг, козуля – 5 крон за 1 кг, за голову зайця – 7,50 крони.

Якщо дичину продавали нерозібраною, то кабана та оленя заборонили продавати дорожче за 3,80 крони за 1 кг, козулю – дорожче 5,10 крони, а зайців – більше, ніж за 8 крон. За порушення вимог цього розпорядження державна

²³ Dziennik ustaw i rozporządzeń krajowych dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkim Księstwem Krakowskiem. – Kraków, 1915. – S. 49.

повітова влада повинна була оштрафувати порушника на 5 тис. крон або арештом на 6 тижнів. Кошти від сплачених штрафів повинні були направлятись у бюджет намісництва Галичини для їх використання на бідних²⁴.

Відповідно до Розпорядження намісника Галичини від 4 червня 1917 року № 7055/AD врегульовувалась ціна дичини при її реалізації. Зокрема, при її реалізації ціна не повинна була становити більше, як: груба дичина (олень, кабан) у шкірі – 3 крони та 50 геллерів – за 1 кг. Вартість розібраної дичина коливалась в залежності від категорії м'яса. Так, полядницю та задню частину дозволяли реалізовувати за ціною не більше, як 6,3 крони, стегно – 5,0 крони, лопатку – 2,10 крони, передню частину – 1,5 крони.

Окремо і більш детально визначалась ціна м'яса козулі. Її якість встановлювалась від ваги туші. Туша козулі вагою до 10 кг вартувала на 10% дешевше, ніж та, яка мала вагу більше 10 кг. Тушу козулі у шкірі вагою нижче 10 кг не дозволяли реалізовувати більше 4 крон за 1 кг. У розібраному вигляді 1 кг задньої частини можна було вторгувати не більше, як 8,30 крони, стегна – 7, лопатки – 3,2 крони, передньої частини – 2 крони.

За тушу козулі вагою вище 10 кг можна було вторгувати не більше, як за 4,60 крони за 1 кг. У розібраному вигляді за 1 кг задньої частини брали не більше, як 8,50 крон, стегна – 7,50, лопатки – 3,50, передньої частини – 2,20.

Аналогічні підходи застосовували щодо регулювання вартості м'яса зайців. Так, вартість зайців при вазі до 3 кг становила 4,60 крони за 1 кг, тоді як вартість одного кілограма зайця більшого за 3 кг становила 5,6 крони. При реалізації диких кроликів, фазанів та куріпок вартість визначали виключно за одиницю. Так, дикий кролик не повинен був вартувати більше за 2,10 крони за голову, фазан – 5,6 крони, куріпки, які реалізовували до 30 вересня (молоді) – 2 крони, а вже після 1 жовтня, коли підросли – 2,4 крони²⁵.

²⁴ Kronika // Łowiec. – 1916. - № 21-22. – S.72-75.

²⁵ Rozporządzenie c.k. Namestnika w Galicji z dnia 4 czerwca 1917 7055/AD // Gazeta lwowska. – 1917. – № 136. – 17 czerwca. – S.7.

Також у 1917 році було прийнято Розпорядження «Щодо харчування громадян» від 26 квітня. Воно також врегульовувало максимальну вартість реалізації дичини. Документ містив визначення, що під вартістю дичини потрібно розуміти птахів у пір'ї, а копитні тварини разом із серцем та без рогів. Власників мисливських господарств зобов'язували примусово за визначеними державною цінами реалізовувати певну кількість дичини: якщо у ревірі добували до 50 голів зайців, то жодного; від 51 до 100 голів – 50 %; більше 400 голів – 60%; більше 500 голів – 70%; більше 1000 голів – 80%. З копитної дичини потрібно було примусово продавати кожну другу особину²⁶.

Слід відмітити, що для практичної реалізації примусового продажу дичини відповідно до Розпорядження Міністерства внутрішніх справ за погодженням з зацікавленими міністерствами від 4 жовтня 1916 року «Щодо врегулювання торгівлі деякими видами дичини» органи виконавчої влади повинні були організувати бюро з закупівлі дичини, які мали приймати дичину і поставляти відповідно до вимог цього розпорядження. Планувалось організувати бюро, яке повинно було не лише відбирати (направляти) дичину, але й також право полювання. Відповідно до цього Розпорядження здавати туші необхідно було цілими, кошти за перевезення бюро покривало самотійно, а мисливські господарства повинні були у період з 31 жовтня, 30 листопада і 31 грудня повідомляти бюро про кількість запланованого відстрілу. Визначалось, що бюро повинно платити мисливським господарствам за 1 кг оленини 2,20 крони, 1 кг козулі – 3,50 крони, 1 голову зайця – 4,50 крони (у вартість зайця входила і вартість шкірки, яку слід було здавати). Стаття 5 визначала, що за невиконання цього Розпорядження передбачено штраф у 5 тис. крон, або ув'язнення до 6 місяців. Кошти від сплати штрафів повинні були поступати у місцеві органи державної влади та йшли у фонд бідних²⁷.

²⁶ Dziennik ustaw i rozporządzeń krajowych dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkim Księstwem Krakowskiem. – Lwów, 1917. – S. 481-483.

²⁷ Dziennik ustaw państwa dla królestw i krajów w radzie państwa reprezentowanych. – Wiedeń, 1909. – S.238.

Через інфляційні процеси відповідно до Розпорядження намісника Галичини від 6 жовтня 1918 року L. 50881/B було відмінене попереднє Розпорядження від 4 червня 1917 року № 7055/AD. Новий документ підвищував максимальні ціни при реалізації дичини.

В середньому на 37 % зросли ціни на грубу дичина (олень, кабан): у шкурі – 4 крони та 80 геллерів – за 1 кг. Вартість розібраної дичина коливалась в залежності від частин м'яса. Так, полярдицю та задню частину дозволяли реалізовувати за ціною не більше 7 крон, лопатку – 2,8 крони, передню частину – 2,2 крони.

Вартість козулі зросла на 40%. Тушу козулі у шкурі вагою нижче 10 кг забороняли реалізовувати дорожче за 5,7 крони за 1 кг. У розібраному вигляді за 1 кг задньої частини можна було взяти не більше 11,4 крони, стегна – 10 крон, лопатки – 3,7 крони, передньої частини – 2,8 крони.

За тушу козулі вагою вище, ніж 10 кг можна було торгувати не більш як 4,60 крони за 1 кг: у розібраному вигляді за 1 кг задньої частини – 11,8 крон, стегна – 10,5 крон, лопатки – 4 крони, передньої частини – 3 крони. Вартість зайців зросла на 59 % і максимальна вартість зайця при вазі 3 кг не повинна була перевищувати 7,3 крони, а більше за 3 кг – 8,3 крони, дикі кролики зросли в ціні на 76%, а фазани – на 57 %²⁸.

Слід відмітити що, з завершенням воєнних дій Першої світової війни на території Галичини втрачає свою актуальність державне регулювання цін на дичину. На початку 1919 року було відмінене державне регулювання цін на дичину²⁹, воно поступово переходить на рівень місцевого самоврядування. Зокрема, відповідно до Розпорядження гміни міста Львова від 10 червня 1919 року 1 кг дикого кабана не можна було продавати дорожче, ніж – 5 крон. Тоді

²⁸ Rozporządzenie c. k. Namiestnika w Galicyi z 6 października 1918 L. 50881/B. I. którym wydajesie zarządzenia wykonawcze do rozporządzenia r. k. Urzędu dla wyżywienia ludności z dnia 7 lipca 1918 Dz. u. p. N. 252 w przedmiocie uregulowania obrotu pewnymi gatunkami zwierzyny. // Gazeta lwowska. – 1918. – № 239. – 20 października. – S.6.

²⁹ Rozporządzenie Wydziału Apropowizacyjnego Komisji Rządzącej z dnia 12 lutego 1919 r., wydanew porozumieniu z interesowanymi Wydziałami o wprowadzeniu wolnego obrotu pewnymi artykułami na ooszarze działalności K. R. // Gazeta lwowska. – 1919. – № 72. – 28 marca. – S.1.

як 1 кг карпа та щупака – за 24 крони³⁰. З метою економії фуражу відповідно до Розпорядження управління харчування населення від 13 березня 1917 року «Про обмеження використовувати сіна» заборонялось використовувати сіно для підгодівлі дичини. За невиконання цього розпорядження передбачався штраф у 5 тис. крон або ув'язненням до 6 місяців³¹. Дичина займала чільне місце при визначенні величини репарацій. Так, країни Антанти вимагали від Німеччини відшкодувань за воєнні дії і завдані таким чином збитки їхньому мисливському господарству. Величина позову становила 1200 оленів, 63000 козуль, 660000 зайців, 195 тисяч фазанів, 75000 яєць фазана та 6 мільйонів куріпок. Але німці глузували, що скільки ж то французів має приїхати, щоб відловити 6 мільйонів куріпок³².

Практично аналогічні механізми державного регулювання застосовувались і при продажі риби. Відповідно до вимог Намісника Галичини встановлювались максимально допустимі рівні цін на живу рибу. Зокрема, відповідно до розпорядження міністра рільництва Австрії від 19 жовтня 1916 року про врегулювання торгівлі прісноводними видами риб визначалась ціна реалізації риби. Ціни корелювались від величини партії проданої риби, а саме: чим більша партія тим дешевшою була ціна. Так, при реалізації коропа в кількості більшій п'ятдесяти кілограм потрібно було сплатити максимум 4,30 крон за кілограм, а при партії до 50 кг – 4,50 крони. Вартість лина за 1 центнер при партії до 50 кг становила 430 крон, а понад 50 кг – 405 крон, щуки відповідно 450 та 430 крон.

Також регулювалась вартість риби, яка продавалась на ринках, яка не повинна була перевищувати більш як 15 відсотків від оптової ціни, а саме: короп – 5 крон за 1 кг, лин – 4,80 крон за 1 кг, а щука – 5 крон за 1 кг. Пункт 5 даного розпорядження зобов'язував власника рибного господарства при вилові

³⁰ L. M. 38.477/19/XVII. zarząd gminy król. stol. Miasta Lwowa. Taryfa maksymalna cen artykułów żywności oraz wynagrodzenia za robociznę i przewóz w obrębie miasta Lwowa, ważna od 10 czerwca 1919. // Gazeta lwowska. – 1919. – № 138. – 17 czerwca. – S.7.

³¹ Dziennik ustaw państwa dla królestw i krajów w radzie państwa reprezentowanych. – Wiedeń, 1917. – S.270.

³² Zwierzyna niemiecka dla ententy. // Gazeta lwowska. – 1921. – № 88. – 19 kwietnia. – S.4.

риби із ставів негайно повідомляти повітову державну владу про кількість виловленої риби з зазначенням виду. Визначалось, що міністр внутрішніх справ був уповноважений вказати керівнику рибальського господарства, кому він повинен продати деяку частину риби за встановленими цим розпорядженням цінами. За невиконання цих вимог передбачалась взагалі безкоштовна конфіскація риби з накладанням штрафу до 5 тис. крон або арешту до 6 тижнів³³. Наступним нормативно-правовим актом, який врегульовував торгівлю рибою, було розпорядження намісника Галичини від 28 листопада 1917р. L/30/124/A «У справі врегулювання торгівлі рибою, виловленої у прісних водах», видане на виконання рішення Австрійського уряду від 24 жовтня 1917 року L. 98551. Дане розпорядження врегульовувало не лише гранично допустиму вартість риби від партії продажі, але й диференціювало вартість риби в залежності від місця реалізації та часу реалізації. Зокрема, при реалізації риби на ринках Львова та Кракова визначалась більша ціна, ніж у інших місцях, а найдорожче дозволялось реалізовувати рибу у квітні, травні, червні, тобто, у період, коли у риби проходить нерест і її не бажано виловлювати. Детальніше граничну вартість риби подано у таблиці 2.1.

Таблиця № 2.1.

Вид риби		За кілограм в кронах				
		від 1 серпня до 15 грудня	Від 16 грудня до 31 січня	В лютому	В березні	В квітні, травні, червні і липні
Короп	В Галичині, за винятком міста Львова	8,00	8,10	8,20	8,30	8,40

³³ Państwowa taryfa maksymalna i inne przepisy obrotu rybami Rozporządzenie ministra rolnictwa w porozumieniu z interesowanymi ministerstwami z 19 października 1914 r., dotyczące uregulowania obrotu rybami słodkowodnymi.// Okólnik. – 1917. – № 1. – S.43.

	та Кракова					
	У Львові та Кракові	8,20	8,30	8,40	8,50	8,60
Лин	В Галичині, за винятком міста Львова та Кракова	8	8,10	8,20	8,30	8,40
	У Львові та Кракові	8,20	8,30	8,40	8,50	8,60
Щупак	В Галичині, за винятком міста Львова та Кракова	8,80	8,90	9,00	9,10	9,20
	У Львові та Кракові	9,00	9,10	9,20	9,30	9,40

Також слід відмітити, що через інфляцію Австрійської валюти (крони) була збільшена максимально допустима вартість риби. Зокрема, при реалізації партії риби до 50 кг 1 кг коропа коштував не більш як 7,10 крон, лина – 7,10 крон та щуки 8,40 крон. Дещо меншою була максимальна вартість для риби, коли її продавали оптом – більше як 50 кг, а саме: короп – 6,90 крон за 1 кг, лина 6,90 крон, та щуки 7,7 крон³⁴.

Практично аналогічні підходи у забезпеченні продовольством здійснювались перед початком Другої світової війни. Так, Декретом Президента Другої Речі Посполитої від 22 лютого 1938 Міністру рільництва та рільничих реформ доручено взяти під контроль (аправізацію) постачання найнеобхідніших речей для збройних сил і громадян республіки. На галузь

³⁴ Dziennik ustaw i rozporządzeń krajowych dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkim Księstwem Krakowskiem. – Kraków, 1915. – S. 49.

лісового господарства покладался обов'язок забезпечувати такі продукти харчування: дичина, сіно, гриби³⁵.

3. Правозастосування органів влади при організації торгівлі дичиною

Нелегальна торгівля сприяла реалізації неякісної м'ясної продукції та спричиняла недоотриманням до бюджету податків, мотивувала браконьєрів до незаконного полювання. На початку ХХ століття член Галицького мисливського товариства Ян Людвигевич вказував, що головним чинником, що сприятиме зменшенню випадків браконьєрства на Гуцульщині, є контроль за реалізацією дичини на ринках, проведення обшуків у будинках браконьєрів. Також необхідно було взяти під контроль держави торгівців зброї та пороху.³⁶ На думку керівника Станиславівського мисливського інституту, організація посередництва при торгівлі дичиною повинна стати прерогативою державних органів у стимулюванні ефективності мисливського господарства.³⁷

Нормативно-правові акти Львівського магістрату свідчать про те, що він вживав заходи щодо належної організації торгівлі дичиною. Зокрема, у 1878 році було направлено розпорядження всім міським митницям (рогаткам) про точне виконання вимог Мисливського закону від 30 січня 1875 року. Воно нагадувало, що при експорті дичини з інших країн Австрії у заборонений час продажу для Галичини то необхідно представляти відповідний сертифікат про її походження, виданий повітовою владою.³⁸ Слід відмітити, що послуга видачі сертифікатів про походження дичини була одним з видів доходу та поповнення державного бюджету Галичини. Лише у 1898 році за ці послуги було отримано 11806 золотих.³⁹ Питання торгівлі рибою врегульовувало розпорядження Львівського магістрату від 12 березня 1891 року L. 12594, видане для

³⁵ Centralizacja spraw aprowizacyjnych w ministerstwie rolnictwa i reform rolnych// Las Polski. – 1938. - № 3. – S. 141-142.

³⁶ Ludkiewicz J. Sprawozdanie delegatów / Jan Ludkiewicz //Łowiec. – 1905. – № 23. – S.273-274.

³⁷ Kamocki S. Łowiectwo i jego przyszłość w Polsce//Łowiec . – 1928. – № 17. – S.266-267.

³⁸ Kronika //Łowiec – 1878. – №4. – S.62-63.

³⁹ Sprawy krajowe// Gazeta lwowska. – 1899. – № 189. – 20 sierpnia. – S.2.

деталізації Рибальського закону від 31 жовтня 1887 року. Торгівцям риби звертали увагу, що законом визначено період, коли забороняється продавати рибу. За порушення винні будуть оштрафовані: за перший раз – у розмірі 5-50 золотих, а у разі повторення – до 100 золотих.⁴⁰

Курував торгівлю дичиною керівник торговельного відділу Львівського магістрату, який мав статус радника магістрату. Львів був поділений на дев'ять торгових ділянок. Всього у відділі працювали 16 контролерів⁴¹. У 1890 році у Львові існувало 12 ринків, але щоденно торгівля була дозволена лише на восьми ринках.⁴² Для реклами ринків у «Львівській газеті» на початку ХХ ст. подавали оголошення. Так, населення інформували, що у Львові на вулиці Сокола, 1 відкрився базар сільськогосподарських продуктів, на якому можна купити дичину⁴³. Слід відмітити, що певні обмеження були й в столиці Австро-Угорської імперії – Відні. У 80-х роках ХІХ ст. виключно четвер був виділений для торгівлі дрібною худобою та дичиною⁴⁴. Лише у п'ятницю дозволяли торгувати рибою у Галичі. Купляти рибу сюди приїжджали господині із Станиславова⁴⁵.

Розпорядження Галицького сейму від 20 жовтня 1903 року зобов'язувало всіх керівників повітів (старост) Галичини контролювати ринки на предмет торгівлі дичиною та дотримування вимог законодавства щодо видачі сертифікатів про походження дичини⁴⁶.

⁴⁰ Ustawy i rozporządzenia // Opiekun zwierząt. – 1891. – № 8. – S.119.

⁴¹ Miejska służba zdrowia we Lwowie.// Haliczanin, kalendarz powszechny na rok pański 1890. – Lwów: Drukarnia K. Pillera, 1890.– S. 55.

⁴² Miejska służba zdrowia we Lwowie.// Haliczanin, kalendarz powszechny na rok pański 1890. – Lwów: Drukarnia K. Pillera, 1890.– S. 55.

⁴³ Ogłoszenie // Gazeta lwowska. – 1900. – № 126. – 21 września. – S.12.

⁴⁴ Centralna targowica budla w Wiedniu // Gazeta lwowska. – 1886. – № 278. – 12 grudnia. – S.3.

⁴⁵ Dniestr i Prut // Okólnik. – 1898. – № 32. – S.16-17.

⁴⁶ W ochronie łowiectwa//Łowiec – 1904. – № 18. – S.209.

У свою чергу, повіті реагували на вимоги мисливського законодавства та розпорядження Галицького намісництва у частині організації державного контролю за реалізацією дичини. Зокрема, на виконання рескрипту Галицького намісництва від 22 березня 1904 року № 1854/904 старосамбірський староста звернувся з вимогою до керівництва гмін, власників самотійних полювань і орендарів права полювання у повіті: «Для запобігання браконьєрства звертаюся до всіх мисливців у повіті, а також закликаю керівництво гмін, щоб не лише слідкували за браконьєрами, але щоб негайно повідомляли про випадки браконьєрства повітову владу або відповідний суд для покарання, а також, щоб слідкували за місцями, де проводиться торгівля дичиною, яку було незаконно добуто. Хочу зазначити, що по селах і містах нашого повіту дуже багато місць, де можна добути у недозволений спосіб дичину».⁴⁷ У розпорядженні жовківського старости від 5 січня 1905 року дана вказівка всім керівникам гмін і магістрату м. Жовкви, щоб вони взяли контроль за продажем дичини не лише на ринках, але й у ресторанах та шинках.⁴⁸

Із встановленням у Галичині Другої Речі Посполитої та організацією воєводств теж існували механізми впливу. Відповідно до Розпорядження Станиславівського воєводи від 24 грудня 1921 року увагу старост звертали на контроль за торгівцями дичиною на наявність сертифікату про походження дичини.⁴⁹ Розпорядженням від 23 травня 1924 року Станиславівський воєвода розширив час, коли забороняли виловлювати рибу та торгувати нею.⁵⁰

Як свідчать історичні джерела, влада вживала заходи для практичної реалізації вимог чинного на той час законодавства, яке регламентувало торгівлю дичиною. У 1874 році в місті Львові за невиконання вимог торгівлі

⁴⁷ Łowiec. – 1904. – № 19. – S. 223.

⁴⁸ Kronika //Łowiec – 1905. – № 5. – S.54.

⁴⁹ W sprawie handlu zwierzyną łowiecką, oraz wydawania kart na broń myśliwską. // Łowiec. – 1922. - № 6. – S.12.

⁵⁰ Rozporządzenie Wojewody Stanisławowskiego z dnia 23. maja 1924 w przedmiocie zmiany niektórych przepisów rybacko-policyjnych, wydanych na podstawie ustawy o rybołostwie z 31. X.1887 r. (Dz. U. Kr. z r. 1890 Nr. 37). // Dziennik urzędowy województwa Stanisławowskiego. – 1924. – № 7. – S.7.

дичиною було покарано 38 порушників, а у 1875 році – 25.⁵¹ У 1879 році Львівське міське управління ринками лише протягом грудня покарало шістьох осіб за торгівлю дичиною у недозволений час.⁵² У березні 1880 року у Львові було покарано п'ятьох осіб за торгівлю дичиною у недозволений час,⁵³ і було конфісковано дичину, що продавали у невідповідні терміни: 5 козуль, 28 зайців, 34 птахи. Вся конфіскована дичина була передана у фонд убогих.⁵⁴

Тогочасні дослідники практики правозастосування відзначали, що у західній частині Галичини загальна мораль населення була вищою, і тому воно було більше законослухняним. Там, на відміну від східної частини Галичини, не терпіли продаж дичини у недозволений час.⁵⁵ Крім того, громадяни часто самі були винні у сприянні браконьєрства, коли купували дичину дещо дешевше у браконьєрів.⁵⁶

У журналі «Ловець» була навіть опублікована гумористична історія про боротьбу з браконьєрством на Долинщині з провокаційною назвою «Посмертна мандрівка козулі». Так, 18 листопада 1876 року при виконанні своїх обов'язків щодо нагляду за рухом товару львівська акцизна (податкова) охорона затримала на вокзалі Львова козулю (самицю), відправлену поштою з Долини п. Фішером з Болехова до п. Малецького, який працював у англійському готелі у Львові. Тогочасне законодавство не тільки забороняло торгувати дичиною у немисливський сезон, але й забороняло добувати самиць козулі. Був складений відповідний протокол та проведене розслідування, в ході якого отримувач посилки – п. Малицький зізнався, що купував дичину у Долині, але вона приходила у відповідний час. Він висловлював своє обурення, що продавець не зазначив у посилці стать тварини. У свою чергу, поліція допитала у Долині продавця Фішера, який пояснив, що козулю купив на базарі і не відрізняє самця

⁵¹ Kronika // Łowiec – 1878. – № 2. – S.30.

⁵² Kronika // Gazeta Narodowa. – 1880. – № 4. – 6 stycznia. – S.3.

⁵³ Kronika // Gazeta Narodowa. – 1880. – № 81. – 9 kwietnia. – S.3.

⁵⁴ Kronika // Łowiec. – 1881. – № 3. – S.47.

⁵⁵ Rożen M. O stosunkach łowieckich w naszym kraju / M. Rożen // Łowiec – 1914. – № 17. – S.198.

⁵⁶ Ostrowski S. Kilka słów na czasie / Stefan Ostrowski // Łowiec. – 1902. – № 2. – S. 15-16.

від самиці. Козулю конфіскували, продали на аукціоні за 10 золотих, а кошти направили у фонд бідних⁵⁷.

У Віденському журналі «Jagdfreund» була вміщена розлога стаття про мисливські стосунки у Галичині. Автор відзначав що на норму законодавства щодо заборони реалізації дичини на протязі 14 днів після закінчення сезону полювання у Галичині взагалі ніхто не звертає увагу.⁵⁸ На підтвердження цієї тези він відзначав, що рекламу про реалізацію дичини можна зустріти у пресі, що свідчить що за цим у Галичині ніхто не слідкує.⁵⁹ У пресі відзначалось, що низькі штрафи, що платять порушники (15 злотих), не мають значення, так як порушник за один день полювання отримує більше доходів.⁶⁰

Тогочасні фахівці відзначали, що дуже велику кількість дичини у Парижі реалізують браконьєри.⁶¹ Для ефективного контролю за торгівлею дичиною дописувачі мисливських часописів навіть пропонували застосувати у Галичині позитивний досвід французьких комісарів та поліції, які видаючи себе за відвідувачів ресторанів, замовляють дичину, і отримавши відповідну страву з дичини, не сплачують рахунок, а складають відповідний протокол про порушення правил торгівлі.⁶² З метою впорядкування торгівлі на ринках щодо точного визначення ваги було видане Розпорядження Міністерства торгівлі Австрії від 24 січня 1899 року № 20. Воно визначало, що всі ваги повинні бути перевірені відділом мір та ваг.⁶³ У 80-х роках XIX ст. у Варшаві влада міста розпорядилась, щоб жандармерія перевіряла ринки на предмет реалізації куріпок, виловлених сильцями і, тим самим, задушених, що було заборонено мисливським законом. При виявленні порушення слід було конфісковувати

⁵⁷ Pośmiertna wędrówka sarny // Łowiec. – 1938. – № 19-20. – S.182.

⁵⁸ O stosunkach łowieckich w Galicyi //Łowiec Wielkopolski. – 1909. – № 17. – S.296-299.

⁵⁹ Łysakowki P. Parę uwag na temat obecnych stosunków łowieckich / P. Łysakowki // Łowiec – 1926. – № 11. – S.172.

⁶⁰ Kronika //Łowiec – 1880. – № 6. – S.94.

⁶¹ Kronika // Łowiec. – 1910. - № 7. – S.82.

⁶² Zwierzyna w restauracjach // Łowiec. – 1895. – № 1. – S. 15.

⁶³ Obwieszczenie ministerstwa handlu z dnia 24 stycznia 1899 r. // Okólnik. – 1899. – № 39. – S.10.

продукцію для передачі на благодійні цілі, а продавців – штрафувати.⁶⁴ Крім нагляду за дотриманням термінів, коли була дозволена реалізація дичини, органи державної влади Галичини вживали заходи й щодо належної організації торгівлі рибною продукцією. Для врегулювання перевезення раків залізничним транспортом Галицьке намісництво видало розпорядження L.69.647 від 12 вересня 1896, в якому Дирекцію державної залізниці у Львові, Кракові, Станиславові зобов'язано посилити контроль за перевезенням рибної продукції. Відзначалось, що через підвищення попиту на раки їх ціни вирости. Це спричинило збільшення їх вилову та експорту за кордон. До компетенції залізниці входив контроль за перевезенням рибної продукції. Слід було контролювати, щоб у період від 1 жовтня до 31 березня не перевозились самці раків, а самиці – з 1 жовтня до 31 липня⁶⁵. Розпорядженням Галицького намісництва від 13 квітня 1900 року L. 35975 всім старостам Галичини була дана вказівка – контролювали ринки на предмет торгівлі рибою. На особливий контроль заслуговували четвер і п'ятниця, так як у п'ятницю був піст. Порушників потрібно було карати якнайсуворіше⁶⁶. У 1907 році Галицьке намісництво через Розпорядження від 11 липня 1907 року L. IX. 1819/31 звернулося до всіх старост та мерів міст з вимогою вжити заходів щодо недопущення продажу риби у недозволений час. Слід було контролювати мінімально допустимий розмір риби та раків, відповідно до якого дозволено їх реалізовувати. Вказувалось, що свою роботу старости повинні були координувати з жандармерією та керівниками гмін⁶⁷. У часописах публікували замітки про штрафи, накладені на порушників. Зокрема, староста Нового Таргу призначив штраф у розмірі 10 золотих за незаконне добування лосося⁶⁸.

⁶⁴ Kronika // Łowiec. – 1888. – № 9. – S.150.

⁶⁵ Ochrona raków // Okólnik. – 1896. – № 23. – S.9.

⁶⁶ Ochrona ryb i kontrola targów rybich // Okólnik. – 1900. – № 46. – S.4.

⁶⁷ Ochrona ryb i raków // Okólnik. – 1907. – № 95. – S.215.

⁶⁸ Ukaranie przestępcy // Okólnik. – 1900. – № 45. – S.8.

Проте, деякі публікації негативно висвітлювали діяльність влади. Зокрема, була оприлюднена інформація, що на ринку у Станиславові продають карасі довжиною 1-7 см, а поліція нічого не робить⁶⁹. Більше того, вказувалось, що у Галичині для браконьєрства застосовуються сітки, які називають «полотно», і ця снасть говорить сама за себе. Нерідко на вилов риби виходять жінки, виловлюючи маленьких риб. По малих містечках Галичини їх продають на базарах, причому навіть не на вагу, а на літри, і зовсім не зважаючи на закон, що вимагає виловлювати рибу кожного виду відповідно до визначеного розміру⁷⁰. Особливо нелегальна торгівля рибою практикувалась під час єврейського шабату, коли мальок риби навіть ніхто й не ховав.⁷¹ Відзначалось, що Львівський магістрат не виконує вимог Галицького намісництва про заборону торгівлі рибою під час нересту. Дописувач вказував, що 7 листопада у ресторанах Львова можна замовити страву з лосося, а у магазинах його придбати⁷².

4. Оподаткування продукції з дичини

Органи державної влади Галичини для впорядкування торгівлі продукцією мисливства видали низку нормативно-правових актів, якими врегульовували податок за реалізацію м'яса. Відповідно органами державної влади Галичини були встановлені і законодавчі вимоги щодо умов торгівлі дичиною, які зважали на існування звичаєвих норм торгівлі дичиною.

Торгівля продукцією харчування приносила також дохід у місцевий бюджет. У 1910 році відповідно до Розпорядження Галицького сейму від 22 грудня 1910 року «Стосовно зміни споживчого податку» для міста Кракова були визначені такі податки: за реалізацію 1 голови оленя – 7 крон, дикого

⁶⁹ Kronika // Łowiec – 1881. – № 3. – S.46.

⁷⁰ Starkl J., Fiszer Z. Powszechna wystawa krajowa 1894 r. i siły produkcyjne kraju: Łowiectwo i rybactwo / Juliusz Starkl, Zygmunt Fiszer. – Lwów: Wydział krajowy, 1896. – S.

⁷¹ Obwieszczenie ministerstwa handlu z dnia 24 stycznia 1899 r. // Okólnik. – 1899. – № 39. – S.10.

⁷² Jak magistrat lwowski wykonuje przepisy o czasie ochronnym ryb // Okólnik. – 1904. – № 68. – S.39.

кабана (понад 17 кг) – 6 крон, зайця – 30 геллерів, за 100 кг оленини – 8 крон, м'яса іншої дичина – 12 крон, за реалізацію фазана, глухаря, тетерука – 80 геллерів, рябчика, дикої гуски, вальдшнепа, дикої качки – 40 геллерів, курішки, бекаса – 20 геллерів, водної курки, дикого голуба – 10 геллерів, дрозда, перепілки – 4 геллери, за 100 кг риби – 8 крон.⁷³

В подальшому у зв'язку з інфляцією та необхідністю поповнення бюджету у воєнний час розмір податку при реалізації продуктів харчування збільшився. Відповідно до рішення Краківського магістрату від 15 березня 1919. № L. 5820/18 було встановлено як державний, так і гмінний податок. При реалізації 100 кг винограду потрібно було сплатити – 28 крон, голови ВРХ (понад 400 кг) – 48 крон, 250-400 кг – 28 крон, 50-250 кг – 12 крон, до 50 кг – 8 крон, за одну голову свині вагою 10-60 кг – 9,20 крон, більше 60 кг – 12 крон, за кожні 100 кг – 24 крони, 1 голову індика – 2 крони; за кожну гуску у період з березня по червень – 1,2 крони, а з липня по лютий – 80 геллерів, за одну курку або голуба – 16 геллерів.

Окремо був встановлений податок при реалізації дичини. Зокрема, за реалізацію однієї голови оленя потрібно було сплатити 28 крон, кабана вагою понад 17 кг – 24 крони, за зайця – 1,2 крони.

За продаж 100 кг м'яса оленя необхідно було сплатити 32 крони, тобто, на третину більше, ніж за м'ясо свійської тварини, за іншу розроблену дичину – 48 крон за 100 кг, що у два рази більше, ніж за м'ясо свійської тварини. У три рази більшим був податок від продажу пернатої дичини, зокрема, за реалізацію однієї голови фазана, глухаря, тетерука необхідно було сплатити 3,2 крони. Все ж найвищий податок було встановлено при продажу риби, де за 100 кг потрібно було сплатити 56 крон.⁷⁴

⁷³ Dziennik ustaw państwa dla królestw i krajów w radzie państwa reprezentowanych. – Wiedeń, 1911. – S.451-455.

⁷⁴ Podwyższenie dodatku gminnego do podatku konsumcyjnego. Obwieszczenie. Kraków, 15 marca 1919. L. 5820/18.
// Dziennik pozporządzeń dla stoł. król. Miasta Krakowa. – 1919. – № 3 (1. marca). – S. 43-44.

Розпорядженням Міністерства фінансів Другої Речі Посполитої від 13 травня 1921 року визначався гмінний податок на дичину 2% від розміру її вартості. Такий податок існував й на інші продукти харчування⁷⁵.

Окремими нормативно-правовими актами було врегульоване питання оподаткування харчових продуктів, до яких входила й дичина, при Другій Речі Посполитій. Відповідно до Розпорядження бургомістра Кракова «Податковий тариф для міста Кракова» від 1 липня 1926 року було встановлено такі податки: з однієї голови курки – 15 грош, качки – 20 грош, гуски – 30 грош, індика – 50 грош. Для дичини було встановлено оподаткування лише для зайця – 50 грош та за одну голову пернатої дичини – 10 грош. Відсутність ширшого списку оподаткування дичини може свідчити про зменшення ролі дичини у харчуванні краків'ян.⁷⁶ Слід відміти, що у період з 1894 по 1903 р.р. споживання дичини зменшується, що позначається на доходах магістрату Кракова. Порівнюючи з 1894 роком, у 1903 році від реалізації продукції оленина становила 3 %, м'ясо кабанів – 37 %, козулі – 83 %, зайців – 65%. (Детальніше у таблиці № 4)

Таблиця № 4.1.

**Загальний дохід магістрату Кракова від сплати акцизного податку
по видах дичини у період 1894 – 1903 р.р. (у кронах)⁷⁷**

Вид дичини	1894 р.	1895 р.	1896 р.	1897 р.	1898 р.	1899 р.	1900 р.	1901 р.	1902 р.	1903 р.
Олень	100	68	68	68	39	29	18	43	35	3
Кабан	145	150	59	40	32	51	64	145	75	54
Козуля	833	723	706	692	772	774	700	736	756	696
Заєць	3062	2323	2452	2120	2227	2345	4899	2185	2534	2012
Фазани	375	307	265	335	436	304	353	352	491	284

⁷⁵ L. M. 45 608/1921 II. Obwieszczenie. // Gazeta lwowska. – 1921. – № 114. – 22 maja. – S.6.

⁷⁶ Taryfa opłat placowych dla miasta Krakowa obowiązująca od dnia 1 lipca 1926 aż do odwołania. // Dziennik pozporządzeń dla stoł. król. Miasta Krakowa. – 1926. – № 6 (30. czerwca). – S. 100.

⁷⁷ Statystyka miasta Krakowa zestawiona przez biuro statystyczne miejskie. – Kraków: Drukarnia uniwersytetu Jagiellońskiego, 1905. – S. 116.

та глухарі										
Дикі птахи	540	674	699	651	807	815	884	902	694	400

На початку ХХ ст. дичину оподатковували за вищим тарифом – як м'ясо свійських тварин. (Детальніше про ставку акцизного податку у Кракові подано у таблиці № 4.2.)

Таблиця № 4. 2.

Ставка сплати акцизного податку за право реалізації харчових продуктів в місті Кракові у 1906-1907 р.р.⁷⁸

Велика рогата худоба (1 гол.)	1,26 крон
Телята до одного року (1 гол.)	0,07 крон
Молодняк свиней до 19 кг (гол.)	0,27 крон
Свині більше 19 кг (гол.)	0,11 крон
Свіже м'ясо (100 кг)	1,58 крон
Олень (1 гол.)	1,05 крон
Кабани до 17 кг (1 гол.)	0,79 крон
Козуля (1 гол.)	0,27 крон
Заєць (1 гол.)	0,06 крон
Інша дичина (за 100 кг)	1,88 крон
Дикі птахи фазан, глухар (більші та кращої якості)	0,11 крон
Рябчик, качка, гуска, голуб (менші) (1 гол.)	0,06 крон
Домашні більші: індик, гуска, качка (1 гол.)	0,03 крон
Домашні менші: курки, голуб (1 гол.)	0,01 крон

⁷⁸ Statystyka miasta Krakowa zestawiona przez biuro statystyczne miejskie. – Kraków: Drukarnia uniwersytetu Jagiellońskiego, 1911. – S. 165.

З 1 липня 1911 року у Кракові вступило в дію рішення про підвищення оподаткування продуктів харчування, які реалізовували на території Кракова. (Детальніше у таблиці № 4.3.).

Таблиця № 4.3.

Податок на споживання та гмінним податок, встановлений у місті Краків з 1 липня 1911 року.⁷⁹

№	Продукт	Сума податку (у кронах)
1	ВРХ понад 400 кг (за голову)	15,60
2	ВРХ від 25 до 400 кг (за голову)	9,10
3	ВРХ від 50-250 кг (за голову)	3,90
4	Вівці, барани вагою більше як 10 кг (за голову)	1,30
5	Порося до 10 кг (за голову)	1,30
6	Свині більше 60 кг (за голову)	3,90
7	Індик (за голову)	0,65
Дичина		
8	Олень (за голову)	9,10
9	Кабан більше як 17 кг (за голову)	7,80
10	Кабан до 17 кг (за голову)	3,90
11	Заєць (за голову)	0,39
12	Дичина розроблена (олень) (за 100 кг)	10,40
13	Інша дичина (за 100 кг)	15,60
14	Фазан, глухар, тетерук (за голову)	1,04
15	Рябчик, дика гуска, дика качка, вальдшнеп (за голову)	0,52

⁷⁹ Czech J. Kalendarz Krakowski na rok 1912 / Józef Czech. – Kraków: Jan Fischer i Spółka, 1912. – S. 236.

16	Риба, раки (за 100 кг)	10,40
----	------------------------	-------

Аналіз показав, що м'ясо дичини оподатковували вище, ніж м'ясо свійських тварин.

Як свідчать історичні джерела, у місті Львові оподаткування харчових продуктів в тому числі й продукції з дичини, у середині XIX століття передбачало споживчий та міський податок, останній був у два-три рази меншим за споживчий. (Детальніше у таблиці № 4.4. та 4.5.).

Таблиця № 4.4.

Оподаткування мисливської продукції при її реалізації у Львові (1858р.)⁸⁰

- Віденський центнер = 50 кг

	Вид продукції (одиниця виміру)	Споживчий податок (у кронах)	Міський податок (у кронах)
1.	Олень (гол.)	1,05	0,52
2.	Кабан живою вагою 30 фунтів і більше (гол.)	0,79	0,39
3.	Кабан живою вагою до 30 фунтів (гол.)	0,26	0,13
4.	Заєць (гол.)	0,05	0,03
5	Розроблена дичина (за віденський ц)	1,05	0,52
6.	Рябчик, качка, вальдшнеп, дика гуска, бекаси, куріпка	0,05	0,03

⁸⁰ Dziennik rządowy dla okręgu administracyjnego Namiesnictwa we Lwowie. – Lwów: król. galic. drukarnia rządowa, 1858. – S.362.

	(гол.)		
7.	Дрозд, перепілка і інші птахи придатні для харчування (гол.)	0,02	0,001
8.	Свіжа риба, рак, ікра (за віденський ц)	1,05	0,52
9.	Морська риба (за віденський ц)	0,35	0,17
10.	ВРХ (гол.)	4,20	1,05
11.	Телята (гол.)	0,7	0,17
12.	Вівця, баран (гол.)	0,26	0,07
13.	Свиня від 9-35 фунтів (гол.)	0,52	0,13
14.	Свиня від 35 і більше фунтів (гол.)	1,05	0,26
15.	Свіже м'ясо, сальцесон, ковбаса (за віденський ц)	0,87	0,44

Таблиця № 4.5.

Тариф споживчого податку для міста Львова у золотих (1857 рік)⁸¹

	Одиниця виміру	Споживчий податок	Міський податок	Всього
Свійські тварини				
ВРХ	(вище за голову	4	0,36	4,36

⁸¹ Haliczanin, kalendarz powszechny na rok pański 1858. – Lwów: Drukarnia K. Pillera, 1857. – S. 68-69.

середньої вгодованості воли, бики, корови)				
ВРХ (молодняк)	за голову	0,4	0,02	42
Вівця, баран, коза	за голову	0,15	0,01	16
Свиня від 9 до 35 фунтів	за голову	0,3	0,07	37
Свиня більше 35 фунтів	за голову	1	0,03	1,03
Свійська перната (індики, гуси, качки)	за голову	0,03	0,01	4
Дичина				
Олень	за голову	1	0,3	1,3
Кабан 30 і більше фунтів	за голову	0,45	0,22	0,67
Кабан до 30 фунтів	за голову	0,15	0,7	22
Заєць	за голову	0,03	0,01	0,04
Дичина розроблена	за віденський ц	1	0,3	1,3
Фазан, глухар,	за голову	0,06	0,03	0,09

тетерук, куріпка, рябчика				
Дрозд, перепілка, бекас	за голову	0,01	0,01	0,02
Риба річкова, раки, ставкові ікра (свіжі)	за віденський ц	1	0,30	1,30
Морська риба	за віденський ц	0,20	0,10	0,30

З 1 січня 1876 року оподаткування продукції при її реалізації здійснювали за трьома податками (споживчим, надзвичайним, міським). У структурі оподаткування споживчий податок складав 2/3 від загальної суми оподаткування. (Детальніше у таблиці № 4. 6.).

Таблиця № 4.6.

Тариф споживчого податку для міста Львова (у золотих), запроваджений з 1 січня 1876 року⁸²

		Одиниця виміру	Споживчий податок	Надзвичайний податок	Міський податок	Всього
1	ВРХ (вище середньої вгодованості воли, бики, корови)	за голову	4,20	0,84	1,05	6,09

⁸² Haliczanin, kalendarz powszechny na rok pański 1879. – Lwów: Drukarnia K. Pillera, 1879. – S. 70-71.

2	ВРХ (молодняк)	за голову	0,7	0,14	0,17	1,1
3	Вівця, баран, коза	за голову	0,26	0,05	0,07	0,38
4	Свиня від 5 до 19,5 кг	за голову	0,52	0,1	0,13	76
5	Свиня більше 19,5 кг	за голову	1,05	0,21	0,26	1,52
6	Свіже м'ясо	100 кг	1,56	0,31	0,79	2,66
7	Свійські пернаті (індик, гуска, качка)	за голову	0,05	0,01	0,01	0,07
8	Олень	за голову	1,05	0,21	0,52	1,78
9	Кабан 17 кг і більше	за голову	0,79	0,15	0,39	1,34
10	Заєць	за голову	0,05	0,01	0,03	0,09
11	Дичина розроблена	за центнер	1,87	0,37	0,94	3,18
12	Фазан, глухар, тетерук, куріпка, рябчик	за голову	0,1	0,02	0,05	0,18
13	Дрозд, перепілка, бекас	за голову	0,05	0,01	0,03	9
14	Риба річкова та ставкова раки, ікра (свіжі)	100 кг	0,62	0,12	0,31	1,5

15	Морська риба	100 кг	1,87	0,37	0,94	3,18
----	--------------	--------	------	------	------	------

З 2 липня 1883 року відповідно до рішення магістрату Львова набуває чинності інший тариф оподаткування. (Детальніше у таблиці № 4.7.)

Таблиця № 4.7.

Тариф споживчого податку для міста Львова (у золотих), встановлений з 2 липня 1883 року⁸³

		Одиниця виміру	Споживчий податок	Надзвичайний податок	Міський податок	Всього
1	ВРХ (вище середньої вгодованості воли, бики, корови)	за голову	4,20	0,84	1,05	6,09
2	ВРХ (молодняк)	за голову	0,7	0,14	0,17	1,1
3	Вівця, баран, коза	за голову	0,26	0,05	0,07	0,38
4	Свиня від 5 до 19,5 кг	за голову	0,52	0,1	0,13	76
5	Свиня більше 19,5 кг	за голову	1,05	0,21	0,26	1,52
6	Свіже м'ясо	100 кг	1,56	0,31	0,79	2,66
7	Свійські пернаті (індик, гуска, качка)	за голову	0,05	0,01	0,01	0,07

⁸³ Haliczanin, kalendarz powszchny na rok pański 1879. – Lwów: Drukarnia K. Pillera, 1879. – S. 70-71.

8	Олень	за голову	1,05	0,21	0,52	1,78
9	Кабан 17 кг і більше	за голову	0,79	0,15	0,39	1,34
10	Заєць	за голову	0,05	0,01	0,03	0,09
11	Дичина розроблена	за центнер	1,87	0,37	0,94	3,18
12	Фазан, глухар, тетерук, куріпка, рябчик	за голову	0,1	0,02	0,05	0,18
13	Дрозд, перепілка, бекас	за голову	0,05	0,01	0,03	9
14	Риба річкова та ставкова раки, ікра (свіжі)	100 кг	0,62	0,12	0,31	1,5
15	Морська риба	100 кг	1,87	0,37	0,94	3,18

З 30 жовтня 1903 року у місті Львові діяли такі ставки оподаткування м'ясної продукції. (Детальніше у таблиці № 4.8.).

Таблиця № 4.8.

Тариф споживчого податку для міста Львова (у кронах), що діяв з 30 жовтня 1903 року⁸⁴

⁸⁴ Haliczanin, kalendarz powszechny na rok pański 1915. – Lwów: Drukarnia K. Pillera, 1915. – S. 5-6.

		Одиниця виміру	Споживчий податок	Надзвичайний податок	Міський податок	Всього
1	ВРХ (вище середньої вгодованості воли, бики, корови)	за голову	8,4	1,68	2,1	12,18
2	ВРХ (молодняк)	за голову	1,4	0,28	0,35	2,03
3	Вівця, баран, коза	за голову	0,53	0,1	0,14	0,77
4	Свиня від 5 до 19,5 кг	за голову	1,05	0,21	0,27	1,53
5	Свиня більше 19,5 кг	за голову	2,10	0,42	0,53	3,05
6	Свіже м'ясо	100 кг	3,12	0,62	2,18	5,92
7	Свійські пернаті (індик, гуска, качка)	за голову	0,11	0,02	0,08	21
8	Олень	за голову	2,10	0,42	2,18	5,92
9	Кабан 17 кг і більше	за голову	1,58	0,31	1,11	3
10	Заєць	за голову	0,11	0,02	0,08	0,21
11	Дичина розроблена	за центнер	3,74	0,74	2,62	7,10
12	Фазан, глухар,	за голову	0,21	0,04	0,05	0,4

	тетерук, куріпка, рябчик					
13	Дрозд, перепілка, бекас	за голову	0,11	0,02	0,08	21
14	Риба річкова та ставкова раки, ікра (свіжі)	100 кг	3,74	0,74	2,62	7,10
15	Морська риба	100 кг	1,24	0,24	0,87	2,35

З 1923 року у Львові був встановлений такий розмір оподаткування м'ясної продукції (Детальніше у таблиці № 4.9.). Слід зазначити, що вперше спостерігається менше оподаткування м'яса розробленої дичини у порівнянні з м'ясом свійських тварин, а оподаткування м'яса оленини взагалі не передбачалось.

Таблиця № 4.9.

Тариф споживчого податку для міста Львова (у марках) у 1923 році⁸⁵

		Одиниця виміру	Гмінна оплата у марках
1	ВРХ (вище середньої вгодованості воли, бики, корови)	за голову	2800
2	ВРХ (молодняк)	за голову	320
3	Вівця, баран, коза	за голову	320

⁸⁵ Taryfa podatku konsumcyjnego z dodatkami. dla miasta Lwowa // Haliczani, kalendarz powszechny na rok pański 1923. – Lwów: Drukarnia K. Pillera, 1923. – S. 98-99.

4	Свиня від 5 до 19,5 кг	за голову	200
5	Свиня більше 19 ,5 кг	за голову	1100
6	Свіже м'ясо	100 кг	1500
7	Свійські пернаті (індики, гуси, качки)	за голову	60
8	Олень	за голову	без оподаткування
9	Кабан 17 кг і більше	за голову	300
10	Заєць	за голову	30
11	Дичина розроблена	за центнер	1000
12	Фазан, глухар, тетерук, куріпка, рябчик	за голову	40
13	Дрозд, перепілка, бекас	за голову	20
14	Риба річкова та ставкова раки, ікра (свіжі)	100 кг	3000
15	Морська риба	100 кг	800

Аналітики ринку дичини у Львові відзначали, що вартість дичини у Львові не підносилась від 1888 р. через фіскальну політику Львівського магістрату, який встановив вищий податок на дичину, ніж на м'ясну продукцію із свійських тварин. На цю «несправедливість» вказував часопис «Ловець», подаючи порівняння податків на свійські тварини та дичину: за однорічне теля платили лише 2,03 крони, тоді за як оленя того ж віку – 3,95 крон; за вівцю та барана – 0,78 крон, тоді як за козулю – 0,95 крон; за одного індики сплачували 0,16 крон, а за пару голубів – 0,21 крони, за одного дикого голуба – 0,21 крони, тоді як за пару свійських голубів – лише 0,053 крони, за одну дику курку – 0,06 крони, а за найбільшу і добре вгодовану курку – лише 0,058 крони.

Хоча й акцизні податки на дичину були вищими, її вартість зрівнялась із свійською продукцією через те, що багато лікарів у той час приписували дичину хворим на шлунково-кишковий тракт.

Цікавим є той факт, що на здорожчання дичини впливали деякі негативні, а для сучасника дивні чинники: для приготування дичини необхідно було використовувати більшу кількість приправ, які на той час коштувала досить дорого, та послуги доброго кухаря, бо господині нижчих соціальних страт не вміли приготувати із дичини смачні страви⁸⁶.

Слід зазначити, що оподаткування продуктів харчування у Галичині було дещо нижчим, ніж в інших країнах Австро-Угорської монархії. Зокрема, у провінції Трієст, яка входила до монархії, відповідно до Закону від 23 червня 1891 року «Про запровадження державного акцизу та споживчого податку» було встановлено такий розмір оподаткування: олені – 3,50 золотих, кабан більш 17 кг – 3 золоті, до 17 кг – 1,5 золотого, заєць – 0,15 золотого; розроблена дичина за 100 кг: оленина – 6 золотих, інша дичина – 4 золоті.⁸⁷

Узагальнений досвід організації державного регулювання цінової політики на дичину у Галичині показує, що великий вплив на вартість дичини мав податок. Розмір податку у Галичині за реалізацію продукції мисливства встановлювався відповідно до виду дичини. У порівнянні з теперішнім станом державного регулювання торгівлею дичиною в Україні є певні подібності та відмінності з Галичиною досліджуваного періоду. Серед відмінностей – залежність розміру податку на цей час від вартості продажу дичини. Крім того, у Галичині податок підвищував вартість продукції на 5-10%, тоді як на даний час податок на додану вартість становить 20%. Позитивно на торгівлю дичиною впливає сучасний науково-технічний прогрес, при якому м'ясо дичини можна довгий час зберігати в охолоджену вигляді, а тому часові обмеження добування дичини не впливають на час торгівлі м'ясом дичини та його сезонне здороження.

⁸⁶ Kochanowski C. Sprzedaż dziczyzny w mieście Lwowie / C. Kochanowski // Łowiec – 1903. – № 22 – s.257.

⁸⁷ Dziennik ustaw państwa dla królestw i krajów w radzie państwa reprezentowanych. – Wiedeń, 1891. – S. 178-182.

5. Споживання дичини

З цивілізаційним розвитком суспільства змінюється значення мисливства для людини і, відповідно, цінність продукції полювання та її роль у потребах людини. До Х ст. мисливство задовільняло потреби людини виключно в харчуванні. У подальшому полювання стало основним джерелом постачання військ провіантом під час воєнних походів, згодом – видом розваг та відпочинку.

На початку ХХ ст. через високі акцизні податки на дичину вона зрівнялась за вартістю зі свійською продукцією. Крім того, фактором підвищення вартості дичини були дієтичні та лікувальні якості цього м'яса, яке лікарі в той час призначали хворим з проблемами шлунково-кишкового тракту. Вказувалось що м'ясо дичини є поживне, але не відповідає делікатним шлункам⁸⁸. Для лікування хворих великим попитом користувалась перната дичина.⁸⁹ До найсмачніших видів відносилось м'ясо рябчика⁹⁰ та перепілки⁹¹, бекасів.⁹² На думку фахівців, через поїдання фазанами, глухарями та тетеруками чорниці їхнє м'ясо є найсмачнішим.⁹³

В. Романюк відзначає, що більшість випадків застосування продуктів мисливства для лікування у другій половині ХІХ — першій половині ХХ ст. були пережитками минулого.^{94, 95} На думку З. Болтарович лікування органами тварин – «органотерапія», застосовувалась ще у період Київської Русі.⁹⁶

⁸⁸ Hygiena oddychania. // Kalendarz Słowa Polskiego. – Lwów: 1912. – S. 346-347.

⁸⁹ Wiedza i życie. Serya IV. – Tom II. – Lwów-Warszawa: Wydawnictwo związku naukowo-literackiego we Lwowie, 1908. – S. 348.

⁹⁰ Jarzabek // Encyklopedia rolnicza. – Warszawa: Muzeum przemysłu i rolnictwa, 1895. – T. IV. – S. 641.

⁹¹ Przepiórka // Encyklopedia rolnicza. – Warszawa: Muzeum przemysłu i rolnictwa, 1899. – T. VIII. – S. 277.

⁹² Encyklopedia rolnicza. – Warszawa: Muzeum przemysłu i rolnictwa, 1890. – T. I. – S.308.

⁹³ Encyklopedia rolnicza. – Warszawa: Muzeum przemysłu i rolnictwa, 1890. – T. I. – S.470.

⁹⁴ Романюк В. Використання продуктів мисливства у традиційній культурі населення Українських Карпат другої половини ХІХ — першої половини ХХ ст. / В. Романюк // Народознавчі зошити. - 2011. - № 5. - С. 813-818.

⁹⁵ Гонтар Т.О. Народне харчування українців Карпат /Таїсія Гонтар. — К. : Наукова думка, 1979. — С. 20—21.

⁹⁶ Болтарович З. Народна медицина українців / З.С. Болтарович. — К. : Наукова думка, 1990. — С. 128.

Як свідчать історичні джерела, широко у народній медицині застосовували борсуче сало^{97,98,99}. У пресі публікувались оголошення про купівлю борсучого сала. Так керівництво школи Мартина у Львові подало оголошення про купівлю однієї літри борсучого сала¹⁰⁰. (Додаток № 8). Цілою ходячою аптекою є бобер. Його сало лікує варикоз. Шкіра бобра є помічною для тих, хто має подагру, та паралітиків.¹⁰¹ Дослідження В. Романюка показують, що гуцули до цього часу вважають його найкращими ліками від легеневих хворіб.¹⁰² В. Грабовецький відзначав, що за право полювання на Гуцульщині мисливці повинні були сплачувати 4 золоті, або віддавали роги оленя і бурсукове сало.¹⁰³

Подібно до борсучого жиру гуцули у досліджуваний період застосовували ведмежий. Його застосування було дещо ширшим. Крім легеневих захворювань його вживали при радикуліті, болях у тілі, натирали болючі місця. Окрім жиру, у народній медицині використовували також ведмеже м'ясо, бульйон з якого пили хворі на астму. Досліджуючи це питання, В. Шухевич відзначав, що застосування ведмежого жиру було менш поширеним у застосуванні від борсучого.¹⁰⁴ Слід відмітити аналогічне застосування у лікувальних цілях ведмежого й лисячого жиру у бойківській

⁹⁷ Вірування про вьвірів. // Етнографічний збірник НТШ: Т. 1-41. – Львів: НТШ, 1895-1928. – Т. 5 [під ред. д-ра Івана Франка]. – Львів, 1898. – С. 171-180.

⁹⁸ Болтарович З. Народна медицина українців / З.Є. Болтарович. — К. : Наукова думка, 1990. — С. 127.

⁹⁹ Ніс С. Ліки своєнародні, з домашнього обиходу і в картинах життя / С. Ніс. — К., 1875. — С. 31.

¹⁰⁰ Ogłoszenia // Łowicz – 1914. – № 7. – S.84.

¹⁰¹ Ejsmond J. Zabobony myśliwskie/Julian Ejsmond. – Lwów: Słowo, 1926. – S. 25-26.

¹⁰² Архів Інституту народознавства НАН України. —Ф. 1. — Оп. 2. — Од. зб. 641. — арк. 60 (Польовієтнографічні матеріали до теми «Традиційне мисливство в Українських Карпатах», зафіксовані аспірантом Романюком Володимиром Олександровичем 10—21 липня 2008 р. у Косівському та Верховинському р-нах Івано-Франківської обл.).

¹⁰³ Грабовецький В. Ілюстрована історія Прикарпаття. Тисячолітній літопис Гуцульщини. – т. 3. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2004. – С. 186.

¹⁰⁴ Шухевич В. Гуцульщина. Ч. V. / Володимир Шухевич. — Верховина, 2000. — С. 244- 246.

частині Карпат.¹⁰⁵ Дослідники відзначали, що застосування жиру було поширене в усіх етнічних групах Карпатах для лікування різноманітних легеневих хворіб: туберкульозу, астми, запалення легень, кашлю, хрипів.¹⁰⁶ Його пили сам або ж з гарячим молоком, інколи додаючи меду, а також натирали ним груди,¹⁰⁷ використовували як мазь для загоювання ран, при ревматизмі, болях, наривах, простуді.¹⁰⁸ Білоголовий Дмитро Іллєч (1924 р. н.) з села Криворівня (присілок Березово) вказував, що для лікування використовували не лише сало ведмеда та борсука, але й оленя, а молоко із салом пили від застуди, салом змащували забиті місця на тілі.¹⁰⁹ Аналогічної думки дотримувався й Волинюк Дмитро Павлович (1930 р.) з села Дземброні.¹¹⁰ Готич Іван Васильович (1924 р.н.) з с. Криворівні відзначав, що борсуче сало за Радянського Союзу здавали у Верховинську аптеку і за нього платили нам 90 карбованців за 1 літр. Він також відзначав, що будь-яке сало необхідно топити на воді, а не на вогні, так як на вогні воно втрачає своїх лікувальні властивості. Він також відзначав, що з ведмеда може вийти від 20 до 50 літрів сала, але ведмеже сало може пошкодити на печінку.¹¹¹ Відзначалось, що лікувальні

¹⁰⁵ Болтарович З. Народна медицина та ветеринарія / З. Болтарович // Бойківщина : Історико-етнографічне дослідження. — К. : Наукова думка, 1983. — С. 230.

¹⁰⁶ Мацієвський О. Народна медицина і ветеринарія / О. Мацієвський, Ю. Гошко // Лемківщина : Історико-етнографічне дослідження : у 2-х т. — Львів : Інститут

народознавства НАН України, 2002. — Т. 2. : Духовна культура. — С. 146.

¹⁰⁷ Архів Інституту народознавства НАН України. — Ф. 1. — Оп. 2. — Од. зб. 641. — арк. 23, 108 (Польовіетнографічні матеріали до теми «Традиційне мисливство в Українських Карпатах», зафіксовані аспірантом Романюком Володимиром Олександровичем 10—21 липня 2008 р. у Косівському та Верховинському р-нах Івано-Франківської обл.).

¹⁰⁸ Жаткович Ю. Замітки етнографічні з Угорської Руси / Юрій Жаткович // Етнографічний збірник. — Львів, 1896. — Т. II. — С. 22.

¹⁰⁹ Зеленчук Я. І. Українознавчо-історична реконструкція етносоціальної системи Гуцульщини [Текст] : дис.канд. істор. наук: 09.00.12 / Зеленчук Ярослав Іванович. — К. : [б. в.], 2008. — С. 199.

¹¹⁰ Зеленчук Я. І. Українознавчо-історична реконструкція етносоціальної системи Гуцульщини [Текст] : дис. ... канд. істор. наук: 09.00.12 / Зеленчук Ярослав Іванович. — К. : [б. в.], 2008. — С. 212.

¹¹¹ Зеленчук Я. І. Українознавчо-історична реконструкція етносоціальної системи Гуцульщини [Текст] : дис. канд. істор. наук: 09.00.12 / Зеленчук Ярослав Іванович. — К. : [б. в.], 2008. — С. 226.

властивості має не лише ведмеже сало, але й його жовч.¹¹² Ведмежою жовцю лікували паралічі, а ведмежим салом – грижі та покращували пам'ять. Відповідно до народних забобон ведмежий мозок їсти заборонялось, бо можна було зійти з розуму¹¹³.

Окреме місце в народній медицині займав заєць. Зокрема, у Жидачівському р-ні Львівської обл. лікували за допомогою заячої шкіри дітей від гнійних прищів на шкірі.¹¹⁴ З. Болтарович у праці «Народна медицина та ветеринарія» вказував, що у другій половині XIX — першій половині XX ст. гуцули та лемки¹¹⁵ застосовували заячу шкіру для лікування наривів та фурункулів вказуючи, що цей засіб був виправданим з медичного погляду, оскільки шкіра вигрівала нарив, діючи на нього наче компрес. У народній медицині знайшли своє відображення й пернаті. Зокрема, на Гуцульщині хворі на астму пили розсіл з м'яса яструба.¹¹⁶ Народні повір'я приписували, що людині слабкість приносять погані звірі, заклята вода, погані очі.¹¹⁷ Цінним для лікування різних захворювань у XIX ст. важались й фітобезоари з добутої серни.¹¹⁸

Серед важливих чинників, що впливали на ціну м'яса, – поширеність дичини в певному регіоні (дорожчою дичина була в тих місцях, де її було менше), ціна на м'ясо свійських тварин. Крім того, у великих містах дичина

¹¹² Зеленчук Я. І. Українознавчо-історична реконструкція етносоціальної системи Гуцульщини [Текст] : дис.канд. істор. наук: 09.00.12 / Зеленчук Ярослав Іванович. — К. : [б. в.], 2008. — С. 235.

¹¹³ Ejsmond J. Zabobony myśliwskie/Julian Ejsmond. — Lwów: Słowo, 1926. — S. 12.

¹¹⁴ Архів Львівського національного університету імені Івана Франка. — Ф. 119. — Оп. 17. — Спр. 278-Е. — арк. 103 (Польові етнографічні матеріали до теми «Родильна обрядовість», зафіксовані студенткою четвертого курсу Бойко Надією Михайлівною 03—09 липня 2009 р. у Жидачівському р-ні Львівської обл. та Рогатинському р-ні Івано-Франківської обл.).

¹¹⁵ Жаткович Ю. . Замітки етнографічні з Угорської Руси / Юрій Жаткович // Етнографічний збірник. — Львів, 1896. — Т. II. — С. 22.

¹¹⁶ Болтарович З. Народна медицина та ветеринарія / З. Болтарович // Гуцульщина : Історико-етнографічне дослідження. — К. : Наукова думка, 1987. — С. 283.

¹¹⁷ Народня антроподьогія. // Етнографічний збірник НТШ: Т. 1-41. — Львів: НТШ, 1895-1928. — Т. 5 [під ред. д-ра Івана Франка]. — Львів, 1898. — С. 190.

¹¹⁸ Pęksa Ł. Kozica. — Zakopane: Wydawnictwo Tatrzańskiego parku narodowego, 2009.

коштувала більше, ніж у селах або малих містечках.¹¹⁹ Фахівці відзначали, що захід Галичини був більш цивілізованим, тому там споживання м'яса було вищим. Якщо у Кракові в середньому кожна людина в рік споживала 66,9 кг м'яса, а разом з рибою – 84,7 кг, то у Львові в середньому одна людина споживала 58,8 кг м'яса, а з пернатими та дичиною – 64,5 кг.¹²⁰ Тодішні дослідники вказували, що споживання м'яса у Кракові було вищим, ніж в інших містах Європи. Так, в 1899 р. один мешканець Кракова споживав 98,84 кг, в 1900 р. – 104,28 кг, тоді як у більш заможному Берліні в 1899 р. – 76,64 кг, а у 1900 р. – 81 кг м'яса. Мешканець Праги у цей же період споживав близько 90 кг м'яса. Але автори статистики вказували, що перепис населення у Кракові відбувається 31 грудня, коли учні та студенти мали канікули та роз'їхались додому, тому чисельність жителів міста насправді була вищою і така велика цифра щодо споживання м'яса може мати велику похибку.¹²¹

Про недостовірність офіційної статистики та реального споживання свідчать й ті факти, що навіть в середині ХХ ст. бували випадки, коли діти за допомогою звичайних палиць з металевими наконечниками впольовували зайців, м'ясо яких одразу ж на місці пекли та споживали^{122, 123}. Також цю думку підтримує Г. Й. Горинь, вважаючи, що частка м'ясних продуктів у раціоні гуцулів була більшою, ніж це подавали офіційні джерела. Основною причиною була неврахована дичина від незаконного полювання¹²⁴. Відповідно до

¹¹⁹ Проців О. Р. Державне регулювання торгівлі продукцією мисливства у Галичині середини ХІХ – початку ХХ століття на прикладі міста Львова / О. Р. Проців // Ефективність державного управління: Збірник наукових праць Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України / За заг. ред. проф. В. С. Загорського. – Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2012. – Вип. 33. – С.127-137.

¹²⁰ *Nasz handel bydłem* // *Dziennik polski*. – 1899. – № 65. – 18 lipca. – S.12.

¹²¹ *Statystyka miasta Krakowa zestawiona przez biuro statystyczne miejskie*. – Kraków: Drukarnia uniwersytetu Jagiellońskiego, 1910. – S. 154-155.

¹²² Архів Інституту народознавства НАН України. —Ф. 1. — Оп. 2. — Од. зб. 641. — арк. 41, 62, 71 (Польові етнографічні матеріали до теми «Традиційне мисливство в Українських Карпатах», зафіксовані аспірантом Романюком Володимиром Олександровичем 10—21 липня 2008 р. у Косівському та Верховинському р-нах Івано-Франківської обл.).

¹²³ Яримович Р. Гуцульськими пляями : Оповідання, нариси, спомини / Роман Яримович. — Бофало : Гуцульщина, 1993. — С. 67.

¹²⁴ Горинь Г. Шкіряні промисли західних областей України (друга половина ХІХ — початок ХХ століття) /Г.Й. Горинь. — К. : Наукова думка, 1986. — С. 38.

тогочасної статистики, викладеної у спеціалізованих статистичних додатках «Газети Львівської», споживання харчових продуктів у місті Львові в період з 1836 по 1862 роки розподілилось таким чином:

Споживання м'ясної продукції у місті Львові

	Одиниця виміру	1836 р. ¹²⁵	1851 ¹²⁶ за I півріччя	1852 ¹²⁷ за I півріччя	1855 рік (1.11 по 31.04) ¹²⁸	1854 рік (1.11 по 31.04) ¹²⁹
Продукція із свійських тварин						
ВРХ високої вгодованості	гол.	19594			9375	8368
Телята	гол.	17700			10135	11228
Вівці	гол.	6090			950	1068
Ягнята до 25 фунтів	гол.	1340			516	555
Нерогата худоба вагою більше 35 фунтів	гол.	16250			7552	9010
Свійські пернаті (індики, качки)	гол.	113800			29499	44668
Свійські пернаті	гол.	354200			21468	39302

¹²⁵ Wiadomości handlowe i przemysłowe. Statystyczny wykaz zużytych w Lwowie w r. 1836 napojów, żywności i innych płodów. // Gazeta lwowska. – 1837. – № 133. – S.797-798.

¹²⁶ Dowóz płodów kotłsumcyjnych we Lwowie w pierwszym półroczu 1852 roku i 1851. // Dodatek tygodniowy do Gazety Lwowskiej. – 1852. – № 55 – S. 218.

¹²⁷ Dowóz płodów kotłsumcyjnych we Lwowie w pierwszym półroczu 1852 roku i 1851. // Dodatek tygodniowy do Gazety Lwowskiej. – 1852. – № 55 – S. 218.

¹²⁸ Dowóz płodów kotłsumcyjnych we Lwowie w pierwszym półroczu 1855 roku a w zestawieniu z pierwszym półroczem r. 1854. // Dodatek tygodniowy do Gazety Lwowskiej. – 1855. – № 25 – S. 98.

¹²⁹ Dowóz płodów kotłsumcyjnych we Lwowie w pierwszym półroczu 1855 roku a w zestawieniu z pierwszym półroczem r. 1854. // Dodatek tygodniowy do Gazety Lwowskiej. – 1855. – № 25 – S. 98.

(кури, голуби)						
Свіже м'ясо		2350 центнерів			1704 фунтів	2356 фунтів
Продукція з дичини						
Олені	гол	3	1860	1513		
Кабани вагою більше 30 фунтів	гол.	32			62	46
Козулі	гол.	480			595	765
Зайці	гол.	7400			3680	4191
Фазани, глухарі, тетеруки	гол.	490			111	144
Рябчики, дикі гуси, бекаси, вальдшнепи	гол.	3150			1839	1653
Куріпки, дрозди	гол.	16000			85	93
Перепілки, шпай	гол.				3250	7560
М'ясо дичини		100 кілограм			1031 фунтів	816 фунтів
Риба		4730 центнерів	1433 центнерів	1687 центнерів		

	Одини ця виміру	1856 р. за I півріччя ¹³⁰	1857 р. за I півріччя ¹³¹	1859 р. за I півріччя ¹³²	1859 р. II
--	-----------------------	--	--	--	------------------

¹³⁰ Dowóz płodów kotnsumcyjnych we Lwowie w pierwszym półroczu 1857 roku a w zestawieniu z pierwszym półroczem r. 1856. // Dodatek tygodniowy do Gazety Lwowskiej. – 1857. – № 26 – S. 108.

¹³¹ Dowóz płodów kotnsumcyjnych we Lwowie w pierwszym półroczu 1857 roku a w zestawieniu z pierwszym półroczem r. 1856. // Dodatek tygodniowy do Gazety Lwowskiej. – 1857. – № 26 – S. 108.

¹³² Dowóz płodów kotnsumcyjnych we Lwowie w pierwszym półroczu 1859 roku. // Dodatek tygodniowy do Gazety Lwowskiej. – 1859. – № 27 – S. 116.

					півріч чя ¹³³
Продукція із свійських тварин					
ВРХ високої вгодованості	гол.	7838	8316	8547	7609
Телята	гол.	10327	10585	9201	8180
Вівці	гол.	855	891	672	2885
Ягнята до 25 фунтів	гол.	583	667	827	748
Нерогата худоба вагою більше 35 фунтів	гол.	5869	7480	9004	8266
Свійські пернаті (індики, качки)	гол.	32451	35485	108000	55708
Свійські пернаті (кури, голуби)	гол.	31122	32644		18850 9
Свіже м'ясо				4665 центнерів	1956 центн ерів
Продукція з дичини					
Олені	гол.	1	1	0	0
Кабани вагою більше 30 фунтів	гол.	29	29	764	3
Козулі, кабани до 30 фунтів	гол.	642	662		134
Зайці	гол.	3983	4873	3877	1184
Фазани, глухарі,	гол.	97	238	167	10

¹³³ Dowóz płodów kotnsumcyjnych we Lwowie w w drugim półroczu 1859 roku. // Dodatek tygodniowy do Gazety Lwowskiej. – 1860. – № 3 – S. 10-11.

тетеруки					
Рябчики, дикі гуси, бекаси, вальдшнепи	гол.	1367	1457	1302	703
Куріпки, дрозди, перепілки, шпаки	гол.	3338	1626	4722	550
М'ясо дичини	центне рів	14,6	8,4	8	2,18
Риба річкова та морська	центне рів	3225	2976	3216	1393

	Одиниця виміру	1860 р. за I півріччя ¹³⁴	1860 р. за II півріччя ¹³⁵	1861 р. за I півріччя ¹³⁶	1862 р. за I півріччя ¹³⁷
Продукція із свійських тварин					
ВРХ високої вгодованості	гол.	7631	8828	7724	6711
Телята	гол.	8202	8197	7657	6214
Вівці	гол.	725	4220	570	1189
Ягнята до 25 фунтів	гол.	809	685	539	432
Нерогата худоба вагою більше 35 фунтів	гол.	10888	7114	8674	8886

¹³⁴ Dowóz płodów kotnsumcyjnych we Lwowie w pierwszym półroczu 1862 roku. // Dodatek tygodniowy przy Gazecie lwowskiej. – 1860. – № 43 – S. 171.

¹³⁵ Dowóz płodów kotnsumcyjnych we Lwowie w drugim półroczu 1860 roku a w zestawieniu z pierwszym półroczem r. 1856. // Dodatek tygodniowy do Gazety Lwowskiej. – 1860. – № 52 – S. 218.

¹³⁶ Dowóz płodów kotnsumcyjnych we Lwowie w pierwszym półroczu 1861 roku. // Dodatek osobny przy Gazecie lwowskiej. – 1861. – № 22 – S. 43.

¹³⁷ Dowóz płodów kotnsumcyjnych we Lwowie w pierwszym półroczu 1862 roku. // Dodatek osobny przy Gazecie lwowskiej. – 1862. – № 18 – S. 79.

Свійські пернаті (індики, качки)	гол.	59496	53983	47914	46336
Свійські пернаті (кури, голуби)	гол.	63737	195108	46566	44900
Свіже м'ясо		4845 центнерів	2140 центнерів		6006
Продукція з дичини					
Олені	гол.	0	0	1	1
Кабани вагою більше 30 фунтів	гол.	70	3	30	101
Козулі, кабани до 30 фунтів	гол.	699	137	540	641
Зайці	гол.	4531	921	3748	3039
Фазани, глухарі, тетеруки	гол.	126	21	167	155
Рябчики, дикі гуси, бекаси, вальдшнепи	гол.	1321	564	0	754
Куріпки, дрозди, перепілки, шпаки	гол.	345	614	346	507
М'ясо дичини	центнерів	7,3	2,18	4	4
Риба річкова	центнерів	1099	1445	935	1272
Риби морська	центнерів	1545		1601	1556

Аналіз реалізації м'ясних продуктів харчування на ринках Львова показав, що відсоток дичини по відношенню до свійських тварин складав від 0,5 до 3 % по копитних видах тварин та від 0,5 до 10 % по пернатій дичині. Виявлено, що частка споживання пернатої дичини у період з 1836 по 1862 рік зменшувалась, тоді як копитних мала тенденцію до зростання. Виявлено сталу тенденцію до збільшення споживання дичини у першому півріччі, що пов'язано

з сезонністю полювання та святкуванням релігійних свят. Протягом цього періоду зростало споживання кулінарних виробів, виготовлених з дичини.

Можна припустити, що на ринках Львова реалізовували лише незначну частину дичини, яку споживали львів'яни. Багато дичини завозили до міста самі мисливці, які її споживали у колі своєї сім'ї. Про велике значення дичини у харчуванні свідчить той факт, що у досліджуваний період лише у Львові реалізовували стільки дичини, скільки сьогодні добувають на території мисливських угідь всієї Львівської області¹³⁸. Відповідно до статистики, у східній частині Галичини в 1853 році було зареєстровано 7 спеціалізованих підприємців, які займались торгівлею виключно дичини: шість – у Жовківському та один – у Станиславівському обводі.

Статистика торгових фірм, оподаткованих в 1853 році (Східна Галичина)¹³⁹

Види товарів	Обводи								місто	
	Сяноцький		Самбірський		Перемишльський		Жовківський		Львів	
	Підприємці	Помічники	Підприємці	Помічники	Підприємці	Помічники	Підприємці	Помічники	Підприємці	Помічники
Худоба	45	1	52	0	1	2	2	0	25	0
Хміль	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Дошки	0	0	1	3	1	1	3	0	0	0
Птахи	0	0	1	0	6	1	1	0	17	0
Дрізджі	0	0	3	0						

¹³⁸ <http://www.lvivlis.gov.ua/file/lymyty%20dobuvannya%202016%202017.PDF>

¹³⁹ Dodatek tygodniowy do Gazety Lwowskiej. – 1855. – № 41 – S. 162-163.

Дріт	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Деревина	5	0	12	0	24	7	17	0	26	0
Дичина							6			

Види товарів	Обводи									
	Львівськ й		Стрийськ й		Станиславівськ ий		Бережанськ й		Золочівськ й	
	Підприємці	Помічники	Підприємці	Помічники	Підприємці	Помічники	Підприємці	Помічники	Підприємці	Помічники
Худоба	11	0	144	302	29	40	83	0	7	0
Хміль							1			
Дошки			2						1	
Птахи							1		4	15
Дрізджі			5		2		1		5	
Дріт										
Деревина	26		24	64	23	1	3		37	
Дичина					1					
Хутро			3				7		4	2

Види товарів	Обводи			Всього
	Тернопільський	Чортківський	Коломийський	У Галичині

	Підприємці	Помічники	Підприємці	Помічники	Підприємці	Помічники	Підприємці	Помічники
Худоба	9	0	37	3	82	7	527	355
Хміль							1	0
Дошки							8	4
Птахи	1						31	16
Дрізджі			1		1		18	0
Дріт							0	0
Деревина	12		56	13	24	3	281	88
Дичина							7	0
Хутро							19	2

Для полегшення реалізації м'яса законно добутої дичини Галицьке мисливське товариство, починаючи з 1878 р., організовує на Львівському ринку торговий ряд для продажу м'яса дичини, добутої членами товариства, що дало можливість зменшити його вартість, оскільки при продажу виключались перекупники.¹⁴⁰

На думку тогочасного дослідника проблем торгівлі дичиною у Львові п. Кохановського, ця торгівля не мала в місті системного характеру й умови тут диктували торговці, а не мисливські господарства.¹⁴¹ Формування ціни на м'ясо дичини у м. Львові зумовлювала низка чинників, пов'язаних з регулюючим впливом магістрату міста, економічними особливостями. Так, у Львові на початку ХХ ст. були встановлені такі акцизи (податок на споживання): олень – 3,95 крон, дикі кабани більше 17 кг – 2,80 крон, козулі, малі кабани – 0,95 крон,

¹⁴⁰ Krogulski S. Pół wieku: zarys działalności małopolskiego towarzystwa łowieckiego 1876-1926. – Lwów: Nakładem małopolskiego towarzystwa łowieckiego, 1929. – S.8.

¹⁴¹ Kochanowski C. Sprzedaż dziczyzny w mieście Lwowie / C. Kochanowski // Łowiec – 1903. – № 22 – S.258.

зайці – 0,2 крони. Вартість одного кілограма м'яса у зв'язку із встановленням податку на споживання підносилась у залежності від виду дичини на 5-10%. На вартість дичини впливали також й інші видатки, причому найдорожчою з них була вартість транспортування; заробіток торгівця становив 10%, а в загальному вартість м'яса дичини підносилась від 25 до 35% відносно закупленої в мисливському господарстві. Як свідчить аналіз тогочасної літератури, на початку ХХ ст. склались такі ціни на дичину безпосередньо у мисливських господарствах: заєць коштував 1,5-1,8 крон, козуля (більше 14 кг) – 13 крон, кабан (три і більше років) – близько 20 крон, дворічний – 16 крон, і однорічний – 6-10 крон, олень (більше 100 кг) – близько 25 крон, від 60 до 100 кг – близько 20 крон, менше 60 кг – близько 15 крон за одну голову.

У той же час ціни на львівській торговиці складались таким чином: заєць коштував 2-2,5 крон, козуля велика – 18-20 крон, середня – 14-15 крон; кабан великий – близько 30 крон, середній – 25 крон, малий – близько 15 крон; великий олень – близько 32 крони, середній – близько 24 крони, малий – 20 крон.¹⁴²

У структурі харчування жителів Львова кінця ХІХ ст. дичина, й зокрема пернаті, займала вагоме місце. У 1865 р. чисельність населення Львова становила 55662 особи. У середньому за період 1860-1865 рр. Львів споживав 20479 голів ВРХ, 18737 телят, 8772 вівці, 18668 свиней, 27450 центнерів риби, 285633 свійських пернатих. Серед дичини споживали 4956 гол. копитних та 6896 пернатих.¹⁴³ Протягом 1874-1876 рр. до міста лише через митні пости (рогатки) завозили від 258 до 322 голів фазанів, глухарів, тетеруків, 2722-2792 рябчиків, куріпок, качок, вальдшнепів, 1138-1898 бекасів, 511-4068 дрібної пернатої дичини (табл. 5.1.).

Таблиця 5.1.

¹⁴² Kochanowski C. Sprzedaż dziczyzny w mieście Lwowie / C. Kochanowski // *Łowiec* – 1903. – № 22 – S.256.

¹⁴³ Haliczanin, kalendarz powszechny na rok pański 1867. – Lwów: Drukarnia K. Pillera, 1867. – S. 43-45.

Ввезення дичини через митну рогатку Львова (1874-1876 рр.)¹⁴⁴

Вид дичини	1874 р.	1875 р.	1876 р.
Олені (гол.)	2	2	4
Кабани (гол.)	64	94	84
Козулі (гол.)	1243	1045	777
Зайці (гол.)	8930	8631	8656
Розроблена дичина (кг)	1085	2068	1342
Фазани, глухарі, тетеруки (гол.)	258	256	322
Рябчики, куріпки, качки, вальдшнепи (гол.)	2792	4430	2722

Слід зазначити, що рівень споживання дичини в період з 1881 по 1895 р. постійно зростав (табл. 5.2.).

¹⁴⁴ Kronika // Łowiec – 1878. – № 2. – S.30.

Таблиця 5.2.

Реалізація дичини у Львові (1881-1895 р.р.)¹⁴⁵

Рік	Копитні та зайці					Пернаті				
	олень (гол.)	кабан (гол.)	великі кабан, козулі (гол.)	зайці (гол.)	розроблені дичина всіх видів (ц)	пернаті дичина (гол.)	фазан, глухар, тетерук (гол.)	рябчик, куріпка дика гуска і качка (гол.)	болохні птахи (гол.)	перепілка, дрізд, інші птахи (гол.)
1881	1	80	1250	8350	30	12740	330	4050	1040	7320
1890	4	140	1850	12050	45	15825	610	4560	695	9960
1891	3	105	1990	13020	55	17295	635	4320	1360	10980
1892	2	160	2150	14060	51	19910	630	4820	3280	11720
1893	2	110	2440	14280	50	8590	620	4360	2470	11400
1894	9	120	2600	15630	70	18260	1190	6400	2380	9480
1895	6	145	2470	15030	60	17780	1110	6350	1640	10680

Закономірно, що Відень, як столиця імперії, споживав найбільшу кількість дичини, а для Галичини був найбільшим споживачем її мисливської продукції. Так, жителі Відня в 1893 р. спожили 2534 олені, 844 дикі кабани,

¹⁴⁵ Pawlik S. Handel zwierzyną, rybami i rakami w Galicyi//Łowiec. – 1899. – № 1. – S. 5-6.

11675 козуль, диких свиней і серн, 441843 зайці, 22070 кг козячого м'яса, 31570 кг іншої розробленої дичини, 44216 гол. фазанів, глухарів, куріпок та інших птахів, всього – 177520 гол.¹⁴⁶

Вартість дичини у Львові не піднімалась з 1888 р. через фіскальну політику Львівського магістрату, який встановив вищий податок на дичину, ніж на м'ясну продукцію із свійських тварин. Про цю несправедливість писав часопис «Ловець», подаючи порівняння податків на свійських тварин та дичину: за однорічне теля слід було заплатити лише 2,03 крони, тоді як за оленя того ж віку – 3,95 крон; за вівцю та барана – 0,78 крон, за козулю – 0,95 крон; за одного індики – 0,16 крон, за одного дикого голуба – 0,21 крони, за одну дику качку сплачували 0,06 крон, а за найбільшу і добре вгодовану свійську качку – 0,058 крони.

Як вказували тогочасні дослідники, на початку XIX ст. практично кожна країна мала свою культуру торгівлі дичиною. У деяких країнах була встановлена ціна за цілу тварину, а в інших на вагу продавалась, як м'ясо домашніх тварин. Наприклад, у Польщі олень, кабан, козулі продавались цілими разом із шкірою. Великий вплив на вартість дичини мала стать тварини. Так, м'ясо самиць вартувало більше, ніж м'ясо самців, бо за смаковими якостями вважалось делікатнішим. Також на ціну м'яса впливав час добування. Ціна оленя, добутого в липні, була вищою, ніж добутого восени під час парування, знову ж таки через якість м'яса. Натомість більше вартували дикий кабан та заєць, добуті пізньою осінню, ніж наприкінці літа, так як те м'ясо було жирнішим. Вказувалось, що бекаси, вальдшнепи, інші кулики стають найсмачнішими з початком осені.¹⁴⁷

Серед важливих чинників впливу на ціну м'яса була поширеність дичини в певному регіоні. На рівень цін впливала також ціна м'яса домашніх тварин.

¹⁴⁶ Pawlik S. Handel zwierzyzną, rybami i rakami w Galicyi//Łowiec. – 1899. – № 1. – S. 2-4.

¹⁴⁷ Upominek dla gospodyń. // Haliczanin, kalendarz powszechny na rok pański 1853. – Lwów: Drukarnia K. Pillera, 1853. – S. 35.

Крім того, у великих містах дичина коштувала дорожче, ніж у селах або містечках.

Що стосується вартості шкіри, то на її ціну більший вплив мав фактор сезону добування дичини. Найбільш цінувались шкіри тварин, добутих у зимовий період.¹⁴⁸

Тогочасні дослідники відзначали, що у Львові протягом 1881-1890 рр. споживання дичини було незначним: у середньому споживали 12 тисяч зайців; з пернатої дичини: 4300 рябчиків, куріпок, диких гусей і качок; дрібних пернатих: 1500 гол. фазанів, глухарів, тетеруків; з копитних: 110 гол. кабанів, оленів, 1600 гол. молодняка (кабанів та козуль). У середньому в цей період у Львові спожили 21 тис. голів дичини, в тому числі 40 центнерів м'яса копитної дичини. Ціни на м'ясо у досліджуваній період мали тенденцію до зростання. Так, у період з 1805 по 1848 р. в середньому кілограм м'яса коштував 0,17 золотого ринського (центів). Найменша ціна в цей період була зафіксована в 1826 р. – лише 6 центів, а найвища, в 1811 р. – 45 центів. У 1849 р. ціна м'яса зростає до 20 центів, а в 1890-1894 рр. – до 60 центів за кілограм. Протягом 1881-1892 рр. споживання свійських пернатих на 100 осіб населення Львова в рік становило від 385 до 403 голів. Але місцеві мисливські господарства не задовольняли попит Львова на дику пернату дичину. У «Львівський Газеті» (1883 р.) відзначалось, що для організації весілля на 50 осіб на місцевому ринку не знайшлося відповідної кількості пернатої дичини, і пернату дичину (рябчиків, вальдшнепів) довелось у терміновому порядку закуповувати в Чехії¹⁴⁹ (табл. 5.3.).

Таблиця 5.3.

Споживання м'ясних продуктів на 100 мешканців

Львова (1881-1892 рр.)¹⁵⁰

¹⁴⁸ Reuman M. Gospodarstwo łowieckie z historią starożytną łowiectwa polskiego. – Warszawa: Drukarnia Orgelbranda, 1845. – S.602

¹⁴⁹ Z kraju i ze świata // Gazeta lwowska. – 1883. – № 273. – 29 listopada. – S.1.

¹⁵⁰ Miasto Lwów w okresie samorządu 1870 – 1895. – Lwów: Drukarnia W.A. Szykowskiego, 1896. – S.663.

Роки	М'ясо (кг)	ВРХ (гол.)	Дрібна рогата худоба (гол.)	Пернаті (гол.)
1881-1890 (в середньому за рік)	1285	13,5	49	385
1891	1242	13,3	53	434
1892	1118	12,9	53	403

Цікава статистика споживання м'яса подана у книзі «Місто Львів в період самоуправління (1870-1895 рр.)». Відмічалось, що за період 1881-1890 років львів'яни в середньому споживали в рік 16500 центнерів свіжого м'яса та виробів з м'яса. В середньому протягом року припадало 13 кг на людину, в 1891 році спожито 16110 центнерів – 12,4 кг на людину, в 1892 році – 14660 центнерів, (11,2 кг на людину). Аналіз показав, що в останні роки зменшилась реалізації свіжого м'яса та збільшилась реалізації живої худоби. Протягом 1881-1890 рр. в середньому у Львові в рік реалізовували 16000 голів корів, волів, биків; у 1891 році реалізовано 17230 голів ВРХ, 1892 р. – 17006 голів, тобто, одна голова ВРХ припадала на 7,5 мешканців Львова. Телят до одного року протягом 1881-1890 років в середньому в рік реалізовували 28900 гол. Починаючи з 1887 року споживання телят постійно зростало. У 1891 році у Львові реалізовано 33020 гол. телят, 1892 р. – 33570 гол., тобто, 1 теля припадало на 4 мешканців Львова. Також протягом 1881-1890 рр. в середньому в рік у Львові реалізовували 5241 голову овець, козлів, ягнят, поросят, у 1891 р. – 5310 гол., 1892 р. – 4450 гол., тобто, 22,6 голів на одного мешканця Львова. Порівнюючи з сімдесятими роками XIX ст. у Львові найбільше почали споживати свиней. Упродовж 1881-1890 рр. в середньому у Львові в рік реалізовували 24500 гол. свиней, у 1891 р. – 30545 гол., а в 1892 р. – 32520 гол. Тож за період з 1881 по 1890 рік одна свиня припадала на 4,9 львів'ян; в 1891 р. – на 4,2, 1891 р. – на 4,1. Пернатих щорічно протягом 1881-1890 років у Львові реалізовували 458315 гол., тобто, 3,8 пернатих на одну людину. У 1891 році

реалізовано 562120 гол. (4,3 пернатих на мешканця Львова), в 1892 році – 529190 гол (4,1 пернатих на мешканця Львова). Автор стверджував, що в період з 1890 – 1892 рр. спостерігалось зниження реалізації великої рогатої худоби і зростання споживання пернатих та дрібної рогатої худоби¹⁵¹.

Статистика відзначала, що в 1901 р. на львівській різниці (м'ясокомбінаті) із забитої худоби було отримано 18000 центнерів свіжого та копченого м'яса, 4528 центнерів річкової риби. Крім того, було забито дичини: 125 оленів, 2575 козуль та кабанів, 16447 зайців. Додатково для переробки було завезено 5000 кг м'яса розібраної дичини. Зі свійських пернатих було забито 241168 курей та 550162 голубів; з диких пернатих – 855 фазанів і глухарів, 5816 рябчиків і куріпок, 688 бекасів. З попередньо забитих 760 кг диких пернатих вироблено м'ясні вироби.¹⁵²

Статистичні дані щодо реалізації свійської пернатої дичини мали сезонний характер. Найменше в 1906 р. у Львові їх споживали в січні, а найбільше – в жовтні, листопаді та грудні. Дика перната дичина відзначалась сезонністю споживання, яке пов'язували з термінами полювання на той чи інший вид дичини. Зокрема, велику пернату дичину, найбільше реалізовували у вересні-жовтні, тоді як малу – в січні (табл. № 5.4.).

Таблиця 5.4.

Забезпечення міста Львова продуктами харчування

в 1906 р. ^{153,154,155,156,157,158,159,160,161,162,163}

¹⁵¹ Miasto Lwów w okresie samorządu 1870 – 1895. – Lwów: Drukarnia W.A. Szyjkowskiego, 1896. – S.662.

¹⁵² Konsumcja mięsa we Lwowie // Gazeta lwowska. – 1902. – № 73. – 4 lutego. – S.3.

¹⁵³ Lwów w cyfrach: Miesięcznik statystyczny. Styczeń 1908. – Lwów: drukarnia W. A. Szyjkowskiego, 1906. – 8 s.

¹⁵⁴ Lwów w cyfrach: Miesięcznik statystyczny. Luty 1908. – Lwów: drukarnia W. A. Szyjkowskiego, 1906. – 8 s.

¹⁵⁵ Lwów w cyfrach: Miesięcznik statystyczny. Marzec 1908. – Lwów: drukarnia W. A. Szyjkowskiego, 1906. – 8 s.

¹⁵⁶ Lwów w cyfrach: Miesięcznik statystyczny. Kwiecień 1908. – Lwów: drukarnia W. A. Szyjkowskiego, 1906. – 8 s.

¹⁵⁷ Lwów w cyfrach: Miesięcznik statystyczny. Czerwiec 1908. – Lwów: drukarnia W. A. Szyjkowskiego, 1906. – 8 s.

¹⁵⁸ Lwów w cyfrach: Miesięcznik statystyczny. Lipiec 1908. – Lwów: drukarnia W. A. Szyjkowskiego, 1906. – 8 s.

¹⁵⁹ Lwów w cyfrach: Miesięcznik statystyczny. Sierpień 1908. – Lwów: drukarnia W. A. Szyjkowskiego, 1906. – 8 s.

¹⁶⁰ Lwów w cyfrach: Miesięcznik statystyczny. Wrzesień 1908. – Lwów: drukarnia W. A. Szyjkowskiego, 1906. – 8 s.

¹⁶¹ Lwów w cyfrach: Miesięcznik statystyczny. Październik 1908. – Lwów: drukarnia W. A. Szyjkowskiego, 1906. – 8 s.

¹⁶² Lwów w cyfrach: Miesięcznik statystyczny. Listopad 1908. – Lwów: drukarnia W. A. Szyjkowskiego, 1906. – 8 s.

¹⁶³ Lwów w cyfrach: Miesięcznik statystyczny. Grudzień 1908. – Lwów: drukarnia W. A. Szyjkowskiego, 1906. – 8 s.

Вид м'ясної продукції	Січень	Лютий	Березень	Квітень	Червень	Липень	Серпень	Вересень	Жовтень	Листопад	Грудень
ВРХ (гол.)	1274	151 5	120 0	120 0	166 0	132 8	117 1	1361	1660	1328	111 7
Телята (гол.)	4761	321 2	356 9	344 4	395 0	369 0	400 1	3580	3950	3640	400 1
Вівці (гол.)	12	14	22	112	380	342	346	435	380	342	346
Ягнята (гол.)	180	6	1	23	82	98	88	27	82	98	88
Кози (гол.)	6										
Підсвинки (гол.)	42	5	6	63	168	122	67	136	168	122	67
Свині (ц)	296 6	270 5	247 7	280 8	346 4	465 2	446 6	3402	3464	4652	446 6
М'ясо свіже, копчене (ц)	1997	209 7	131 0	117 5	142 2	116 0	129 6	1373	1422	1160	129 6
Птахи (гол.)	3870	1387 0	2055 7	2658 0	3867 5	3816 1	3844 2	33820	38675	38161	3844 2
Кури, голуби (гол.)	333668	6785	88415	88339	72536	82623	55274	7930 5	7253 6	8262 3	5527 4
Олені (гол.)											
Кабани	1	4	1		3	5	6		3	5	6

(гол.)											
Козулі (гол.)	2	109	70	85	99	201	240	86	99	201	240
Зайці (гол.)	1		1	1	263 6	347 1	375 7	21	2636	3471	375 7
Бита дичина (розроблен а) (ц)	0,8 2	2	1	1	2	12	7	3,5	2	12	7
Фазани (гол.)	51				186	184	476	18	186	184	476
Дикі птахи (великі) (гол.)	231		18	841	126 0	131 0	698	2804	1260	1310	698
Дикі птахи (малі) (гол.)	6		39	105	86	48		500	340	300	231 2
Риба благородн а (ставкова) (ц)	273	168	149	232	356	236	298	288	356	294	298
Риба річкова (ц)	4889	796	239	125 0	148 3	294	124 2	810	1483	1478	124 2
Волове м'ясо (передня частина) (ціна у	1,16- 1,36	1,10- 1,26	1,20- 1,34	1,20- 1,60	1,18- 1,44	1,20- 1,40	1,16- 1,32	1,28- 1,66	1,18- 1,44	1,20- 1,40	1,16- 1,32

кронах)											
Волове м'ясо (задня частина) (ціна у кронах)	1,30- 1,42	1,24- 1,40	1,26- 1,48	1,36- 1,52	1,44- 1,52	1,40- 1,48	1,30- 1,44	1,44- 1,52	1,44- 1,52	1,40- 1,48	1,30- 1,44
Волове м'ясо (ціна у кронах)	1,0- 1,28	1,04- 1,28	1,16- 1,34	1,06- 1,36	1,18- 1,42	1,18- 1,36	1,12- 1,28	1,24- 1,42	1,18- 1,42	1,18- 1,36	1,12- 1,28
Телятина (ціна у кронах)	1,01- 1,36	1,04- 1,28	1,04- 1,24	1,12- 1,60	1,30- 1,52	1,26- 1,36	1,20- 1,40	1,44- 1,60	1,30- 1,52	1,24- 1,36	1,20- 1,40
Баранина (ціна у кронах)											
Свинина (ціна у кронах)	1,28- 1,36	1,26- 1,36	1,20- 1,32	1,08- 1,24	1,20- 1,40	1,12- 1,28	1,04- 1,28	1,20- 1,40	1,20- 1,40	1,12- 1,28	1,04- 1,28

Статистичні дані щодо реалізації пернатої дичини відзначали, що в 1908 році у Львові в місяць реалізовували від 174 до 1292 голів пернатої дичини, тоді як свійських птахів – від 1898 до 36697 голів. Перната дичина складала лише двадцятку частину від свійських пернатих. У порівнянні з 1906 роком реалізація диких пернатих видів дичини у Львові зменшилась (табл. 5.5.).

Таблиця № 5.5.

Забезпечення м. Львова продуктами харчування

в 1908 р. 164,165,166,167,168,169,170,171,172,173,174,175

Вид м'ясної продукції	Грудень 1907	Лютий 1908	Березень 1908	Квітень 1908	Травень 1908	Червень 1908	Липень 1908	Серпень 1908	Вересень 1908	Жовтень 1908	Листопад 1908
ВРХ (гол.)	135 5	1290	1270	1431	1396	1211	1246	1274	1524	1657	1476
Телята (гол.)	439 7	5020	5489	5340	7388	7492	620	5260	4583	5271	4816
Вівці (гол.)	23	11	1	24	18	19	30	176	150	163	296
Ягнята (гол.)	57	27	47	138	37	36	10	100	10	87	166
Кози (гол.)	0		4		3						
Підсвинк и (гол.)	55	32	34	35	26	28	28	132	28	85	45

¹⁶⁴ Lwów w cyfrach: Miesięcznik statystyczny. Styczeń 1908. – Lwów: drukarnia W. A. Szykowskiego, 1908. – 8 s.

¹⁶⁵ Lwów w cyfrach: Miesięcznik statystyczny. Luty 1908. – Lwów: drukarnia W. A. Szykowskiego, 1908. – 8 s.

¹⁶⁶ Lwów w cyfrach: Miesięcznik statystyczny. Marzec 1908. – Lwów: drukarnia W. A. Szykowskiego, 1908. – 8 s.

¹⁶⁷ Lwów w cyfrach: Miesięcznik statystyczny. Kwiecień 1908. – Lwów: drukarnia W. A. Szykowskiego, 1908. – 8 s.

¹⁶⁸ Lwów w cyfrach: Miesięcznik statystyczny. Maj 1908. – Lwów: drukarnia W. A. Szykowskiego, 1908. – 8 s.

¹⁶⁹ Lwów w cyfrach: Miesięcznik statystyczny. Czerwiec 1908. – Lwów: drukarnia W. A. Szykowskiego, 1908. – 8 s.

¹⁷⁰ Lwów w cyfrach: Miesięcznik statystyczny. Lipiec 1908. – Lwów: drukarnia W. A. Szykowskiego, 1908. – 8 s.

¹⁷¹ Lwów w cyfrach: Miesięcznik statystyczny. Sierpień 1908. – Lwów: drukarnia W. A. Szykowskiego, 1908. – 8 s.

¹⁷² Lwów w cyfrach: Miesięcznik statystyczny. Wrzesień 1908. – Lwów: drukarnia W. A. Szykowskiego, 1908. – 8 s.

¹⁷³ Lwów w cyfrach: Miesięcznik statystyczny. Październik 1908. – Lwów: drukarnia W. A. Szykowskiego, 1908. – 8s.

¹⁷⁴ Lwów w cyfrach: Miesięcznik statystyczny. Listopad 1908. – Lwów: drukarnia W. A. Szykowskiego, 1908. – 8 s.

¹⁷⁵ Lwów w cyfrach: Miesięcznik statystyczny. Grudzień 1908. – Lwów: drukarnia W. A. Szykowskiego, 1908. – 8 s.

Свині (гол.)	5376		5198	5637	3840	4311	3880	3275	4228	3434	5791	5819
М'ясо свіже, копчене (ц)	1840		1951	2045	2175	1939	1728	1410	1040	1165	1362	1585

Птахи (гол.)	1898	8447	5979	5360	3168	261 8	1551 0	2832 0	2252 8	3669 7	3385 0
Кури, голуби (гол.)	3392 6	3034 0	3384 7	3796 0	5197 4	532 0	8010 0	6963 4	6331 5	7011 5	5365 0
Олені (гол.)	2	1									
Кабани (гол.)	17	22	8	2	1	2					5
Козулі (гол.)	265	220	61	2	43	53	50	79	32	128	162
Зайці (гол.)	4474	1362	8							1870	2018
Бита дичина (розроблена) (ц)	7	6	1	1	13	2	2	1	1	3	4

Фазани (гол.)	134	93	64	34						390	770
Дикі птахи (великі) (гол.)	104	12	8	110				210	450	1596	280
Дикі птахи (малі) (гол.)	120	149	160	30				212	110	438	242
Риба благородн а (ставкова) (ц)	276	192	298	278	218	210	168	178	158	288	368
Риба річкова (ц)	120	618	437	49	339	290	510	310	1236	1128	796
Волове м'ясо (передня частина) (ціна у кронах)	1,04 - 1,34	1,22 - 1,58	1,10 - 1,44	1,08 - 1,46	1,24 - 1,52	1,14 - 1,56	1,20 - 1,34	1,20 - 1,36	1,64 - 1,32	0,96 - 1,24	0,94 - 1,24
Волове м'ясо (задня частина) (ціна у кронах)	1,16 - 1,40	1,22 - 1,40	1,26 - 1,36	1,28 - 1,38	1,30 - 1,40	1,28 - 1,42	1,12 - 1,24	1,08 - 1,20	1,10 - 1,26	1,14 - 1,26	1,12 - 1,24
Волове	0,92	0,92	0,90	1,94	0,98	0,96	1,00	0,94	0,96	0,96	0,92

м'ясо (ціна у кронах)	- 1,12	- 1,24	- 1,16	- 1,20	- 1,28	- 1,24	- 1,08	- 1,06	- 1,06	- 1,10	- 1,10
Телятина (ціна у кронах)	1,16 -	0,96 -	0,84 -	0,80 -	0,86 -	0,88 -	0,96 -	1,20 -	1,16 -	1,24	1,04 -
	1,32	1,12	1,20	1,10	1,20	1,24	1,16	1,30	1,36		1,20
Свинина (ціна у кронах)	1,02 -	1,10 -	1,20 -	1,10 -	1,17 -	1,17 -	1,20 -	1,20 -	1,12 -	1,06 -	1,02 -
	1,16	1,24	1,32	1,28	1,34	1,35	1,34	1,36	1,36	1,24	1,20

За січень 1908 р. дані відсутні через те, що магістрат Львова не подав їх редакції статистичного вісника.

Споживання харчових продуктів у Львові (1902-1905 рр.)¹⁷⁶

	1902 рік	1903 рік	1904 рік	1905 рік
ВРХ високої вгодованості (гол.)	19222	18136	17422	16737
Телята до року (гол.)	59215	64309	63834	59979
Вівці і кози (гол.)	1999	1930	2036	1562
Ягнята, поросята, козлята (гол.)	845	778	1255	769
Свині (гол.)	40064	41891	46353	44739
Свіже м'ясо	16343	16136	16354	19025

¹⁷⁶ Stosunki zdrowotne w mieście Lwowie Dr. Wiktor Legieyiński. w roku 1905 i 1906 Lwów 1907. // Przegląd Weterynarski. – 1908. – № 7. – S. 254-255.

(цт.)				
Пернаті великі (гол.)	221376	209278	213328	206528
Кури та голуби (гол.)	559047	581444	609122	590383
Олені (гол.)	3	1	5	1
Кабани (гол.)	91	84	125	142
Молоді кабани, козулі (гол.)	2493	2496	2799	2504
Зайці	20654	18729	20460	21164
М'ясо дичини (цт)	53	61	62	61
Фазани, глухарі (гол.)	1071	1162	1566	1875
Рябчики (гол.)	6049	2951	6392	7269
Дикі качки (гол.)	330	142	275	370
Дрібні дикі птахи (гол.)	567	692	881	814
Морська риба, краби, раки (цт)	2749	3037	3021	3037
Річкова риба (цт)	4693	4869	6050	5771

Певні особливості були й у Кракові. Зокрема, в XIV ст. у Кракові існували окремі ятки, в яких торгували виключно дичиною. Торгівці дичиною мали спеціальні привілеї (дозволи), щоб займатись такого роду діяльністю. В

основному вони централізовано закуповували дичину в солтисів і уповноважених мисливців. Дичина в ті часи користувалась великим попитом.¹⁷⁷ Дослідники торгівлі дичиною встановили, що вартість м'яса дичини на початку ХХ ст. зростала на 25-35% відносно закупленої в мисливському господарстві. У структурі торгівельних послуг лише 10% від реалізованої вартості становили власне послуги торгівців, а 15-25% становила вартість транспорту.¹⁷⁸

Протягом 1897-1900 рр. постійно зростало споживання м'яса. Якщо в 1897 році на одного жителя Кракова припадало 96,92 кг м'яса, то в 1900 р.-вже 104,28 кг. Тогочасні статистичні дані по дикій пернатій дичині зафіксували її реалізацію: щороку – близько 2 тис. голів. (табл. 5.6.)

Таблиця 5.6.

Споживання м'яса жителями Кракова (1897-1900 рр.)¹⁷⁹

Вид м'ясної продукції (кг)	1897 р.	1898 р.	1899 р.	1900 р.
Волове м'ясо (кг)	5647874	6005704	60378531	497120
Свинина, баранина (кг)	7076850	7323572	7589741	8275448
Всього дичини (кг)	54786	57944	60643	52809
В тому числі				
Козулі, олені (гол.)	11730	12930	12915	11655

¹⁷⁷ Gürtler W. W polu i w lesie / Władysław Gürtler. – Warszawa: polski związek stowarzyszeń łowieckich, 1932. – S.6.

¹⁷⁸ Kochanowski C. Sprzedaż dziczyzny w mieście Lwowie / C. Kochanowski // Łowiec – 1903. – № 22 – S.258.

¹⁷⁹ Statystyka miasta Krakowa zestawiona przez biuro statystyczne miejskie. – Kraków: Drukarnia uniwersytetu Jagiellońskiego, 1902. – S. 124-125.

Кабани (гол.)	2025	1620	2565	3240
Зайці (гол.)	37491	39429	41520	33629
Розроблена дичина (кг)	1692	1559	1967	2333
Фазани (гол.)	1848	2406	1676	1952
Риба (кг)	458393	463213	432744	441771
Всього м'яса (кг)	8365806	8579824	8863868	9526520
Річне споживання м'яса в середньому на одного жителя Кракова				
Яловичина (кг)	65	68	67	71
Свинина (кг)	16	14	17	19
Баранина (кг)	0,21	0,24	0,18	0,13
Риба (кг)	5,31	5,26	4,82	4,83
Дичина та свійські птахи (кг)	9,62	9,01	9,38	8,35
Всього (кг)	96,92	97,27	98,84	104,28

У період з 1890 по 1896 рр. мешканці Кракова споживали пернатої дичини від 16154 гол. (1896 р.) до 27715 гол. (1893 р.). Споживання пернатої дичини в цей період мало тенденцію до зменшення (табл.5.7.).

Таблиця 5.7.

Споживання дичини в м. Кракові¹⁸⁰

¹⁸⁰ Pawlik S. Handel zwierzyzną, rybami i rakami w Galicyi//Łowiec. – 1899. – № 1. – S. 2-6.

Рік	Олень (гол.)	Кабан (гол.)	Козуля (гол.)	Зайці (гол.)	Перната дичина (гол.)
1890	7	32	701	10645	24062
1891	35	45	757	9138	19854
1892	12	79	747	10138	24250
1893	11	54	796	12127	27715
1894	28	54	915	16115	25807
1895	19	56	795	12229	21882
1896	19	22	776	12905	16154

У середньому протягом 1895-1896 рр. споживання дичини відповідно становило 5,7 кг та 6,3 кг, а риби – 9,5 та 10,2 кг. У структурі споживання дичини перевагу надавали м'ясу козулі та оленя (табл. 5.8.).

Таблиця № 5.8.

Споживання дичини мешканцями міста Кракова (1895-1896 р.р.)

Вид дичини	1895 р.	1896 р.
Козулі та олені (кг)	12210	11925
Кабани дикі (кг)	7560	4070
Зайці (кг)	41578	43877
Дичина вичитрошена (кг)	628	609

У період з 1889 по 1896 р. жителі Кракова споживали від 7 до 35 голів оленя, від 22 до 79 голів кабана, від 594 до 796 голів козулі. З пернатої дичини обліковували споживання лише фазанів. У цей період їх реалізація у Кракові склала від 500 до 1000 голів (табл.5.9.).

Таблиця 5.9.

Споживання дичини мешканцями м. Кракова (1889-1896 рр.)

Вид	1889	1890	1891	1892	1893	1894	1895	1896
-----	------	------	------	------	------	------	------	------

дичини/роки	р.	р.	р.	р.	р.	р.	р.	р.
Олень (гол.)	12	7	35	12	11	28	19	19
Кабан (гол.)	27	32	45	79	54	54	56	22
Козуля (гол.)	594	701	757	747	796	915	795	776
Зайці (гол.)	10455	10645	9198	10138	12127	16115	12229	12905
Розроблена дичина (кг)	1308	601	358	867	679	894	628	609
Фазан (гол.)	527	412	463	565	763	1041	852	736
Річкова риба (кг)	276230	291030	273304	279302	318763	329100	334257	326757

У період 1901 – 1904 рр. у Кракові найбільше з копитних було реалізовано козуль (812-674 гол.), кабанів (54 – 20 гол.), найменше – оленів (12 – 1 гол). Зростає споживання фазанів. Зокрема, у 1904 році їх споживання складало 1704 голови (табл. 5.10.).

Таблиця 5.10.

М'ясо дичини, завезене до м. Кракова (1901-1904 рр.)¹⁸¹

Вид дичини / роки	1901 р.	1902 р.	1903 р.	1904 р.
Олень (гол.)	12	10	1	4
Кабан (гол.)	54	28	20	36
Козуля (гол.)	812	835	768	674
Зайці (гол.)	11378	13195	10478	13208
Інша дичина (кг)	2764	2838	3169	3148
Фазан (гол.)	974	1357	785	1704
Дикі птахи (гол.)	4869	3713	2171	3099

¹⁸¹ Statystyka miasta Krakowa zestawiona przez biuro statystyczne miejskie. – Kraków: Drukarnia uniwersytetu Jagiellońskiego, 1905. – S. 85.

У подальшому дещо зростає кількість реалізованих оленів, але зменшується реалізація кабанів та козуль. Реалізація фазанів утримується на попередньому рівні. Значно, в 4-5 разів, зменшується реалізація іншої пернатої дичини у порівнянні з 80-ми роками XIX століття (табл. 5.11.,5.12.)

Таблиця 5.11.

Дичина, завезена для реалізації до м. Кракова (1906-1907 рр.)¹⁸²

Вид дичини / роки	1906 р.	1907 р.
Олень (гол.)	4	10
Кабан (гол.)	19	20
Козуля (гол.)	816	718
Заєць (гол.)	17200	14232
Інша дичина (кг)	3341	2674
Фазан (гол.)	1716	1459
Дикі птахи (гол.)	4674	4151

Таблиця 5.12.

М'ясна продукція, завезена для реалізації до м. Кракова (1908-1909 р.р.)¹⁸³

Вид	1908 р.	1909 р.
Велика рогата худоба (гол.)	15781	19178
Телята (гол.)	43950	46836
Вівці (гол.)	895	1126

¹⁸² Statystyka miasta Krakowa zestawiona przez biuro statystyczne miejskie. – Kraków: Drukarnia uniwersytetu Jagiellońskiego, 1911. – S. 165.

¹⁸³ Statystyka miasta Krakowa. – Kraków, 1912. – Zeszyt XII. – S. 176.

Свині (гол.)	42029	39541
Свинина (кг)	1115963	1138246
Птиця (гол.)	671016	625701
Олені (гол.)	16	12
Кабани (гол.)	24	23
Козулі (гол.)	675	773
Зайці (гол.)	15146	11029
Фазани (гол.)	1488	1793
Дикі пернаті (гол.)	4745	7855
Риба благородна (кг)	218453	226173
Риба звичайна (кг)	516164	583510

У ваговому вимірі споживання риби по відношенню до дичини було в десять разів більшим. Споживання риби протягом з 1901 -1907 рр. становило 4-5% від спожитої м'ясної продукції. Дичина становила близько 0,5%. Реалізація фазанів утримувалась на попередньому рівні, тоді як у два рази зростає реалізація іншої пернатої дичини (табл.5.13.).

Таблиця 5.13

Споживання дичини та риби у Кракові в 1901-1907 рр.^{184, 185}

1901 р.	Спожито:	кг	% від усього м'яса
	Дичина	58279	0,59
	Дикі птахи	10081	0,10
	Риба	484524	4,98
1902 р.	Спожито:	кг	% від усього м'яса
	Дичина	62826	0,62
	Дикі птахи	5975	0,06
	Риба	457447	4,14

¹⁸⁴ Statystyka miasta Krakowa zestawiona przez biuro statystyczne miejskie. – Kraków: Drukarnia uniwersytetu Jagiellońskiego, 1910. – S. 166-167.

¹⁸⁵ Statystyka miasta Krakowa zestawiona przez biuro statystyczne miejskie. – Kraków: Drukarnia uniwersytetu Jagiellońskiego, 1911. – S. 132.

1903 р.	Спожито:	кг	% від усього м'яса
	Дичина	5864	0,53
	Дикі птахи	6568	0,06
	Риба	519831	5,21
1904 р.	Спожито:	кг	% від усього м'яса
	Дичина	61065	0,59
	Дикі птахи	8948	0,09
	Риба	526059	5,12
1905 р.	Спожито:	кг	% від усього м'яса
	Дичина	62850	0,61
	Дикі птахи	7979	0,09
	Риба	546145	5,24
1906 р.	Спожито:	кг	% від усього м'яса
	Дичина	75686	0,74
	Дикі птахи	6350	0,06
	Риба	579530	5,69
1907 р.	Спожито:	кг	% від усього м'яса
	Дичина	63833	0,61
	Дикі птахи	5551	0,05
	Риба	765618	7,37

У ваговому вимірі споживання риби по відношенню до дичини було в десять разів більшим. Споживання риби протягом 1901-1907 рр. становило близько 4-5% від спожитої м'ясної продукції. У загальному дичина становила близько 0,5%. Частка пернатої дичини складала від 0,1% до 0,05% і мала тенденцію до зниження.

Слід відмітити, що вартість дичини на 30-50% була вищою від вартості м'яса свійських тварин. Серед риби найбільше цінувалась щука. (табл. 5.14.- 5.16).

Доставка до м. Краків продуктів харчування

за 1911 рік^{186,187,188,189,190,191,192,193,194,195,196,197}

Таблиця 5.14.

	ВРХ (гол.)	Свині (гол.)	Кури, голуби (гол.)	Інші пернаті (гол.)	Олені (гол.)	Дикі кабани (гол.)	Козулі (гол.)	Зайці (гол.)	Розроблена дичина (центнери)	Фазани (гол.)	Великі дикі пернаті (гол.)	Середні дикі пернаті (гол.)	Дрібні дикі пернаті (гол.)
Січень	1864	4245	13387	1558	1	5	142	6253	1,46	400	62	6	409
Лютий	1380	3932	12592	7437	2	1	130	1682	280	91	147	2	211
Березень	1708	3895	14263	9267	1	3	25	5	0,54	32	66	-	114
Квітень	1424	2955	14738	6670	-	2	-	-	0,25	31	51	-	-
Травень	1771	4165	22801	1017	1	-	26	1	0,4	6	1	-	-
Червень	1667	3821	30057	2137	1	1	90	-	1,10	-	-	-	-
Липень	?	?	?	?	?								
Серпень					-	-	37	3		1333			
Вересень			801						53	2467			
Жовтень			512					40	73	1205			
Листопад			696					02	86	1798			

¹⁸⁶ Sprawozdania statystyczne za miesiąc Styczeń 1911. – Kraków: Biuro statystyczne, 1911. – 4s.

¹⁸⁷ Sprawozdania statystyczne za miesiąc Luty 1911. – Kraków: Biuro statystyczne, 1911. – 4s.

¹⁸⁸ Sprawozdania statystyczne za miesiąc Marzec 1911. – Kraków: Biuro statystyczne, 1911. – 4s.

¹⁸⁹ Sprawozdania statystyczne za miesiąc Kwiecień 1911. – Kraków: Biuro statystyczne, 1911. – 4s.

¹⁹⁰ Sprawozdania statystyczne za miesiąc Maj 1911. – Kraków: Biuro statystyczne, 1911. – 4s.

¹⁹¹ Sprawozdania statystyczne za miesiąc Czerwiec 1911. – Kraków: Biuro statystyczne, 1911. – 4s.

¹⁹² Sprawozdania statystyczne za miesiąc Lipiec 1911. – Kraków: Biuro statystyczne, 1911. – 4s.

¹⁹³ Sprawozdania statystyczne za miesiąc Sierpień 1911. – Kraków: Biuro statystyczne, 1911. – 4s.

¹⁹⁴ Sprawozdania statystyczne za miesiąc Wrzesień 1911. – Kraków: Biuro statystyczne, 1911. – 4s.

¹⁹⁵ Sprawozdania statystyczne za miesiąc Październik 1911. – Kraków: Biuro statystyczne, 1911. – 4s.

¹⁹⁶ Sprawozdania statystyczne za miesiąc Listopad 1911. – Kraków: Biuro statystyczne, 1911. – 4s.

¹⁹⁷ Sprawozdania statystyczne za miesiąc Grudzień 1911. – Kraków: Biuro statystyczne, 1911. – 4s.

Грудень			769				8	85	71	1815
---------	--	--	-----	--	--	--	---	----	----	------

Таблиця № 5.15.

Реалізація деяких видів дичини та свійських видів тварин у Кракові у 1915

р. в розрізі місяців ^{198,199,200,201,202,203,204,205,206,207,208,209}

Місяці	Кури, голуби (гол.)	Риба (центнери)	Олені (гол)	Дикі кабани (гол.)	Козулі (гол.)	Зайці (гол)	Розроблена дичина (центнери)	Дикі пернаті (гол.)	Вартість 1 кг м'яса козулі (крона)	Вартість 1 голови зайця (крона)
Січень	11089	602	1	2	26	928	0,78	343	-	6-7
Лютий	13399	355	-	-	46	300	0,26	570	-	-
Березень	12610	354	-	1	2	12	0,34	511	-	-
Квітень	8918	146	-	1	-	-	0,04	42	-	-
Травень	12576	116	-	-	2	-	-	47	-	-
Червень	19226	106	-	-	6	1	0,04	20	-	-
Липень	32854	132	-	-	2	1	0,14	1	-	-
Серпень	39622	126	-	-	5	3	0,23	507	-	-
Вересень	48911	227	-	-	4	38	0,88	837	-	-
Жовтень	38963	284	1	-	7	955	0,33	650	-	-
Листопад	22693	415	-	-	12	1384	0,29	941	-	7-8
Грудень	20279	532	-	-	32	2441	0,92	247	-	8-10

Таблиця 5.16.

¹⁹⁸ Sprawozdania statystyczne za miesiąc Styczeń 1915. – Kraków: Biuro statystyczne, 1915. – 4s.

¹⁹⁹ Sprawozdania statystyczne za miesiąc Luty 1915. – Kraków: Biuro statystyczne, 1915. – 4s.

²⁰⁰ Sprawozdania statystyczne za miesiąc Marzec 1915. – Kraków: Biuro statystyczne, 1915. – 4s.

²⁰¹ Sprawozdania statystyczne za miesiąc Kwiecień 1915. – Kraków: Biuro statystyczne, 1915. – 4s.

²⁰² Sprawozdania statystyczne za miesiąc Maj 1915. – Kraków: Biuro statystyczne, 1915. – 4s.

²⁰³ Sprawozdania statystyczne za miesiąc Czerwiec 1915. – Kraków: Biuro statystyczne, 1915. – 4s.

²⁰⁴ Sprawozdania statystyczne za miesiąc Lipiec 1915. – Kraków: Biuro statystyczne, 1915. – 4s.

²⁰⁵ Sprawozdania statystyczne za miesiąc Sierpień 1915. – Kraków: Biuro statystyczne, 1915. – 4s.

²⁰⁶ Sprawozdania statystyczne za miesiąc Wrzesień 1915. – Kraków: Biuro statystyczne, 1915. – 4s.

²⁰⁷ Sprawozdania statystyczne za miesiąc Październik 1915. – Kraków: Biuro statystyczne, 1915. – 4s.

²⁰⁸ Sprawozdania statystyczne za miesiąc Listopad 1915. – Kraków: Biuro statystyczne, 1915. – 4s.

²⁰⁹ Sprawozdania statystyczne za miesiąc Grudzień 1915. – Kraków: Biuro statystyczne, 1915. – 4s

Статистика споживання м'яса в місті Кракові за 1925 р.

210,211,212,213,214,215,216,217,218,219,220,221

Місяць	Вартість у злотих				Споживання					
	Свинина (за 1 кг)	Телятина (за 1 кг.)	Заєць за (гол.)	М'ясо козулі (за 1 кг)	Кури, голуби (гол.)	Розроб лена дичина (центн ери)	Дикі пернаті (гол.)	Кабани, олені, козулі (гол.)	Зайці (гол.)	Риба (кг)
Січень	1,80-2,00	1,30- 1,55	7- 7,50	-	35138	0,15	49	19	3102	823
Лютий	1,80-2,00	1,40- 1,55	-	-	37948	0,50	3	9	1053	969
Березень	1,70-1,80	1,30- 1,55	-	-	40523	0,10	1	8	-	1134
Квітень	1,70-1,80	1,30- 1,55	-	-	45764	0,45	8	-	-	619
Травень	1,70-2,00	1,30- 1,40	-	-	58806	-	-	1	-	387
Червень	1,70-2,00	1,30- 1,40	-	-	51475	0,55	-	11	-	264
Липень	1,70-2,00	1,30- 1,40	-	-	54574	0,3	14	3	-	346
Серпень	2,30-2,50	1,40-	-	-	45358	1,10	86	6	-	419

²¹⁰ Sprawozdania statystyczne za miesiąc Styczeń 1925. – Kraków: Biuro statystyczne, 1925. – 4s.

²¹¹ Sprawozdania statystyczne za miesiąc Luty 1925. – Kraków: Biuro statystyczne, 1925. – 4s.

²¹² Sprawozdania statystyczne za miesiąc Marzec 1925. – Kraków: Biuro statystyczne, 1925. – 4s.

²¹³ Sprawozdania statystyczne za miesiąc Kwiecień 1925. – Kraków: Biuro statystyczne, 1925. – 4s.

²¹⁴ Sprawozdania statystyczne za miesiąc Maj 1925. – Kraków: Biuro statystyczne, 1925. – 4s.

²¹⁵ Sprawozdania statystyczne za miesiąc Czerwiec 1925. – Kraków: Biuro statystyczne, 1925. – 4s.

²¹⁶ Sprawozdania statystyczne za miesiąc Lipiec 1925. – Kraków: Biuro statystyczne, 1925. – 4s.

²¹⁷ Sprawozdania statystyczne za miesiąc Sierpień 1925. – Kraków: Biuro statystyczne, 1925. – 4s.

²¹⁸ Sprawozdania statystyczne za miesiąc Wrzesień 1925. – Kraków: Biuro statystyczne, 1925. – 4s.

²¹⁹ Sprawozdania statystyczne za miesiąc Październik 1925. – Kraków: Biuro statystyczne, 1925. – 4s.

²²⁰ Sprawozdania statystyczne za miesiąc Listopad 1925. – Kraków: Biuro statystyczne, 1925. – 4s.

²²¹ Sprawozdania statystyczne za miesiąc Grudzień 1925. – Kraków: Biuro statystyczne, 1925. – 4s.

		2,00								
Вересень	2,80-3,00	1,80-2,0	-	-	57619	1,20	865	7	2	602
Жовтень	2,60-3,00	1,60-2,00	4,00-7,00		42345	1,10	138	11	1151	741
Листопад	2,20-2,60	1,60-2,00	3,00-6,00	3,00-4,20	26858	1,44	1716	9	2699	765
Грудень	2,20-2,60	1,40-1,80	5,50-7,00		22893	0,74	101	27	5525	809

Найнижчий рівень споживання пернатої дичини припадав на березень, квітень, травень. У ці місяці відповідно до чинного на той час законодавства було заборонене практично будь-яке полювання, дозволялось добувати лише у вольєрах. Найвищий рівень реалізації припадав на вересень, жовтень та листопад. У порівнянні з початком ХХ ст., в 1925 р. реалізація дикої пернатої дичини у Кракові різко знижується.

За право реалізації продуктів харчування сплачували відповідний податок. Найбільше податків надходило за реалізацію зайців та козуль. (табл. 5.17).

Таблиця 5.17.

Загальний дохід магістрату Кракова від сплати акцизного податку по видах дичини в 1894-1903 рр. (у кронах)²²²

Вид дичини / роки	1894	1895	1896	1897	1898	1899	1900	1901	1902	1903
Олені	100	68	68	68	39	29	18	43	35	3
Кабани	145	150	59	40	32	51	64	145	75	54
Козулі	833	723	706	692	772	774	700	736	756	696
Зайці	3062	2323	2452	2120	2227	2345	4899	2185	2534	2012
Фазани	375	307	265	335	436	304	353	352	491	284

²²² Statystyka miasta Krakowa zestawiona przez biuro statystyczne miejskie. – Kraków: Drukarnia uniwersytetu Jagiellońskiego, 1905. – S. 116.

та глухарі										
Дикі птахи	540	674	699	651	807	815	884	902	694	400

На початку XX ст. діяли відповідні ставки щодо оплати акцизного податку (табл. № 5.18).

Таблиця 5.18.

Ставка сплати акцизного податку за право реалізації харчових продуктів у місті Кракові (1906-1907 рр.)²²³

Вид дичини	Одиниця виміру	Вартість
Велика рогата худоба	за голову	1,26 крон
Телята до одного року	за голову	0,07 крон
Молодняк свиней до 19 кг	за голову	0,27 крон
Свині більше 19 кг	за голову	0,11 крон
Свіже м'ясо	за 100 кг	1,58 крон
Олень	за голову	1,05 крон
Кабани до 17 кг	за голову	0,79 крон
Козулі	за голову	0,27 крон
Зайці	за голову	0,06 крон
Інша дичина	за 100 кг	1,88 крон
Дикі птахи фазан, глухар (більші та кращої якості)	за голову	0,11 крон
Рябчики, качки, гуси, голуби (менші)	за голову	0,06 крон
Свійські більші: індики, гуси, качки	за голову	0,03 крон

²²³ Statystyka miasta Krakowa zestawiona przez biuro statystyczne miejskie. – Kraków: Drukarnia uniwersytetu Jagiellońskiego, 1911. – S. 165.

Свійські менші: кури, голуби	за голову	0,01 крон
------------------------------	-----------	-----------

Слід відмітити, що вартість дичини на 30-50% була вищою від вартості м'яса свійських тварин. Серед риби найбільше цінувалась щука. Оподаткування фазана було в десять разів вищим за оподаткування малої домашньої курки однакової ваги. Навіть якщо порівнювати оподаткування пернатих з іншою дичиною, то воно було високим. Зокрема, рябчик, вага якого в 6-8 разів менша за вагу зайця, оподатковувалась по одній ставці.

Доволі велике значення споживання пернатої дичини мало і в інших містах Європи. Лише за 1907 р. парижани спожили 6,8 млн голів різної пернатої дичини, в тому числі: 500 тис. куріпок, 40 тис. перепілок, 1,2 млн. голубів, 860 тис. диких качок. З копитних – 11 тис. оленів та козуль, 200 кабанів; з хутрових - 253 тис. зайців, 3,25 млн. диких кроликів.²²⁴ А вже в 1912 році парижани спожили наступну кількість пернатої дичини: 143 тис. фазанів, 170 тис. індиків, 173 тис. шпаків, 317 тис. куріпок, 622 тис. диких качок.²²⁵ Якщо врахувати, що в місті в той час проживало 2,7 млн осіб, то в середньому один парижанин споживав 2,5 голів дикої пернатої дичини. У Львові в цей же період (початок ХХ ст.) проживало близько 150 тис. мешканців. Споживання пернатої дичини складало 7-10 тис. голів. У середньому один львів'янин споживав 0,04-0,06 голів пернатої дичини, що в 50 разів менше, ніж у Парижі. Великими споживачами пернатої дичини були й мешканці Берліна, які лише в 1906 р. спожили 432 тис. фазанів. Якщо врахувати, що чисельність мешканців Берліна в той час становила близько двох мільйонів, то в середньому один фазан припадав на чотирьох мешканців.²²⁶ У цей же період львів'яни споживали до 1 тис. фазанів тобто, 1 фазан припадав на 150 львів'ян. Статистичні дані свідчать, що в 1898 році у Львові проживало 109 тис. людей,²²⁷ а у 1910 р. разом з

²²⁴ Drobiazgi myśliwskie//Łowiec Polski. – 1908. – № 20. – S.248.

²²⁵ Kronika // Łowiec. – 1913. - №11. – S.131.

²²⁶ Kamocki S. Łowiectwo i jego przyszłość w Polsce//Łowiec . – 1928. – № 16. – S.259-260.

²²⁷ Schematyzm królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkim księstwem Krakowskiem na rok 1895. – Lwów: Nakładem c.k. Namiesnictwa z dr. W.Łorińskiego, 1895. – s.26.

найближчими приміськими селами, які складали з містом суцільну забудову, проживало близько 230 тис. осіб, з них: 206 тис. осіб – безпосередньо у Львові. А разом з населенням Львівського повіту кількість жителів Львівської міської агломерації наближалася до 370 тис. осіб²²⁸.

Відомий дослідник мисливства Галичини Шехтель вказував, що у Галичині в середньому одна людина споживала в рік 20 кг м'яса, причому мисливствська галузь забезпечувало 2 кг, що становило 10 % від усієї м'ясної продукції.²²⁹

На думку делегата Краківського рибальського товариства з Бережан Яна Вархоли, 1 морг водного дзеркала ставу може принести доходу 20 золотих. Він на прикладі ведення рибальського господарства у Бережанах пояснював, що зі ставу площею 500 моргів було виловлено 4 тис голів щуки загальною масою 10 тонн. При її реалізації отримано 9 тис. зол.²³⁰ Також тогочасні знавці розведення раків вказували, що при ефективному веденні господарства з одного кілометра річки можна отримувати 3 тис. штук раків, а вже за 5-6 років можна було розраховувати на прибуток.²³¹

Наприкінці XIX ст. в Галичині площа водного дзеркала становила 229565 моргів, загальний приріст риби становив 3194830 кг загальною вартістю 159741 злотих²³². За іншими джерелами, у цей же період площа водного дзеркала Галичини становила 280445 моргів, а в Австро-Угорській імперії нараховувалось всього 866605 моргів. Тож у Галичині було біля 32% площі водного дзеркала всієї Австро-Угорщини. Однак, хоча й Галичина наприкінці XIX століття зберегла у порівнянні з іншими країнами Австро-Угорської

²²⁸ Костюк І. Історико-географічний аспект демографічного і територіального розвитку Львівської міської агломерації // Історія української географії. Всеукраїнський науково-теоретичний часопис.- Тернопіль: Підручники і посібники, 2007. - Випуск 1 (15).

²²⁹ Schetel E. Łowiectwo w dobie współczesnej// Przegląd leśniczy. – 1945. – listopad. – S.11-12.

²³⁰ Warchol Jan Sprawozdanie delegata pana Jana Warchoła z czynności za czas od roku 1893. // Okólnik. – 1895. – № 17. – S. 19-30.

²³¹ Wybór raków do obsady i obsadzanie//Okólnik. – 1912. – № 122. – S.59.

²³² Wiedza i życie. Serya IV. – Tom VII. – Lwów-Warszawa: Wydawnictwo związku naukowo-literackiego we Lwowie, 1910. – S.43-54.

монархії найкращий потенціал для розведення риби, але на практиці вона показувала найгірші результати. Виявляється, що використати такий потенціал було неможливо, так як велику площу водного дзеркала складали болота (88752 морги), озера та ставки – 38262 морги, а річки та потоки – 153430 моргів. Крім того, через відсталі технології вода часто забруднювалась відходами від виробництва, сплавом дерева по річках, що зменшувало чисельність риби.²³³ Інші джерела відзначали, що кращою ситуація у Галичині є західній частині, де добре поставлене розведення форелі та коропа. А в загальному поганий стан рибальства пояснювався бездіяльністю держави налагодити дієвий контроль за виловом риби.²³⁴

Іншу думку мав І. Крип'якевич, який досліджував економіку Галичини. Він вказував що до XVI ст. рибальські промисли були знані у Європі.²³⁵, а Галицькі риболови спускалися Дністром через море аж до вустя Дунаю²³⁶.

У 1900 році риболовством у Галичині займалось 209 осіб. У 1904 році нараховувалось 490 рибальських ревірів, які проходили по річках, і їх загальна протяжність становила 8136 км.

Найвідповідальніші орендарі були професійна рибалки, для яких резервувались великі ревіри, довжина яких в середньому складала 20 км. Багато ревірів орендувались на суму від 10 до 600 крон. Звичайно оренда рибачього ревіру складала менше 100 крон. У 1904 році орендувалось 373 ревіри за річну суму оренди біля 37 тис. крон, а інші ревіри не мали орендарів.

Відповідно до статистичної звітності 1904 року в одній третій частині галицьких ревірів річний вилов риби складав 110000 кг риби вартістю 58000 крон. Хоча за твердженням фахівці, реальна сума була занижена у 2-3 рази, так як власники ревірів занижували цю суму, боячись підвищення орендної ставки

²³³ Badania rozsiadlenia ryb // Okólnik. – 1883. – № 3. – S.65.

²³⁴ Benoni K. Gejgrafia monarchii Ausryacko-Więgierskiej / K. Benoni, St. Majerski. – wyd. 5-te. – Lwów: Towarzystwo pedagogiczne, 1906. – S. 39-41.

²³⁵ Історія української культури/ під заг.ред. Івана Крип'якевича. – Київ: Либідь, 1994. – С.86-88.

²³⁶ Історія української культури/ під заг.ред. Івана Крип'якевича. – Київ: Либідь, 1994. – С.15-17.

при оренді рибацьких ревірів. З цього виходить, що у Галичині вартість вилову річкової риби становила 360.000 крон. Найдорожча вартість оренди була на ріці Вісла, яка по деяких ревірах сягала до 2.500 крон²³⁷. На річці Прут середня вартість оренди одного рибальського ревіру становили 20-30 золотих, а з одного моргу водного дзеркала рибалки виловлювали 1590-1660 кілограм риби.²³⁸

Більше економічне значення мало рибне господарство, яке велось у ставках і взагалі не врегульовувались рибацьким законом. Ставкових рибацьких господарств у 1904 році було 430, які склались з 1581 ставків, що мали взагальному площу водного зеркала 13.200 га. Найбільша площа ставків була на території Східної частини Галичини у таких повітах: Городок (1.726 га) і Броди (1.712) га. На території восьми повітів Східної Галичини площа ставків складала від 300 до 800 га, а саме: в таких господарствах, як Біберка, Бережани, Гусятин, Яворів, Підгайці, Рогатин, Рудки, і Тернопіль. Східна частина Галичини, порівнюючи із Західною, мала більшу поверхню ставів, але ефективність господарювання була на нижчому рівні. Лише у 155 господарствах Галичини ефективно велось рибне господарство, що становило 35% поверхні ставків, тоді як на примітивному рівні воно велось у 342 господарствах площею 65%. Ведення примітивного рибальського господарства заключалось в тому, що раз на три роки спускався став до однієї третьої води і рибу виловлювалось сіткою на протязі декількох тижнів. Часто цю роботу власник ставу доручав жидам - торгівцям, які платили 30 корон за один гектар водного дзеркала, хоча при цьому вони заробляли в 3-4 рази більше, продавши виловлену у ставку рибу. У Східній Галичині найбільше рибацьке господарство знаходилось у Любені Великому, площа якого складала 345 га, а найбільш передове у Любелі біля Жовкви. Гордістю рибного господарства Галичини вважався королівський карп, вага якого коливалась від 1 до 1,5 кг, а один кілограм риби коштував 2-2,40 крони. Всього у Галичині було 11 господарств,

²³⁷ Wiedza i życie. Serya IV. – Tom VII. – Lwów-Warszawa: Wydawnictwo związku naukowo-literackiego we Lwowie, 1910. – S. 43-54.

²³⁸ Badania rozsiedlenia ryb // Okólnik. – 1883. – № 3. – S. 68 -70.

які займались розведенням малька.²³⁹ У 1903 році у Львові на м'ясокомбінаті почали виготовляти спеціальний комбікорм для годівлі форелі. Основним складником якого була кров тварин.²⁴⁰

Тогочасна рибальська перса вказувала що в 1903 році у Галичині виловлено на річках та озерах 1433700 кг риби, в тому числі 387200 кг (27%) крапа, лящів 32900 кг (2,3%), линів 93200 кг (6,5%), щупаків 308200 кг (21,5%), карасів 612200 кг (42%). Господарства на яких раціонально велось господарства становлять 10074 моргів, тоді як «диких ставів» 23326 моргів²⁴¹.

У Другій Речі Посполитій загальна площа водного дзеркала прісноводного становило 220 тис. га, а вилов риби складав 10 тисяч тон риби. Рибальські ставки зариблювались в основному щупаками, судаками, лящами, линами. Загальна площа ставкового господарства становить біля 100 тис. га. Рибним господарством займалось біля 2 тисяч господарств.²⁴²

Свіжа риба не була звичайною їжею для селян. Вони в основному споживали дрібні види риби або таку, що неохоче купували. Зamoжні верстви сільського суспільства споживали також мало риби. Раціон споживання риби збільшувався під час Великого та Різдвяного постів.

В той же час зростало споживання риби найбільшими містами Галичини – Краковом та Львовом. В період з 1890 по 1895 рік одна особа на рік споживала у Кракові 5,5 кг, риби а у Львові – 4,5 кг.

У 1879 році відповідно до державної статистики, яку представив Едмунд Добруцький Краків з прилеглими околицями в спожив 1609 кілограм свіжої риби вартістю 800 злотих, солених оселедців 362526 кг вартістю 60625 кг, сушених, а бо копчених риб 3512 кг, вартістю 1750 злотих, маринованих риб

²³⁹ Wiedza i życie. Serya IV. – Tom VII. – Lwów-Warszawa: Wydawnictwo związku naukowo-literackiego we Lwowie, 1910. – S. 43-54.

²⁴⁰ Fabryka mąki z krwi bydlęcej we Lwowie // Okólnik. – 1903. – № 66. – S.222.

²⁴¹ Międzynarodowa wystawa rybacka w Wiedniu.// Okólnik. – 1903. – № 64. – S.160.

²⁴² Olszewicz B. Obraz Polski dzisiejszej: fakty, cyfry, tablice / Bolesław Olszewicz. – Warszawa: Wyd-wo M. Arcta, 1938. – S. 166.

23697 кг вартістю 11850 злотих, ікри 1691 кг, вартістю 3384 злотих. Всього за 1879 рік Краків спожив 393,2 тони риби, загальною вартістю 108,5 тис. злотих²⁴³.

У 1896 р. Краків спожив 507060 кг риби. Найбільше було спожито благородних видів риби у грудні (39246 кг), менше – у березні і вересні (20 т), у січні (17 т), у лютому (16 т). Найменшим споживання риби було у червні (7287 кг.). Споживання звичайних видів риби відбувалось інакше: максимум припадав на лютий (53100 кг), мінімум – на серпень²⁴⁴.

Львів з 1891р. по 1895 р. в середньому споживав за рік 605900 кг риби, Краків за цей же період – 426230 кг, Броди (1893 р.) – 65000 кг, Ярослав (1893 р.) – 50000 кг, Тернопіль – 35000 кг, Станиславів – 26000 кг, Стрий – 8000 кг, Самбір – 6000 кг.

Головним транспортом, яким перевозилась риба з Галичини, були залізниця, річковий та гужовий транспорт. Поштою було перевезено у 1895 р. 40061 кг риби, причому 25985 кг в межах Австро-Угорщини і лише 9846 кг – за межі монархії. У 1895 р. до Галичини було ввезено поштою 62554 кг риби, в тому числі – 54742 кг з-за меж Австро-Угорської імперії.²⁴⁵

Слід відмітити, що у 90-их роках ХІХ століття реалізовували екзотичні водяні види тварин. Тогочасні маркетологи вказували, що загалом у Галичині жаби, як продукт харчування не користуються попитом. У Кракові взагалі їх не продають, а у Львові досить часто торгуються жаб'ячими ногами, які призначені для смаження. Причому охочі купити завжди знаходяться і вони продаються за досить пристойними цінами²⁴⁶. Також відзначалось, що слимак (*helix pnmatia*) який у Галичині зустрічається у городах користується великим

²⁴³ Badania rozsiedlenia ryb // Okólnik. – 1883. – № 3. – S. 68 -70.

²⁴⁴ Pawlik S. Handel zwierzyną, rybami i rakami w Galicyi //Łowiec – 1899. – № 2. – S.13-16.

²⁴⁵ Pawlik S. Handel zwierzyną, rybami i rakami w Galicyi //Łowiec – 1899. – № 2. – S.13-16.

²⁴⁶ Żaba wodna jadalna // Okólnik. – 1898. – № 31. – S.23-24.

попитом у Франції, Німеччині та Італії. У Галичині слимаком торгували виключно у Львові, якого використовували як приправу до інших страв²⁴⁷.

Слід відміти, що відповідно до державного статистичного спостереження, виловом риби в Івано-Франківській області в 2014р. галуззю рибальства займалися 23 підприємства, з яких 6 – спеціалізовані рибогосподарські. Загальний обсяг виловленої риби підприємствами та фізичними особами-підприємцями, які здійснюють рибогосподарську діяльність, за минулий рік склав 668 т (на 8,4% більше, ніж у 2013р.), з яких 73% – короп, 14% – товстолобик, 5% – форель, 8% – інші види риби. Одним мешканцем області в середньому за рік споживається по 8,5 кг риби та рибних продуктів²⁴⁸.

Слід відмітити, що у порівнянні із свійськими тваринами у гуцулів м'ясо дичини цінувалось за харчовими якостями вище²⁴⁹. На подорожчення дичини впливав й той факт, що для приготування дичини необхідно було використовувати більшу кількість приправ, які на той час коштували досить дорого, та послуги доброго кухаря, бо господині нижчих соціальних страт не вміли приготувати із дичини смачні страви²⁵⁰. На Гуцульщині мисливство й рибальство було суто чоловічим заняттям, але до переробки і зберігання м'яса й риби залучались жінки. Приготування їжі із м'яса диких звірів і риби вважало завжди суто жіночим заняттям²⁵¹.

²⁴⁷ Ślimak jadalny // Okólnik. – 1899. – № 37. – S. 37.

²⁴⁸ Кожен прикарпатець за рік споживає по 8,5 кг риби та рибних продуктів
<http://firtka.if.ua/?action=show&id=81346>

²⁴⁹ Архів Інституту народознавства НАН України. —Ф. 1. — Оп. 2. — Од. зб. 641. — арк. 41. (Польові етнографічні матеріали до теми «Традиційне мисливство в Українських Карпатах», зафіксовані аспірантом Романюком Володимиром Олександровичем 10—21 липня 2008 р. у Косівському та Верховинському р-нах Івано-Франківської обл.).

²⁵⁰ Kochanowski C. Sprzedaż dziczyzny w mieście Lwowie / C. Kochanowski // Łowiec – 1903. – № 22 – S. 257.

²⁵¹ Лаврук М. М. Гуцули Українських Карпат (Етнографічне дослідження): Монографія. – Львів: ВЦ ЛНУ ім. І. Франка, 2005. – С. 81.

Деякі автори вказували, що молоді голуби мають дуже делікатне і смачне м'ясо,²⁵² а його найкраще готувати з нашпигованим салом²⁵³. Інші автори запевняли, що найсмачнішим є м'ясо вальдшнепа,²⁵⁴ бо воно – делікатне та сочисте.²⁵⁵

На думку фахівців, через поїдання фазанами, глухарями та тетеруками чорниці їхнє м'ясо є найсмачнішим.²⁵⁶ Особливо смачними були молоді особини.²⁵⁷ Пізнання особливостей смакових якостей дикої пернатої дичини зіграло злий жарт з її поціновувачами. Так, у львівських часописах публікувались «рецепти» вигодовування дичини на основі свійських тварин. Наприклад, що якщо курчат у віці чотирьох тижнів – період, коли вони можуть обходитись без квочки, почати годувати ячмінною кашею з додаванням ялівця, то через місяць можна з них приготувати страви, які будуть мати смак дичини²⁵⁸. У Німеччині навіть випускали свійських курей в ліс, де вони дичавіли і споживали природний корм, а м'ясо у них було навіть смачніше, ніж у фазанів²⁵⁹.

Тогочасні дослідники вказували, що серед диких качок найсмачнішою є циранка (*anas querquedula*), тоді як кряква (*anas boschas*) є гіршої якості, так як пахне жиром та болотом, а найнижчої якості з диких качок є нурок.²⁶⁰ В загальному не рекомендувалось весною добувати качок, так як тоді їхнє м'ясо є найгіршої якості²⁶¹. У календарі «Галичанин» (1853 р.) мисливцям давали пораду – добувати пернатих з початком осені, так як вони є тоді найсмачнішими.²⁶²

²⁵² Nieco o hodowli gołębi. // *Łowiec Polski* – 1907. – № 12. – S. 187.

²⁵³ O polowaniu na dzikie gołębie. // *Łowiec Polski* – 1913. – № 9. – S. 152.

²⁵⁴ Słonki // *Łowiec* – 1897. – № 3. – S. 34-35.

²⁵⁵ Kszyk. // *Łowiec* – 1911. – № 18. – S. 211.

²⁵⁶ Encyklopedia rolnicza. – Warszawa: Muzeum przemysłu i rolnictwa, 1890. – T. I. – S.470.

²⁵⁷ *Łowiec* – 1882. – № 8. – S. 123.

²⁵⁸ Kurczęta ze imakiem kwiczolow. // *Gazeta Narodowa*. – 1905. – № 106. – S.3.

²⁵⁹ Zdziczałę kury. // *Łowiec* – 1894. – № 5. – S. 79.

²⁶⁰ Korespondencye. // *Łowiec* – 1908. – № 17. – S. 202.

²⁶¹ Hej że na kaczki. // *Łowiec Wielkopolski*. – 1912. – № 10. – S. 166.

²⁶² Upominek dla gospodyń. // *Haliczanin, kalendarz powszechny na rok pański 1853*. – Lwów: Drukarnia K. Pillera, 1853. – S. 35.

Практично однакової якості з качками були водяні курочки²⁶³, які мали такий самий смак²⁶⁴. На думку барона Шінгена, восени вальдшнеп має смачне і здорове м'ясо²⁶⁵, а гуси, навіть старі особини, мають добрий смак.²⁶⁶

Діаметрально протилежними були думки щодо якості м'яса дрохви (*Otis tarda*). На нашу думку, ці суперечності вказували на те, що у Галичині цей пернатий вид був рідкістю. Це давало додаткову унікальну можливість проявити мисливцям, які цього птаха добули чи смакували, свій інтелект.

Мисливці, які відстоювали дрохву, вказували, що «багато людей вважають дрохву несмачною. Але це через те, що її мало хто їв, або ті, що її куштували, натрапили на погано приготовлену, так як після відстрілу вона є твердою, а коли її вимочити, то м'ясо крушіє і стає смачним»²⁶⁷. Крім того, молоді особини дрохви є смачними,²⁶⁸ на противагу старим.²⁶⁹

Противники дрохви вказували, що хоча у деяких країнах Європи цю птицю вважають делікатесом, але її м'ясо є несмачним, так як має неприємний специфічний запах, до якого важко звикнути. Вказувалось, що з одного птаха топлять до одного літру жиру, який використовують для притравки лисиць та вимащують ним капкани на тхорів та куниць²⁷⁰. Вказувалось, що збити неприємний запах та твердість цього м'яса можна вимочуючи декілька днів м'ясо дрохви в оцті.²⁷¹

Загалом за відгуками тогочасних мисливців, у пресі було багато публікацій, присвячених доброму смаку м'яса зайців.²⁷² У порівнянні з іншими видами дичини вартість м'яса зайця є несправедливо дешевою.²⁷³ У багатьох

²⁶³ Polowanie na ptactwo wodne we Włoszech. // Łowiec Polski – 1913. – № 23. – S. 361.

²⁶⁴ Dlaczego u nas wodne ptactwo ginie. // Łowiec Wielkopolski. – 1914. – № 19. – S. 326-327.

²⁶⁵ C. Thiingen Slonka // Łowiec – 1881. – № 4. – S. 50.

²⁶⁶ Dzika geś. // Przegląd myśliwski. – 1925. – № 8. – S. 115-116.

²⁶⁷ Znalazł swój swego. // Łowiec – 1883. – № 2. – S. 21-23.

²⁶⁸ Wspomnienia myśliwskie z Węgier. // Łowiec – 1907. – № 17. – S. 205-207.

²⁶⁹ Polowanie na dropie. // Łowiec – 1916. – № 23-24. – S. 186.

²⁷⁰ Polowanie na dropie. // Łowiec Polski – 1930. – № 39. – S. 792-795.

²⁷¹ Wspomnienia myśliwskie Z Azji Środkowej // Przegląd myśliwski. – 1923. – № 7. – S. 6.

²⁷² W sprawie galicyjskiej Ustawy łowieckiej // Łowiec Polski – 1907. – № 3. – S. 38.

²⁷³ Ceny dzierzyny i futra . // Łowiec Wielkopolski. – 1914. – № 21. – S. 366-367.

публікаціях відзначалось, що велике значення для якості м'яса зайців має місце його добування та підвидові особливості. Так, зайці, добуті на болотах та в очереті, є худими та несмачними,²⁷⁴ тоді як найкращої якості зайців добували в місцевостях з добре розвинутим сільським господарством, або у гірській місцевості²⁷⁵. Багато галицьких мисливців, яким поталанило полювати у Сибіру, вказували, що у Галичині звичайні сірі зайці є смачніші, ніж там біляки^{276,277,278}.

Серед копитних видів дичини найбільше цінувалось м'ясо оленів та козуль. Так, через великий попит і ціну на Гуцульщині ці види тварин отримали назву «товаре». Хоча й козуля у порівнянні з оленем має меншу вагу, але вважалось, що її м'ясо є смачнішим.²⁷⁹

Інші дослідники вказували навпаки, що олені добуті у липні є кращої якості. Хоча їхня туша у цей період є худішою, але м'ясо не має специфічного запаху, ніж в оленя, добутого під час парування восени. Великий вплив на вартість дичини мала стать тварини. Так, м'ясо самиць оленя та козулі вартувало більше, ніж м'ясо самців, бо за смаковими якостями вважалось делікатнішим. Більше того, на смак м'яса оленя впливав і спосіб його добування. Так, гуцули в переважній більшості не добували оленів за допомогою силець, так як «олені і кози в сильці задушуються, тоді кров не витікає, і таке м'ясо не смачне».²⁸⁰

Багато хороших відгуків у мисливській пресі публікували про смачне м'ясо лося^{281,282,283}. Також смакові якості м'яса лося залежали від його

²⁷⁴ Polowanie z wyżłem na zająca. // Łowiec Wielkopolski. – 1911. – № 12. – S.195-196.

²⁷⁵ Zając pospolity // Łowiec Polski – 1904. – № 5. – S.68.

²⁷⁶ Czaplicki Władysław Z dziewiczego kraju // Łowiec – 1883. – № 12. – S. 184-185.

²⁷⁷ Zając bielak // Łowiec – 1939. – № 5-6. – S. 52.

²⁷⁸ Zając pospolity // Łowiec Polski – 1904. – № 20. – S. 309-310.

²⁷⁹ Plan gospodarstwa łowieckiego w Fundacji Kórnickiej // Łowiec – 1933. – № 24. – S. 279.

²⁸⁰ Зеленчук Я. І. Українознавчо-історична реконструкція етносоціальної системи Гуцульщини [Текст] : дис. ... канд. істор. наук: 09.00.12 / Зеленчук Ярослав Іванович. — К. : [б. в.], 2008. — С. 196-203.

²⁸¹ Z Wołynia // Łowiec – 1881. – № 9. – S. 141.

²⁸² Polowanie na łosie w Kanadzie. // Łowiec Polski – 1930. – № 5. – S. 89-90.

²⁸³ O polowaniu na łosie w Norwegji. // Łowiec Polski – 1930. – № 9. – S. 177-178.

добування у певний період року. Найсмачнішим м'ясо лося було у червні²⁸⁴,²⁸⁵ а найменш смачним – у грудні²⁸⁶. Аналогічно цінувалось м'ясо серни у Татрах.²⁸⁷

Найменш цінували серед дичини м'ясо дикого кабана. Полювання на нього влаштовували з охоронною метою, так як вони нищили посадки картоплі. Найменш цінними за смаковими якостями були старі кабани, так як вони мали специфічний запах²⁸⁸,²⁸⁹. У пресі сповіщали про курйозні випадки на полюванні, коли було добуто кабана на 280 кілограм, і воно було смачне, так як під час шлюбних забав суперник кастрував добутого кабана.²⁹⁰

Окрім класичних видів дичини, які споживались у Галичині, у мисливській пресі публікувалась інформація щодо харчової цінності нетрадиційних видів дичини. Так, відомий мисливець та публіцист Ян Стольцман вказував, що м'ясо рисі є смачне, а печінку рисі подавали на конгресі князів, який відбувся у Відні. М'ясо рисі лікарі прописали баварському королю в 1891 році і він розпорядився його добути²⁹¹. У Німеччині в Середні віки великим попитом користувались білки. Деякі дописувачі відзначали, що смачне м'ясо є у бобра,²⁹² видри,²⁹³ лисиці та борсука, але їх потрібно вміло приготувати. Давали навіть пораду, що найкраще бабака закоптити, а його сало є смачнішим за вершкове масло²⁹⁴.

Про велику харчову цінність ведмежатини повідомлялось у статті «Ведмеже м'ясо» (1908 р.). Вказувалось, що в Лондоні два відомі ресторани пригощали відвідувачів ведмежатиною у запеченому й смаженому вигляді. Ця

²⁸⁴ Zapiski myśliwskie na czerwiec. // Łowiec Wielkopolski. – 1912. – № 6. – S. 99.

²⁸⁵ Kalendarz łowiecki // Łowiec. – 1878. – № 7. – S. 112.

²⁸⁶ Zapiski myśliwskie na grudzień. // Łowiec Wielkopolski. – 1917. – № 12. – S. 289-196.

²⁸⁷ Z Tatr. // Łowiec – 1904. – № 6. – S. 64-65.

²⁸⁸ Rok myśliwego. // Łowiec Polski – 1907. – № 1. – S. 11.

²⁸⁹ Rok myśliwego. // Łowiec Polski – 1927. – № 24. – S. 363.

²⁹⁰ Z mozaiki dziczej. // Łowiec – 1913. – № 1. – S. 7-8.

²⁹¹ Ptzegład krajowych ssaków łownych. // Łowiec Polski – 1906. – № 4. – S. 53.

²⁹² Zwierzeta łowne. // Łowiec – 1881. – № 9. – S. 194.

²⁹³ Łowienie wydry. Drozd kwiczoł. // Łowiec Polski – 1912. – № 16. – S. 250.

²⁹⁴ Ptzegład krajowych ssaków łownych. // Łowiec Polski – 1904. – № 14. – S. 309-310.

страва користувалась великим попитом серед відвідувачів. Живих ведмедів було привезено з Росії, а у Лондоні їх вбили²⁹⁵.

Також тогочасні мисливці звертали увагу на нетрадиційну кухню, представлену пернатою дичиною. Так, була опублікована інформація, що яйця чайки²⁹⁶ та лебедів є смачними.²⁹⁷ Один з галицьких мисливців переконував, що ворони є найсмачнішими з усіх пернатих, а особливо йому смакують запечені або супи. Для більшого переконання він вказував, що вполював і з'їв 50 ворон.²⁹⁸ Історичні джерела свідчать, що під час Першої світової війни, рятуючись від голоду, у Галичині добували ворон та граків.²⁹⁹ Про схожість якості м'яса ворон та куріпок свідчить той факт, що у Варшаві в багатьох ресторанах фальсифікували м'ясо. Замість куріпок готували ворон.³⁰⁰ Також у галицькій пресі описували специфічні смаки європейців: дроздів люблять у Франції та Італії,³⁰¹ граків готують у берлінських ресторанах, жайворонків масово виловлюють в Італії та Швейцарії й експортують до Парижу, де вони користуються найбільшим попитом.³⁰² У французьких кулінарних книгах публікували рецепти для приготування чаплі³⁰³.

Аналіз цін на м'ясо для різних видів тварин дає змогу порівняльним методом визначати харчосмакові якості м'яса дичини. Так, у 1903 році, за даними Кирила Кохановського, при закупівлі дичини безпосередньо в мисливських господарствах під Львовом: заєць коштував 1,5-1,8 крон за голову за голову, козуля понад 14 кг – 13 крон, кабан (три і більше років) – близько 20 крон, дворічний – 16 крон і однорічний – 6-10 крон; олень вагою понад 100 кг – близько 25 крон, від 60 до 100 кг – близько 20 крон, менше 60 кг – близько 15

²⁹⁵ Niedźwiedzie mięso. //Łowiec Polski – 1908. – № 11. – S. 172.

²⁹⁶ Produkcya jaj ptasich. //Łowiec Polski – 1907. – № 14. – S. 220.

²⁹⁷ Kronika. // Łowiec – 1896. – № 5. – S. 79.

²⁹⁸ Kronika. // Łowiec – 1916. – № 11-12. – S. 93.

²⁹⁹ Zwierzyna a wojna//Łowiec. – 1917. – № 19-20. – s. 155-157.

³⁰⁰ Wrony zamiast kuropatw. //Łowiec Polski – 1904. – № 19. – S. 302.

³⁰¹ Drozd kwiczoł. //Łowiec Polski – 1908. – № 20. – S. 309-310.

³⁰² Zwierzę dzikie jako pożywienie. //Łowiec Polski – 1926. – № 6. – S.91.

³⁰³ Kilka słów w sprawie „krzyżówek”. // Łowiec – 1908. – № 20. – S. 236.

крон за одну голову. У той же час ціни на львівській торговиці були сформовані наступним чином: заєць – 2-2,5 крон; козуля велика – 18-20 крон, середня – 14-15 крон; кабан великий – близько 30 крон, середній – 25 крон, малий – близько 15 крон; великий олень – близько 32 крони, середній – близько 24 крон, малий – 20 крон. У Відні в цей же період ціна продажу дичини була ще більшою, ніж у Львові і становила: заєць – 3-3,20 крони, куріпка – 1,30-1,60 крони, стара куріпка – 0,8-1,1 крони; качка – 2-2,4 крони; вальдшнеп – 2,2 до 2,8 крони; олень (1 кг) – 0,64-0,76 крони; козуля (1 кг) – 1,40-1,50 крон, кабан старий (1 кг) – 0,6-0,8 крон.³⁰⁴

Кілограм оленини коштував 80 гелерів,³⁰⁵ тобто, 0,4 золотого. Інший закупівельник у Львові Міхал Кривда (1904 р., м. Львів, Ринок, 29 – «Пасаж Андріолі») скуповував дичину за такими цінами: 1 кг м'яса самця оленя – 0,4 золотих, заєць – 1 золотий, 1 кг м'яса дикого кабана (молодняк до 25 кг) – 0,3 золотого, середньої ваги (25-50 кг) – 0,25 золотого, вище середньої ваги (50-70 кг) – 0,15 золотого; за пернатих: фазан – 1,1 золотого, рябчик – 1 золотий, вальдшнеп – 0,9 золотого, дика качка – 0,65 золотого.³⁰⁶

У 1900 році на віденському ринку кілограм м'яса козулі коштував 1,3-1,6 крони, оленини – 0,6-0,7 крони, великі зайці – 3,2-3,5 крони, малі зайці – 1,4-2,1 крони. Серед пернатих, за голову молодих куріпок брали 1,0-1,45 крони, старих – 0,7-0,9 крони, фазана – 2,8-3,2 крони, дикої качки – 1,2-1,4 крони перепілки 0,2-0,4 крони.³⁰⁷ У порівнянні з цінами на львівському ринку у Відні ціна на дичину була у два рази вищою. Середня ціна на пернату дичину протягом 12 років (1898-1909 рр.) у деяких містах Європи становила (в марках): за куріпку в Ліоні – 2,82, Парижі – 1,08, Відні – 1,07, Ризі – 1,03, Монако – 0,99, Берліні – 0,85; за фазана в Ліоні – 4,26, Римі – 3,63, Відні – 3,63, Дрездені – 3,60, Парижі

³⁰⁴ Kochanowski C. Sprzedaż dziczyzny w mieście Lwowie / C. Kochanowski // *Łowiec* – 1903. – № 22 – S.255-258.

³⁰⁵ Drobne ogłoszenia i inseraty // *Łowiec*. – 1904. – № 21. – S.253.

³⁰⁶ Drobne ogłoszenia i inseraty // *Łowiec*. – 1904. – № 23. – S.297.

³⁰⁷ Sprawozdanie oryginalne z targu zwierzyny // *Łowiec*. – 1900. – № 19. – S. 295.

– 3,38, Відні – 3,04, Цюріху – 2,89, Будапешті – 2,89, Липску – 2,83; за дику качку в Ліоні – 2,52, Парижі – 2,45, Дрездені – 2,11, Відні – 1,96, Липску – 1,86, Відні – 1,67, Будапешті – 1,57, Римі – 1,52; за один кілограм оленятини в Ліоні – 2,16, Мадриді – 1,62, Відні – 1,39, Мюнхені – 1,26, Парижі – 1,16, Римі – 1,01 в Берліні – 0,86; за кілограм козулі м'яса у Ліоні – 2,26 марок, Парижі – 1,86, Цюріху – 1,45, в Берліні – 1,28; за кілограм дикого кабана в Мадриді – 2,83 марки, Цюріху – 1,90, Ліоні – 1,86, Відні – 1,75, Дрездені – 1,67, Мюнхені – 1,57, Будапешті – 1,56, Парижі – 1,37, Берліні – 0,97, Римі – 0,86; за голову зайця в Ліоні платили – 6,13, Парижі – 4,44, Дрездені – 3,99, Цюріху – 3,80, Липску – 3,71, Вроцлаві – 3,26, Мюнхені – 2,88, Берліні – 2,87, Будапешті – 2,50, Відні – 2,47, Римі – 1,82, Ризі – 1,72³⁰⁸

6. Вартість дичини та риби

З цивілізаційним розвитком суспільства змінюється значення мисливства в житті людини, а відповідно й цінність продукції полювання та її роль у задоволенні потреб людини. До Х ст. полювання стало основним джерелом постачання війська провіантом під час воєнних походів, а згодом – видом розваг та відпочинку.

З економічним розвитком Галичини в ХІХ ст. все більшу роль у харчуванні починають відігравати м'ясні продукти, ціна на які в порівнянні з рослинними зростає. Так, якщо протягом 1805–1814 рр. співвідношення вартості пшениці до м'яса було 33:1, то з 1865 по 1874 р. вартість м'яса зросла у два рази (табл. 6.1.).

Таблиця 6.1.

³⁰⁸ Cena dziczyzny//Łowiec Polski. – 1911. – № 22. – S.34.

Ціни продуктів харчування в м. Львові в золотих ринських³⁰⁹

Роки	за центнер					за 1 кг
	пшениця	Жито	ячмінь	гречка	овес	м'ясо
1805-1814	4,89	3,76	2,96	3,20	1,82	0,15
1815-1824	4,42	3,35	2,42	2,87	1,43	0,13
1825-1834	2,89	1,98	1,52	1,89	1,29	0,10
1835-1844	2,81	2,04	1,53	2	1,2	0,13
1845-1854	5,92	4,57	3,70	3,96	2,58	0,20
1855-1864	7,04	4,38	3,59	4,23	2,65	0,36
1865-1874	7,68	4,99	4	4,85	2,84	0,45
1875-1884	6,94	4,86	3,70	4,63	2,85	0,50
1885-1894	5,71	4,06	3,11	4,90	2,72	0,59

Порівняно з іншими країнами на ринках м. Львова наприкінці ХІХ ст. встановились низькі ціни на пернатих,³¹⁰ а гуцули обмінювали вальдшнепа лише за пачку тютюну, що коштувала лише 4 геллери, тоді як у Відні його вартість була у тридцять разів вищою.³¹¹ Преса заохочувала експортувати дичину до країн Європи, інформуючи про досить високі ціни на тамтешніх

³⁰⁹ Miasto Lwów w okresie samorządu 1870 – 1895. – Lwów: Drukarnia W.A. Szykowskiego, 1896. – S.663.

³¹⁰ Kronika // Łowiec – 1885. – № 10. – S.165.

³¹¹ Słowo o huculach i polowaniu // Łowiec. – 1879. – № 6. – S. 81–83.

ринках. Саме тому у Відні закупували дичину для Гамбурга і Лондона, бо там її ціна постійно зростала: молоді куріпки коштували 90 геллерів, фазан – 2,5 крон, дика качка – 1-1,2 крони, вальдшнеп – 1-1,3 крони, 1 кг оленини – 44-49 геллерів, великих кабанів – 32-36 геллерів, середніх – 50-60 геллерів, малих – 80-90 геллерів.³¹² Очевидно, що м'ясо пернатої дичини було дорогим. Зокрема, вага живої маси вальдшнепа сягала 400 г. За гроші, сплачені за нього, можна було купити 2 кг м'яса дикого кабана середньої якості.

Однак слід зазначити, що торгівля дичиною в Львові не мала системного характеру, а свої умови тут диктували торговці, а не мисливські господарства. Формування ціни на м'ясо дичини в м. Львові зумовлювала низка факторів, пов'язаних з регулюючим впливом магістрату міста та з економічними особливостями. Так, у Львові на початку ХХ ст. були встановлені наступні акцизи (податок на споживання) на дичину, за одну голову: олень – 3,95 крон, дикі кабани понад 17 кг – 2,80 крон, козулі, малі кабани – 0,95 крон, зайці – 0,2 крони. Вартість 1 кг м'яса у зв'язку із встановленням податку на споживання зросла на 5-10% у залежності від виду дичини. На вартість дичини впливали також й інші видатки: дороге транспортування, заробіток торговця (10%). У загальному вартість м'яса дичини зростала на 25-35% відносно закупівельної в мисливському господарстві. Так, на початку ХХ ст. склались наступні ціни на дичину безпосередньо в мисливських господарствах: заєць – 1,5-1,8 крон, козуля понад 14 кг – 13 крон, кабан (три і більше років) – близько 20 крон, дворічний – 16 крон і однорічний – 6-10 крон; олень понад 100 кг – близько 25 крон, від 60 до 100 кг – близько 20 крон, менше 60 кг – близько 15 крон за одну голову. У той же час ціни на львівській торговиці були сформовані наступним чином: заєць – 2-2,5 крон; козуля велика – 18-20 крон, середня – 14-15 крон; кабан великий – близько 30 крон, середній – 25 крон, малий – близько 15 крон; великий олень – близько 32 крони, середній – близько 24 крон, малий – 20 крон.

³¹² Dzikizna // Gazeta lwowska. – 1892. – № 303. – 18 grudnia. – S.3.

У Відні в цей же період ціна продажу дичини була ще більшою ніж у Львові і становила: заєць – 3-3,20 крони, куріпка – 1,30-1,60 крони, стара куріпка – 0,8-1,1 крони; качка – 2-2,4 крони; вальдшнеп – 2,2 до 2,8 крони; олень (1 кг) – 0,64-0,76 крони; козуля (1 кг) – 1,40-1,50 крон, кабан старий (1 кг) – 0,6-0,8 крон. Одна з причин подорожчання м'яса дичини у Відні полягала у правилах експорту, відповідно до яких було встановлено досить високе мито. У Німеччині це мито були меншим, і дичину туди було легше постачати. Також через несприятливу фіскальну політику багато мисливської продукції проходило повз ринок. Так, розмір податку за оленя великого чи малого був однаковим, тому на львівський ринок потрапляли старі особини, тоді як молодих відправляли на віденський ринок, де ціни були вищими.³¹³

Слід відмітити, що торгівля продуктами харчування у Відні була на високому рівні. Загальна площа віденського ринку складала 314 тис. м². Лише в день тут продавали біля 8 тис. свиней. Перевагою ринку було те, що у Відні скуповувалось багато торгівців, які в подальшому перепродували продукцію у Лондон та Париж, так як там м'ясо коштувало дорожче. Відповідно до правил на ринку дозволяли торгувати свинями щовівторка, а дичиною – кожного четверга³¹⁴. У Галицьких періодичних виданнях публікувались оголошення (пропозиції) про можливу співпрацю галицьких та віденських купців. «Газета Народова» публікувала оголошення Ф. Баля, який з 1 січня 1869 року винайняв цілий торгівельний ряд для торгівлі будь-якими видами м'яса, дичиною, пернатими, з пропозицією співпраці з власниками дичини, різниками, торгівцями м'яса³¹⁵.

Практично аналогічне оголошення подав Станіслав Дзюжинський (1885 р.), та Арнольд Бауер (1890 р.) про можливість торгівлі дичиною на щоденних м'ясних торгах у великій торгівельній залі у Відні. Не оминали Львів і

³¹³ Kochanowski C. Sprzedaż dziczyzny w mieście Lwowie / C. Kochanowski // Łowiec – 1903. – № 22 – S.255-258.

³¹⁴ Centralna targowica bydła w Wiedniu. // Gazeta Narodowa. – 1886. – № 298. – S.3.

³¹⁵ Ogłoszenie // Gazeta Narodowa. – 1869. – № 303. – S.4.

Познанські купці дичиною. В оголошенні, поданому Торговою палатою (Познань) пропонувалось галицьким купцям укласти угоди на закупівлю дичини.

«Газета народова» відзначала, що 17 грудня 1892 року ціни на дичину у Відні були досить високими, так як багато дичини закупили торговці з Гамбурга та Лондона. І хоча було дуже багато зайців, ціни не знижувались через погану погоду. Бракувало й гарних фазанів, торговці очікували, що на тижні повинні були відбутись полювання в імператорському вольєрі, і ціни на дичину мали знизитись. Були занотовані такі ціни: на молоді куріпки – 0,9 золотого, старі – 0,5-0,6 зол., застрелені фазани – 2-2,5 зол., виловлені – 2,5-2,75 зол., дикі качки – 1-1,2 зол., вальдшнепи – 1-1,3 зол., зайці вищої якості – 1,5 зол. Кілограм м'яса козулі коштував 0,8-0,9 золотого, оленини – 0,44-0,49 зол., старого кабана – 0,35 зол. і молодого 0,8-0,9 зол.³¹⁶

У 1900 р. на віденському ринку кілограм м'яса козулі коштував 1,3-1,6 крони, оленини – 0,6-0,7 крони, великі зайці – 3,2-3,5 крони, малі зайці – 1,4-2,1 крони. Серед пернатих, за голову молодих куріпок брали 1,0-1,45 крони, старих – 0,7-0,9 крони, фазана – 2,8-3,2 крони, дикої качки – 1,2-1,4 крони перепілки 0,2-0,4 крони.³¹⁷ У порівнянні з цінами на львівському ринку у Відні ціна на дичину була у два рази вищою. Середня ціна на пернату дичину протягом 12 років (1898-1909 рр.) у деяких містах Європи становила (в марках): за куріпку в Ліоні – 2,82, Парижі – 1,08, Відні – 1,07, Ризі – 1,03, Монако – 0,99, Берліні – 0,85; за фазана в Ліоні – 4,26, Римі – 3,63, Відні – 3,63, Дрездені – 3,60, Парижі – 3,38, Відні – 3,04, Цюриху – 2,89, Будапешті – 2,89, Липську – 2,83; за дику качку в Ліоні – 2,52, Парижі – 2,45, Дрездені – 2,11, Відні – 1,96, Липську – 1,86, Відні – 1,67, Будапешті – 1,57, Римі – 1,52; за один кілограм оленятини в Ліоні – 2,16, Мадриді – 1,62, Відні – 1,39, Мюнхені – 1,26, Парижі – 1,16, Римі – 1,01 в Берліні – 0,86 марок; за кілограм козулячого м'яса у Ліоні – 2,26 марок,

³¹⁶ Dzikizna. // Gazeta Narodowa. – 1892. – № 303. – S.3.

³¹⁷ Sprawozdanie oryginalne z targu zwierzyny // Łowiec. – 1900. – № 19. – S. 295.

Парижі – 1,86, Цюриху – 1,45, в Берліні – 1,28 марок; за кілограм дикого кабана в Мадриді – 2,83 марки, Цюриху – 1,90, Ліоні – 1,86 марок, Відні – 1,75, Дрездені – 1,67, Мюнхені – 1,57, Будапешті – 1,56, Парижі – 1,37, Берліні – 0,97, Римі – 0,86; за голову зайця в Ліоні платили – 6,13, Парижі – 4,44, Дрездені – 3,99, Цюриху – 3,80, Ліпску – 3,71, Вроцлаві – 3,26, Мюнхені – 2,88, Берліні – 2,87, Будапешті – 2,50, Відні – 2,47, Римі – 1,82, Ризі – 1,72.

Як бачимо, найдорожче можна було реалізувати дичину в Ліоні. Також порівняно високі ціни на дичину фіксували в Парижі. Дешевше можна було купити дичину в Відні. Але найдешевше дичину, в тому числі й пернату, можна було купити в Берліні. Дослідники відзначали, що висока ціна на дичину в Ліоні, Парижі та Мадриді криється в поганих умовах ведення мисливського господарства в цих країнах.

Львівський фаховий мисливський часопис сприяв торгівцям дичини експортувати її в інші країни, повідомляючи торгівельні тенденції у Галичині та інших країнах Європи. Так, у пресі з'явилась інформація, що 9 грудня 1900 року ціни на зайців зменшились через те, що з настанням морозу мисливці частіше полювали. Але спостерігається й інша тенденція до збільшення ціни – це наближення Різдвяних свят, що зумовлює посилення попиту на зайчатину.³¹⁸ Також часопис відзначав, що починаючи з 15 лютого 1901 року відбулось підвищення температури довкілля і цей фактор спричинив зниження ціни на 10 геллерів кожного зайця так як продавці почали їх масово продавати, остерігаючись їх псування.³¹⁹ Відзначалось, що у Львові козуля у літню пору коштує дешевше, ніж у зимову. А найбільша її вартість спостерігається у грудні.³²⁰ Для експортерів зайчатини до Відня відзначалось, що у грудні 1900 року ціни на зайчатину були високі через невелику пропозицію продажу. Але з наближенням Різдва та завершенням їх реалізації до Англії відбулось збільшення реалізаційної ціни. Після Різдвяних свят ціни на зайчатину

³¹⁸ Sprawozdanie oryginalne z targu zwierzyny // Łowiec. – 1900. – № 24. – S. 375.

³¹⁹ Sprawozdanie oryginalne z targu zwierzyny // Łowiec. – 1901. – № 5. – S. 77.

³²⁰ Odstrzał siut // Łowiec – 1926. – № 9. – S.122.

знизились.³²¹ Відзначалось, що у лютому 1901 року внаслідок теплої зими до Угорщини з Галичини було експортовано велику кількість зайців та козуль. Крім того, на свято Богоявлення (Трьох королів) тут відбувався традиційний розпродаж дичини, і ціни більше ще знижувались.³²²

Цікавим є той факт, що на подорожчання дичини впливали деякі дивні для сучасника чинники, зокрема, для приготування дичини використовували більшу кількість приправ, які на той час коштували дорого, та потрібні були послуги доброго кухаря, бо господині нижчих соціальних прошарків не вміли приготувати з дичини смачні страви.³²³

Тогочасні періодичні видання повідомляли що у Львові за період з 1901 по 1905 рр. вартість м'яса зростає на 10 %.

Ціни на м'ясо у Львові в 1901-1905 рр. (вартість геллерів за 1 кг м'яса)³²⁴

	1901	1902	1903	1904	1905
1 сорт	147	151	154	160	160
2 сорт	125	126	132	136	136
3 сорт	98	100	101	108	108
1 кг молодого м'яса					
Телятина	110	117	117	105	113
Свинина	117	134	123	124	132
Баранина	92	96	93	96	112

³²¹ Sprawozdanie oryginalne z targu zwierzyny // Łowiec. – 1901. – № 1. – S. 13.

³²² Sprawozdanie oryginalne z targu zwierzyny // Łowiec. – 1901. – № 4. – S. 61.

³²³ Проців О. Р. Державне регулювання торгівлі продукцією мисливства у Галичині середини XIX – початку XX століття на прикладі міста Львова / О. Р. Проців // Ефективність державного управління: Збірник наукових праць Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України / За заг. ред. проф. В. С. Загорського. – Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2012. – Вип. 33. – С.127-137.

³²⁴ Stosunki zdrowotne w mieście Lwowie Dr. Wiktor Legieyiński. w roku 1905 i 1906 Lwów 1907. // Przegląd Weterynarski. – 1908. – № 7. – S. 254-255.

Ринок Галичини відреагував різницею цін при торгівлі дичини масовим утворенням організацій з її закупівлі. Зокрема, Станіслав Хрупяк (м. Львів, вул. Зублікевича, 17.)³²⁵ (Бауер)

Цього ж року Міхал Кривда (м. Львів, Ринок, 29 пасаж Андріолі) скуповував дичину за такими цінами: 1 кг м'яса самця оленя – 0,4 золотих, заєць – 1 золотий, 1 кг м'яса дикого кабана (молодняк до 25 кг) – 0,3 золотого, середньої ваги (25-50 кг) – 0,25 золотого, вище середньої ваги (50-70 кг) - 0,15 золотого; за пернатих: фазан – 1,1 золотого, рябчик – 1 золотий, вальдшнеп – 0,9 золотого, дика качка – 0,65 золотого.³²⁶ Слід відзначити, що він систематично подавав оголошення про купівлю дичини³²⁷ (Додаток № 17).

Аналіз показує, що закупівельні ціни з попередньою позицією за невеликим винятком співпадають. Перната дичина коштувала значно більше в порівнянні з м'ясом копитних тварин. Крім оголошень про закупівлю дичини, публікувались оголошення про реалізацію великих партій живої дичини для відсвіжування крові. Зокрема, покупцям пропонували купити 10000 живих зайців і декілька тисяч живих фазанів та куріпок з гарантією їх доставки живими.³²⁸ Оголошення про реалізацію мисливської продукції публікувались у «Газеті Львівській». Зокрема, дичину у Львові можна було купити у магазині по вул. Академічній, 3, власник Ян (Іван) Бачинський,³²⁹ на «Першій паровій фабриці» і головному складі виробів з м'яса Йозефа Яковського (вул. Галицька, 10) реалізовували різні паштети з дичини за найнижчими цінами. Замовлення з

³²⁵ Ogłoszenia // Łowiec. – 1903. - № 23. – S.277.

³²⁶ Drobne ogłoszenia i inseraty// Łowiec. – 1904. - № 23. – S.297.

³²⁷ Ogłoszenia // Łowiec. – 1903. - № 19. – S.230.

³²⁸ Drobne ogłoszenia i inseraty// Łowiec. – 1904. - № 23. – S.297.

³²⁹ Gazeta lwowska. – 1894. – № 290. – 20 grudnia. – S.12.

провінції можна було замовити поштою³³⁰. Також у Львові дичину можна було купити на вулиці Баторія, 2³³¹ та Личаківській, 4 (2 поверх, двері № 8)³³².

Також широко рекламувались вироби з дичини «Бульйони». Так Станіслав Войцеховський реалізовув бульйон з дичини по вул вул. Академічній у Львові. Також у Львові (площа Ринок, 42) бульйон можна було купити у Станіслава Маркевича вартість бульйону з воловини коштував 8 крон за кг, тоді як з дичини – 14 крон.

Також його можна було придбати у Казимири Матчинської у селі Лапшин біля Бережан, а також у торговому домі «Маковецький і спілка» в Тернополі Вказувалось, що її вироби були відзначені в 1891 році великою бронзовою медаллю в Кракові. (Додаток № 31). Практично аналогічне оголошення подавала Феліція Зайдлер з Криниці. Вартість 1 кілограму бульйону з дичини коштував 4 золотих, а із свійських тварин – 2 золотих. Паштети з дичини можна було купити у Катажини Вайс (м. Чернівці, провулок Музичної спілки) за ціною 2-4 золотих за кг., у фільварку в селі Путятичі біля Судової Вишні. Спеціально гастрономічні делікатеси можна було купити у Зофії Телічек (Львів, вул. Академічна, 6)³³³. (Додаток № 9) Також у її магазині реалізовувались різноманітні товари «для організації мисливських вечірок»³³⁴. (Додаток № 20) Едмунд Рідл пропонував вина, горілку, лікери, які дуже сподобаються мисливцям на полюванні. (Львів, вул. Рутовського, 3)³³⁵, (Додаток № 13). Мисливцям на полюванні пропонували пиво марки «Окоцім»: Мисливці п'ють лише найкраще пиво «Окоцім»³³⁶. (Додаток № 28), а «Після

³³⁰ Ogłoszenie // Gazeta lwowska. – 1900. – № 80. – 7 kwietnia. – S.9.

³³¹ Ogłoszenie // Gazeta lwowska. – 1901. – № 289. – 15 grudnia. – S.14.

³³² Ogłoszenie // Gazeta lwowska. – 1902. – № 66. – 21 marca. – S.12.

³³³ Ogłoszenia // Łowiec – 1927. – № 12. – S.223.

³³⁴ Ogłoszenia // Łowiec. – 1929. - № 2. – S.18.

³³⁵ Ogłoszenia // Łowiec – 1929. – № 24. – S.386.

³³⁶ Ogłoszenia // Łowiec – 1938. – № 19-20.

полювання мисливці п'ють Львівське пиво експортові (Додаток № 29)³³⁷. На продажі «спеціалізованих харчових продуктів, необхідних на полюванні» спеціалізувався Мар'ян Каролевич (м. Львів, вул. Галицька, 7) (Додаток № 16)³³⁸, а фабрики Зигмунта Рукера (м. Львів, вул. Жовківська 225/5), спеціально для мисливців виготовляла консерви (Додаток № 33). Перша Галицька фабрика бульйону та консервів Яна Бачинського, яка була відзначена сімома медалями, (м. Львів вул. Академічна, 3) пропонувала рибні консерви з лосося, форелі, вугрів, які зберігаються довший час. Також пропонувались галицькі раки, приготовані за унікальним рецептом і смачніші від закордонних омарів. Рекламувалась продукція з дичини (паштети та бульйони)³³⁹ (Додаток № 50).

Також оголошення подані у Галицьких часописах свідчать про велику зацікавленість торгівців дичиною. Так торговець тваринами К. Гоецц з Відня пропонував різні види диких та свійських пернатих³⁴⁰. (Додаток № 1) Краківська фірма «Реман і Генріх» «Rehman & Henrich» пропонувала закупівля великої партії м'яса оленя³⁴¹; (Додаток № 2); У Перемишлі фірма «Під Пальмою» закупувала дичину³⁴². (Додаток № 3) (Додаток № 51)³⁴³. підприємець Ян Борис³⁴⁴ (Додаток № 26); У Празі Я. Яхлічка проводив закупівлю великої кількості добутої дичини: козуль, оленів, зайців, фазанів, кабанів, качок, добутих у Галичині³⁴⁵. (Додаток № 4); Юліуш Вернер з м. Ліпніки (Моравія) «Експортний дім з експорту дичини» закупував оленів,

³³⁷ Ogłoszenia // Łowiec. – 1936. – № 9. – S.164.

³³⁸ Ogłoszenia // Łowiec – 1931. – № 21. – S.322.

³³⁹ Ananas : kalendarz humorystyczny ilustrowany męski, damski, cywilny i wojskowy na rok chudopacholski 1896: Nakładem księgarni L. Zwolińskiego i Spółki w Krakowie. – S. 2.

³⁴⁰ Ogłoszenia // Łowiec – 1883. – № 10. – S.164.

³⁴¹ Ogłoszenia // Łowiec – 1894. – № 12. – S.176.

³⁴² Ogłoszenia // Łowiec – 1902. – № 20. – S.246.

³⁴³ Ananas : kalendarz humorystyczny ilustrowany męski, damski, cywilny i wojskowy na rok chudopacholski 1885: Nakładem księgarni L. Zwolińskiego i Spółki w Krakowie. – S. 20.

³⁴⁴ Ogłoszenia // Łowiec. – 1909. - № 3. – S.35.

³⁴⁵ Ogłoszenia // Łowiec – 1906. – № 9. – S.119.

кабанів, козуль, зайців³⁴⁶. (Додаток № 5), (Додаток № 27);³⁴⁷. (Додаток № 6) (Додаток № 48); Ян Димніцький з Ясла купляв любі види дичини за найвищими цінами³⁴⁸. (Додаток № 7); Фредерик Шмідт (Відень)³⁴⁹ (Додаток № 34)

Також торгівлею дичиною займались у Галичині такі купці, як Кароль Крупінськи (Львів, вул. Академічна, 4)^{350, 351}. (Додаток № 10), (Додаток № 12), Альберт Шковрон (Львів, вул. Коперника, 3)^{352, 353}, (Додаток № 11), (Додаток № 14), Фредерик Шлейхер (м. Львів, вул. Сиктуська).³⁵⁴ (Додаток № 19) Кароль Кнорек і спілка (м. Краків, вул. Флоріанська, 23) (Додаток № 23),³⁵⁵ Кромер і Захарські (м. Самбір)³⁵⁶. (Додаток № 25), Юлій Ласоцінський (Краків, вул. Топольна, 15)³⁵⁷. (Додаток № 32) торгівельна фірма «Під Стрільцем» Фредерика Лангенталя, (м. Краків, площа Щепанського, 9.).³⁵⁸ (Додаток № 49), фірма «Торгівля під кораблем» А. Мікушевича та А. Зигадловича³⁵⁹. (Додаток № 52)

³⁴⁶ Ogłoszenia // Łowiec – 1909. – № 24. – S.287.

³⁴⁷ Ogłoszenia // Łowiec – 1911. – № 1. – S.12.

³⁴⁸ Ogłoszenia // Łowiec – 1912. – № 23. – S.277.

³⁴⁹ Ogłoszenia // Dzeinnik polski. – 1899. – № 342. – S.3.

³⁵⁰ Ogłoszenia // Łowiec – 1927. – № 12. – S.222.

³⁵¹ Ogłoszenia // Łowiec – 1929. – № 21. – S.323.

³⁵² Ogłoszenia // Łowiec – 1929. – № 1. – S.2.

³⁵³ Ogłoszenia // Łowiec – 1928. – № 23-24. – S.389.

³⁵⁴ Ogłoszenia // Łowiec. – 1903. - № 24.

³⁵⁵ Ogłoszenia // Łowiec. – 1892. - № 11. – S.176.

³⁵⁶ Ogłoszenia // Łowiec. – 1895. - № 1. – S.15.

³⁵⁷ Ogłoszenia // Łowiec – 1918. – № 9-10. – S.80.

³⁵⁸ Ananas: kalendarz humorystyczny illustrowany męski, damski, cywilny i wojskowy na rok chudopacholski 1896: Nakładem księgarni L. Zwolińskiego i Spółki w Krakowie. – S. 240.

³⁵⁹ Ananas: kalendarz humorystyczny illustrowany męski, damski, cywilny i wojskowy na rok chudopacholski 1887: Nakładem księgarni L. Zwolińskiego i Spółki w Krakowie. – S. 167.

Під час окупації Німеччиною Галичини в червні 1941 року вона було приєднана до генерал-губернаторства Польщі (Generalgouvernement, Generalne Gubernatorstwo). Генерал-губернаторство було адміністративно-територіальним утворенням на території окупованої Німеччиною з 1939 році Польщі, і проіснувало до 1945 року. Такі польські території, як Познань, Катовіце, Польське Примор'я, увійшли до складу Третього Рейху, а не до складу генерал-губернаторства. Генерал-губернаторство було поділене на чотири округи: Краківський, Варшавський, Люблінський та Радомський. Центром генерал-губернаторства було місто Краків.

У серпні 1941 року до генерал-губернаторства було приєднано п'ятий округ (дистрикт Галіція) з центром у Львові. Дистрикт Галичина складався з Львівської, Дрогобицької, Станиславівської і Тернопільської (за винятком її північних районів) областей. Площа дистрикту Галичина становила 48 тис. га. На території генерал-губернаторства діяло німецьке законодавство.

З приєднанням у 1941 році Галичини до генерал-губернаторства Польщі тут встановлюється законодавство, яке діяло на території генерал-губернаторства. На підставі наданих німецькою владою повноважень керівництво генерал-губернаторством здійснював генеральний губернатор Франк. Галузь державного управління мисливством була включена до головного управління лісів, яке було створене при уряді генерального губернаторства. Державний контроль здійснювався управлінням лісової інспекції.

В Кракові щотижня виходив друкований часопис «Ліс і деревина» («Wald und Holz»), який був офіційним органом генерал-губернаторства Польщі у лісовій, деревообробній та мисливській галузі. Тираж журналу становив 34 тисячі екземлярів, а об'єм – 28 сторінок. Виходив він паралельно німецькою та польськими мовами. На своїх сторінках він публікував серед іншого

статистичні дані, основні проблеми галузі та нормативно-правові акти, які врегульовували мисливське господарство та полювання.

Публікувалось багато оголошень щодо співпраці у сфері торгівлі продукцією дичини. В основному оголошення подавали покупці дичини з Берліну, в яких пропонували галицьким виробникам мисливської продукції реалізацію оленів, кабанів, зайців, фазанів тощо.

Слід відмітити, що на початку ХХ століття був розвинений не лише ринок дичини, але й екзотичних тварин, яких закуповували здебільшого зоопарки. Тогочасна періодика відзначала, що «ціна диких тварин доходить до казкової висоти». Так, вартість жирафи становила 12-15 тис. марок, зубра – 2 тис. марок, бізона американського – 2-3 тис. марок, слона – 5 тис. марок, зебри – 2-2,5 тис. марок, тигра сибірського – 3-4 тис. марок, тигра бенгальського – 1,5-2,5 тис. марок, левиці – від 500 до 2000 марок, лева – 3-5 тис. марок, молодого носорога – 5-6 тис. марок, дорослого носорога 8-15 тис. марок, ягуара – 800 марок, леопарда – до 600 марок, страуса – 500-700 марок.³⁶⁰ У 1928 році у Другій Речі Посполитій мавпа (шимпанзе) вартувала 3500 злотих, орангутанг 35000 – 45000 злотих, слон 12 000 – 15 000 злотих, тигр від 20000 до 40000 злотих.³⁶¹

Для покращення експорту дичини й ознайомлення потенційних експортерів з ціновою ситуацією на ринках Європи в тогочасній мисливській пресі публікували ціни на дичину в той чи інший час. Зокрема, в 1907 р. у Вроцлаві куріпки були дорогими, а в Пешті встановились наступні ціни: дика качка – 0,8 золотого, куріпка – 0,75 зол., заєць – 1,7 зол. за голову, дикий голуб – 0,5 зол., перепілка – 0,5 зол. за пару, 1 кг козулячого м'яса – 0,75 зол., а оленього – 0,6 зол.³⁶² Порівнюючи ціни у Львові та Пешті, встановлено, що м'ясо козулі вартувало в Пешті у два рази більше, а вартість куріпки та дикої

³⁶⁰ Drobiazgi myśliwskie // Łowiec Polski – 1901. – № 16. – S.11.

³⁶¹ Cena dzikich zwierząt // Łowiec Polski. – 1929. – № 3. – S. 51.

³⁶² Handel zwierzyną // Łowiec. – 1897. – № 11. – S.196.

качки була більшою на 50%. Великий попит на дичину спостерігався в Парижі. Його мешканці в 1899 р. спожили 1500000 жайворонків, 31000 вальдшнепів, 277000 перепілок, 138000 фазанів, 230000 дроздів, 650000 куріпок; з копитних – 14000 оленів і козуль, 500 кабанів; 100000 зайців. Найбільше дичини до міста привозили з Англії, Голландії, Італії, Норвегії і Німеччини. Пернатої дичини, а особливо жайворонків найбільше експортували з Іспанії, а з Єгипту – перепілок. Крім того, ціна на жайворонка становила 1,65– 2,75 франки, вальдшнепа – 3-5 фр., перепілку – 0,75-1 фр., фазана – 5-6 фр., дрозда – 0,4-0,6 фр., зайця – 5-7 фр., оленя – 50-170 фр., кабана – 40-90 франки.³⁶³ Отже, парижани високо цінували пернату дичину: вартість 15 фазанів дорівнювала вартості 1 дикого кабана. Слід відмітити, що фазан у живій масі у 50-70 разів менший за кабана.

Тенденція до високих цін на дику пернату дичину збереглась і наприкінці 20-х років XX ст. Зокрема, вальдшнеп, середня вага якого становила 300 г, коштував як 3-4 кг оленини. Фазан дорівнював вартості одного зайця, дика качка – 4 кг м'яса дикого кабана.³⁶⁴ У 30-х роках XX ст. в Італії вартість куріпки становила 80-100 лір, зайця – 85-110 лір, фазана – 40-50 лір. 31 грудня після закінчення сезону полювання, велику кількість дичини, в тому числі й пернатих, випускали в угіддя. Пернатих навіть експортували з інших країн Європи. Експортери зазвичай транспортували дичину лише до італійського кордону, звідти після митних та санітарних формальностей її швидкими поїздами доставляли до місця призначення. Переїзд по Італії тривав максимально до 24 годин, тому випадків загибелі дичини не було. За дичину, призначену для мисливських угідь, мито відповідно до чинного законодавства не оплачували, а перевезення на території Італії коштувало 50-70 лір за 100 кг багажу (живої дичини).³⁶⁵

³⁶³ Drobiazgi myśliwskie //Łowiec Polski – 1900. – № 23 . – S.10.

³⁶⁴ Wiadomości handlowe //Łowiec Polski – 1930. – № 1. – S.17.

³⁶⁵ Dereziński J. Możliwości eksportu żywej dziczyzny z Polski do Włoch // Łowiec Polski – 1931. – № 8. – S.146.

У середині грудня 1929 року у роздрібній торгівлі на ринку склались такі ціни: козуля 1 категорії – від 1,20 до 1,28 марок за кг, 2 категорії – 1-1,15. 1 кг м'яса дорослого оленя коштував 0,70-0,74 марки, молодого – 0,76-0,78, молодняка – 0,80 до 0,85; дорослого самця лані – 0,70 до 0,72, середнього – 0,78 до 0,80, молодняка – 1,05-1,10. М'ясо дорослого кабана коштувало 0,58-0,62 марки за кг, середнього – 0,65-0,70. Дика качка 1 категорії коштувала за одну голову 2,40-2,70 марки, фазан 1 категорії (когут молодий) – 3,70-3,80 марки, дорослий – 3,20-3,30, курка 1 категорії – 2,60-2,80, вальдшнеп – 3,80-4,00. Заєць великий коштував 7 до 7,5 марки, середній – 4,5-5,5, малий – 3-4, дикий кролик – 2,30 до 2,40 марок.

Гуртові ціни на хутро та шкірки були наступними: заєць літній – 0,40-0,45 марки, осінній – 0,65, зимовий – 1,20; кролик літній – 0,15, осінній – 0,25, зимовий – 0,35; козуля зимова, – 1,60, осіння – 2, літня – 3; лисиця гіршої якості – 14-200, кращої якості – 28-32; тхір гіршої якості – 8,00, зимовий середній – 15, кращої якості – 18 марок; куниця гіршої якості – 20-30, зимова – 55-65, лісова зимова – від 85 до 95; видра зимова – 65, більша темна – 80; борсук середній – 4, більший – 6; білка літня – 0,05, зимова – 0,85; ласка – 1, горностаї – 5, за півкілограма шкіри оленя давали 0,35, лані – 0,55, літньої дичини – 0,05³⁶⁶.

Дослідники відзначали, що ціни на пернатих у Бельгії в 30-х роках ХХ ст. були в 4-7 разів вищими, ніж у Другій Речі Посполитій. Це заохочувало експортерів поставляти туди продукцію. Так, куріпок реалізовували по 20-23 франки, зайців – по 20-50 франків, перепілок – по 10-20 франків, тетеруків – по 50 франків.³⁶⁷

Аналіз цін на пернату дичину у 30-х роках ХХ ст. у Другій Речі Посполитій показав, що фазан коштував стільки ж, як і 6 кг м'яса дикого кабана; один вальдшнеп вартував 5 кг м'яса кабана (табл. 6.2.)

Таблиця 6.2.

³⁶⁶ Wiadomości handlowe //Łowiec Polski – 1930. – № 2. – s.36.

³⁶⁷ Rozmaitości //Łowiec Polski – 1933. – № 28. – S.339.

Витяг з оголошень про реалізацію дичини у Львові в 1931-1932 рр.^{368,369}

Вид продукції	1931 р.	1932 р.
	Вартість (у злотих)	
М'ясо козулі (1 кг)	1,30-1,6	
Кабан (1 кг)	0,5-0,8	0,5
Заєць із шкірою (1 гол.)	3,5	
Заєць без шкіри (1 гол.)	2,20-2,75	
Фазан (1 гол.)	3-3,5	
Качка (1 гол.)	2	2
Вальдшнеп (1 гол.)	2,5	2,5

Тогочасні експерти відзначали зростання цін на зайців у Галичині через їх масовий вивіз за кордон.³⁷⁰

Вартість хутра дичини у Польщі в 1932 році була такою: куниці – 72-80 злотих, видри – 90-100 злотих, лисиці – 40 злотих, тхора – 18 злотих, борсука – 8-10 злотих, білки – 1 злотий, горностая – 7-8 злотих, зайця – 70-80 грош кролика – 40-80 грош; шкіра козулі коштувала 1,5-2 злотих, шкіра оленя – 5-8, шкіра кабана – 7-10.³⁷¹

Деяко дешевші ціни нотували на ринку Львова в травні 1932 року: на шкіру оленя – 4-5 злотих, кабана – 4-6 злотих, а за козулячу шкіру потрібно було заплатити 2-2,5 злотих, куниці – 70-80, видри – 90-100, лисиці – 25-40, тхора – 12-16, борсука – 13-15, білки – 1-1,2, горностая – 7-8, зайця – 0,9. 1 кг м'яса кабана вартував 50 грош, качки – 2 злотих за голову, а вальдшнепа – 2,5 злотих.³⁷²

³⁶⁸ Wiadomości handlowe // Łowiec – 1931. – № 24. – S.372.

³⁶⁹ Wiadomości handlowe// Łowiec. – 1932. - № 4. – S.40.

³⁷⁰ Wiadomości handlowe//Łowiec Polski – 1930. – № 1. – S.17.

³⁷¹ Wiadomości handlowe// Łowiec. – 1932. - № 4. – S.40.

³⁷² Wiadomości handlowe // Łowiec – 1932. – № 10. – S.126.

Слід відмітити, що під час захоплення Австрії Німеччиною в 1938 р. ринкові механізми визначення цін на дичину було замінено на адміністративне втручання, притаманне державам з тоталітарним режимом. Законодавство забороняло реалізовувати дичину за ринковими цінами, причому окремо ціна встановлювалась при оптовій та роздрібній реалізації (табл. № 6.3.)

Таблиця 6.3.

Максимальні реалізаційні ціни в Австрії в 1938 р.³⁷³

Вид дичини	Ціна (в марках)	
	для заготівельників	для споживачів
Заєць (1 гол.)	3	3,8
Заяче м'ясо (1 кг)		1,3
Козуля (1 кг)		0,8
Олень зі шкірою (1 кг)	0,9	
Оленяча полядниця за (1 кг)		3
Оленяча лопатка (1 кг)		2
Фазан-самка (1 гол.)	1,5	1,9
Фазан-самець (1 гол.)	1,8	2,3
Куріпка (1 гол.)	0,6	0,8

На початку XX ст. у Царстві Польському одна куріпка середньої ваги (350-600 г) коштувала як і заєць, вага якого становила 3-7 кг, а вартість однієї дикої качки дорівнювала вартості 7 кг м'яса дикого кабана (табл. 6.4.)

Таблиця 6.4.

Вартість дичини на складі Хрущинського в м. Варшава (1900 р.)³⁷⁴

Вид дичини	Купівля	Продаж	Одиниця виміру
	Вартість		

³⁷³ Der deutsche Jäger//Łowiec Polski – 1938. – № 34 . – S.708.

³⁷⁴ Drobiazgi myśliwskie //Łowiec Polski – 1900. – № 2 . – S.13.

М'ясо козулі	18 коп.	22,5-25 коп.	Фунт
Заєць	75 коп.	1-1,20 коп.	голова
Куріпка	80 коп.	1.00 коп.	пара
Качка дика	90 коп.	1,20 коп.	пара
Рябчик	1.20 коп.	1,50 коп.	пара
Тетерук	1,80 коп.	2,50 коп.	пара
Кабан	5 коп.	8 коп.	фунт

Примітка. 1 фунт = 453 г.

У порівнянні з Варшавою в Чехії ціни були у два рази вищими. Головним чином на підвищення ціни впливав той фактор, що Чехія з 1890 року великими партіями експортувала куріпок до Парижа, де їхня ціна була ще вищою, а браконьєри налагодили реалізацію яєць куріпки до Німеччини.³⁷⁵

Коливання цін на дичину в Царстві Польському мало сезонний характер. Взимку дичина коштувала дорожче і дешевшала на весні. (табл. 6.5).

Таблиця 6.5

**Оголошення про продаж живої дичини в с. Скерневичі
(Королівство Польське) у 1909 р.³⁷⁶**

Місяць	Заєць (ціна в рублях)		Фазан за голову (ціна в рублях)		куріпка (ціна за пару в рублях)
	самець (1 гол.)	самиця (1 гол.)	півень (гол.)	курка (гол.)	
Грудень	2	6,80	2,30	3,20	2,70
Січень	2,30	7,80	2,80	3,50	3,0
Лютий	2	8,80	3	4	3,50

³⁷⁵ Kuropatwa// Łowiec – 1909. – № 6. – S.62.

³⁷⁶ Drobiazgi myśliwskie //Łowiec Polski – 1909. – №21 . – S.334.

Березень			3,20	4,50	3,80
----------	--	--	------	------	------

Відомий дослідник мисливства Царства Польського Микола Ройман відзначав особливості реалізації дичини на ринках. Наприклад, у Царстві Польському олені, кабани, козулі реалізовували цілими зі шкірою. Велике значення на формування ціни мала й категорія м'яса та його якість. М'ясо самок оленів, козуль і кроликів вартувало більше, ніж м'ясо самців. Вище цінувалась дичина, добута влітку. Більше того, кожному виду дичини були присвоєні категорії якості. Найвище цінувались пернаті: куріпка, вальдшнеп, бекас, перепілка. Вони були віднесені до найвищої – третьої категорії. За їх реалізацію сплачували найвищий торговельний податок і вони мали високу реалізаційну ціну. М'ясо козулі оцінювалось на 1,5 бали, оленя та лося – на 1 бал. До найнижчої категорії відносився дикий кабан – 1-0,6 бали (табл. 6.6.).

Таблиця 6.6.

Категорія якості, вартість та торговельний податок на дичину в Царстві Польському (1840 р.)³⁷⁷

Вид дичини	Категорія якості	Вага (у фунтах)	Торговельний податок (в рублях)	Вартість м'яса певних категорій	
				найнижча	Найвища

³⁷⁷ Reuman M. Gospodarstwo łowieckie z historią starożytną łowiectwa polskiego. – Warszawa: Drukarnia Orgelbranda, 1845. – S.602.

Самець оленя до 2-х років	1	160	1,20	4,80	8.0
Самка оленя	1	120	1.20	3,60	6,0
Олень або олениця до 2-х років	1	90	1.20	2.70	4.5
Лось-самець старший 2-х років	0,8	400	1,20	9.60	16
Самка лося старша 2-х років	0,8	330	1,20	7,92	13,20
Лось (молодняк) до 2-х років	0,8	240	1,20	5,76	9,60
Козуля-самець старший 2-х років	1,5	60	0,60	2,70	4,50
Козуля-самка до 2-х років	1,5	50	0,60	2,25	3,75
Козуля-самець або самка до 2-х років	1,5	40	0,60	1,80	3
Кабан-самець (однорічний)	0,6	200	0.90	3,60	6
Кабан-самка старша 3-х років	0.7	120	0,60	2,52	4,20
Кабан-самець або самка старші 2-х років	0,8	100	0,45	2,40	3,95
Кабан до одного	1.0	40	0,30	1,20	2,0

року					
Заєць	1	9	7,5 копійок	27	45
Бобер			30 копійок	4.50	4,50
Дрохва	1	10	15	48	80
Глухар	1,2	9	15	32	54
Рябчик	2	4	7,5	24	40
Куріпка	3	1,5	5	13	22
Вальдшнеп	3	1,5	5	13	22
Бекас	3	1	5	9	15
Перепілка	3	0.5	4	4	7
Деркач, кулик, шпак, голуб	2	0,5	2,5	3	5
Дика качка	1	3	5	0	15

Щоб організувати реалізацію рибної продукції у фахових рибальських часописах публікували ціни, встановлені на ринках Галичини. Цьому допомагало Крайове рибальське товариство. З цією метою товариство направляло анкети (опитувальники) до членів товариства, які проживали у різних містах Галичини. У 1892 році анкету заповнили представники товариства з 42 міст Галичини. На основі аналізу було визначено, що середня ціна 1 кг риби у 1892 році становила у Галичині 0,76 золотого: середнього щупака – 0,99 зол., (найбільша – 1,65 зол. у Ясло, найнижча – 0,50 зол. у Збаражі). На лосося середня ціна була 1,92 зол.: найвища – 2,25 зол. (Ясло), найнижча – 1,60 зол. (Кенти); середня ціна коропа у Галичині становила 0,9 зол., форелі – 1,17 зол., карася – 0,61 зол., окуня – 0,57 зол., судака – 1,55 зол., копи раків – 0,62 зол.. Аналітики відзначили, що у 1892 році споживання риби дещо збільшилось, а ціни дещо знизилась³⁷⁸.

³⁷⁸ Statystyka konsumcyi ryb // Okólnik. – 1894. – № 10. – S.6.

У 1893 році на основі заповнених п'ятдесяти анкет з різних міст аналітики товариства констатували, що у східній Галичині найменший рівень споживання риба спостерігався у Болехові та Городенці. Виявлено, що середня вартість риби у Галичині становила – 0,85 золотого: щука в середньому коштувала – 1,06 зол. Найбільшою ціна була у Кросно – 1,6 зол., а найменшою – у Збаражі – 0,65 зол.) Середня ціна лосося становила – 1,4 зол. Найвище платили у Тарнові – 2 зол., найменше у Новому Тарзі – 1,2 зол. Середня ціна коропа становила 0,97 зол., найвищою була у Яворові – 1,4 зол., найнижчою – 0,75 зол. у Кракові. Форель в середньому коштувала 0,9 зол., найбільше – у Долині (1 зол.), найменше – у Новому Тарзі (0,80 зол.). Середня ціна карася становила 0,65 зол., найвищою була у Ліско (0,80 зол.), найнижчою – у Збаражі (0,36 зол.). З проведеного аналізу зроблено висновок, що споживання риби було великим, незважаючи на високі ціни³⁷⁹.

У 1895 році було проведено опитування у 47 містах Галичини. Середня ціна 1 кг риби становила 0,77 зол.; середня ціна лосося – 1,68 зол., форелі – 0,89 зол., щуки – 0,96 зол., судака – 1,27 зол., коропа – 0,8 зол., лина – 0,84 зол., окуня – 0,56 зол., карася – 0,46 зол., вугра – 0,69 зол. за копу раків – 0,49 зол. Зроблено висновок, що у 1895 році споживання риби значно збільшилось у зв'язку із збільшенням внутрішнього виробництва у Галичині. В той же час зменшилось споживання імпоротної риби³⁸⁰. Відмічалось, що у 1895 році вартість одного лосося, виловленого на Гуцульщині, становила біля 5 золотих.³⁸¹

У міжвоєнний період ціна коропа була найдешевшою на ринках Станиславова, Солотвино, Надвірної і становила 50 грош. Щука у цих містах була вдвічі дешевшою, ніж у Кракові. Це пояснювалось тим, що у Східній Галичині всі водойми були заповнені щукою. У західній частині Галичини вели

³⁷⁹ Statystyka konsumcyi ryb // Okólnik. – 1893. – № 7. – S.23-24.

³⁸⁰ Konsumcya ryb // Okólnik. – 1895. – № 15. – S. 19.

³⁸¹ Poradnik dla miłośników sportu wędkowego. Czyli Sztuka łowienia pstrąga, lipienia i łososa na wenke Józef Rozwadowski // Okólnik. – 1899. – № 37. – S. 30-34

рибальське господарство раціональніше, і щуку не розводили, так як вона є хижаком.³⁸²

Крім свіжої риби у Галичині для заможних споживачів реалізовувались рибні консерви. Зокрема, купець Новицький на вулиці Чарнецького, 2 у Львові реалізовував в 1876 році за акційними цінами рибні консерви та оброблену рибу: копчений лосось в олії коштував 1,6 зол., 0,5 кг маринованого вугра – 1 зол., найбільша консерва сардин – 1,8 зол.³⁸³

З метою популяризації рибальської галузі були організовані виставки. Зокрема, на рільничо-лісовій виставці 15 травня – 15 жовтня 1890 року у Відні експонували здобутки рибальської галузі Галичини.³⁸⁴ У 1902 році в Америці проходила рибальська виставка, на якій багато європейських країн представили експонати у наступних розділах експозицій: жива риба та інші водяні тварини; розведення риби й інших водяних тварин (плани, малюнки, моделі, рибальські снасті); годівля риб; захворювання риб, шкідники; рибальський спорт; транспортування риби; література; історичний відділ; промисливі вироби з риби; рибна кулінарія;³⁸⁵ 28-30 січня 1906 року у Львові відбулась торгова виставка насіння, на якій Галицьке господарське товариство організувало продаж малька риби. Активну участь у ній взяло рибальське господарство Опарів Дрогобицького повіту³⁸⁶.

7. Ветеринарний аспект у торгівлі

Поряд зі здоров'ям мисливських видів тварин, риби, мисливських собак основним завданням ветеринарії у галузі мисливського господарства є

³⁸² Krótki przewodnik po Huculszczyźnie od Hnitesy po Rogoże. – Warszawa: Główna księgarnia wojskowa, 1933. – S. 30.

³⁸³ Ogłoszenie // Gazeta lwowska. – 1876. – № 32. – S. 13.

³⁸⁴ Powszechna wystawa rolnicza i leśnicza w Wiedniu // Sylwan. – 1889. – № 4. – S.168-169.

³⁸⁵ Międzynarodowa wystawa rybacka w Wiedniu w r. 1902 // Okólnik. – 1902. – № 56. – S.19-20.

³⁸⁶ Wystawa targowa nasion połączona z wystawą narybku we Lwowie // Okólnik. – 1906. – № 83. – S.101.

проведення ветеринарно-санітарного обстеження мисливської продукції з метою уникнення захворювання людей, які можливі при споживанні неякісної м'ясної продукції. Слід відмітити, що дичина відповідно до Розпорядження Міністра внутрішніх справ від 24 червня 1931 року «Про контроль за м'ясом та м'ясними продуктами» визначалась як «м'ясо» поряд зі всіма призначеними для споживання частинами теплокровних свійських тварин і підлягала ветеринарному контролю³⁸⁷.

Історичні джерела свідчать, що у Середні віки в Європі не було загальнодержавного законодавства, яке б регламентувало санітарно-ветеринарний контроль за якістю м'яса. Це питання врегульовували на місцях на рівні гмін. Централізація управління якістю м'ясних продуктів починається лише наприкінці XVIII століття. Так, відповідно до Статуту міста Кракова від 1468 року вдома не дозволяли забивати худобу, яка йшла на продаж, а тільки ту, яку будуть самі споживати, при чому її тоді було заборонено не лише продавати, а й ділитись з сусідами чи знайомими. У Середньовіччі існували законодавчі норми, відповідно до яких перед забиттям тварин проводився їх огляд. Згідно з тогочасними загальними правилами у XVI- XVIII століттях забороняли забивати сліпих, ослаблених та скалічених тварин. До кінця XVIII ст. відповідальність за реалізацію якісного м'яса покладали на різників. В подальшому при організації гільдій (цехів) персональний контроль покладался на голову гільдії, який мав право припинити неякісну роботу колег з фаху. І все ж, якщо неякісне м'ясо доходило до прилавків, воно підлягало конфіскації, а різників на ринку закривали у залізну клітку. Починаючи з XIV ст., контроль за якістю м'яса виконували двоє осіб, які щороку змінювались і мали статус радників бургомістра³⁸⁸. Основним методом аналізу якості м'яса у Середньовіччі був органолептичний аналіз, оформлений у відповідні закони: конфіскації підлягало м'ясо, вкрите слиззю, що мало неприємний запах та

³⁸⁷ Badanie mięsa drobiu w świetle dotychczasowych rozporządzeń. // Przegląd Weterynarski . – 1931. – № 11. – S. 438-440.

³⁸⁸ Perenc Aleksander szkic historycznego rozwoju oględzin mięsa w Polsce. // Przegląd Weterynarski . – 1927. – № 4. – S. 130-140.

змінити природний колір, жир жовтого або зеленого кольору, брудне або згниє. У 1257 році у Кракові вийшов Едикт, який встановлював правила, за якими м'ясо дозволяли реалізовувати лише на ринку або у ятках. На продавців покладался обов'язок утримувати у ятці і навколо неї чистоту. Перед яткою забороняли виливати кров та нечистоти. Щодня потрібно було в ятці прибирати. Не дозволялось запрошувати у ятку повій, а також заходити зі світлом (вогнем) вночі. Заборонялось ходити у ятці босоніж чи у брудному одязі. Ще у Середні віки з метою реалізації свіжих м'ясних продуктів було визначено, що кишки дозволено реалізовувати не пізніше, як через чотири дні після їх виготовлення.

Окремо від реалізації м'яса існували й правила реалізації рибної продукції. Так, у Кракові (закон 1364 року) забороняли приносити на ринок рибу у плахах чи в брудних посудинах. Визначалось, що при реалізації риби потрібно було звертати увагу на те, як риба плаває у воді. Раки дозволяли продавати лише живими. Аналогічно із м'ясною продукцією регулювався період реалізації рибної продукції. З цією метою визначалось, що лише у перший день дозволено реалізовувати живу рибу з головою, на наступний день вона втрачала свою високу якість і для того, щоб це бачили покупці, її дозволяли реалізовувати, але без голови. У порушників рибу конфісковували, а винуватця піддавали арешту на 8 днів. Дещо довший термін реалізації мала засолена або копчена риба. Після виготовлення її дозволяли продавати протягом трьох днів. З метою мотивації продавців до швидкої реалізації після трьох днів копчену рибу необхідно було реалізовувати оптом, а засолену – лише бочками.³⁸⁹

З входженням Галичини до Австро-Угорської імперії юрисдикція правової бази Австрії поширювалась на Галичину. Так, цісарський декрет Австрії від 8 серпня 1807 року забороняв продавати отруйні речовини, придатні

³⁸⁹ Perenc Aleksander szkic historycznego rozwoju ogledzin mięsa w Polsce. // Przegląd Weterynarski . – 1927. – № 4. – S. 130-140.

для отруєння рибу. У цьому ж декреті відмічалось, що риба, добута за допомогою отрути, є шкідливою для людського організму.

Відповідно до декрету найвищої канцелярії Австрії від 23 серпня 1810 року застосовувався також своєрідний механізм контролю за якістю продуктів рибальства. Через відсутність на той час дієвих засобів контролю за свіжістю м'яса раків та слимаків їх дозволялось продавати лише живими.

Під час парування якості добутої дичини погіршується. З цією метою відповідно до Розпорядження Галицького намісництва від 21 березня 1854 р. L 6241 було заборонено реалізацію дичини та збір яєць у певні періоди року. Зокрема, зайців дозволяли реалізовувати від 1 серпня і до кінця лютого, оленів – від 1 червня до кінця листопада, козулі – від 1 червня до кінця січня, кабанів – від 1 липня до кінця січня, глухарів, тетеруків, рябчиків і куріпок – лише від 1 серпня до кінця березня наступного року. На іншу дичину це розпорядження не поширювалось. Визначалось, що дичина, яка продається у недозволений час, повинна бути знищена, а торгівці – оштрафовані. Дичина, яка продається на ринках у дозволений час, повинна мати засвідчення відповідною довідкою, виданою керівництвом гміни, на якій її добуто.³⁹⁰

Торгівля дичиною гальмувалась також через страх перед завезенням епізоотичних хвороб.³⁹¹ Це питання регулювало законодавство, а саме: контроль за якістю мисливської продукції при експортно-імпортних операціях Австро-Угорської монархії. Зокрема, Розпорядження Намісництва Галичини від 23 вересня 1906 року L. 117.704 щодо ветеринарної конвенції, укладеної між Австро-Угорщиною і Швейцарією, визначало, що вся м'ясна продукція, що ввозиться на територію Галичини із Швейцарії і вивозиться на територію Швейцарії, повинна проходити ветеринарно-санітарну експертизу.³⁹²

³⁹⁰ Zbiór ustaw administracyjnych w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkim Księstwem Krakowskim obowiązujących do użytku organów c.k. władz rządowych i władz autonomicznych. – Kraków: uniwersytet Jagelloński, 1868. – S.1034-1035.

³⁹¹ Dereziński J. Możliwości eksportu żywej dziczyzny z Polski do Włoch // Łowiec Polski – 1931. – № 8. – S.146.

³⁹² Dziennik ustaw i rozporządzeń krajowych dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkim Księstwem Krakowskim. – Lwów, 1906. – S. 413.

Окремі вимоги щодо якості мисливської продукції встановлювались й у Королівстві Польському. В інструкції для державної лісової служби встановлювались вимоги, що дичину, яку вони повинні поставляти у Варшаву, слід випотрошити, вимити і лише після цього проштампувати державним знаком (печаткою). Для запобігання псування дрібної дичини та пернатих слід було їх укладати в дерев'яні коробки. За невиконання цих вимог та при постачанні зіпсованої мисливської продукції на ринок збитки покривав керівник лісового уряду, який не виконав розпорядження.³⁹³ Також відповідно до ветеринарного законодавства щодо боротьби зі сказом у Царстві Польському від 1902 року було заборонено на протязі 60 днів реалізовувати тварин, які б мали найменші симптоми сказу.³⁹⁴ Вважалось, що споживання зіпсованого м'яса призводило до інфекційних захворювань, зокрема, сказу. Так, інструкція про профілактику сказу серед тварин та людей, затверджена розпорядженням Міністерства рільництва Австрії від 26 травня 1854 року визначала, що тварини хворіють на сказ через поїдання несвіжого м'яса, хоча й Луї Пастер це твердження не підтвердив і його твердження дотримується сучасна наука.³⁹⁵

Відповідно до Закону від 6 серпня 1909 року «Про профілактику інфекційних захворювань тварин» з дичини, запідозреної у загибелі через інфекційне захворювання, взагалі заборонялось знімати шкіру і її реалізовувати (Стаття 33)³⁹⁶.

Львівська поштова дирекція зверталась до користувачів пошти, що у випадку надсилання м'ясо дичини необхідно його добре запакувати, щоб не пошкодити інші посилки, а також дописати, що товар підлягає псуванню.³⁹⁷

Тогочасні дослідники звертали увагу на те, що продукція з дичини вимагає іншого підходу ніж продукція із свійських тварин. Зокрема, граф

³⁹³ Wydrzyński K. Przewodnik dla służby leśnej rządowej. T.1. – Warszawa: Redakcja Sylwana, 1853. – S. 382-397.

³⁹⁴ Prawodawstwo o wścieklicznie//Łowiec Polski. – 1911. – № 13. – S. 201.

³⁹⁵ Zbiór ustaw administracyjnych w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem obowiązujących do użytku organów c.k. władz rządowych i władz autonomicznych / zebrał, ułożył i wydał J.R. Kasperek. – Kraków: Drukarnia uniwersytetu Jagiellońskiego, 1868. – T. II. – S.882-890.

³⁹⁶ Dziennik ustaw państwa dla królestw i krajów w radzie państwa reprezentowanych. – Wiedeń, 1909. – S. 577.

³⁹⁷ Z dyrekcji poczt i telegrafów // Gazeta lwowska. – 1902. – № 286. – 14 grudnia. – S.3.

Владислав Спауста вважав, що дичину гірше купують через її зовнішній вигляд, їй важче конкурувати з м'ясом свійських тварин: «Мисливці добути дичину після полювання скидають на віз. Там кров стікає на інших тварин. Волосини чи пір'я засмічують м'ясо. Дичина, як правило, одразу не обробляється, через що втрачає свою якість. Особливо це стосується полювань у теплу погоду – наприклад, полювання на риковищах на оленя».³⁹⁸ У 1835 році в «Галицькому календарі» давали поради щодо довшого зберігання дичини: її рекомендували якнайшвидше випотрошити, висушити та засипати вимолоченим просом³⁹⁹.

Але з розвитком науково-технічного прогресу проблема товарного виду дичини почала ефективно вирішуватись. Мисливська преса (1911) відзначала, що необхідно використовувати позитивний досвід Чехії та Франції, де на ринку використовувались великі холодильники,⁴⁰⁰ а також Німеччини, так як німці особливо вимогливі щодо якості добутої дичини. Зокрема, при транспортуванні фазанів, куріпок вони туші цілими транспортують у підвішеному стані, а зайців і козуль перевозять у випотрошеному вигляді.⁴⁰¹

Слід відмітити, що торговці дичиною у Львові на початку ХХ століття мали змогу зберігати дичину у холодильниках. Так, ресторан при Французькому готелі (м. Львів, Мар'яцька площа, 5) подавав оголошення для торговців дичиною про можливість співпраці з метою зберігання продукції⁴⁰².

Для підприємств, які не зберігали м'ясну продукцію у холодильниках, визначався період, відповідно до якого дозволяли реалізовувати м'ясо. Окремо встановлювався період зберігання на літній та зимовий період. У літній період, як правило, забороняли зберігати м'ясо більше 2-3 днів, тоді як у зимовий період термін був у два рази довшим:

³⁹⁸ Spausta W. Nibu drobnostki / Władysław Spausta // Łowiec. – 1898. – № 11. – S.162-163.

³⁹⁹ Ziemianin Galicyjski: pismo poświęcone gospodarstwu krajowemu. Nakładem J. A. Kamińskiego. Lwow. 1835 – S. 146-147.

⁴⁰⁰ Drobiazgi myśliskie //Łowiec Polski. – 1911. – № 2. – S.31.

⁴⁰¹ Rue de la Myśliwstwo

i myśliwi we Francyi, Anglii i w Niemczech / de la Rue // Łowiec. – 1883. – № 7. – S.109.

⁴⁰² Ogłoszenie // Gazeta Narodowa. – 1904. – № 209.– S.4.

Вид харчового продукту	Літо (період)	Зима (період)
М'ясо ВРХ та свині	3 дні	6 днів
Баранина	2 дні	3 дні
Телятина	2 дні	4 дні
Кров	24 години	48 годин

Встановлювався час за яким дозволялось реалізовувати птахів.

Вид харчового продукту	Літо (період)	Зима (період)
Гуси і качки	4	8
Індики	5	10
Когути	3	6
Кури та голуби	2	4

403

У юридичному підручнику що до справ лісових, польових, мисливських та рибальства (1898 р.) власникам мисливських господарств давалась вказівка, щоб вони реалізовували продукцію з дичини, яка була застрілена ще при житті, а не відловлена за допомогою сілець (задушена). Покупцям дичини радили, щоб вони звертали на це увагу. Відзначалось також, що у випадку, коли дичина застрілена, то після пострілу утворюється рана з краями темно-червоного кольору, і з цього отвору при натисканні біжить кров⁴⁰⁴.

Як свідчить практика правозастосування у частині ветеринарно-санітарного контролю за продукцією мисливства органи державної влади мали низку проблем через низький моральний рівень тогочасного населення. Так, споживачі мисливської продукції скаржились, що через великі сніги у мисливському сезоні 1906 – 1907р. загинуло багато козуль, а недобросовісні торгівці скуповували у селян загиблих замерзлих тварини і реалізовували їх на

⁴⁰³ Perenc Aleksander szkic historycznego rozwoju ogłędzin mięsa w Polsce. // Przegląd Weterynarski . – 1927. – № 4. – S. 130-140.

⁴⁰⁴ Dzerowicz W. Podręcznik prawny w sprawach lasowych, polowych, łowieckich i o rybołówstwie / Wiktor Dzerowicz . – Lwów: Gubrynowicz i Schmidt, 1898. – S.33.

ринку Львова. Сприяла цьому бездіяльність чиновників Львівського магістрату, які повинні були контролювати якість продукції.⁴⁰⁵

Слід відмітити, що у порівнянні зі Львовом під час ветеринарного огляду у 1883 році у Відні його не пройшли: 41 туша коня, 411 ВРХ, 382 телят, 150 овець, 144 ягнят, 3690 свиней, 26 поросят, 1668 голів пернатих, 720 голів дичини, 36239 кг риби, 399 штук раків. З дичини також утилізовано 189 кг оленятини, 107 кг м'яса козулі, 107 кг м'яса зайця, які намагались реалізувати [20 с.94]⁴⁰⁶.

На раді міста Львова 25 листопада 1886 року піднімали питання про реорганізацію санітарної служби. Було вирішено збільшити чисельність державних ветеринарних лікарів з 7 до 8 осіб. Звичайний ветлікар отримував зарплату 780 золотих і доплату 60 золотих на фіакр, керівник (комісар) отримував 1140 золотих та 150 золотих доплати на фіакр⁴⁰⁷.

Питання забезпечення належної якості продукції з дичини знайшли своє відображення в Галичині у міжвоєнний період. Зокрема, відповідно до п. 2 Розпорядження Міністерства внутрішніх справ Другої Речі Посполитої від 24 червня 1931 року «Про контроль за м'ясом та м'ясними виробами» продукція з дичини підлягала жорсткому контролю. Пункт 4 визначав, що дичина повинна відповідати ветеринарним вимогам, а реалізовувати її дозволяли лише у визначених для цього місцях. Заборонялось реалізовувати дичину, яка була поділена більш, як на дві частини (п. 19). Визначалось, що у магазинах, де реалізація дичини становила частину товарів, дичина повинна зберігатись окремо від свійського м'яса. Також забороняли викладати дичину на прилавки з метою реклами (п.20).⁴⁰⁸ Відповідно до п. 112 Розпорядження міністра

⁴⁰⁵ Piotrowski W. C. Kronika / W. C. Piotrowski // Łowiec – 1907. – №6. – S.70.

⁴⁰⁶ Konsumpcya miesa w Wiedniu. // Przegląd Weterynarski . – 1894. – № 3. – S. 94.

⁴⁰⁷ Wiadomości bieżące. // Przegląd Weterynarski . – 1886. – № 12. – S. 261.

⁴⁰⁸ Rozporządzenie Ministra Sjirow Wewnętrznych z dnia 24 czerwca 1931 r. o dozorcze nad mięsem i przetworami mięsnymi, wydane w porozumieniu z Ministrem Rolnictwa i Ministrem Przemysłu i Handlu. // Dziennik urzędowy ministerstwa spraw wewnętrznych. – 1931. – № 10 – S. 364-366.

транспорту від 8 травня 1929 року визначалось, що для перевезення дичини та риби необхідно застосовувати вагони-холодильники⁴⁰⁹.

У національному законодавстві питання якості дичини врегульоване Законом України «Про мисливське господарство та полювання». Стаття 35 цього закону визначає, що реалізувати дичину можливо лише за умови отриманням відповідного дозволу органів ветеринарної медицини.⁴¹⁰

Як свідчить аналіз правової бази Австрії, юрисдикція якої поширювалась й на Галичину початку XIX ст., органи державної влади велике значення надавали врегульовуванню питання санітарного нагляду за продуктами рибальства. Зокрема, відповідно до декрету найвищої канцелярії Австрії від 23 серпня 1810 року застосовувано своєрідний механізм контролю за якістю продуктів рибальства. Через відсутність на той час дієвих засобів контролю за свіжістю м'яса раків та слимаків їх дозволялось продавати лише живими.⁴¹¹ Слід відмітити, що через епізоотичні захворювання раків у Європі Галичина експортувала їх у великій кількості.⁴¹² У 1898 році магістрат міста Кракова розпорядженням 6932/97 заборонив продаж замороженої риби, так як морожена продукція у теплі місяці року швидко псувалась. Особи, які порушували це розпорядження, підлягали покаранню відповідно до цісарського патенту від 20 квітня 1854 року № 96.⁴¹³ Для ефективнішого контролю за якістю риби під час її реалізації магістрат Кракова взагалі видав розпорядження про часткову заборону продажу неживої риби.⁴¹⁴ У середині XIX століття у східній Галичині було так багато раків, що через відсутність на них попиту їх палили і попіл розкидали замість гною на полях.

⁴⁰⁹ Dziennik Taryf i Zarządzeń Kolejowych Wydawnictwo ministerstwa komunikacji. // Rozporządzenie Ministra Komunikacji z dnia 8 maja 1929 r. w sprawach taryfowych. – 1929. – № 22 – S. 163.

⁴¹⁰ Про мисливське господарство та полювання : Закон України від 22.02.2000 р. (зі змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1478-14>.

⁴¹¹ Zbiór ustaw administracyjnych w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem obowiązujących do użytku organów c.k. władz rządowych i władz autonomicznych / zebrał, ułożył i wydał J.R. Kasperek. – Kraków: Drukarnia uniwersytetu Jagiellońskiego, 1868. – T. II. – S. 1034-1035.

⁴¹² Handel rakami // Okólnik. – 1896. – № 20. – S.26.

⁴¹³ Zakaz sprzedawania ryb zamrożonych // Okólnik. – 1898. – № 33. – S.5.

⁴¹⁴ Przedaż ryb nieżywych. // Okólnik. – 1903. – № 64. – S.127.

Для локалізації епізоотії вилов раків у Галичині зменшився,⁴¹⁵ а Чехія на початку ХХ ст. на 5 років взагалі заборонила їх вилов та продаж.⁴¹⁶ Німеччина зобов'язала своє консульство у Львові проводити ветеринарну експертизу риби та раків, які експортували з Галичини.⁴¹⁷ Крім того, щоб обмежити ввезення риби на територію Німеччини і, тим самим, пролобіювати власні інтереси, німецькі рибоводи через засоби масової інформації розповсюджували недостовірну інформацію про те, що у Галичині має місце небезпечне інфекційне захворювання коропа. З іншого боку, галицькі рибалки звертали увагу, що заморожена риба, яка у великих кількостях експортувалась з Німеччини, є шкідливою для здоров'я, і її потрібно заборонити для споживання.⁴¹⁸ Також галицька преса повідомляла, що німецька митниця спеціально через довгу процедуру проходження контролю риби з Галичини спричиняється до псування риби, і використовуючи ветеринарний контроль, підтверджує цей факт і не допускає рибу на територію Німеччини.⁴¹⁹

Щоб при відправці риби поштою вона швидко не псувалось, поштові правила передбачали її спеціальну обробку: рибу слід було випотрошити та висушити.⁴²⁰ Тогочасні ветеринарні інструкції передбачали для довшого зберігання риби влітку, а особливо форелі, такий спосіб: розвести 50 грамів саліцилової кислоти у 300 грамах спирту, змазати добре грубий пакувальний папір, висушити його і замотати ним рибу. Риба таким чином зберігається набагато довше.⁴²¹ Також наголошували, що риба, яка задихнулась, швидше псується.⁴²²

Органи державної влади вживали заходи для виконання чинного законодавства у галузі ветеринарії. Зокрема, лише за 1880 рік у Відні на ринках

⁴¹⁵ Wiadomości statystyczne o stosunkach krajowych. – Lwów, 1898. – T. XVII, zeszyt I. – S. 59.

⁴¹⁶ Zakaz łowienia raków w Czechach//Okólnik. – 1908. – № 101. – S.241.

⁴¹⁷ Traktaty handlowe // Okólnik. – 1900. – № 46. – S.5.

⁴¹⁸ Cło od ryb // Okólnik. – 1901. – № 52. – S.121.

⁴¹⁹ Cło od ryb // Okólnik. – 1901. – № 55. – S.232.

⁴²⁰ Przesyłka ryb w świeżym stanie // Okólnik. – 1893. – № 7. – S.62.

⁴²¹ Przesyłka ryb // Okólnik. – 1893. – № 8. – S.52.

⁴²² Wpływ sposobu zabicia ryby na jej rozkład // Okólnik. – 1900. – № 44. – S.33.

було конфісковано 1429 кілограм риби, 14887 штук раків, 43 туші козуль, 161 кілограм дичини, 97 диких птахів, так як вони не пройшли ветеринарного контролю і були визнаними шкідливими для здоров'я.⁴²³ Результати роботи контролюючих органів в галузі ветеринарного контролю свідчать, що в 1886 році у Львові не допущено до реалізації і знищено 2850 кг яловичини, 252 кг свинини, 53 кг баранини,⁴²⁴ а у 1892 році у Львові в загальному знищено 2750 кг м'яса⁴²⁵.

Велику увагу органи державної влади приділяли контролю за торгівлею раками. Так, митні органи на Краківському залізничному вокзалі перевіряли посилки та конфісковували товари, які були не задекларовані та недозволені для пересилки. Всього за 1892 рік було конфісковано 3 тисячі раків, які в подальшому було випущено у річку.⁴²⁶ Згодом, лише за три місяці 1898 року, коли була заборонена торгівля раками, на Краківській митниці було конфісковано 353 посилки з 17840 раками.^{427,428} У 1899 році за аналогічний період було конфісковано в десять разів більше раків.⁴²⁹ Але, як констатувало Краківське рибальське товариство, масштаби порушень вимог Рибальського закону були набагато суттєвішими. Проте, через відсутність відповідної кількості торгових комісарів багато раків незаконно потрапляли із Галичини до країн Європи.⁴³⁰ У 1897 році на залізничному вокзалі у Кракові, Освенцімі, Щакові (нині район міста Явожно) було конфісковано 160 тисяч раків, які були виловлені всупереч Рибальському закону. Всі конфісковані раки були випущені

⁴²³ Na targowicach wiedeńskich // Gazeta lwowska. – 1881. – № 39. – 18 lutego. – S.3.

⁴²⁴ Wyciąg z rocznego sprawozdania. weterynaryjno-poliejnego za r. 1886. // Przegląd Weterynarski. – 1887. – № 9. – S. 202.

⁴²⁵ Ze sprawozdania weterynarskiego we Lwowie za 1892 r. // Przegląd Weterynarski. – 1893. – № 4. – S. 113-114.

⁴²⁶ Konfiskata raków na dworcu kolei żelaznej w Krakowie // Okólnik. – 1893. – № 50. – S.53.

⁴²⁷ OKÓLNİK 35// Okólnik. – 1898. – № 35. – S.5.

⁴²⁸ Konfiskata raków w Krakowie // Okólnik. – 1898. – № 35. – S.17.

⁴²⁹ Ochrona raków// Okólnik. – 1899. – № 37. – S.3.

⁴³⁰ Ochrona ryb i raków// Okólnik. – 1899. – № 42. – S.7.

у басейн річки Вісли^{431, 432}. «Окульник» відзначав, що у Кракові 6 червня 1902 р. були конфісковані зіпсовані карпи у торговця з площі Казимира. Часопис застерігав потенційних покупців, що вони ризикують здоров'ям при купівлі зіпсованої риби.⁴³³ Також Краківське рибальське товариство звернулось до Краківського магістрату з вимогою встановити посаду торгового комісара з повноваженнями перевірки свіжості риби та всієї рибної продукції на ринку. Більше того, зіпсовану рибу слід було конфісковувати та знищувати, провівши роз'яснювальну роботу.⁴³⁴

Органи державної влади вживали заходи для ефективного контролю за рибною продукцією. Зокрема, відповідно до розпорядження Галицького намісництва від 25 квітня 1899 року L.24.768/99 необхідно було організувати лабораторії, що могли б добросовісно проводити діагностику продуктів харчування. З цією метою у Кракові були організовані спеціальні чотиримісячні курси для підготовки інспекторів з контролю за якістю харчових продуктів. Серед іншого на цих курсах вивчали методологію аналізу худоби, дичини, риби та діагностику трихінельозу.⁴³⁵

Відповідно до розпорядження Міністерства внутрішніх справ за погодженням з Міністерством релігії і освіти і Міністерством рільництва від 25 травня 1908 року «Про організацію наукових курсів з метою навчання контролюючих органів щодо перевірки продуктів харчування» у Кракові для підготовки осіб за контролем якості м'яса були організовані шеститижневі курси, вартість навчання становила 50 крон, і ці курси повинні були відбуватись щороку.⁴³⁶

⁴³¹ Konfiskata raków // Okólnik. – 1897. – № 30. – S.6-7.

⁴³² Ochrona raków // Okólnik. – 1897. – № 25. – S.4.

⁴³³ Zepsute ryby // Okólnik. – 1902. – № 59. – S.173.

⁴³⁴ Sprzedaż nieświerzych ryb // Okólnik. – 1903. – № 59. – S.64.

⁴³⁵ Alegaty do sprawozdań stenograficznych piątej sesji siódmego periodu Sejmu Krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkim Księstwem Krakowskim z roku 1899/900 przytem index tych alegatów od 1 do 226. – Lwów, 1900, – S.35-36.

⁴³⁶ Dziennik ustaw państwa dla królestw i krajów w radzie państwa reprezentowanych. – Wiedeń, 1908. – S.568.

Питання розведення та діагностики риби вивчали на курсах у рільничій академії у Дублянах з 1891 року. Курси тривали 20 годин на рік.⁴³⁷ Лекції читав доктор Мар'ян Раціборський,⁴³⁸ інженер Тадеуш Розвадовський.⁴³⁹

8. Вплив громадських організацій на торгівлю дичиною

Свій вплив на законодавче забезпечення та його правозастосування у галузі торгівлі дичиною мали громадські організації. Головним чином, у Галичині це були Галицьке мисливське товариство, Малопольське мисливське товариства, Галицьке товариства охорони тварин, Львівські товариства мисливців ім. святого Губерта та «ТУР», товариства мисливців у Надвірній, Міжнародна мисливська рада. Серед багатьох апологетів створення мисливських товариств був Йозеф Ожегальський, який у 1879 році висловив ідею про потребу утворення мисливського товариства у Галичині, вказуючи на позитивну роль такого товариства не тільки для мисливців, але й для економіки Галичини. Крім того, він дотримувався думки, що розвиток мисливського господарства буде сприяти здешевленню ціни на м'ясо дичини на міських ринках.⁴⁴⁰

У 1876 році у Львові з'явилося «Галицьке мисливське товариство». Перші збори членів товариства (42 особи) відбулись 24 квітня 1876 р., було обрано президію та керівництво. Абсолютною більшістю голосів головою товариства було обрано визначну особистість тих часів – графа Володимира Дідушицького⁴⁴¹, який був натхненником товариства, великим знавцем і любителем природи та полювання. Зібравши велику колекцію тварин і птахів переважно під час полювання, він придбав палац у центрі Львова по вул. Театральній 18, де 1869 р. після його реконструкції був організований

⁴³⁷ W sprawie nauki rybactwa w kraj. szkołach rolniczych. // Okólnik. – 1911. – № 119. – S.145.

⁴³⁸ Odezwa // Okólnik. – 1901. – № 52. – S.153.

⁴³⁹ Wykłady o hodowli ryb w szkołach wyższych w Galicyi // Okólnik. – 1911. – № 117. – S.99.

⁴⁴⁰ Ożegalski J. Uwagi myśliwskie dla wszystkich myśliwych i właścicieli dóbr ziemskich w Galicyi jako też w Królestwie Polskiem / Jozef Ożegalski. – Kraków: drukiem W.Kornickiego, 1879. – 15. s.

⁴⁴¹ Ilustrowany skorowidz stołecznego miasta Lwowa z okazji powszechnej wystawy krajowej roku 1894. – Lwów : druk. Fr. S. Reichman, 1894. – S. 80.

«Природничий музей ім. Дідушицьких», теперішня назва – Львівський природничий музей⁴⁴². Слід відмітити, що він з перших днів організації товариства лобіював питання організації продажу дичини.⁴⁴³

Девізом у роботі товариства була боротьба з апатією та вимога від влади – виявляти та карати осіб за невиконання мисливського законодавства. За згодою Галицького мисливського товариства у Львові могла бути утворена його філія у місті Кракові при умові, що там збереться 100 членів, які будуть у своїй діяльності керуватися законом про товариства від 15 листопада 1867 р., застосовувати печатку з надписом «Галицьке мисливське товариство».

У статуті «Галицького мисливського товариства» були визначені ціль, засоби, управління та інші організаційні моменти діяльності товариства. Серед основних цілей товариства увага приділялася піднесенню стану звірини у державі, підтримці влади у нагляді за виконанням закону про полювання і у розслідуванні випадків невиконання Мисливського закону 1875 р.

Для досягнення своїх цілей товариство здійснювало особливий нагляд за виконанням Мисливського закону членами товариства, займалося викриттям браконьєрства і повідомляло про це владу для їх покарання, видавало винагороду за викриття браконьєрства, якщо випадки були розслідувані, а злочинець був покараний.

Відповідно до статуту Галицьке мисливське товариство складалось із членів – звичайних або чинних. Членом товариства міг бути кожен громадянин держави. Офіс товариства знаходився у Львові. Кожен член товариства міг бути присутнім на зборах товариства, мав право на виступ, голосування, безплатне отримання часопису товариства, подання пропозиції для вирішення проблем товариства.

Члени товариства, які були відсутні на зборах, мали право подати свою думку про роботу товариства письмово через одного із членів товариства.

⁴⁴² В. Дідушицький [елект. ресурс]. – Режим доступу : <http://museum.lviv.net/ua/history/history.php>.

⁴⁴³ Dwudziestopięćioletnią rocznicą // Łowiec. – 1903. – № 2. – S.15-18.

Проте члени товариства мали не тільки права, але й обов'язки, які передбачали: підтримувати цілі товариства, визначені його статутом; в особливий спосіб здійснювати нагляд за дотриманням мисливського закону; платити річний внесок у розмірі 5 золотих та вступний – 2 золоті; носити на полюванні відповідну відзнаку, отриману від товариства.

Для лобіювання інтересів мисливців при торгівлі дичиною на зборах Галицького мисливського товариства 14 березня 1878 року Владислав Жонтак вніс пропозицію щодо організації на Львівському ринку торгового ряду для реалізації дичини. На думку доповідача, це дасть змогу зменшити ціну на дичину і вона буде конкурентоздатною щодо свійського м'яса.⁴⁴⁴ Першими на цей заклик відгукнулись граф Роман Потоцький, який направив 126 зайців і 2 кабани та князь Владислав Сапєга (285 зайці). Львівські часописи відзначали, що мешканці Львова радо беруть дичину. З насиченням ринку торговці свійським м'ясом змушені були знизити ціну,⁴⁴⁵ а мисливські господарства отримали можливість без проблем реалізовувати дичину.⁴⁴⁶ З метою належної організації продажу дичини журнал «Ловець» друкував оголошення про спеціально організований мисливський ряд на Львівському ринку,⁴⁴⁷ а Галицьке мисливське товариство ухвалило рішення про сплату 10 % коштів від реалізованої дичини.⁴⁴⁸ Цей експеримент проіснував до кінця 1887 року. 1 січня 1888 року на зборах Галицького мисливського товариства було прийнято рішення про відміну утримування товариством місця для торгівлі дичиною на Львівському ринку, хоча робота у цьому напрямі не згорталась. Членам товариства було доручено провести аналіз ринку дичини, а головному

⁴⁴⁴ Sprawozdanie z czynności Galicyjskiego Towarzystwa Łowieckiego od dnia 16. marca 1876 do końca grudnia 1877 // *Łowiec*. – 1878. – № 1. – S.3.

⁴⁴⁵ Sprawy towarzystwa łowieckiego // *Łowiec* – 1878. – № 4. – S.50.

⁴⁴⁶ Sprawozdanie z czynności Wydziału Towarzystwa łow. za czas od 15. Września 1877 do 15. Października 1878 // *Łowiec*. – 1878. – № 12. – S.177.

⁴⁴⁷ Ogłoszenia // *Łowiec*. – 1878. – № 11. – S.176.

⁴⁴⁸ Sprawy towarzystwa łowieckiego // *Łowiec* – 1880. – № 2. – S.17.

редактору «Ловця» – через часопис інформувати мисливців про те, де можна найефективніше продати дичину.⁴⁴⁹

Для належної організації торгівлі дичиною та боротьби з незаконним полюванням товариством подано 13 січня 1880 року до Львівського магістрату звернення про проведення у лютому інвентаризації всіх м'ясних торгових і магазинів з метою виявлення незаконно добутої дичини,⁴⁵⁰ а член товариства Лубенський запропонував прийняти звернення до керівництва залізниці, щоб воно не приймало посилки з дичиною без сертифікату походження дичини.⁴⁵¹

Також Галицьке мисливське товариство лобіювало внесення до проекту Мисливського закону таких змін: «У чотирнадцятиденний термін після закінчення визначеного законом терміну полювання заборонити торгівлю м'ясом певних видів дичини на торгових, у магазинах та готувати з неї їжу у ресторанах та їдальнях». При відстрілі дичини, яка знаходиться у вольєрах і яку дозволено відстрілювати у будь-який час, повітова влада повинна видавати сертифікати походження».⁴⁵² Слід відмітити, що тодішня влада врахувала ці поправки, вони були враховані також Галицьким сеймом при прийнятті нового Мисливського закону у 1897 році.⁴⁵³

Питання незаконної торгівлі дичиною піднімали на зборах товариства у 1887 році, прийнявши звернення до влади щодо ефективного контролю за торгівлею дичиною.⁴⁵⁴ Неодноразово це питання піднімали й у мисливському часописі «Ловець»⁴⁵⁵. На нараді товариства 30 травня 1903 року було ухвалене рішення, щоб направити звернення до намісника Галичини, в якому серед іншого зазначалось, що у Львові й у провінції не дотримуються вимоги торгівлі

⁴⁴⁹ Kronika // Łowiec. – 1888. – № 2. – S.8-10.

⁴⁵⁰ Towarzystwo myśliwych im. Św. Huberta we Lwowie //Łowiec. – 1880. – № 3. – S. 38.

⁴⁵¹ Sprawozdanie stenograficzne z Walnego zgromadzenia galic. towarzystwa łowieckiego z dnia 14 października 1883//Łowiec. – 1883. – № 11. (dodatek nadzwyczajny) – S.1-2.

⁴⁵² W sprawie ustawy łowieckiej //Łowiec. – 1890. - № 9. – S.136-138.

⁴⁵³ Nowa ustawa łowiecka dla Galicyi i W. Ks. Krakowskiego. – Kraków: Wisła, 1898. – S.10.

⁴⁵⁴ Ankieta łowiecka // Łowiec. – 1887. - № 9. – S.153-154.

⁴⁵⁵ Schult W sprawie wykonania ustawy łowieckiej//Łowiec – 1899. – №2. – S.18-19.

дичиною.^{456, 457} На чисельні звернення Галицького мисливського товариства намісник Галичини Андрій Потоцький 13 серпня 1904 року направив до всіх старост розпорядження № 108.358 про суворий контроль за торгівлею дичиною, що великою мірою запобігає браконьерству. Він наголошував, щоб старости повітів взяли під особистий контроль реалізацію дичини та особливо звертали увагу на сертифікати походження м'яса відповідно до вимог статті 37 тогочасного мисливського закону Галичини.⁴⁵⁸ На зборах було прийняте звернення до всіх членів товариства – контролювати ресторани та магазини на предмет легальної реалізації дичини,⁴⁵⁹ так як торгівці продають у великій кількості зайців, яких заборонено відстрілювати з 14 лютого, а також випадки порушень правил торгівлі повідомляти органам державної влади.⁴⁶⁰

Слід відзначити, що товариство намагається внормувати реалізацію дичини не лише апелюючи до влади щодо ефективного правозастосування, але й вживало відповідні заходи. Так, для кращого контролю за реалізацією дичини товариство уклало угоду з торгівцями м'яса щодо їхньої співпраці з членами товариства. Але така співпраця не дала сподіваних позитивних результатів. Тому було прийнято рішення про створення синдикату. Для організації синдикату на практиці товариство звернулось до найбільших закупівельників дичини з метою налагодження прямих контактів, щоб таким чином, оптимізувати витрати на торгівлю і відмежувати спекулянтів, які лише наживались на мисливських господарствах та спричиняли здороження дичини, а відповідно зменшення попиту на неї. Тогочасні мисливські видання вказували, що на мисливстві найбільше заробляють торгівці, які їздять від села до села і скуповують дичину⁴⁶¹.

⁴⁵⁶ Sprawy Towarzystwa Posiedzenie Wydziału towarzystwa z d. 30 maja 1903 // Łowiec. – 1903. – № 12. – S. 15-16.

⁴⁵⁷ Nasza petycja do Wydziału krajowego // Łowiec. – 1903. – № 13. – S. 151.

⁴⁵⁸ Okólnik do wszystkich panów c.k. starostów//Łowiec. – 1904. – № 18. – S.209.

⁴⁵⁹ Odezwa // Łowiec – 1907. – № 24. – S.287.

⁴⁶⁰ Obwieszenie//Łowiec. – 1913.– № 5. – S.49.

⁴⁶¹ Ze stosunków łowieckich//Łowiec Polski – 1909. – № 6. – s.89-90.

Власникам великих мисливських господарств було запропоновано подати інформацію про заплановані полювання, яку в подальшому передавали споживачам. На думку організаторів, централізація торгівлі принесе користь не лише мисливським господарствам, але й споживачам продукції. Для практичної реалізації цього проекту товариство вирішило профінансувати проект у сумі 250 крон та запропонувало ухвалити відповідні інструкції для організації роботи. На пропозицію члена товариства П. Ковнацького було ухвалено звернення до місцевих часописів з пропозицією публікації термінів полювання та нагадування про заборону закупівлі дичини у заборонений час. Граф Шембек запропонував звернутись до влади, щоб вони видали членам Галицького мисливського товариства відповідні посвідчення, щоб ті мали право контролю на ринках. Зокрема, член товариства П. Висоцькі звернув увагу, що дуже багато торгівців зложивають при торгівлі дичиною тим, що отримавши один раз сертифікат на партію зайців і продавши їх, вони той самий сертифікат використовують для продажу зайців, куплених у браконьєрів. Він вважав сертифікати про походження дичини неефективним механізмом у запобіганні нелегальній торгівлі дичиною запропонував набагато вигідніший метод: внести зміни до законодавства з вимогою накладати на легально добуту дичину металеву пломбу з вигравірованою інформацією про повіт, з якого походить дичина. Посилаючись на практику інших країн, де їх використовували, підробити пломбу було неможливо.⁴⁶² Слід відмітити, що аналогічну вимогу висували на зборах і члени мисливського товариства ім. Святого Губерта у Львові у 1890 році. Вони пропонували, щоб пломби видавав староста повіту власникам мисливських угідь або їх орендарям. На підтвердження легально добутої дичини пломбу слід було закріпити на вусі у копитних видів дичини та на дзьобі – у пернатих.⁴⁶³ Про важливість врегулювання різних аспектів торгівлі дичиною свідчить й думка Казимира Висоцького про відсутність

⁴⁶² Walne zgromadzenie // Łowiec – 1905. – № 14. – S.162-163.

⁴⁶³ Kilka słów o nowej ustawie łowieckiej dla Galicyi. (Na podstawie obrad komisji, z Towarzystwa myśl. im. św. Huberta wybranej.) // Łowiec. – 1890. – № 9. – S.139.

належного механізму для встановлення походження дичини, що спричиняє до спекуляцій на міжнародному рівні. Проблеми із встановленням походження дичини дозволили блокувати доступ на ринки реалізації мисливської продукції навіть деяким країнам. Так, експортери з Німеччини монополізували експорт дичини до Франції, Англії та Італії, не допускаючи на ці ринки польських експортерів. Маніпулюючи інформацією, що у Польщі дичина низької якості, вони її ж самі скуповували у Польщі для наступної реалізації у ці країни, видаючи її за німецьку продукцію. Дієвим механізмом, який би запобіг цьому шахрайству, на думку автора статті К. Висоцького, мало стати запровадження на законодавчому рівні пломбування дичини. (Див. запропоновані К. Висоцьким зразки пломб для визначення місця походження дичини на рівні старостату та господарства, в якому її добуто).⁴⁶⁴ (Додаток № 164)

Повторно питання організації торгового ряду з продажу дичини піднімали на зборах товариства 2 липня 1907 року.⁴⁶⁵ Для цього було виділено 250 крон^{466, 467}. Свої дії товариство аргументувало тим, що жодне підприємство у Львові не займається торгівлею дичини. Відзначали, що дичину у Львові продають у магазинах, що спеціалізуються на спеціях з метою приваблення потенційних покупців. Спекулянти у Львові в основному продавали дичину у закутках кам'яниць. Найбільше спекуляція дичиною активізувалась до Різдвяних свят.⁴⁶⁸ Товариство відзначало, що браконьєри та спекулянти мають більше доходів ніж мисливські господарства⁴⁶⁹. Оскільки купити дичину можна було лише в обмеженій кількості через відсутність налагодженої торгівлі, то й ціна на неї зростала.⁴⁷⁰

⁴⁶⁴ Wysocki Kazimierz Plomba jako świadectwo pochodzenia zwierzyny // Łowiec – 1934. – № 19-20. – S.154-155.

⁴⁶⁵ Walne Zgromadzenie Gal. Towarzystwa Łowieckiego odbyte we Lwowie, dnia 2. lipca 1907. // Łowiec – 1907. – № 14. – S.166.

⁴⁶⁶ Preliminarz galicyjskiego Towarzystwa łowieckiego na rok 1906 // Łowiec – 1907. – № 12. – S.146.

⁴⁶⁷ Preliminarz galicyjskiego Towarzystwa łowieckiego na rok 1906 // Łowiec – 1906. – № 12. – S.150.

⁴⁶⁸ Walne zgromadzenie // Łowiec – 1905. – № 14. – S.163.

⁴⁶⁹ Goralczyk S. § 41. Ustawy łowieckiej/ Stanisław Goralczyk // Łowiec. – 1898. – № 6. – S. 90-91.

⁴⁷⁰ Na czasie // Łowiec. – 1906. – № 24. – S. 291-292.

Для більш ефективного контролю було домовлено співпрацювати з Галицьким товариством охорони тварин, так як мета обох товариств збігалась.⁴⁷¹ Для співпраці у 1912 році між Галицьким мисливським товариством та Галицьким товариством охорони тварин було укладено угоду, відповідно до якої компетенція контролю за торгівлею дичиною було також покладено і на членів Галицького товариства охорони тварин.^{472, 473} Товариство пропонувало на законодавчому рівні затвердити вимогу не лише встановити пломби, але й реалізовувати дичину лише через сертифікованого торгівця.⁴⁷⁴

З розпадом Австро-Угорської імперії Галицьке мисливське товариство реорганізували. Новій владі – Другій Речі Посполитій не сподобалась назва «Галицьке» і, щоб затерти українську ідентифікацію, його переіменували на «Малопольське мисливське товариство».⁴⁷⁵

Відповідно до статуту товариства члени товариства були зобов'язані вести боротьбу з браконьєрством та контролювати браконьєрів у випадку торгівлі «краденою» дичиною. Для досягнення мети товариство тісно співпрацювало з органами державної влади. Для заохочення членів товариства у боротьбі з браконьєрством та нелегальною торгівлею дичиною була заснована відзнака для тих осіб, які проявили велику відвагу у небезпечній ситуації, що загрожувала їм втратою здоров'я або життя.⁴⁷⁶ На зборах товариства 8 червня 1927 року було прийняте рішення про заохочення не лише членів товариства, але й також службовців державної поліції, які проявили наполегливість у боротьбі з нелегальною торгівлею дичиною.⁴⁷⁷ Для практичного подолання

⁴⁷¹ Sprawozdanie z Walnego Zgromadzenia XIII. Zjazdu, z dnia 4. czerwca//Łowiec. – 1909. - № 12. – S.134-135.

⁴⁷² Łowiec – 1912. – № 7. – S. 89.

⁴⁷³ Odezwa gal. Towarzystwa ochrony zwierząt//Łowiec . – 1909. – № 12. – S.140-141.

⁴⁷⁴ Na czasie //Łowiec – 1906. – № 12. – S.151.

⁴⁷⁵ Проців О. Р. Діяльність Товмаського осередку Галицького мисливського товариства кінця XIX – початку XX ст. // Тлумач: історія та сучасність: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 800-річчю заснування м. Тлумача (Тлумач, 24 жовтня 2013 р.) / упорядник А.А. Білас. – Івано-Франківськ – Тлумач : Злагода, 2014. – С. 178.

⁴⁷⁶ Sprawy towarzystwa//Łowiec – 1929. – № 5. – S.78-79.

⁴⁷⁷ Statut odznaki honorowej dla członków straży łowieckiej i funkcjonariuszy Policji Państwowej//Łowiec. – 1929. – № 5. – S. 78-79.

нелегальної торгівлі дичиною у періодичній мисливській пресі друкували звернення із закликами до членів Малопольського мисливського товариства – повідомляти органи державної влади про випадки реалізації дроздів.⁴⁷⁸ На зборах 16 червня 1927 року товариство прийняло рішення організувати торговий ряд для ефективного продажу дичини.⁴⁷⁹

Питання нелегальної торгівлі дичиною піднімали не лише мисливські товариствами, але й громадські організації Галичини, що ставили собі за мету підняти економіку, впливати на екологію та гуманне ставлення до диких тварин.

Так, Краківське товариство охорони тварин листом від 30 грудня 1889 року L. 325 звернулось до Краківського магістрату щодо належної організації контролю за роботою митних рогаток. Необхідно було покращити роботу над виявленням задушених у сильцях, а не відстріляних куріпок та виловленої у недозволені терміни риби. Ці заходи мали сприяти зменшенню браконьєрства.⁴⁸⁰

У 1871 році на загальних зборах Галицького господарського товариства зазначалось, що органи влади у Львові не вживають жодних заходів щодо дотримання вимог закону про заборону торгівлі дичиною у заборонений час.⁴⁸¹

Ефективних результатів у боротьбі з нелегальною торгівлею дичиною досягло Мисливське товариство східних земель, яке у період з 1927 по 1934 рік виплатило поліції премій на суму 1840 злотих за добре організовану боротьбу з браконьєрством та організацію облав на нелегальних торгівців дичиною.⁴⁸²

⁴⁷⁸ Komunikaty // Łowiec. – 1933. – № 4. – S.47.

⁴⁷⁹ Sprawy Towarzystwa. Sprawozdanie z posiedzenia .Wydziału M. T. Ł. w dniu 16. Września 1927 r. // Łowiec – 1927. – № 10. – S.186.

⁴⁸⁰ W sprawie wnoszenia zwierzyny duszonej przez roгатki i niszczenia narybku w Wiśle, do Krakowa // Opiekun zwierząt. – 1890. – № 4. – S.62-63.

⁴⁸¹ Drugi dzień walnego Zgromadzenia Rady ogólnej galic. Towarzystwa gospodarskiego // Gazeta Narodowa. – 1871. – № 218. – 11 lipca. – S.3.

⁴⁸² Co daje Towarzystwo Łowieckie Ziemi Wschodniej swym członkom? //Gdzie zagrały trąbki myśliwskie?.. – 1934. – № 4. – S.1.

Питання реалізації добутої дичини врегульовували й статuti мисливських товариств, які на практиці вели мисливське господарство. Зокрема, статут і правила поведінки Товариства мисливців ім. Святого Губерта у Львові від 9 вересня 1884 року визначав, що полювання у мисливських угіддях товариства можливе лише при поданні мисливцем інформації керівнику товариства. У випадку невиконання цієї вимоги конфісковану дичину реалізовували, а кошти поступали на рахунок товариства.^{483, 484}

Аналогічні вимоги були у Ковельському мисливському товаристві, при чому порушник навіть позбавлявся права викупити дичину.⁴⁸⁵ Також у товаристві дозволяли полювати не членам товариства (гостям) за умови, що добута ними дичина буде реалізована, а кошти будуть зараховані товариству.⁴⁸⁶

Про статтю доходів від реалізації дичини йшлося у статуті Надвірнянського мисливського товариства.⁴⁸⁷ У статуті та правилах поведінки мисливців під час полювань, мисливського товариства ТУР у Львові ухвалених на загальних зборах 28 червня 1924 і доповнених 29 червня 1926 року, визначалось, що бюджет товариства поповнюється від реалізації спірної дичини, дичини, добутої запрошеними на полювання гостями, та яка не була запланована до полювання. У цьому випадку право першості при купівлі мав мисливець, який на полюванні нічого не добув. Якщо таких не було, то право на купівлю визначав жереб, а ціну – керівник полювання.⁴⁸⁸ Дичина приваблювала також місцеве населення і спокушала до незаконного добування. Щоб люди не спокушалось, у статуті Каліського мисливського товариства було

⁴⁸³ Przewodnik łowiecki członków towarzystwa myśliw. imienia św. Huberta we Lwowie. – Lwów, 1884. – S. 55.

⁴⁸⁴ Towarzystwo myśliwych im. Św. Huberta we Lwowie. Sprawozdanie z czynności Towarzystwa w pierwszym roku swego istnienia // Łowiec. – 1880. – № 12. – S. 184-185.

⁴⁸⁵ Regulamin myśliwski Kowielskiego towarzystwa myśliwskiego. – Kowel: Drukarnia Brandesa i Kaweberga, 1924. – 12 s.

⁴⁸⁶ Statuta Towarzystwa myśliwych imienia Ś-go Huberta we Lwowie. // Łowiec – 1880. – № 12. – S.187.

⁴⁸⁷ Statut towarzystwa myśliwskiego w Nadwornej. – Nadworna, 1937. – 11s.

⁴⁸⁸ Статут і правильник ловецького товариства «Тур» у Львові. – Львів: Наук.товариство ім. Т. Шевченка, 1926. – С. 12.

визначено, що добуту дичину заборонено реалізовувати на території мисливських угідь товариства.⁴⁸⁹ Відомі випадки, коли місцеві сільські браконьєри реалізовували незаконно добуту дичину мисливцям з міста, яким не пощастило.⁴⁹⁰

Питання реалізації дичини знайшло своє відображення у міжнародних мисливських організаціях Австро-Угорської імперії та Європи. Зокрема, на нараді делегацій мисливських товариств у Відні 7 червня 1883 року відзначалось, що законодавство країн імперії не відповідає ефективній торгівлі дичиною.^{491 492}

Практично аналогічна резолюція була прийнята на Міжнародному мисливському конгресі 15-18 травня 1907 року, скликаного «Saint Hubert Club de France».⁴⁹³ Участь у ньому взяла тодішня наукова, економічна, господарська еліта. Керував конгресом князь Фредерик за допомогою міністрів, керівників департаментів Міністерства сільського господарства Австрії та Франції. У резолюції конгресу відзначалось, що пломбування добутої дичини має позитивний вплив на боротьбу з браконьєрством. Також владі слід організовувати гуртову торгівлю дичиною, мотивувати продавців до застосування морозильних камер, знизити тариф на перевезення продукції з дичини, організувати належну торгівлю дичиною на базарах, спростити контроль за продажем дичини, щоб не створювати незручностей для споживача.⁴⁹⁴

Питання нелегальної торгівлі дичиною піднімали у 1908 році у Брюсселі на нараді «Міжнародної спілки підтримки мисливства» («Office international de

⁴⁸⁹ Postanowienie dotyczące polowań (regulamin). – Kalisz, 1927. – 7s.

⁴⁹⁰ Towarzystwo łowieckie // Gazeta lwowska. – 1882. – № 4. – 5 stycznia. – S.4.

⁴⁹¹ Protokół narady wstępnej odbytej dnia 7. Czerwca b. r. w Wiedniu w celu utworzenia centralnego Związku przedlitawskich Towarzystw łowieckich // Łowiec. – 1883. – № 8. – S.120.

⁴⁹² Protokół narady wstępnej//Łowiec. – 1883. – № 8. – S.120-125.

⁴⁹³ Międzynarodowy kongres myśliwski w Paryżu //Łowiec Polski. – 1907. – № 9. – S.118.

⁴⁹⁴ Krogulski S. Międzynarodowy kongres myśliwski w Wiedniu //Łowiec . – 1910. – № 20. – S.233-235.

Dokumentation pour la Chasse»). Серед іншого розглядали питання підвищення рівня торгівлі дичиною, ведення статистики торгівлі дичиною, особливо її експорту.⁴⁹⁵

Питання реалізації дичини піднімали на Першій міжнародній мисливській виставці 1910 року у Відні. За результатами її роботи вийшла книга (320 сторінок), в якій розглядали серед іншого питання врегулювання торгівлі дичиною.⁴⁹⁶

Також виставки організовували з метою популяризації досягнень у розведенні свійських тварин та при реалізації дичини. Зокрема, у Львові 19-21 жовтня 1886 року відбулась Торгова виставка⁴⁹⁷. (Додаток № 165) У 1907 році організаційний комітет у Відні оголосив про організацію ветеринарної виставки у Відні. У розділі «Контроль за харчовими продуктами» планували організувати окрему секцію «Дичина, пернаті, риба»⁴⁹⁸.

На третій сесії Міжнародної мисливської ради, що відбулась з 19 по 22 квітня 1934 року у Варшаві, була прийнята резолюція про створення у країнах Європи належних умов для імпорту/експорту дичини. Для координації дій Рада створила орган, що сприяв би виконанню цієї задачі.⁴⁹⁹

Питання торгівлі дичиною у 1907 році піднімали на зборах власників мисливських господарств. Вони вказували, що із здорожчанням продуктів харчування продукція мисливства не стає дорожчою, хоча й ціна оренди права полювання постійно зростає. Негативно на торгівлю дичиною впливають спекулянти, які у них дешево купують дичину і набагато дорожче реалізують її надалі покупцям. На зборах було ухвалено рішення, щоб зайців закуповували не головами, а на вагу. Також було подано звернення до мисливців Німеччини

⁴⁹⁵ Łoboś S. Potrzeby naszego myśliwstwa//Łowiec – 1910. – № 20. – S. 240-242.

⁴⁹⁶ Z literatury łowieckiej//Łowiec Polski. – 1911. – № 4. – S.58.

⁴⁹⁷ Targowa wystawa bydła we Lwowie.// Przegląd Weterynarski . – 1886. – № 10. – S. 215-216.

⁴⁹⁸ Wystawa weterynaryjna. // Przegląd Weterynarski . – 1906. – № 8-9. – S. 345-346.

⁴⁹⁹ Międzynarodowa Rada łowiecka //Łowiec. – 1934. – № 15-16. – S. 125.

та Австрії, щоб ті організовували магазини з продажу дичини, і щоб змусити таким чином торгівців закупувати дичину по більш високій ціні⁵⁰⁰.

Наукове забезпечення торгівлі дичиною у Другій Речі Посполитій було покладено на «Перший польський мисливський інститут», організований 28 квітня 1928 року у місті Станіславів.⁵⁰¹ Відповідно до статуту інститут надавав посередницькі послуги при обміні, продажу і закупці мисливської звірини, організовував експорт мисливських тварин.⁵⁰²

9. Вплив єврейської культури на торгівлю дичиною

Будь-яка галузь виробництва спирається на цивілізаційний прогрес, географічні, кліматичні та інші особливості ведення господарства. Одним із чинників, які в тій чи іншій мірі впливають на розвиток певної галузі, є особливості національної культури.

Мисливство більше ніж будь-яка інша галузь індустрії розваг чи економіки через колективність полювань та проведення часу на природі увібрало в себе культуру різних національностей. Кожна нація має свою унікальність, що полягає у різних пластах культури, що виражаються через віросповідання, ментальність, спосіб виробництва матеріальних цінностей тощо. Певні ментальні особливості, що проявляються в основному у способі торгівлі, приготування їжі, ведення господарства, притаманні й єврейській національності.

Хоча й євреї практично ніколи не займались полюванням і не їли дичину⁵⁰³, так як спосіб її добування не відповідав єврейським законам, але тим не менш зосередили у своїх руках торгівлю дичиною.⁵⁰⁴ Більше того, вони ніколи не займались практичним розведенням дичини і ніколи не орендували

⁵⁰⁰ *Zdrowienie dzierzyny / Łowiec Polski*. – 1907. – № 2. – S.28.

⁵⁰¹ О.Р. Проців *З історії діяльності Станіславівського мисливського інституту*// Науковий вісник НЛТУ: збірник науково-технічних праць. Вип. 20.14. – Львів, 2010. – С.352-357.

⁵⁰² *Powstanie pierwszego polskiego instytutu łowieckiego*//*Łowiec*. – 1928. – № 8. – S. 118.

⁵⁰³ Kratter F. *W sprawie reformy ustawy łowieckiej* / F. Kratter //*Łowiec*. – 1888. – № 1. – S.8-10.

⁵⁰⁴ *Drobiazgi myśliskie* //*Łowiec Polski*. – 1913. – № 3. – S.46.

мисливські ревіри,⁵⁰⁵ але створили у Галичині власну монополію на торгівлю дичиною, диктуючи тим самим ціну на закупівлю та продаж продукції. Гуцули, які не мали можливості продати дичину, обмінювали її у євреїв на тютюн та горілку.⁵⁰⁶ Монополізація торгівлі рибою та дичиною у деяких випадках носила кримінальний характер. Дійшло навіть до того, що коли один власник магазину купив оптом 200 голів зайців у мисливців після офіційного полювання, до нього підійшли євреї та примусово заставили його перепродати їм зайців, погрожуючи, щоб він більше до торгівлі дичиною не ліз.⁵⁰⁷

З приходом у гори цивілізації у вигляді залізниці та промислової вирубки лісу, а разом з тим і приїздом у гори більшої кількості євреїв пожвавились торгівля дичиною, бо її можна було швидше вивезти і доставити до міста, де вона дорожче коштувала. Так, якщо до будівництва залізниці у Карпатах форель вагою у пів-фунта можна було купити лише за 0,03-0,05 золотого, то її ціна в подальшому зросла у 10 разів. Крім того, для потреб багатьох шинків гуцули на замовлення виловлювали рибу у річці Прут. Більшу рибу продавали єврею-корчмарю, а меншу забирали собі – варили юшку. Цікавими з цього огляду є спогади З. Фішера, одного із керівників Краківського рибальського товариства, який подорожував Гуцульщиною. Він згадує, що у селі Вовчівцях (Снятинський повіт) купив два щупаки лише за 0,5 золотого, і рибалки були дуже раді й сказали, що єврей заплатив би набагато менше. Якщо фунт щупака на ринку у Кракові коштував 1 золотий, то у Коломиї – у десять разів дешевше.⁵⁰⁸

Крім залізниці для пожвавлення торгівлі велику роль відіграла також промислова експлуатація Карпатських лісів. Разом з лісорубами у гори зайшли

⁵⁰⁵ Posiedzenie 1-28 // Stenograficzne sprawozdania z trzeciej sesyi piątego peryodu Sejmu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskie z roku 1885/6 - Lwów, 1886. – S. 738.

⁵⁰⁶ Słowo o huculach i polowaniu // Łowiec. – 1879. – № 6. – S. 81–83.

⁵⁰⁷ Drobiazgi myśliskie // Łowiec Polski. – 1912. – № 6. – S.94.

⁵⁰⁸ Stosunki rybacki nad Prutem i Czeremoszem przez Zygmunta Fischera // Okólnik. – 1893. – № 9. – S.39.

євреї, які одразу монополізували торгівлю рибою. Ціни на форель піднеслись у десять разів.⁵⁰⁹

На відміну від дичини євреї у Галичині споживали майже всю рибу⁵¹⁰, та раків⁵¹¹ виловлені у річках. Якщо християни велику кількість риби споживали лише у певні періоди року (пости), то євреї харчувались рибою цілий рік, що пояснюється єврейською релігією. Дослідники єврейського харчування відзначали, що навіть найбільший єврейський пророк Мойсей, який не знав медицини і не розумів, що м'ясо риби містить багато фосфору та мікроелементів, заповідав євреєм якнайбільше їсти риби. Тож «у наш час навіть найбідніший єврей на свято має хоча б дрібну рибу»⁵¹².

Відзначалось, що багаті християни по містах у період поза постом рибу не їдять. Серед населення Галичини найбільше риби споживають євреї, яких тут проживало 780 тис. осіб, з яких 180 тисяч – дітей. У них навіть найскромніше свято не обходились без риби. Але осетер, вугор та деякі інші види риби були заборонені до споживання.

Статистика засвідчила, що в середньому один єврей за тиждень споживав один кілограм риби, тобто, а за рік євреї Галичини споживали риби на 1248 тис. золотих.⁵¹³ Монополізація торгівлі дичиною становила важливу проблему, однак, поряд з нею стрімко росла інша – незаконна торгівля дичиною, що стимулювала браконьєрство. Зокрема, із побудовою залізниці робітники у вільний від роботи час займались браконьєрством, а добуту дичину продавали євреям-перекупникам.⁵¹⁴ Через нелегальну торгівлю ставала нерентабельною легальна торгівля дичиною, за яку потрібно було заплатити відповідні податки

⁵⁰⁹ Pawlik S. Handel zwierzyną, rybami i rakami w Galicyi //Łowiec – 1899. – №3. – S.30.

⁵¹⁰ Starkl J., Fiszer Z. Powszechna wystawa krajowa 1894 r. i siły produkcyjne kraju: Łowiectwo i rybactwo / Juliusz Starkl, Zygmunt Fiszer. – Lwów: Wydzał krajowy, 1896. – S.129.

⁵¹¹ Poradnik dla miłośników sportu wędkowego. Czyli Sztuka łowienia pstrąga, lipienia i łososa na wenke Józef Rozwadowski // Okólnik. – 1899. – № 37. – S. 30-34

⁵¹² O konieczności uregulowania naszego przemysłu rybackiego // Okólnik. – 1901. – № 50. – S.63.

⁵¹³ Badania rozsiadlenia ryb // Okólnik. – 1883. – № 3. – S. 69.

⁵¹⁴ Łowiectwo a koleje żelazne //Łowiec Polski. – 1911. – № 11. – S.165.

та оплатити місце для торгівлі на ринку.⁵¹⁵ Крім того, євреї не виконували вимоги закону, що зобов'язували при продажі дичини представити відповідний сертифікат про походження дичини.⁵¹⁶ Але Галицьке мисливське товариство боролось за те, щоб торгівля дичиною відбувалась відповідно до вимог законодавства. У статті «Закон та його виконання» піднімали питання про те, що магістрат м. Львова не виконує свої обов'язки відповідно до статті 36 Мисливського закону від 1897 року. Так, у Львові вільно продавали дичину, яку відстрілювали без відповідних сертифікатів про походження. Браконьєр, який не міг збути свою дичину, їхав до Львова як на землю обітовану, щоб дорожче продати дичину. Там на нього вже чекали євреї, і не питаючи про жодні сертифікати, без роздумів купували дичину у злодіїв, і самі ставали причасними до злодійства.^{517, 518}

Галицька мисливська преса напряду звинувачувала єврейських торгашів у пособництві браконьєрству, відзначаючи, що браконьєри боялись тримати заяче хутро, а одразу його відносили євреям-перекупникам⁵¹⁹ та обмінювали його на порох та нелегальну зброю.⁵²⁰ Аналогічно рибалки звинувачували євреїв у потуранні браконьєрству, вказуючи, що євреї-корчмарі обмінювали незаконно виловлену рибу на динаміт, сітки, отруту.⁵²¹

Про розмах нелегальної торгівлі отрутами для риби свідчить випадок, коли торгівцю з Бродів – Мойсею Бауману прийшла посилка з Лондона із

⁵¹⁵ Pawlik S. Handel zwierzyną, rybami i rakami w Galicyi//Łowiec. – 1899. – № 1. – S. 2-6.

⁵¹⁶ Dzerowicz W. Podręcznik prawny w sprawach lasowych, polowych, łowieckich i o rybołówstwie / Wiktor Dzerowicz. – Lwów: Gubrynowicz i Schmidt, 1898. – 159 S.

⁵¹⁷ Ustawa a jej wykonanie//Łowiec – 1899. – № 1. – S.6-7.

⁵¹⁸ Schult W sprawie wykonania ustawy łowieckiej//Łowiec – 1899. – №2. – S.18-19.

⁵¹⁹ Świętorzecki B. Podstawy łowiectwa oraz zarys teorii strzału śrutowego/ Bolesław Świętorzecki. – Wilno: Wydanie nakładem F.Zawadzkiego, n.a – S. 41-48.

⁵²⁰ Reuman M. Gospodarstwo łowieckie z historią starożytną łowiectwa polskiego. – Warszawa: Drukarnia Orgelbranda, 1845. S. 635.

⁵²¹ Starkl J., Fiszer Z. Powszechna wystawa krajowa 1894 r. i siły produkcyjne kraju: Łowiectwo i rybactwo / Juliusz Starkl, Zygmunt Fiszer. – Lwów: Wydział krajowy, 1896. – S.

750 кг отрути. Завдяки пильності галицьких митників її було виявлено, конфісковано і відправлено назад у Лондон.⁵²²

Примітивне ведення рибного господарства, яке практикувалось у Галичині, полягало не на виловлюванні риби сітями, а у спусканні цілого ставу. І за цю справу брались євреї, які платили 30 корон за один гектар водного дзеркала, при чому вони заробляли на цьому у 3-4 рази більше, коли продавали виловлену у ставку рибу.⁵²³ Слід відмітити, що мисливські та рибальські товариства намагались впливати на ситуацію з монополізацією євреями торгівлі рибою та дичиною, закликаючи до свідомості мисливців, щоб вони не продавали та не обмінювали мисливську продукцію у єврейських перекупщиків, а здавали її у християнські магазини.⁵²⁴ З цією метою у Кракові у 1896 році була організована «Спілка торгівлі рибою», яка торгувала рибою та раками на християнських засадах.⁵²⁵

Також кожна релігія показує шлях до Бога через віровизнання та дотримання приписів, які окреслюють діяльність людини та спонукають до певних дій. На adeptів авраамістичних релігій (юдаїзму, християнства, ісламу) покладено обов'язок обмеження у споживанні їжі. Якщо у християнстві та ісламі це – пости, то в юдаїзмі приписи визначають споживання кошерної їжі. Кошерний з єврейської (гебрейської) мови перекладається як «чистий і придатний до споживання». Антонімом було слово «трефний» (нечистий)⁵²⁶. Ритуальний забій тварин євреї практикували 6 тис. років тому. Аналогічний обряд практикується також мусульманами. Ці вчення базуються на тому, що життя живої істоти міститься у крові. Спершу жертву приносили людьми, а в подальшому людські жертви було замінено тваринами: точні вимоги щодо їх

⁵²² Starkl J., Fiszer Z. Powszechna wystawa krajowa 1894 r. i siły produkcyjne kraju: Łowiectwo i rybactwo / Juliusz Starkl, Zygmunt Fiszer. – Lwów: Wydział krajowy, 1896. – S. 85.

⁵²³ Wiedza i życie. Serya IV. – Tom VII. – Lwów-Warszawa: Wydawnictwo związku naukowo-literackiego we Lwowie, 1910. – S. 43-55.

⁵²⁴ Drobiazgi myśliskie // Łowiec Polski. – 1913. – № 1. – S.14.

⁵²⁵ Handlowa spółka rybacka w Krakowie // Okólnik. – 1897. – № 30. – S.31.

⁵²⁶ Wielka Encyklopedia powszechna ilustrowana. – Kraków – 1932. T. VIII. –S. 112.

виконання виписано у Талмуді. Також детально про ритуальний забій тварин описано у Шхиті, де зокрема визначається місце та спосіб забою, інструменти, якими можна забивати, види тварин. Зокрема, до «нечистих» зараховано свиней та коней⁵²⁷. У Талмуді не було окремої вимоги щодо ритуального забиття риби, але дозволялось споживати лише рибу, яка мала луску.⁵²⁸ Кошерним вважався навіть ембріон, вийнятий з мертвого плоду, але лише у випадку, коли визнано, що корова була кошерною⁵²⁹. Також приписами визначався час забою та особи, які мають право забивати⁵³⁰.

На думку ветеринарного лікаря Якоба Цітрона з Серета (Буковина), ритуальний спосіб забиття пернатих власне у Галичині є досить клопітким, а сама молитва перед забиттям є досить довгою. Молитву треба було промовляти перед забиттям кожної птиці. У випадку, коли різнику не вдалось дотриматись вимог кошерного забиття, цю птицю відкладали для звичайного споживання і відразу різали наступну. Більше того, окремо було виписано ритуал забиття курей, качок, гусей, індиків, голубів і, навіть, горобців. Визначалось, як повинні бути розміщені крила та ноги кожного виду тварини перед забиттям, обов'язки помічника різника⁵³¹.

Як правило, євреї з волів при забої забирали лише передню частину, яка важила тільки 12 пудів, а задню частину продавали католикам.⁵³² Християни Галичини противились цим обрядам. Так, при обговоренні у Галицькому сеймі питання організації 1882/83 навчального року у Львівській міській чоловічій бурсі для учнів депутати піднімали питання організації кошерної їдальні для

⁵²⁷ Stenograficzne sprawozdania z trzeciej sesji ósmego peryodu Sejmu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskie - Lwów, 1881. – S. 372.

⁵²⁸ Komentarze do sposobów uboju zwierząt rzeźnych. // Przegląd Weterynarski . – 1933. – № 4. – S. 168-172.

⁵²⁹ Z weterynaryi ludowej // Przegląd Weterynarski . – 1897. – № 4. – S. 113.

⁵³⁰ Stenograficzne sprawozdania z trzeciej sesji ósmego peryodu Sejmu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskie - Lwów, 1881. – S. 372.

⁵³¹ Citron Jakob Sposoby zauzynania drobiu na Bukowinie // Przegląd Weterynarski. – 1902. – № 11. – S. 460.

⁵³² Wiadomości z zakresu badania mięsa. // Przegląd Weterynarski . – 1935. – № 2. – S. 110-113.

євреїв. Опоненти заперечували, вказуючи на той факт, що багато євреїв не вважають за гріх споживання некошерних продуктів. Свою позицію вони аргументували тим, що у Біблії немає вимог щодо кошерної їжі, а це лише вимоги рабинів⁵³³.

Виробництво кошерного м'яса є також предметом дослідження гуманітарної сфери. Основний аспект полягав у негуманному способі забою тварин, які отримували кошерний статус⁵³⁴. Ця обставина розглядалася на засідання Львівської міської ради, яке відбулось 27 жовтня 1881 року. На порядку денному було питання діяльності львівських різників. Вказувалось, що в єврейських різницях застосовується негуманний спосіб забою тварин, так як для забиття тварин потрібно використовувати метод оглушення тварин, а лише пізніше перерізати горло⁵³⁵. Слід відмітити, що Віденським магістратом було прийнято рішення щодо заборони ритуального забиття худоби без попереднього оглушення. У рішенні вказувалось, що забій без оглушення є жорстокістю⁵³⁶.

Питання негуманного забою тварин для кошерних цілей піднімалось на зборах Галицького товариства охорони тварин⁵³⁷. Ветеринарний лікар Альфред Вінський відзначав, що ритуальний забій тварин з точки зору ветеринарної науки необхідно оцінювати з двох ракурсів – гуманітарного та гігієнічно - економічного. Ветеринарна наука та громадські організації вказували, що гуманні принципи забою базуються на тому, що тварину необхідно забивати таким методом, щоб вона у найкоротший час втратила свідомість і не відчувала

⁵³³ Stenograficzne sprawozdania z trzeciej sesji ósmego peryodu Sejmu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskie - Lwów, 1881. – S. 372.

⁵³⁴ Wiadomości bieżące. // Słowo Polskie – 1905. – № 574. – S. 3.

⁵³⁵ Z lwowskiej Rady miejskiej. // Gazeta Narodowa. – 1881. – № 247. – S.2.

⁵³⁶ Zakaz rytualnego rzeźnia bydła // Przegląd Weterynarski. – 1905. – № 7. – S. 289.

⁵³⁷ Walne zgromadzenie G. T. O. Z. // Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt. – 1914. – № 3-4. – S. 37.

болю, а з огляду на гігієнічно-економічні показники, щоб туша якомога більше була позбавлена від крові, так як кров сприяє гниттю м'яса.

Для гуманного забою тварин пропонувалось використовувати сучасний метод – за допомогою оглушення електричним струмом, тоді як єврейський метод перерізання ший є більш жорстоким. Також на думку Альфреда Вінського, не вкладається в голові жорстокий єврейський метод, який застосовується по відношенню до забиття телят: їх підвішували за задні ноги і відтинали голови, або зв'язували декілька тварин відразу і перерізати їм горло.⁵³⁸

Регулювання гуманного забою тварин проводилось й в інших країнах Європи. Так, у багатьох містах Німеччини було заборонено забиття тварин з використанням приписів Талмуда⁵³⁹.

Процес виготовлення кошерного м'яса у Галичині регулювався нормативно-правовою базою, відповідно до якої врегульовувались механізми забою тварин, видів тварин, оподаткування тощо. Першим законом, який врегульовував обіг кошерного м'яса у Галичині, був Патент від 7 травня 1789 року «Про ізраїльську громаду Галичини». Відповідно до статті 4 на рабина покладался обов'язок контролю за роботою кошерних працівників, які виготовляють кошерні страви⁵⁴⁰. (Додаток № 151)

Стаття 1 цього Патенту визначала, що ізраїльська релігійна громада мала цілковиту свободу без перешкоди виконувати релігійні обряди, якщо вони не суперечать іншим законам Галичини⁵⁴¹. У типовому статуті для єврейських гмін Галичини, затвердженому рескриптом Міністерства релігії від 6 липня 1894

⁵³⁸ Wiński Alfred Rytualny ubój bydła // Przegląd Weterynarski . – 1928. – № 10. – S. 446-465.

⁵³⁹ Odurzanie zwierząt rzeźnych prądem elektrycznym. // Przegląd Weterynarski . – 1933. – № 3. – S. 99.

⁵⁴⁰ Zbiór ustaw administracyjnych w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem obowiązujących do użytku organów c.k. władz rządowych i władz autonomicznych / zebrał, ułożył i wydał J.R. Kasperek. – Kraków: Drukarnia uniwersytetu Jagiellońskiego, 1868. – T. II. – S.97-98.

⁵⁴¹ Zbiór ustaw i rozporządzeń administracyjnych w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem: Podręcznik dla organów c.k. władz rządowych i władz autonomicznych / ułożył i wydał J.R. Kasperek.– [3-e wyd., poprawne i pomnożone]. – Lwów, 1885. – T. V. – S. 3588.

року L. 11550 ex 1891, статтею 32 визначались компетенції рабина, до яких серед іншого входило виготовлення кошерного м'яса, ритуальне купання та виробництво пасхальної муки⁵⁴². У Празі рада рабинів видала розпорядження, відповідно до якого різники, які не призначені забивати тварин на кошерне м'ясо, не можуть вважати його кошерним. Для цього було призначено двох різників, 38 різників оскаржили це рішення і назвали рабина шахраєм⁵⁴³.

Розпорядження Міністерства внутрішніх справ від 25 лютого 1876 року L. 2290 визначало, що займатись ритуальним способом виготовлення кошерної продукції (кошернікарство) не є вільним промислом, а потребує дозволу влади. У цьому розпорядженні містилось посилання на Закон про промисли від 20 грудня 1859 року, що цим промислом можуть займатись виключно особи, які отримали дозвіл від уповноваженого рабина⁵⁴⁴.

У Другій Речі Посполитій взаємовідносини в єврейській гміні врегульовувались розпорядженням Президента Другої Речі Посполитої від 14.10.1927 року. Відповідно до цього розпорядження єврейська гміна кваліфікувалась як публічно-правна інституція, а керувала нею релігійна рада. Серед багатьох обов'язків була й організація нагляду за виробництвом та торгівлею кошерним м'ясом⁵⁴⁵. Питання врегулювання торгівлі дичиною у місті Кракові знайшло своє відображення також у рішеннях Галицького намісництва. Зокрема, рішенням від 23 січня 1908 року L. 140/30, A/23 у період з 1 червня до 31 серпня продаж дичини було дозволено лише до 9 години ранку. Але у цьому розпорядженні було зроблено виняток для євреїв, які на бійнях виробляли

⁵⁴² Dziennik ustaw i rozporządzeń krajowych dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkim Księstwem Krakowskiem. – Lwów, 1894. – S. 356.

⁵⁴³ Rabinat pragski // Gazeta Narodowa. – 1880. – № 197. – S.3.

⁵⁴⁴ Zbiór ustaw i rozporządzeń administracyjnych w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkim Księstwem Krakowskiem: Podręcznik dla organów c.k. władz rządowych i władz autonomicznych / ułożył i wydał J.R. Kasparek. – [3-e wyd., poprawne i pomnożone]. – Lwów, 1885. – T. V. – S. 3627.

⁵⁴⁵ Wielka Encyklopedia powszechna ilustrowana. – Kraków – 1932. T. XVIII. –S. 329.

кошерне м'ясо. Але також визначалось, що тоді євреї повинні у суботу повністю – 24 години відпочивати⁵⁴⁶.

Питання виробництва та реалізації кошерного м'яса у Галичині врегульовувалось і під час входження її до Другої Речі Посполитої. Так, порядок ритуального забою здійснювався відповідно до Розпорядження Міністерства віровизнань від 09.09. 1931 року № 89 ^{547,548}. Влада здійснювала контроль за виконанням тогочасного законодавства: за невиконання вимог законодавства, яке забороняло вдома забивати пернатих, львівського кошерного різника покарано семиденним арештом⁵⁴⁹.

Як свідчать історичні джерела, торгівля кошерним м'ясом у Львові у 1884 році було перенесено на площу Святого Теодора⁵⁵⁰. У 1905 році за рішенням Львівського магістрату біля костелу святої Анни був організований ринок, на якому щодня можна було купити кошерне м'ясо від провінційних продавців⁵⁵¹. У цьому ж році кошерним м'ясом у Львові торгували по вул. Замковій⁵⁵². Тоді ж на засіданні Львівського магістрату було ухвалене рішення про відкриття торгівельної ятки біля костелу святої Анни при вулиці Янівській під парканом з лівої сторони. Вказувалось, що тут було зручно торгувати, так як всі 30 торгових місць мали дашки від дощу⁵⁵³. Щодня на площі Стрілецькій добре продавалось дешеве м'ясо. Щоденний торг складав 500 кг.⁵⁵⁴ Всього у 1905 році

⁵⁴⁶ Dziennik ustaw i rozporządzeń krajowych dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkim Księstwem Krakowskiem. – Lwów, 1908. – S.25-26.

⁵⁴⁷ Wiadomości z zakresu badania mięsa. // Przegląd Weterynarski . – 1935. – № 2. – S. 110-113.

⁵⁴⁸ Badanie bitego drobiu w świetle obecnego ustawodawstwa weterynaryjnego. // Przegląd Weterynarski . – 1937. – № 4. – S. 232-233.

⁵⁴⁹ Kronika telegraficzna. // Gazeta lwowska. – 1924. – № 73.– S.4.

⁵⁵⁰ Targowica rybia. // Kurjer Lwowski – 1884. – № 341. – S. 2.

⁵⁵¹ Trzecie targowisko z mięsem prowincjonalnem. // Gazeta lwowska. – 1905. – № 244.– S. 3.

⁵⁵² Kronika // Słowo Polskie – 1905. – № 493. – S. 6.

⁵⁵³ Tanie mięso. // Słowo Polskie – 1905. – № 497. – S. 6.

⁵⁵⁴ Kronika // Kurjer Lwowski – 1905. – № 255. – S. 3.

було три місця, де у Львові можна було купити кошерне м'ясо⁵⁵⁵. У 1909 році кошерне м'ясо у Львові можна було вже купувати в семи ятках. Лише за вересень м'ясом тут отоварилося 33460 львів'ян, усі купили 28529 кг м'яса. Найбільшим попитом користувалась яловичина. У ятці по вулиці Краківській отоварилося 6839 осіб, на площі Ринок – 6508, на Галицькій площі – 5842, по вул. Пельчинській – 4342, по вул. Шептицьких – 3607, по вул. Солодовій – 3562. Окремо кошерне м'ясо продавалось по вул. Ваговій, де його купили 2760 осіб⁵⁵⁶. Також кошерне м'ясо у Львові можна було придбати не лише на риках, але й у магазині по вул. Цибульній.

Одним з негативних чинників, які впливали на підвищення цін на кошерне м'ясо, була змова продавців щодо блокування ринкових механізмів встановлення цін. Так, «Газета народова» (1881 р.) повідомляла, що в Коломії брати Йозеф і Герш Фінкельштейни монополізували як продаж м'яса, так і забій худоби. З роздратуванням вказувалось, що гірші частини м'яса продавали за високими цінами у Коломії, а краще – відправляли до Відня. У Коломії в цей період звичайне м'ясо коштувало 20 центів золотого, а кошерне – дорожче і коштувало 24 центи⁵⁵⁷. Аналогічна ситуація відмічалась у Варшаві, де синдикат єврейських торговців м'яса (452 особи) монополізував торгівлю⁵⁵⁸.

Слід відмітити, що органи місцевого самоврядування вживали заходи з контролю за ціною кошерного м'яса. З цією метою при Львівському магістраті діяла комісія, яка складалась з двох представників Львівського магістрату, а саме: керівників торгового та промислового департаменту, директора міської різниці, делегата міської торгової комісії, делегата різницього цеху. Окремо для встановлення ціни на кошерне м'ясо запрошували делегата від єврейської

⁵⁵⁵ Kronika // Kurjer Lwowski – 1905. – № 297. – S. 4.

⁵⁵⁶ Jatki miejskie we wrześniu. // Gazeta lwowska. – 1909. – № 264. – S.3.

⁵⁵⁷ Kronika miejscowa i zamiejscowa // Gazeta Narodowa. – 1881. – № 41. – S.2.

⁵⁵⁸ Przeciwno drożyznie mięsa w Warszawie. // Przegląd Weterynarski . – 1905. – № 8-9. – S. 350.

громади⁵⁵⁹. Також у правилах для львівських м'ясників визначалось, що при реалізації м'яса повинні бути встановлені цінники, на яких вказано частину тварин (16 частин) та якість м'яса (вищої чи нижчої вгодованості)⁵⁶⁰. Також у Варшаві магістрат видав розпорядження про організацію кошерних м'ясників з метою контролю держави за ціноутворенням⁵⁶¹. Крім свійського м'яса великим попитом користувалось також продукція дичини. Зокрема, великий попит серед євреїв був на фазанів⁵⁶².

З початком суспільних конфліктів, воєн загострюється питання забезпечення населення продуктами харчування. У вирішенні цього питання зростає регулююча роль органів державної влади⁵⁶³. Галицьке намісництво регламентувало обіг харчової продукції під час воєнних дій через те, що у період соціальних конфліктів необхідно вживати додаткових дій зі сторони органів влади з метою справедливого їх розподілу між споживачами^{564,565}.

Відповідно до розпорядження Львівського магістрату від 8 жовтня 1914 року⁵⁶⁶ максимальна вартість м'ясної продукції визначалась двома валютами – австрійською кроною та російським рублем.

1 кг	Крони	Рублі
Сало звичайне	3	0,9
Копчене сало	3,2	0,96
Смалець	3,6	1,08

⁵⁵⁹ Regulamin dla rzeźników lwowskich. // Gazeta lwowska. – 1907. – № 267. – S.3.

⁵⁶⁰ Regulamin dla rzeźników lwowskich. // Przegląd Weterynarski . – 1907. – № 12. – S. 436-437.

⁵⁶¹ Gielda mięsna w Warszawie. // Przegląd Weterynarski . – 1905. – № 11. – S. 422.

⁵⁶² Skrzynka do listów. // Łowiec Wielkopolski. – 1911. – № 10. – S.176.

⁵⁶³ Проців О.Р. Державне управління торгівлею продукцією мисливства під час Першої світової війни // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України : зб. наук. пр. — № 6. — 2017. — С. 167-172.

⁵⁶⁴ Uregulowanie obrotu niektórymi gatunkami dziczyzny. // Gazeta lwowska. – 1917. – № 99. – 1 maja. – S. 4.

⁵⁶⁵ Zmiana dotychczasowej organicyi i zalresu działania kraj. Urzedu gospodarczego i Sekcyi III. c. k. Namiestnictwa. 26.04.1917 // Gazeta lwowska. – 1917. – № 96. – 27 kwietnia . – S. 1.

⁵⁶⁶ Taryfa maksymalna obowiązująca od dnia 8 października 1914. // Gazeta poranna. – 1914. – № 2093. – S. 3.

Телятина (передня частина)	2,4	0,72
Свинина	2,3	0,69
Свинна (полядниця)	2,80	0,84
Кошерне м'ясо	2,6	0,78
Баранина	2	0,6

Аналогічне розпорядження було прийнято менш як через два місяці – 1 грудня. Відповідно до нього максимальна ціна на кошерне м'ясо знижувалась на 30 геллерів та 9 копійок і повинна була становити не більше за 2,30 крони або 69 копійок⁵⁶⁷.

У 1915 році з 28 січня за новим стилем, або з 10 лютого – за старим, діяли такі максимальні тарифи з реалізації м'яса: 1 кг телятини (передня частина) – 54 копійки, задня частина – 72 коп., свинини – 50 коп., баранини – 54 коп. Не більш за 72 коп. дозволяли реалізовувати кошерне м'ясо⁵⁶⁸. З 19 травня (1 червня) 1915 р. 1 кг сала коштував 90 коп., смальцю – 1 рубель 5 коп., полядниці 70 коп., передньої частини телятини – 54 коп., свинини – 56 коп., кошерного м'яса – 68 копійок, баранини – 54 копійки⁵⁶⁹. (Додаток № 152)

З 1 липня 1915 року відповідно до розпорядження магістрату Львова від 25 червня 1915 року⁵⁷⁰ сало коштувало за кг 2,8 крон, копчене сало – 3,2, смалець – 3,6, масло столове – 4, масло десертне – 6, задня частина яловичини – 2,1, передня частина – 2, передня частина теляти – 2, задня частина теляти – 2,6, свинина – 2, свиняча полядниця – 2,5, кошерне м'ясо – 2,8, баранина – 1,8, копчена шинка – 2,8. Вказувалось, що це була максимальна ціна, за якою можна

⁵⁶⁷ Taryfa maksymalna. Ważna od dnia I Grudnia.1914. // Gazeta poranna. – 1914. – № 2155. – S. 4.

⁵⁶⁸ Taryfa maksymalna. Ważna od dnia 28 stycznia (10 Lutego) 1915. // Gazeta poranna. – 1915. – № 2212. – S.5.

⁵⁶⁹ Taryfa maksymalna cen na produkty w mieście Lwowie od 19 maja (1. czerwca) 1915 r. // Gazeta poranna. – 1915. – № 2319. – S.4.

⁵⁷⁰ Taryfa maksymalna cen na produkty w mieście Lwowie od 1 lipca 1915 r. // Gazeta poranna. – 1915. – № 2353. – S.4.

продавати м'ясні товари у Львові. Гуртові ціни повинні були бути на 5 % нижчими⁵⁷¹. (Додаток № 153)

У 1916 році максимальні тарифи встановлювались відповідно до рішення урядового комісара і діяли від 8 квітня 1916 року до 18 листопада 1916 року. Тож вартість одного кілограма кошерного м'яса не повинна була перевищувати 7,4 крони, тоді як 1 кг передньої частини теляти коштував 4,5 крони, задньої частини – 5, ковбаси і шинки – по 8 крон, кілограм передньої частини барана – 4,5, а задньої частини – 5 крон⁵⁷². У 1918 році відповідно до розпорядження Львівського магістрату максимальна вартість кошерного м'яса не повинно була перевищувати 1,18 крон, волового – 1,14 крон, свинини – 1,24⁵⁷³

Державне управління при Другій Речі Посполитій визначало, що регулюванням ціни на м'ясо займалась корпорація різників. Так, у 1922 році було визначено, що у Львові волове м'ясо першого сорту не повинно було перевищувати 1200 марок, другого сорту – 1000 марок, кошерне – 1500, баранини – 900, свинина – 1600, сало – 4500, смалець – 5500 марок за 1 кг.⁵⁷⁴ У Кракові магістрат 29 липня 1930 року встановив такі ціни на м'ясо: кошерне 1-го сорту 2,7 злотого, 2-го сорту – 2,5, 3 – 2,3⁵⁷⁵. У 1923 році у Львові не можна було дорожче продавати 1 кг волового м'яса ніж за 2600 марок, кошерного – за 3500, телятини (передня частина) – 2100, задня частина – 2200⁵⁷⁶. У Варшаві в 1923 р. 1 кг волового м'яса вищої категорії коштував 2600 марок, другої категорії – 2500, кошерного м'яса – 3500, телятини (передня частина) 2100, задня частина – 2200, баранини 2000 марок⁵⁷⁷. У львівських часописах

⁵⁷¹ Taryfa maksymalna cen na produkty w mieście Lwowie od 1. lipca 1915 r. // Kurjer Lwowski – 1915. – № 184. – S. 8.

⁵⁷² Taryfa maksymalna. // Gazeta lwowska. – 1916. – № 258. – S.7.

⁵⁷³ Taryfa maksymalna. // Gazeta lwowska. – 1918. – № 267. – S.4.

⁵⁷⁴ Ceny mięsa, tłuszczu i wędlin // Gazeta lwowska. – 1922. – № 272. – S.4.

⁵⁷⁵ Nowe ceny mięsa wołowego. // Ilustrowany Kurjer codzienny . – 1930. – № 202. – S. 7.

⁵⁷⁶ Drożyzna we lwowie // Kurjer Lwowski – 1923. – № 10. – S. 4.

⁵⁷⁷ Warszawa ruszyła na lichwiarstwo. // Kurjer Lwowski – 1923. – № 4. – S. 8.

відзначали високу ціну на кошерне м'ясо. Так, у 1913 році 1 кг «нечистої» телятини коштував 1,7 крони, а кошерної – 1,8 крони⁵⁷⁸, у січні 1921 року свинина коштувала 200 марок, телятина – 150 марок, а кошерне м'ясо – 180⁵⁷⁹.. Аналогічно, як у Львові, так і у Кракові й Варшаві кошерне м'ясо було дорожчим ніж звичайне на відповідний відсоток^{580, 581}.

Головною складовою в організації виробництва кошерного м'яса були бійні (різниці). Відомо, що у Кракові за межами міста перша кошерна бійня відкрилась у 1559 році, а відповідно до королівського привілею в 1669 році відкрилась і в межах міста⁵⁸². Крім забійних пунктів у Кракові, в 1894 році нараховувалось 150 пекарень, з яких – 35 християнських та 115 єврейських (кошерних). У них загалом працювали 1000 працівників⁵⁸³. У 1893 році у Варшаві працювало 350 кошерних різників⁵⁸⁴. На початку ХХ ст. у Львові виготовленням кошерного м'яса в основному займались на головній бійні. Підприємство було поділено на дві частини: для забиття пернатих та копитних. Кошерних тварин забивали в окремому будинку. Контролював процес забою касир. До його обов'язків належно не лише дотримання вимог Талмуда, але й також контроль за тим, щоб не крали та не підмінювали м'ясо. Централізовано по трубах подавалась пара, щоб легше було дерти пір'я⁵⁸⁵. На підприємстві був холодильник, в якому навіть у найспектоніші дні температура не перевищувала + 4 градуси.⁵⁸⁶

⁵⁷⁸ Rada miasta Lwowa. // Gazeta lwowska. – 1913. – № 240.– S.5.

⁵⁷⁹ Z targu lwowskiego. // Gazeta poranna. – 1921. – № 5630. – S.6.

⁵⁸⁰ Drożyzna szaleje. // Kurjer Lwowski – 1923. – № 178. – S. 5.

⁵⁸¹ Lichwa drożyznlana // Naprzód. – 1911. – № 8.– S. 2.

⁵⁸² Aleksander Perenc szkic historycznego rozwoju ogłędzin mięsa w Polsce. // Przegląd Weterynarski. – 1927. – № 4. – S. 254-255.

⁵⁸³ Z warsztatów i fabryk. // Naprzód. – 1894. – № 1.– S. 3.

⁵⁸⁴ Rzeźnicy jatkowi w Warszawie. // Przegląd Weterynarski . – 1907. – № 12. – S. 437.

⁵⁸⁵ Przechadzka po nowej rzeźni miejskiej. // Dzennik polski. – 1900. – № 274.– S. 2.

⁵⁸⁶ Przechadzka po nowej rzeźni miejskiej. // Dzennik polski. – 1900. – № 284.– S. 2.

Час від часу на бійні виникали конфлікти між робітниками та адміністрацією. Великий конфлікт виник на Львівській бійні у 1905 році. Робітники висунули такі вимоги: проводити виплату заробітної плати щотижня (християнам – кожної неділі о 8 годині ранку, а євреям – в п'ятницю після обіду о 16.00); робочий день мав тривати з 6 ранку до 6 вечора з однією годиною на обід; підвищити заробітну платню на 20 %; покращити харчування в їдальні, житло для холостяків мали прибирати і давати чисту постіль, а жонаті повинні отримувати додатково 20 крон для оренди житла; в неділю працювати слід було лише до 10 години ранку; попереджати про звільнення за три місяці; за понаднормову роботу оплачувати подвійно; оплатити зарплату за період страйку; людяне ставлення до підмайстрів.⁵⁸⁷

Через те, що кошерне м'ясо було дорожчим ніж звичайне єврейські робітники вимагали у роботодавців збільшення заробітної плати⁵⁸⁸. Тогочасні дослідники відзначали, що єврейські торговці на чверть від оптової підвищували ціни на кошерне.⁵⁸⁹ Аналогічні страйки проходи також у Перемишлі.⁵⁹⁰

В процесі виробництва кошерного м'яса виникала й велика кількість зловживань, пов'язаних з фальсифікацією продукції. У 1884 році у Львові єврейська влада виявила єврейку Гетлю Гросман, яка декілька років продавала своїм співвизнавцям некошерну яловичину, видаючи її за кошерну. «Львівський кур'єр» вказував, що цей бізнес в неї йшов добре, так як з нього вона утримувала дітей та чоловіка, який ніде не працював, а лише вивчав Талмуд.

Суд рабинів зобов'язав знищити всі кухонні та столові знаряддя, які використовувались для торгівлі м'ясом; всім євреям забороняли мати з цією

⁵⁸⁷ Żądania robotników rzeźnickich. // Słowo Polskie – 1905. – № 402. – S. 8.

⁵⁸⁸ Z dzielnic zakordonowych // Kurjer Lwowski – 1903. – № 231. – S. 5.

⁵⁸⁹ Rzeźnicy jatkowi w Warszawie. // Przegląd Weterynarski . – 1907. – № 12. – S. 437.

⁵⁹⁰ Kronika miejscowa. // Słowo Polskie – 1899. – № 8. – S. 4.

сім'єю будь-які стосунки, а кожен чоловік мав щоп'ятниці на протязі чотирьох місяців споживати певні ліки. З метою уникнення покарання чоловік Гетлі Гросман подав до суду заяву на розлучення⁵⁹¹.

Львівський рабин Шмелькес заборонив євреям купувати кошерне м'ясо, вказуючи, що іноді реалізують фальсифіковані продукти. Продавці, у свою чергу, звинуватили рабина, що це він боїться конкуренції інших продавців, які не платять йому данину⁵⁹². Практично аналогічний конфлікт виник у Перемишлі, де місцеві рабини зобов'язують, щоб у християнських пекарнях при виготовленні кошерних хлібо-булочних виробів наглядали спеціально уповноважені особи. Відмічалось, що декілька пекарень відмовились виконувати цю вимогу, то на них у синагозі посипались прокляття і євреї перестали купувати у них продукцію. У свою чергу пекарі звинувачували рабина, що він за хабар не звертає уваги на виставлені вимоги щодо єврейських представників у пекарнях⁵⁹³.

Фальсифіковували не лише кошерне м'ясо, але й інші продукти. Так, Абрахам Зельц був покараний на 4 місяці ув'язнення через фальшування кошерного вина, яке продавав співвірянам. В його домі було знайдено гліцерин, цукор, кристалічна сода, спирт, порічковий та вишневий сік, ялівець⁵⁹⁴.

Виготовлення кошерного м'яса мало й ветеринарні аспекти. Так, тогочасні ветеринарні лікарі вказували, що лише вони мають компетенції щодо визначення санітарної якості м'яса, а ритуальний огляд тварини, які здійснюють рабини після їхнього забиття, має стосунок лише до визначення, чи тварина була забита відповідно до вимог Талмуду⁵⁹⁵. Вказувалось, що євреї

⁵⁹¹ Wielki kłopot // Kurjer Lwowski – 1884. – № 194. – S.3.

⁵⁹² Sprzedaż taliszego miesa // Gazeta Narodowa. – 1905. – № 169. – S. 2.

⁵⁹³ Kronika // Gazeta Narodowa. – 1893. – № 252. – S.2.

⁵⁹⁴ Kronika miejscowa i zamiejscowa // Gazeta Narodowa. – 1881. – № 44. – S.2.

⁵⁹⁵ Stenograficzne sprawozdania z trzeciej sesyi ósmego peryodu Sejmu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskie - Lwów, 1881. – S. 372.

маніпулюють християнами про нібито високу якість кошерного м'яса. Для цього євреї використовували офіційні статистичні дані забою тварин у Гановері, вказуючи, що рабини вибраковували 11 % від забитих тварин, тоді як ветеринарні лікарі менше 0,1%.⁵⁹⁶ Це питання також піднімали на засіданні Малопольського товариства ветеринарних лікарів 26 листопада 1927 року, на якому доктор Травінський вказував, що ритуальний огляд тварин після забиття не має ніякого ветеринарно-санітарного значення⁵⁹⁷. Такої ж думки притримувався ветеринарний лікар Альфред Вінський⁵⁹⁸.

У галицьких періодичних часописах публікувались оголошення про реалізацію кошерного м'яса, в яких повідомляли, що якість м'яса засвідчує не лише релігійна еліта, але й також ветеринарний лікар. (Додаток № 154)

З метою контролю за роботою кошерних різників на ветеринарних лікарів відповідно до вимог законодавства покладался обов'язок вести облік продукції з ритуального забою тварин⁵⁹⁹.

Крім ветеринарного контролю за м'ясною продукцією, органи публічної влади контролювали й ветеринарні аспекти діяльності забійних дільниць (різниць). Так, на засіданні Львівського магістрату, яке відбулось 27 жовтня 1881 року, розглядали незадовільну роботу єврейської бійні. Вказувалось, що це питання знаходиться на контролі з 1877 року і позитивних зрушень немає.⁶⁰⁰

Аналогічна ситуація була у Львові по вул. Божничій: вже двічі відповідно до рішення Львівської ради закривали бійню, але це результату не дало, і вона знову працювала, хоча її стіни і підлога були вкриті багатьма шарами запеклої крові. Ця різниця була джерелом інфекцій для половини міста, а сморід від неї

⁵⁹⁶ Wiński Alfred Rytualny ubój bydła // Przegląd Weterynarski . – 1928. – № 10. – S. 446-465.

⁵⁹⁷ Posiedzenie naukowe Mał. Tow. lekarzy weterynaryjnych // Przegląd Weterynarski. – 1927. – № 11. – S. 461.

⁵⁹⁸ Wiński Alfred Rytualny ubój bydła // Przegląd Weterynarski . – 1928. – № 10. – S. 446-465.

⁵⁹⁹ Praktyka lekarzy weterynaryjnych w rzeźniach. // Przegląd Weterynarski . – 1937. – № 6. – S. 352.

⁶⁰⁰ Rada miasta Lwowa. // Gazeta lwowska. – 1881. – № 249. – S. 3.

відчувався на велику відстань⁶⁰¹. За приписом міського ветеринарного лікаря Львова Кришталовича через антисанітарний стан у четвер, 22 вересня 1905 року, було припинено роботу кошерної різниці Беглейтера по вул. Ваговій, 7.⁶⁰² Під час закриття було конфісковано 150 кг кошерного м'яса⁶⁰³.

Також у тогочасній пресі відмічалось, що в 1908 році у Львові було дві кошерні птахорізки: на вул. Старозамковій № 6 та Бляхарській № 27, і їх необхідно було закрити, так як там був найбільший сморід. Особливу увагу звертали на той забійний пункт, який знаходився у християнській частині міста між будинком Галицького намісництва та Львівським магістратом⁶⁰⁴.

Слід відмітити, що органи державної влади вживали заходи щодо осіб, які порушували вимоги гранично допустимої ціни. «Газета Львівська» (1923 р.) повідомляла, що за таке порушення суд покарав Станислава Кметовича і Міхала Брауна (єврейських різників) штрафом у 30000 марок⁶⁰⁵. За аналогічне порушення Львівський магістрат виніс рішення від 10 січня 1918 року № 149.800/17, в якому власницю магазину Руфку Старк визнано винною у продажі кошерного м'яса за вищою ціною і оштрафовано на 50 крон та 7 днів арешту⁶⁰⁶.

Кошерне м'ясо обкладалось споживчим податком, кошти від якого йшли на релігійні потреби єврейської громади. 13 січня 1878 року вийшло розпорядження фінансової дирекції Галичини L. 21589, яке визначало величину податку. Відповідно до розпорядження Міністерства внутрішніх справ та за погодженням з Міністерством фінансів від 10 січня 1881 року L. 13170 визначати величину податку мали можливість місцеві органи влади і спрямовувати 50% споживчого податку від кошерного м'яса на місцеві

⁶⁰¹ Kronika miejscowa i zamiejscowa. // Gazeta Narodowa. – 1883. – № 189. – S.2.

⁶⁰² Zamknięcie masarni. // Gazeta lwowska. – 1905. – № 216. – S. 3.

⁶⁰³ Kronika // Kurjer Lwowski – 1905. – № 263. – S. 3.

⁶⁰⁴ Stosunki zdrowotne w mieście Lwowie Dr. Wiktor Legieński. w roku 1905 i 1906 Lwów 1907. // Przegląd Weterynarski. – 1908. – № 7. – S. 254-255.

⁶⁰⁵ Ogłoszenie // Gazeta lwowska. – 1923. – № 35. – S.7.

⁶⁰⁶ Rozmaite obwieszczenia. // Gazeta lwowska. – 1919. – № 24. – S.6.

потреби⁶⁰⁷. Відповідно до Декрету від 18 березня 1819 року L. 8006 було організовано Східногалицький фонд, який наповнювався кошерним податком⁶⁰⁸.

Адмініструванням кошерного податку займалась спеціально організована дирекція, яка знаходилась у Львові. Дирекція поширювала свою діяльність на всю Галичину⁶⁰⁹. У 1897 році роботу дирекції очолив Франк Кратер⁶¹⁰.

Тогочасна статистика відзначала, що дохід міста Бережани від податку за реалізацію кошерного м'яса щорічно становив 4000 золотих⁶¹¹. На 40 % з цього податку у Кракові утримувалась лікарня, в якій лікували 80 хворих⁶¹². У 1819 році дохід від сплати кошерного податку становив 40797 золотих.⁶¹³ Передача компетенції визначати рівень оподаткування на місцевий рівень мала й багато негативних аспектів, які проявлялись у незадоволенні серед єврейських громад. Зокрема в 1899 році через підняття місцевим рабином кошерного податку від 1,7 золотого до 2,5 золотого за забиття однієї тварини застрайкували єврейські різники. Страйк тривав більше тижня⁶¹⁴. Тогочасні дослідники відзначали, що у піднятті кошерного податку напряду зацікавлені рабини, так як з цього податку кошти йшли йому на заробітну плату, а про негативний вплив, що призводить

⁶⁰⁷ Zbiór ustaw i rozporządzeń administracyjnych w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkim Księstwem Krakowskiem: Podręcznik dla organów c.k. władz rządowych i władz autonomicznych / ułożył i wydał J.R. Kasperek. – [3-e wyd., poprawne i pomnożone]. – Lwów, 1885. – T. V. – S. 3602-3605.

⁶⁰⁸ Alegaty do sprawozdań stenograficznych piątej sesji siódmego periodu Sejmu Krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkim Księstwem Krakowskiem z roku 1872. – Lwów, 1872, – S.3-6.

⁶⁰⁹ Geografia. – Lwów – Nakładem Wojciecha Manieckiego. – 1858. – S. 67.

⁶¹⁰ Бібліографія // Записки Наукового товариства ім. Т. Шевченка. – 1897. – Т. XVII. – С. 33.

⁶¹¹ Opodatkowanie miast galicyjskich przez kahały. // Gazeta Narodowa. – 1883. – № 166. – S.2.

⁶¹² Szpital izraelicki na Kazimierzu. // Czech J. Kalendarz Krakowski na rok 1903 / Józef Czech. – Kraków: Jan Fischer i Spółka, 1903. – S. 60.

⁶¹³ Alegaty do sprawozdań stenograficznych piątej sesji siódmego periodu Sejmu Krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkim Księstwem Krakowskiem z roku 1872. – Lwów, 1872, – S.3-6.

⁶¹⁴ Strejk rzeźników żydowskich. // Dziennik polski. – 1899. – № 12. – S. 2.

до загального здорожчання харчових продуктів, вони не думали, а переживали лише, щоб втриматись при владі⁶¹⁵.

Про важливість визначення плати кошерного податку свідчить й той факт, що це питання розглядали 11 червня 1901 року в Австрійському парламенті. Міністр освіти Австро-Угорської імперії п. Кремп зазначив, що відповідно до Закону від 1890 року в імперії зареєстровано 253 єврейські гміни, в тому числі у Галичині – 127. Він звернувся до місцевої влади, щоб по можливості не встановлювати високі податки на кошерне м'ясо, так як їх тягар перекладається на споживачів⁶¹⁶.

Одним з негативних чинників, через який піднімалась ціна на кошерне м'ясо були соціальні конфлікти. Однією з форм конфлікту був страйк. Так, у середу, 26 липня, 1905 року у Львові застрайкували єврейські різники,⁶¹⁷ протестуючи проти оптових поставок живої ВРХ, ціни на які були високими. У свою чергу, торгівці живим товаром вказували, що це - ринкові ціни, і вони підвищились у зв'язку з тим, що на віденському та німецькому ринках підвищились ціни, і багато торгівців переорієнтувались на ці ринки, а у Галичині залишається товар гіршої якості⁶¹⁸. Головними оптовими торгівцями у той час були Антоній та Станіслав Мокрицькі, Баршевський, Ян Деметер⁶¹⁹. З метою зниження соціальної напруги та зменшення ціни на кошерне м'ясо місцева влада дозволила оптовим постачальникам організувати власними силами його продаж⁶²⁰. Слід відзначити, що аналогічні страйки єврейських

⁶¹⁵ Zydzi o kwestji rabinów // Gazeta Narodowa. – 1883. – № 274. – S.1.

⁶¹⁶ Rada państwa. Poniedzenie poniedziałkowe. // Gazeta Narodowa. – 1901. – № 161. – S. 3.

⁶¹⁷ Strajk żydowskich majstrów rzeźnickich. // Gazeta lwowska. – 1905. – № 169. – S. 4.

⁶¹⁸ Strajk rzeźników żydowskich. // Gazeta Narodowa. – 1905. – № 169. – S. 2.

⁶¹⁹ Strajk rzeźników żydowskich. // Słowo Polskie – 1905. – № 343. – S. 3.

⁶²⁰ Strajk rzeźników żydowskich // Słowo Polskie – 1905. – № 344. – S. 8.

різників відбувались у Варшаві, і через це ціна кошерного м'яса піднялась на 5 копійок за кілограм⁶²¹.

З метою монополізації ринку м'ясної продукції в деяких районах Нью-Йорку євреї збунтувались і не давали можливості християнам купувати м'ясо в християнських магазинах. Щоб відлякати покупців, при виході з магазину вони обливали набутий товар нафтою. Для врегулювання ситуації знадобились тисячі поліцейських. Внаслідок таких дій багато християнських продавців закрило свої магазини, м'ясо подорожчало в ціні.⁶²²

Така ж ситуація спостерігалась й у Тарнові. З допомогою місцевої влади там у 1905 році відкрилось 5 яток для продажу м'яса. Щодня реалізовували по 400 кілограм м'яса. З метою отримати монопольне становище євреї на засіданні міської ради зчинили скандал, а по всіх парканах розвісили оголошення: «Євреї! Будьте обережні! Не купуйте на торговиці м'ясо, вони не є кошерним. Єврейська громада»⁶²³.

Крім реалізацією кошерних продуктів на ринку, у Галичині існувало багато фірм, які займались цими продуктами поза ним. У тогочасній періодичній пресі рекламували фірми, які торгували кошерним м'ясом. Зокрема, у Львові була зареєстрована фірма «А. Фінкельштейн»⁶²⁴, яка торгувала на площі Голуховського⁶²⁵. Також у Львові по вулиці Газовій, 10 існувала фірма «Бланкштейн і Франкель»⁶²⁶. Відповідно до реєстру фірм від 5 травня 1922 року у Львові по вул. Вибрановського, 2 знаходилась фірма «Брати Фінкельштейни»⁶²⁷.

⁶²¹ Sytuacja w Królestwie. // Gazeta Narodowa. – 1905. – № 52. – S. 1.

⁶²² Z całego świata. // Gazeta Narodowa. – 1902. – № 133. – S. 3.

⁶²³ Walka z drożyzną mięsa. // Kurjer Lwowski – 1905. – № 281. – S. 4.

⁶²⁴ Rozmaite // Gazeta lwowska. – 1902. – № 292. – S. 11.

⁶²⁵ Firmy. // Gazeta lwowska. – 1914. – № 60. – S.13.

⁶²⁶ Skorowidz przemyslowo-handlowy Krolestwa Galicyi II wydanie. Lwów: 1913. – S.710.

⁶²⁷ Ogłoszenie // Gazeta lwowska. – 1922. – № 151. – S.8.

Також аналогічні фірми існували в інших містах Галичини. Так, у Тарнові була зареєстрована фірма «Самуель Енгельгарт & Генрик Шварц», яка займалась торгівлею кошерним м'ясом⁶²⁸. У Кракові цим промислом займались фірми «Емануель Гласер» по вул. Божого тіла, 10, Бернарда Гронера по вул. Краківській, 17, Хірша Майєрчика, вул. Краківська, 6, у Перемишлі – Ушера Гютлера, у Стрию Якоба Собеля по вул. Костюшки, 10.⁶²⁹ (Додаток № 155)

У тогочасній періодичній пресі публікувалась низка оголошень, в яких пропагувались кошерні продукти. (Додаток № 156) У 1897 році львів'янам пропонували придбати кошерний гусячий жир з віденських складів. У рекламі наголошували, що товар є натуральним продуктом, вартість п'ятикілограмового відерка становила 5,3 золотого ринського. Отримати товар пропонувалось на будь-якій залізничній станції Австро-Угорщини. (Додаток № 157) У Тлумачі на підприємстві Агопсовича можна було замовити кошерний сир. (Додаток № 158) Кошерні продукти не лише можна було придбати на ринку чи у магазині, але й їхнім смаком насолодитись у ресторанах. Зокрема, у часописі «Слово Польське», що виходив у Львові, публікували рекламу віденського кошерного ресторану та готелю «Гут». (Додаток № 159) Кошерна їжа була актуальною й при оренді помешкання у Львові. (Додаток № 160) Кошерні наїдки у Кракові можна було замовити прямо додому. (Додаток № 161) При рекламі відпочинкової вілли «Світовид» у Трускавці вказувалось, що тут діє оптовий склад кошерної яловичини. (Додаток № 162)

Держава регулювала не лише місце реалізації кошерного м'яса, але й час його реалізації. У 1923 році Львівський магістрат дозволив його реалізацію в суботу в ятках з 5 до 9 вечора⁶³⁰.

Питання термінів полювання не задовольняло єврейських торговців. Так, 2 листопада 1907 року до бургомістра Кракова прийшла делегація єврейських

⁶²⁸ Firmy. // Gazeta lwowska. – 1912. – № 40. – S.10.

⁶²⁹ Skorowidz przemyslowo-handlowy Krolestwa Galicyi II wydanie. Lwów: 1913. – S.710.

⁶³⁰ Godziny otwierania i zamykania sklepów. // Gazeta lwowska. – 1923. – № 111. – S.4.

різників, які протестували проти останнього розпорядження Галицького намісництва, яке забороняло торгувати євреям у п'ятницю ввечері та у суботу⁶³¹.

Кошерну їжу споживали також ув'язнені євреї. Так, 10 лютого 1885 року тюремний заклад у Львові оголосив конкурс на постачання кошерного м'яса⁶³².

Крім торгівлі кошерним м'ясом євреї займались також й торгівлею кошерною сіллю (Додаток № 163). Зокрема, до Галицької виконавчої влади надійшов на розгляд лист, який був направлений до австрійського Міністерства фінансів, в якому євреї просили, щоб при розподілі солі, де монополістом виготовлення та продажу виступала держава, було надано євреям можливість реалізовувати її окремо від християн. Аргументом для них був той факт, що коли євреї купували у християн сіль, то вона переставала бути кошерною. Іншим їхнім аргументом було те, що законодавство забезпечує рівність для визнавців різних релігій⁶³³. Аналогічно до солі у Галичині були також різні види вершкового масла: десертне, яке виготовляли на молокозаводах, фермерське – з фільварків, кухонне, яке складалось з різних видів масла, і кошерне, яке виготовляли євреї для євреїв⁶³⁴.

10. Використання риби у народній медицині лікуванні

В умовах обмеженого доступу значної частини Галичини у досліджуваний період до офіційної медицини окремі продукти рибальського та мисливського господарства використовували з метою лікування.

Збереглося багато забобонів щодо використання риби в народній медицині та ветеринарії. Зокрема, Я. Шнайдер у праці «Про життя гуцулів з-над Лімниці» та З. Болтарович у праці «Народне лікування українців Карпат кінця

⁶³¹ Telegram gazety Lwowskiej // Gazeta lwowska. – 1907. – № 253. – S.3.

⁶³² C. k. zarzd zakladu karnego // Gazeta lwowska. – 1885. – № 38. – S. 4.

⁶³³ Sól koszerna // Gazeta Narodowa. – 1893. – № 136. – S.1.

⁶³⁴ Z oddziałów gal. tow. gosp. // Gazeta Narodowa. – 1898. – № 62. – S.2.

XIX – початку XX ст.» писали, що за повір'ями на Бойківщині при болях у животі рекомендували вживати сушену рибу. Для лікування лихоманки вживали рибу, яку вибирали з шлунку хижих риб, і вони мали назву «їдниці». Це, зазвичай, були бабці, слижі та інша дрібна риба, яку витягали ще свіжою зі шлунка щуки або форелі. Їх пекли або просто давали пити з водою хворому.^{635,636,637} І. Верхратський вказував, що для лікування хворіб дихальних шляхів радили пити юшку з гольяна звичайного.⁶³⁸ Ф. Вілкош у праці «Значення ставкових та річкових черепашок для людського харчування» вказував, що для лікування різного роду пухлин населення Надзбруччя використовувало річкові та ставкові мушлі.⁶³⁹

Про те, що почервоніння і біль в очах можна було лікувати жиром миня, стоплюючи його на сонці, відзначав І. Франко у праці «Людіві вірування на Підгір'ю». Також він писав, що для позбавлення ластовиння використовували переварену луску форелі: необхідно було просто тричі промити нею обличчя.⁶⁴⁰ У праці «Засоби лікування з Болехова» (1904 р.) описано, що для лікування задухи та при шлункових спазмах населення вживало спермацет – речовину, яку виділяли із білої жироподібної маси, що містилось в особливій порожнині голови кашалотів і отримало назву «риб'яче сало».⁶⁴¹ На думку М. Лицура, причини лікувальної здатності риби для втамування болі та зниження високої

⁶³⁵ Франко І. Людіві вірування на Підгір'ю / І. Франко // Етнографічний збірник. – Львів: НТШ, 1898. – Т. V. – С. 178.

⁶³⁶ Schnaider J. Z życia górali nadłomnickich / J. Schnaider // Lud. – 1912. – Т. XVIII. – S. 179.

⁶³⁷ Болтарович З. Є. Народне лікування українців Карпат кінця XIX – початку XX ст. / З. Є. Болтарович. – К. : Наукова думка, 1980. – С.85.

⁶³⁸ Верхратський І. Початки до уложення номенклатури и терминології природописної народнеї / І. Верхратський. – Ч. II. – Львів : [б. в.], 1869. – С. 332.

⁶³⁹ Wiłkosz F. Muszle stawowe i rzeczne jako pokarm ludowy / F. Wiłkosz // Okólnik. – 1893. – № 9. – S. 2.

⁶⁴⁰ Франко І. Людіві вірування на Підгір'ю / І. Франко // Етнографічний збірник. – Львів: НТШ, 1898. – Т. V. – С. 175, 187.

⁶⁴¹ Srodki lecznicze z Bołechowa // Lud. – 1904. – Т. X. – S. 334.

температури, яку їй приписували, крилась в тому, що, як представник водної стихії, вона постійно протиставлялась вогню.

11. Торгівля дичиною у святкові дні

Християнська релігія зобов'язує її adeptів святкувати релігійні свята, забороняючи у такі дні важку фізичну працю. З 1772 року у Галичині питання торгівлі дичиною у святкові дні регулювалось відповідними нормативно-правовими актами. Вперше це питання врегульовувалось Цісарським патентом від 10 листопада 1773 року, було визначено перелік релігійних свят у Галичині та Великому князівстві Краківському: понеділок після Великодня, понеділок після Зелених свят, Різдво, Новий рік, свято трьох Святих, Вознесіння, свято Тіла і Крові Христових, Марійні свята, Петра і Павла, Всіх Святих, Святого Степана. Окремо врегульовувались святкування релігійних свят у східній частині та західній частині Галичини. Так, у східній частині на державному рівні святкували день Святого Михайла, тоді як у західній частині – день Святого Станіслава. У ці дні забороняли торгувати житом, деревом, вапном, влаштовувати будь-які ярмарки. Хоча й євреї не святкували християнських свят, ці вимоги поширювались також і на них. У Патенті передбачалось, що при виявленні порушення товар конфісковували, а на порушників накладали штраф у розмірі 42 золотих. Лише у разі нагальної потреби у свята дозволяли продавати м'ясо, рибу, хліб і молоко, але не довше, ніж до 9 години ранку.⁶⁴²

У Галичині на законодавчому рівні, починаючи з Мисливського закону Галичини 1897 року, стаття 41 забороняла полювати в неділі та великі

⁶⁴² О świeceńniu dni niedzielnych i świątecznych. Zbiór ustaw administracyjnych w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem obowiązujących do użytku organów c.k. władz rządowych i władz autonomicznych / zebrał, ułożył i wydał J.R. Kasperek. – Kraków: Drukarnia uniwersytetu Jagiellońskiego, 1868. – T. II. – S.1167-1169.

свята.^{643,644} Аналогічні вимоги щодо заборони полювання у святкові дні були прописані й у Мисливському законі Другої Речі Посполитої від 3 грудня 1927 року. Проте, цей закон м'якше ставився до трактування заборони полювання у неділю і свята^{645,646}. На відміну від повної заборони у цьому законі була визначена лише відстань для полювання у святкові дні – не менше двох кілометрів від церкви, при чому порушення цієї норми серед інших порушень мисливського законодавства вважалось найлегшим.⁶⁴⁷

Слід відзначити, що не лише у Галичині кінця XIX – початку XX ст. мисливське законодавство забороняло полювання у вихідні дні. Зокрема, не дозволяли полювати у релігійні свята й в інших країнах: Данії⁶⁴⁸, Німеччині (у 1899 році закон забороняв полювання з використанням гончаків лише під час Святої Літургії, в той же час дозволяв полювати у релігійні свята лише у великих мисливських угіддях – лісах подалі від населених пунктів).⁶⁴⁹

По аналогії з полюванням законодавство Галичини накладало й певні обмеження на торгівлю дичиною у релігійні свята. На законодавчому рівні у Галичині норми щодо заборони продажу дичини у свята були прийняті у 1895 році. Так, Галицьке намісництво видало розпорядження від 30 квітня 1895 року L. 35.721 «Щодо врегулювання недільного відпочинку» для виконання закону Австрії від 16 січня 1895 року. Відповідно до пункту 3 у неділю дозволяли виготовляти продукцію з дичини лише до 10 години ранку, а також її реалізовувати. Слід зазначити, що пекарям дозволяли пекти хліб також лише до 10 години, але продавати – цілий день. Також було дозволено продаж упродовж

⁶⁴³ Posiedzenie 1-36 // Stenograficzne sprawozdania z pierwszej sesji dziewiątego peryodu Sejmu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskie z roku 1908 od 15.wrzesnia do 5 listopada 1908. - Lwów, 1908. – S.

⁶⁴⁴ Nowa ustawa łowiecka dla Galicyi i W. Ks. Krakowskiego. – Kraków: Wisła, 1898. – s

⁶⁴⁵ Kilka słów o Polskim Prawie łowieckim //Łowiec – 1928. – №14. – S. 220-222.

⁶⁴⁶ Kałuski W. Prawo Łowieckie Warszawa: Wydawnictwo związku pracowników administracji gminnej rz.p.,1928. – s. 1-81.

⁶⁴⁷ Pawlikowski M.K. Prawo łowieckie: komentarz dla województw wschodnich z dołączeniem rozporządzeń wykonawczych i kalendarza myśliwskiego. – Wilno: Nakładem policyjnego klubu sportowego, 1929. – 89 s.

⁶⁴⁸ Szablowski W. O prawie łowieckim w Danji i Finlandji//Łowiec Polski – 1932. – № 2. – s.32.

⁶⁴⁹ Drobiazgi myśliwskie //Łowiec Polski – 1899. – № 15 . – S. 11.

всього святкового дня живих квітів, молока, а також працювати перукарям.⁶⁵⁰ На виконання Розпорядження Галицького намісництва магістрат Львова видав власне розпорядження, в якому деталізував вимоги. Зокрема, наймані робітники мали право на відпочинок у вихідні дні протягом не менше 24 годин, і вихідний мав розпочинатись у неділю не пізніше 6 години ранку. Виняток було зроблено лише для пекарів та кондитерів – до 10 години ранку. Продовжувати роботу їм, як виняток, дозволяли з 10 годин вечора.⁶⁵¹ Це рішення проіснувало лише два роки. Наступне рішення Галицького намісництва від 22 квітня 1897 року L. 25.561 відміняло попереднє рішення, відповідно до нових норм на одну годину було продовжено можливість виробляти і торгувати дичиною з (10.00 до 11.00 ранку), а виробникам, які виробляли ковбаси, дозволяли торгувати ще й у неділю ввечері (з 18.00 до 21.00)⁶⁵²

У місті Краків обмеження реалізації дичини до 10 години ранку були введені з 1885 року відповідно до Розпорядження магістрату L. 19197,⁶⁵³ та підтверджене наступним Розпорядженням магістрату L. 22.600. (1895 р.). Більш ліберальним було законодавство по відношенню до торгівців свійським м'ясом, яким дозволяли реалізовувати його з 15.00 до 18.00, а продаж квітів дозволяли взагалі без обмежень.⁶⁵⁴ З 1905 року продаж дичини був продовжений на одну годину – до 11 години ранку.^{655, 656} Виключно для міста Кракова було прийнято рішення Галицького намісництва від 23 січня 1908 року L. 140/30 A/23, що стосувалось виключно м'ясників міста Кракова. У цьому Розпорядженні також дозволяли у неділю продавати вироби з дичини до 11 години ранку з 31 серпня

⁶⁵⁰ Dziennik ustaw i rozporządzeń krajowych dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkim Księstwem Krakowskiem. – Lwów, 1895. – S. 130 -132.

⁶⁵¹ Spozynek niedzielny i świąteczny // Gazeta lwowska. – 1895. – № 118. – 23 maja. – S.10.

⁶⁵² Dziennik ustaw i rozporządzeń krajowych dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkim Księstwem Krakowskiem. – Lwów, 1897. – S. 104 -105.

⁶⁵³ Obwieszczenie. L. 19197. // Dziennik pozporządzeń dla stoł. król. Miasta Krakowa. – 1885. – № 17 – S.2.

⁶⁵⁴ Obwieszczenie. L. 22.600. // Dziennik pozporządzeń dla stoł. król. Miasta Krakowa. – 1895. – № 5 (30. maja). – S.31.

⁶⁵⁵ Obwieszczenie. L. 104400. // Dziennik pozporządzeń dla stoł. król. Miasta Krakowa. – 1905. – № 11 (10. listopada). – S. 103.

⁶⁵⁶ Obwieszczenie o uregulowaniu spoczynku niedzielnego w przemyśle rzeźnickim, masarskim i wyrobu kielbas L. 140/30, A/23. // Dziennik pozporządzeń dla stoł. król. Miasta Krakowa. – 1908. – № 2 (10. lutego). – S. 103.

по 1 червня. Але у період з 1 червня до 31 серпня продаж дичини здійснювався лише до 9 години ранку.⁶⁵⁷

Аналогічні обмеження при торгівлі у святкові дні діяли також у Львові у міжвоєнний період. Зокрема, відповідно до п. 6 Розпорядження Львівського старости рибою та дичиною у Львові дозволяли торгувати у будні дні з 7-ої ранку до 19-ої, а у передсвяткові дні та суботи – з 8⁰⁰ до 20⁰⁰ ⁶⁵⁸.

12. Експорт та імпорт мисливської продукції

Ефективність ведення мисливського господарства зумовлена частково географічними та кліматичними особливостями. Вони визначають насичення внутрішнього ринку дичиною та її імпорт з інших країн, що ефективніше ведуть мисливське господарства і де, відповідно, продукція мисливства є дешевшою. Також однією з умов ефективного ведення мисливського господарства є можливість реалізувати продукцію за найвищою ціною. То ж визначальним чинником, що формує ціну, є власне ефективне ведення мисливського господарства, яке забезпечує потребу внутрішніх споживачів, визначає ціну і можливість реалізовувати продукцію на зовнішніх ринках.

Слід відмітити, що у Галичині мисливська галузь, як й інші галузі економіки, знаходилась на низькому рівні. У середньому протягом 1875–1895 рр. на 1 км² у Галичині в рік добували дичини на 3,7 крони. Нижчими показники були лише на Буковині – 1,86 крони. У той же час середній дохід від добування дичини серед країн Австро-Угорської імперії був набагато (майже у 10 разів) вищим; у Нижній Австрії – 45,48 крони (у 12,3 рази), Чехії – 34,38 крони (у 9,3 рази). Відповідно у десять разів нижчим було добування козуль у Галичині у порівнянні з Верхньою та Нижньою Австрією. (Детальніше про чисельність добування дичини та отримання доходів у таблиці № 12.1.)

⁶⁵⁷ Dziennik ustaw i rozporządzeń krajowych dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkim Księstwem Krakowskiem. – Lwów, 1908. – S.25 -26.

⁶⁵⁸ Zarządzenie Starosty grodzkiego lwowskiego z dnia 9. Stycznia 1934 r. o godzinach otwarcia i zamykania jadalni, oraz o godzinach handlu i godzinach otwarcia zakładów handlowych i niektórych przemysłowych w mieście Lwowie. //Lwowski dziennik wojewódzki. – 1934. – № 2. – 31 stycznia. – S.326- 330.

Таблиця № 12.1.

Дані про співвідношення площ монархії, мисливських відносин, середньої вартості добутої дичини, мисливського персоналу на підставі статистичних відомостей, зібраних Міністерством рільництва Австро-Угорської імперії протягом 1875–1895 рр. ⁶⁵⁹

Територіально-адміністративні одиниці		Середня вартість дичини на 1 км ² в кронах	Кількість добування дичини на 100 км ²							
			Олень	Лань	Козуля	Серна	Глухар	Тетерук	Фазан	Куріпка
Північно - західні	Чехія	34,38	3	3	19		1	7	90	964
	Моравія	36,43	3	2	29			1	102	783
	Сілезія	22,11	6		30				50	316
	Всього	34,16	4	3	23		1	5	91	870
Північно - східні	Галичина	3,70			6				1	16
	Буковина	1,86			2					1
	Всього	3,48			5				1	14
Наддунайські	Нижня Австрія	45,48	8	1	50	1	1	1	109	766
	Верхня Австрія	28,17	8		60	4	2		89	279
	Всього	38,96	8		53	2	1		101	581
Альпійські	Зальцбург	11,38	8		21	18	3	4	4	10
	Тироль та Форальберг	4,77	1		4	6	2	5		8
	Штирія	20,92	9		33	8	5	4	50	145

⁶⁵⁹ Zestawienie powierzchni kraju, stosunków łowieckich przeciętnej wartości ubitej zwierzyny, personlu łowieckiego na podstawie dat statystycznych, zebranych przez c.k. ministerstwo rolnictwa w periodach 1875, 1880, 1885, 1890 i 1895 //Łowiec. – 1901. – № 11. – S. 168.

	Каринтія	9,62	4		25	4	4	4		11
	Крайна	4,37			13	1	1		5	11
	Всього	10,53	4		18	7	3	4	14	48
Примор'я	Трієст, Горація та Істрія без Далмації	6,29			3				2	61
Австрія (без Далмації) всього		17,90	3	1	19	2	1	3	40	324

Питання імпорту дичини дістало законодавче забезпечення у країнах Європи. З метою контролю за якістю мисливської продукції при імпортних операціях Австро-Угорської монархії розпорядженням Намісництва Галичини від 23 вересня 1906 р. L. 117.704 була затверджена ветеринарна конвенція, укладена між Австро-Угорщиною та Швейцарією. У конвенції визначалось, що вся м'ясна продукція, що ввозиться на територію Галичини із Швейцарії і вивозиться на територію Швейцарії, повинна проходити ветеринарно-санітарну експертизу ⁶⁶⁰. Відповідно до Мисливського закону Галичини, що вступив в дію у 1910 р., для забезпечення контролю за рухом імпортованої дичини вона повинна була мати відповідний сертифікат про походження. Форма сертифікату визначалась у додатку (Додаток № 150)

Компетенція видачі цих сертифікатів покладалась виключно на державну повітову владу того повіту, де продаватиметься дичина. Слід відмітити, що мета видачі цих сертифікатів полягала не лише у впорядкуванні якості дичини та сплаті мита, але й у запобіганні браконьєрства, оскільки незаконно добута дичина не могла бути у законний спосіб реалізована ⁶⁶¹. Наступний Мисливський закон, що діяв у Галичині з грудня 1927 р., у статті 53 передбачав також видачу відповідних сертифікатів про походження для битої дичини ⁶⁶². Стаття 54 цього ж закону передбачала видачу сертифікатів при імпорті живої

⁶⁶⁰ Dziennik ustaw i rozporządzeń krajowych dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkim Księstwem Krakowskim. – Lwów, 1906. – S. 413.

⁶⁶¹ Posiedzenie 1-36 // Stenograficzne sprawozdania z pierwszej sesji dziewiątego peryodu Sejmu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkim Księstwem Krakowskie z roku 1908 od 15.wrzesnia do 5 listopada 1908. – Lwów, 1908. – S. 2062.

⁶⁶² Kilka słów o Polskim Prawie łowieckim // Łowiec – 1928. – № 15. – S. 238–239.

дичини. Ці вимоги запобігали поширенню епізоотій, сприяли контролю за акліматизацією дичини ⁶⁶³. Відомо також, що аналогічний сертифікат про походження дичини був запроваджений ще у 1888 р. при її імпорті до Франції ⁶⁶⁴. Свій вплив на експортно-імпортні операції з дичиною мали й міжнародні громадські організації. Зокрема, на третій сесії Міжнародної мисливської ради, що проходила з 19 по 22 квітня 1934 р. у Варшаві, було прийнято звернення до керівників країн, що імпортують та експортують живу дичину, з вимогою створили належні умови для торгівлі, а саме: впорядкувати законодавче забезпечення для зменшення впливу держави на ці процеси, а сама рада взяла на себе функцію координатора між продавцями та покупцями дичини ⁶⁶⁵.

У період з 1884 по 1908 р. Австро-Угорщина імпортувала дичину на 1 701 082 крони, тоді як експортувала – на 73 090 307 крон, тобто, експорт дичини переважав імпорт. Найбільше дичини імпортували до Австро-Угорщини з Німеччини (54,82 %), Росії (23,14 %) та Італії (16,06 %). Найбільший експорт дичини з Австро-Угорщини відбувався до Німеччини (42,3 %), Швейцарії (21,55 %) та Франції (20,81 %). Загалом за період з 1884 по 1908 рр. імпорт дичини складав лише 2,3 % від експорту. У цей же час спостерігалось збільшення частки імпорту до експорту дичини від 0,8 % у 1884–1888 рр. до 3,8 % у 1904–1908 рр. (Детальніше у таблиці № 12.2.)

Таблиця № 12.2.

Експорт-імпорт дичини Австро-Угорщиною (1884–1908 рр.) ⁶⁶⁶

Роки	Імпорт (в коронах)	Експорт (в кронах)	Співвідношення імпорту до експорту (у %)

⁶⁶³ Kałuski W. Prawo Łowieckie. – Warszawa : Wydawnictwo związku pracowników administracji gminnej rz.p., 1928. – S. 1–81.

⁶⁶⁴ Z Izby handlowo-premyslowej // Gazeta lwowska. – 1888, 18 maja. – № 114. – S. 5.

⁶⁶⁵ Międzynarodowa Rada łowiecka //Łowiec. – 1934. – № 15–16. – S. 125.

⁶⁶⁶ Rożyński F., Schechtel E. Ekonomiczne znaczenie łowiectwa dla naszego kraju. – Warszawa :Nakładem polskiego towarzystwa łowieckiego, 1921. -32.s.

1884–1888	72180	8192350	0,8
1889–1893	196565	15650034	1,2
1894–1898	420122	18823250	2,2
1899–1903	448268	15641809	2,8
1904–1908	563946	14782864	3,8
Всього	1701082	73090307	2,3

Зокрема, у 1896 р. вартість імпортованої мисливської продукції з Австро-Угорщини складала 124 646 зол., а експорту – 4 027 420 зол. Точної статистики про те, яку роль в імпорті та експорті дичини відігравала Галичина, немає, але з історичних джерел відомо, що Галичина доставляла до Відня значну кількість кабанів, козуль, оленів, зайців. Відень для Галичини був найбільшим споживачем її мисливської продукції ⁶⁶⁷.

На кількість експорту дичини та її ціни впливали й погодні умови. Із зниженням температури у Галичині мисливці почали більше добувати зайців, що призвело до зниження ціни на віденському ринку. Слід відмітити, що зайці, добуті у Галичині, вартували 3,2 крони, тоді як угорські зайці – 2,9 крони. Зменшення ціни на зайців у Відні призвело до того, що до Парижа було їх експортовано у п'яти вагонах ⁶⁶⁸.

Крім власне самої дичини, велику частину імпортованої мисливської продукції становило хутро. Імпорт зумовлювала відносно дорога мисливська продукція. Через відносно невелику чисельність звірини вартість її постійно зростала. Якщо в Австрії та Чехії заєць без шкірки коштував 0,3 зол., то у Галичині – утричі дорожче. Хоча зайця можна було купити і за 0,2 зол., однак – лише у торгівця-єврея, який купив цю дичину у бракон'єра і перепродавав її. (Детальніше про імпорт хутра у таблиці № 12.3.)

Таблиця № 12.3.

⁶⁶⁷ Pawlik S. Handel zwierzyną, rybami i rakami w Galicyi//Łowiec. – 1899. – № 1. – S. 2–6.

⁶⁶⁸ Sprawozdanie oryginalne z targu zwierzyny // Łowiec. – 1901. – № 3. – S. 45.

Імпорт мисливської продукції до Австро-Угорщини (1894–1896 рр.), зол.⁶⁶⁹

Роки	Заячі і кролячі шкірки	Шкіри козуль	Хутро	Дичина
1894	174150	606345	863900	32480
1895	267620	751960	696900	32695
1896	130810	505910	568100	41648

Велике господарське значення мав експорт хутра у Другій Речі Посполитій у 20-х рр. ХХ ст. Найбільшим імпортером польського хутра була Німеччина. (Детальніше у таблиці № 12.4.)

Таблиця № 12.4.

Експорт хутра з Другої Речі Посполитої у 1926–1929 рр.⁶⁷⁰

Рік	Загальний експорт (тис. злотих)	В тому числі до Німеччини	
		Вартість (тис. злотих)	% від усього експорту
1926	3800	1866	49,1
1927	7397	2405	32,5
1928	6694	3532	52,8
1929 (перше півріччя)	8465	4397	51,9

У період з 1889 по 1896 рр. найбільший експорт дичини з Австро-Угорщини спостерігався у 1894 р. Найбільшими споживачами дичини були Франція (5933 ц вартістю 563 635 золотих), Німеччини (3622 ц вартістю 344 090 золотих), Англія (2938 ц вартістю 279 110 золотих), Швейцарія (2495 ц вартістю 237 025 золотих). Найбільше дичини до Австро-Угорщини постачала Німеччина (на 19 868 золотих) та Росія (на 17 004 золотих). (Детальніше у таблиці № 12.5.)

⁶⁶⁹ Pawlik S. Handel zwierzyzną, rybami i rakami w Galicyi. – S. 2–6.

⁶⁷⁰ O aukcje polskie skórek futrzanych. // Łowiec – 1930. – № 2. – S. 37.

Таблиця № 12.5.

Експорт та імпорт м'яса дичини в Австро-Угорській імперії (1889–1896 рр.)⁶⁷¹

Роки	Дичина всіх видів			
	Імпорт		Експорт	
	Вага (у центнерах)	Вартість (у золотих)	Вага (у центнерах)	Вартість (у золотих)
1889	467	24350	17932	1075920
1890	358	18195	21801	1635075
1891	405	21953	16491	1401737
1892	428	22730	16771	1641830
1893	405	20750	18878	1887900
1894	464	32480	25116	2511600
1895	442	32695	17635	1763500
1896	552	41648	16560	1573200

За цей період в середньому у грошовому вимірі імпорт дичини склав 1,6 %, а у ваговому – 2,4 %. (Детальніше у таблиці № 12.6.)

Таблиця № 12.6.

Співвідношення вартості експорту та імпорту м'яса дичини в Австро-Угорській імперії (1889–1896 рр.)

Роки	Співвідношення вартості імпортованої і експортованої дичини (%)	Співвідношення ваги імпортованої та експортованої дичини (%)
1889	2,3	2,6
1890	1,1	1,6

⁶⁷¹ Wykaz ubitej zwierzyny w Austrii w r. 1896//Łowiec. – 1898. – № 9. – S. 136–138.

1891	1,6	2,4
1892	1,4	2,5
1893	1,1	2,1
1894	1,3	1,8
1895	1,9	2,5
1896	2,6	3,3
Середній показник	1,6	2,4

У 1905 р. експорт дичини Австро-Угорщини падає і становить 2,6 млн. крон, що у перерахунку на золоті становить 1,3 млн. золотих. Сама Угорщина експортувала дичину на 600 тис. крон, а Цислейтанія – на 2 млн. крон. Найбільше дичини експортовано до Німеччини (на суму 490 тис. крон), Швейцарії (270 тис. крон), Франції (242 тис. крон). Пернатої дичини експортовано з Австро-Угорської імперії на суму 856 тис. крон, у тому числі до Німеччини – на 299 тис. крон, Швейцарії – 296 тис. крон, Італії – 63 тис. крон, Франції – 143 тис. крон, Великобританії – 34 тис. крон. Велику частку в експорті Австро-Угорщини займав експорт живої дичини (на суму 587 тис. крон). Найбільшими споживачами живої дичини були Німеччина (430 тис. крон), Франція (74 тис. крон), Бельгія (21 тис. крон), Росія (18 тис. крон) ⁶⁷².

Проблеми експорту дичини вирішували навіть на дипломатичному рівні. Зокрема, генеральний консул Австро-Угорщини у Ліверпулі відзначав, що через високу вартість дичини її можна було з великим зиском експортувати до Англії ⁶⁷³. Цією пропозицією скористалась Угорщина, яка поставила оленів для відсвіжування крові, і які були випущені в мисливські угіддя біля Ліверпуля. В рік Угорщина поставляла до Англії 50 тис. фазанів ⁶⁷⁴. Велику кількість дичини імпортувала також Франція. У 1899 р., лише відповідно до офіційної

⁶⁷² Drobiazgi myśliwskie //Łowiec Polski. – 1907. – № 22. – S. 343.

⁶⁷³ Kronika // Łowiec. – 1898.– № 9. – S. 144.

⁶⁷⁴ Drobiazgi myśliwskie //Łowiec Polski. – 1906. – № 1. – S. 15.

статистики, до Франції імпортували 1 500 000 жайворонків, 31 000 вальдшнепів, 277 000 перепілок, 14 000 оленів і козуль, 138 000 фазанів, 100 000 зайців, 230 000 дроздів, 650 000 куріпок і 500 кабанів. Основними постачальниками дичини до столиці Франції були Англія, Голландія, Італія, Норвегія і Німеччина ⁶⁷⁵.

Про високий попит на дичину у Франції свідчить той факт, що мешканці Парижа у 1905 році купили 2219202 голів дичини, в тому числі: 556 тис. жайворонків, 205 тис. перепілок, 161 тис. фазанів, 210 тис. зайців, 565 тис. куріпок, 99 тис. оленів та козуль, 25 тис. диких качок, 392 тис. кроликів⁶⁷⁶. У вересні 1909 р. парижани спожили 1 723 000 кг дичини, у жовтні – 298 000 кг, листопаді – 311 000 кг дичини. У середньому парижани за день споживали 22 000 кг дичини. Лише у вересні на ринках Парижа було продано 41 032 перепілки, 11 203 фазани, 47 838 диких кроликів, 14 113 місцевих і 6256 імпортованих зайців, 94 462 місцевих та 21 936 імпортованих куріпок, 303 олені, козуль та ланей, 4 кабани тощо. Усього за три місяці 1909 р. мешканці Парижа спожили 1 239 914 голів дичини на суму 3,5 мільйонів франків ⁶⁷⁷.

У 1885 році у Відні було реалізовано 167601 голів худоби. 62939 голів завезено з Галичини, з Угорщини 38327. В 1885 році реалізовано у Відні 1076 козуль, 54700 зайців, 31650 куріпок, 16554 кілограм карпа і 1307 кг щуки⁶⁷⁸.

У 1905 р. у Відні середньостатистичний мешканець споживав 87 кг м'яса худоби, 1,3 кг риби, 4,1 кг птахів та 1,46 кг дичини. У 1908 р. у Німеччині в середньому одна людина споживала дичини: у Баден-Бадені – 2,57 кг, Магдебурзі – 1,62 кг, Дрездені – 1,61 кг, Вроцлаві – 1,3 кг, Мюнхені – 1,18 кг. У цьому ж році 100 мешканців Дрездена спожили 27,9 гол. зайців, Магдебурга – 27,9 гол. Баден-Бадена – 24,2 гол., Вроцлава – 22,7 гол., Мюнхені – 12,7 гол.,

⁶⁷⁵ Drobiazgi myśliwskie // Łowiec Polski – 1900. – № 23. – S. 10.

⁶⁷⁶ Drobiazgi myśliwski // Łowiec Polski. – 1906. – № 3. – S. 46.

⁶⁷⁷ Import zwierzyny do Paryża // Łowiec. – 1910. – № 7. – S. 82.

⁶⁷⁸ О консмцыи мяса в Вiedeniu. // Przegląd Weterynarski. – 1887. – № 6. – S. 127-128.

Познані – 11,2 гол., Берліна – 10,7 гол.⁶⁷⁹ У 1883 році на бійнях у Відні було забито 22431 голову рогатої худоби, 378057 свиней, 18463 коней. Крім забитих у місті завезено велику кількість вже випотрошених ВРХ та свиней⁶⁸⁰.

Галицьке мисливське товариство на засіданні 28 квітня 1917 року відзначало, що у Галичині мисливська галузь має великий потенціал, аргументуючи свою думку тим, що в Угорщині за період з 1898-1909 роки реалізовано дичини на 31,5 мільйони корон.⁶⁸¹

Велику чисельність дичини імпортували до Італії: 1927 р. – живої дичини на суму 576 899 лір, 1928 р. – 519 743 лір, у 1929 р. – 654 401 лір. За ці кошти закупили 250–300 тис. шт. живої дичини. Зайців до Італії доставляли головним чином з Угорщини, а куріпок – з Чехословаччини і Німеччини⁶⁸².

Висока ціна на дичину у Німеччині була обумовлена зацікавленістю в імпорті німецьких торговців, які шукали партнерів по цьому бізнесу у Львові. Зокрема, торговець з Дрездена подавав оголошення, в якому він пропонував співпрацю у торгівлі великими партіями дичини у своєму місті⁶⁸³. Експерти навіть відзначали, що до Німеччини було найлегше імпортувати дичину, бо, відповідно до німецьких законів, при імпорті передбачалось найменше мито⁶⁸⁴.

Живу дичину найлегше було експортувати до Італії, бо за неї не потрібно було сплачувати мито, а італійські торговельні компанії закуповували її безпосередньо на кордоні, після чого вона швидкими поїздами протягом 24 годин доставлялась у найвіддаленіше місце країни. При такому транспортуванні взагалі не спостерігався падіж тварин, а вартість перевезення 100 кг вантажу по державі коливалась від 50 до 70 лір⁶⁸⁵.

⁶⁷⁹ Cena dziczyzny // Łowiec Polski. – 1911. – № 22. – S. 347.

⁶⁸⁰ Konsumpcya miesa w Wiedniu. // Przegląd Weterynarski. – 1894. – № 3. – S. 94.

⁶⁸¹ Memorjał//Łowiec. – 1917. – № 9-10. – S.71-75.

⁶⁸² Dereziński J. Możliwości eksportu żywej dziczyzny z Polski do Włoch // Łowiec Polski – 1931. – № 8. – S. 146.

⁶⁸³ Ogłoszenie // Gazeta lwowska. – 1903, 21 listopada. – № 267. – S. 12.

⁶⁸⁴ Kochanowski C. Sprzedaż dziczyzny w mieście Lwowie // Łowiec – 1903. – № 22 – S. 255–258.

⁶⁸⁵ Dereziński J. Możliwości eksportu żywej dziczyzny z Polski do Włoch. – S. 146.

Для полегшення імпорту дичини існувала й низка спеціалізованих організацій. Однією з таких великих організацій, що займалась експортом дичини у Львові у міжвоєнний період, була фірма “Drobex”, офіс якої знаходився у Львові на вул. Святої Магдалини. Фірма стежила за якістю дичини, оскільки іноземні споживачі виставляли високі вимоги: дичина мала бути професійно оброблена. Так як дикі пернаті швидко псувались, то після добування їх не можна було складати у купи, а слід було переносити на жердині головою до низу, щоб кров не стікала на пір’я. При пересилці пернатих їх потрібно було складати у ящики та пересипати сухою соломною. Копитних (козунь, оленів, кабанів) після добування необхідно було терміново випотрошити, потім тушу слід було негайно вивісити і охолодити. Підранки, які були знайдені наступного дня, для імпорту не підходили. Дичину до складів “Дробексу” необхідно було транспортувати у підвішеному стані. До кожної туші мала бути прив’язана дерев’яна табличка з даними про місце добування, вагу, вартість та за підписом власника господарства. До поставок зайців ставились такі вимоги: тварин слід було посортувати у ящики по 10 голів, причому виокремити дві категорії – більше 4 кг та менше 4 кг. Особини вагою менше 3 кг імпорту не підлягали. Вартість пернатих та зайців рахувалась від голови, а копитних – від 1 кг.⁶⁸⁶ Також у міжвоєнний період у Львові торгівлею дичини займалась туристична компанія «Орбіс».⁶⁸⁷

Про розмах тогочасних експортно-імпортних операцій свідчить діяльність фірми Кароля Гагенбека з м. Гамбург. Діяльність фірми поширювалась на цілий світ. Лише у 1892 р. через його фірму пройшло 200 слонів, 150 пантер, 70 левів, 80 страусів, 300 жираф, 1300 плазунів і 40 000 різного роду екзотичних птахів ⁶⁸⁸. Інша велика організація, що спеціалізувалась на експорті дичини – “Церес”, знаходилась у Варшаві на вул. Маршалковській,

⁶⁸⁶ Ogłoszenia // Łowiec. – 1931. – № 20.

⁶⁸⁷ W Karpaty//Łowiec. – 1936. – № 5. – S. 77.

⁶⁸⁸ Kronika // Łowiec. – 1893. – № 9. – S. 143.

9⁶⁸⁹. Попит породжував пропозицію і на найекзотичнішу мисливську продукцію. Так, у більшості країн лисиця вважалась хижаком. і її нещадно винищували, але у деяких країнах Європи її популяція була бажаною. Зокрема, через національні мисливські традиції у англійців – “полювання на лисиць”, вони у своїх угіддях винищили майже все їхнє поголів’я. Для збільшення популяції лисиць англійці навіть змушені були закупувати поголів’я цього хижака у Німеччині. Мисливська періодика кепкувала, що через свої поведки німецькі лисиці не підходили для полювання в Англії: виявилось, що англійська лисиця біжить прямо, тоді як імпортовані німецькі лисиці бігають колами, і англійські собаки не можуть їх наздогнати⁶⁹⁰. Однією із статей імпорту у Галичину були й мисливські види собак. Цю функцію взяв на себе “Галицький клуб розведення і дресирування мисливських собак”⁶⁹¹.

У Другій Речі Посполитій експерти відзначали несприятливі умови для проведення експортних операцій з дичиною через високу вартість залізничних перевезень у порівнянні з іншими країнами Європи. Так, за перевезення дичини необхідно було сплачувати на 25 % більше, ніж за інший товари, а у літні місяці ще й замовляти вагони-холодильники, що збільшувало вартість перевезення на 20 %. (Детальніше у таблиці № 12.7.)

Таблиця № 12.7.

**Вартість залізничних перевезень дичини у Другій Речі Посполитій
(1933 р.)⁶⁹²**

Вартість перевезення 100 кг дичини у внутрішньому обороті (у грошах)							
На відстань (км)	В малих пересилка вагою				Великими партіями вагою		
	до 100 кг	до 500 кг	до 1000 кг	до 200 кг	до 5000 кг	10000 кг	15000 кг
100	328	321	304	298	259	231	215

⁶⁸⁹ Kronika // Łowiec. – 1881. – № 6. – S. 96.

⁶⁹⁰ “Made in Germany” // Łowiec. – 1897. – № 11. – S. 194.

⁶⁹¹ Statut galicyjskiego Klubu dla hodowli i tresury psów myśliwskich // Łowiec. – 1905. – № 12. – S. 141.

⁶⁹² Koszty przewozu kolejowego zwierzyny białej // Łowiec Polski. – 1933. – № 18. – S. 18.

200	638	604	570	538	459	385	355
300	938	887	836	788	626	521	480
400	1228	1160	1092	1024	773	641	589
500	1421	1340	1260	1180	899	744	682
600	1581	1490	1400	1310	1104	829	760
700	1709	1610	1512	1414	1088	897	822

Вартість перевезення 100 кг дичини при вивезенні за кордон (у грошах)

На відстань (км)	Через сухопутний кордон за вагу			Через порти Гдиня і Гданськ		
	5000 кг	10000 кг	15000 кг	5000 кг	10000 кг	15000 кг
100	230	197	184	230	197	184
200	388	326	301	369	310	286
300	529	441	406	503	419	386
400	652	541	407	619	519	472
500	757	627	575	729	596	546
600	845	699	640	803	664	608
700	915	756	692	869	718	657

13. Імпорт рибної продукції

Рибна продукція займала у Галичині досліджуваного періоду чільне місце. Площа ставків, на яких ефективно велось рибальське господарство, складало 4798,7 га, тоді як на примітивному рівні рибальське господарства велось на площі водного дзеркала у 8418,1 га. На цих ставках рибу не годували, а їх вилов здійснювався шляхом спускання води кожні 3-4 роки. (Детальніше про стан рибного господарства у Галичині подано у таблиці № 13.1.)

Таблиця №13.1.

**Структура ведення рибальського господарства у Галичині
у розрізі повітів (1904 р.)⁶⁹³**

	Повіт	Господарства з високим рівнем ведення			Господарства з примітивним рівнем ведення		
		Кількість гмін	Кількість ставків	Загальна площа га.	Кількість гмін	Кількість ставків	Загальна площа га.
1	Бяла	37	?	2108,9	1	1	0,38
2	Бібрка				9	10	727,1
3	Бохня	6	8	12	8	9	5,88
4	Богородчани	-	-	-	-	-	-
5	Борщів				4	4	15,8
6	Броди				21	21	1712,18
7	Бжеско	4	35	62,04			
8	Бережани				4	3	785,28
9	Бжозув				15	?	14,57
10	Бучач				6	6	96,13
11	Хшанів	27	88	118,97	1	1	4,06
12	Цешанів	4	33	61,61	11	14	20,62
13	Чортків				11	13	43,63
14	Домброва				14	21	19,39
15	Добромиль				1	4	0,75
16	Долина	-	-	-	-	-	-
17	Дрогобич	1	28	23,60	2	2	6,56
18	Горлиці	-	-	-	-	-	-
19	Городок	1	25	341,20	11	?	1385,56
20	Грибів	1	7	10			
21	Городенка				9	18	86,10
22	Гусятин	2	14	103,27	12	14	95,01
23	Ярослав	5	?	188,07	8	8	117,40
24	Ясло	1	?	4,00	6	18	7,21
25	Яворів				8	6	295,52

⁶⁹³ Gospodarstwo rybne w kraju w świetle najnowszych cyfr statystycznych // Okólnik. – 1906. – № 85. – S.183-184.

26	Калуш	-	-	-	-	-	-
27	Кам'янка				5	6	34,72
28	Колбушова	1	8	5,00	3	5	10,95
29	Коломия	-	-	-	-	-	-
30	Косів				1	2	0,40
31	Краків	4	?	10,60			
32	Кросно	2	12	7,38	6	12	6,21
33	Ліманова	2	10	5,00	1	5	2,50
34	Ліско	1	9	8,62			
35	Львів				11	24	183,10
36	Ланьцут				15	13	?
37	Мелець	3	?	63,56	7	11	16,42
38	Мостиська				2	4	2,70
39	Мисленіце				2	5	2,15
40	Надвірна	-	-	-	-	-	-
41	Ніско				6	?	30,26
42	Новий Сонч	-	-	-	-	-	-
43	Новий Тарг	-	-	-	-	-	-
44	Печеніжин	-	-	-	-	-	-
45	Пільзно	1	5	1,10	5	7	3,55
46	Підгір'я	3	8	1,08			
47	Підгайці				5	5	527,24
48	Перемишль	-	-	-	-	-	-
49	Перемишляни				2	2	4,73
50	Пшеворск				10	12	6,19
51	Рава				7	11	67,17
52	Рогатин				7	9	530,62
53	Ропчиці	1	11	30,25	3	4	4,75
54	Рудки				4	2	274
55	Жешів				1	1	0,25
56	Самбір	2	2	30			
57	Сянок	1	13	6,75	14	24	25,64
58	Скалат				6	6	173,43
59	Снятин	-	-	-	-	-	-
60	Сокаль				14	14	146,98
61	Станиславів	-	-	-	-	-	-

62	Старий Самбір	-	-	-	-	-	-
63	Стрий	1	3	5	1	4	4
64	Стрижів	-	-	-	-	-	-
65	Тарнобжег				1	2	19,76
66	Тернопіль				13	13	626,30
67	Тарнів	7	27	61	1	9	20
68	Тлумач				2	2	26
69	Теребовля				5	5	11,25
70	Турка	-	-	-	-	-	-
71	Вадовіце	30	219	1,369	-	-	-
72	Величка	5	15	10			
73	Заліщики	-	-	-	-	-	-
74	Збараж				10	10	112,02
78	Золочів	-	-	-	-	-	-
79	Жовква	3	44	106,03	2	2	46
80	Жидачів				5	6	45,50
81	Живець	4	15	49,14	1	9	11,50
	Всього	155		4798,78	342		8415,06

То ж зважаючи на те, що місцеві товаровиробники через низьку ефективність не були в стані забезпечити у достатній кількості рибною продукцією місцевий ринок, за його насичення взялись торгівці. Найпопулярнішою продукцією рибальства у 80-тих роках XIX століття став солений оселедець. Це відбувалось з двох причин: він був дешевий, а Австро-Угорщина мала доступ лише до Адріатичного моря, в якому його не виловлювали.⁶⁹⁴ Статистика свідчила, що в цей період у Галичину імпортували щорічно в середньому біля 62500 бочок оселедця, вартість кожної була 30 золотих. Вартість спожитих оселедців обрахували у 1875000 злотих. Головними споживачами були селяни, так як оселедець був у два рази дешевшим за будь-яку рибу, що реалізовували живою на Галицьких ринках. В середньому імпортували 315864 кг сушеної риби загальною вартістю 63172 золоті (по 0,20

⁶⁹⁴ Pogadanka wilijna o rybołówstwie. // Łowiec – 1885. – № 2. – S.38.

злого за кг), 20220 кг копченої та маринованої риби загальною вартістю 10110 золотих (по 0,50 золотого за кг). В загальному Галичина імпортувала за рік риби на суму 1948282 золотих.⁶⁹⁵ Так, у 1883 році Галичина імпортувала 2861519 кг риби, 82 % від усієї імпортованої риби становили солені оселедці (2331761 кг). Головним чином оселедці імпортували з Німеччини та Росії. Свіжої риби було імпортовано 115527 кг (4 %), соленої риби (крім оселедців) – 388 419 кг (13 %) та консервованої риби – 8799 кг (1 %).⁶⁹⁶

Перевищення імпорту риби над експортом до Австрії склало у 1899 році 8233 ц, 1900 р. – 15996 ц, 1901 р. – 22746 ц, 1902 р. – 22818 ц. Тож лише за ці чотири роки риби було імпортовано на 2390430 крон більше ніж експортовано. Крім низького технологічного рівня ведення рибного господарства австрійські рибалки відзначали, що експорт риби з Австро-Угорщини гальмується високими тарифами залізниці: в Австрії за перевезення одного вагону на відстань 300 км необхідно сплатити 360 крон, тоді як у Німеччині – 230, Румунії – 260, Росії – 230.⁶⁹⁷

У 1910 році Австро-Угорщина імпортувала 3885 ц живого коропа тоді як експортувала – 24087 ц. В подальшому імпорт коропа Австро-Угорщиною зростає. Так, у 1911 році Австро-Угорщина імпортувала 4189 ц коропа, причому з Німеччини, імпортовано 138 ц, тоді як з Румунії – 2771 ц, а Росії – 1118 ц. В 1913 році імпорт живого коропа зменшився до 1896 ц, в тому числі: з Німеччини – 56 ц, Румунії – 444 ц, Росії – 1348 ц.

У 1910 р. Австрія ввезла 27051 ц битої прісноводної риби, а вивезла лише 5173 центнери. Найбільше цих видів риби експортували до Австро-Угорщини Румунія (12627 ц), Німеччина (3012 ц), Росія (9208 ц) - в основному мороженого судака і лосося. Італія в основному експортувала до 1478 ц вугра.

⁶⁹⁵ Badania rozsiadlenia ryb // Okólnik. – 1883. – № 3. – S. 68 -70.

⁶⁹⁶ Kronika//Łowiec. – 1884. – № 8. – S.132.

⁶⁹⁷ Do artykułu: Przewóz ryb kolejami żelaznemi // Okólnik. – 1906. – № 81. – S.61.

Якщо імпорт прісноводної риби зменшувався, то в той же час імпорт морських видів риби щороку зростає. Зростає щороку і споживання морських видів риби у Австрії. Якщо порівняти імпорт морських видів риби Австро-Угорщиною у 10-тих роках XX ст. та 80-тих XIX ст., то він зріс в середньому у десять разів. Основним постачальником морської риби залишалась Німеччина. (дивись таблицю № 13.2.)

Таблиця № 13.2.

Імпорт до Австрії морських видів риби (1910-1913 р.р.)

Рік	Вага всього імпорту (ц)	Вага імпортованої риби з Німеччини (ц)	% імпорту риби з Німеччини
1910	146734	121040	82
1911	166730	145050	86
1912	150283	130258	86
1913	186432	157696	84

Слід відмітити, що Австро-Угорщина мала доступ лише до Адріатичного моря, яке малопродуктивне на морську рибу та оселедець. Тому морської риби експортували дуже мало – від 4 до 6 тис. центнерів. У 1913 році Австро-Угорська імперія ввозила риби на суму 21597267 крон, а вивозила - на 2726190 крон. Негативний баланс експорту над імпортом становив 18871077 крон, а в процентному відношенні експорт до імпорту складало лише 12,6 %.⁶⁹⁸

Але ринок Німеччини потребував прісноводних видів риби. Тож якщо Німеччина, яка найбільше експортувала до Австро-Угорської імперії оселедців, у свою чергу, найбільше імпортувала з Австро-Угорської імперії коропа. (дивись таблицю № 13.3.)

Таблиця № 13.3.

Імпорт до Німеччини живого коропа (1910-1913 р.р.)

⁶⁹⁸ Projektowane cło od ryb w przyszłych traktatach handlowych. // Okólnik. – 1914. – № 5. – S. 92-95.

Рік	Імпорт живого коропа до Німеччини (вага, ц)	Експорт живого коропа з Австро-Угорщини (вага, ц)	% імпортованого коропа з Австро-Угорщини
1910	24087	24069	99
1911	19952	19897	99
1912	21283	20991	98
1913	20808	20462	98

Вартість імпортованого до Німеччини коропа в рік становила від 1926960 до 1768765 крон. Також Австрія експортувала й інші види риби до Німеччини, в основному це був лин (3674 ц вартістю 514360 крон, 1913 р.). Також одним із важливих видів риби, які ввозила Німеччина, була жива форель з Данії. (Дані статистичного довідника уряду Німеччини про імпорт та експорт рибної продукції Німеччини за 1913 рік див у таблиці № 13.4.)

Таблиця № 13.4.

Імпорт та експорт рибної продукції Німеччини у марках у 1913 р.

Вид продукції	Імпорт до Німеччини (у марках)	Експорт з Німеччини (у марках)	Співвідношення експорту до імпорту (%)
Короп, лин, вугор (живі)	3404000	234000	7
Короп, лин, вугор (морожені)	7769000	2277000	3
Свіжий оселедець, шпроти	22751000	2385000	10
Інша морська риба	21412000	4145000	19
Солоний оселедець	47329000	203000	0,5
Лосось (солений)	9200000	223000	2
Раки, ікра й інші	141011000	15396000	11

рибопродукти			
--------------	--	--	--

З поданих статистичних даних бачимо, що значну частину риби, яка потрапляла на німецький ринок, була імпортованою. Всього у 1913 році Німеччина імпортувала риби на 141 млн. марок, а експортувала – 15,4 млн. марок.⁶⁹⁹

Відомо, що у тогочасному рибному промислі велике значення мали п'явки, яких використовували у медицині. То ж Австро-Угорщина крім риби у великій кількості закупувала п'явки. Їх основними постачальниками були Греція, Сербія, Туреччина, Бельгія, Німеччина. У 1892 році було завезено п'явок на суму 182 тис. золотих, у 1893 р. – 107525 зол., у 1894 р. – 79500 зол., у 1895 р. – 64000 зол., у 1896 р. – 73000 зол.⁷⁰⁰

Визначальним для експортно-імпортних операцій було нормативно-правове забезпечення. Зокрема, у Законі Австрії «Про мито» (1868 р.) визначалось, що за імпорт 1 центнера риби слід було сплатити 1,5 золотих, таку ж суму потрібно було сплатити за одну корову. Не обкладались митом телята, свині, коні, дичина.⁷⁰¹ У Законі «Про ввізний митний тариф Австро-Угорщини» від 25 травня 1882 року, ставка сплати мита за імпорт 100 кг риби, раків та слимаків становила один золотий, в той час як за 100 кг битого м'яса сплачували 6 золотих, за 1 голову бика – 4 зол., корови – 3 зол., вівці – 0,5 зол., свині – 3 зол.⁷⁰² Така ж сума за імпорт риби була визначена у законі Австро-Угорщини від 25 травня 1892 року «Про загальний митний тариф Австро-Угорщини».⁷⁰³

В окремих випадках для врегулювання експортно-імпортних відносин укладались міждержавні торгові договори (трактати), у які окремо врегульовували розмір мита. Зокрема, торговий трактат від 24 березня 1870

⁶⁹⁹ Projektowane cło od ryb w przyszłych traktatach handlowych. // Okólnik. – 1914. – № 5. – S. 92-95.

⁷⁰⁰ Wiadomości statystyczne o stosunkach krajowych. – Lwów, 1898. – T. XVII, zeszyt I. – S. 64.

⁷⁰¹ Przekłady ustaw, rozporządzeń i obwieszczeń z dziennika praw państwa dla Królestwa Galicyi i Lodomerji, tudzież Wielkiego Księstwa Krakowskiego. – Lwów: król. galic. drukarnia rządowa, 1868. – S. 137-139.

⁷⁰² Dziennik ustaw państwa dla królestw i krajów w radzie państwa reprezentowanych. – Wiedeń, 1882. – S. 119-130.

⁷⁰³ Dziennik ustaw państwa dla królestw i krajów w radzie państwa reprezentowanych. – Wiedeń, 1892. – S. 119-132.

року, укладений між Австро-Угорською монархією та Іспанією, врегулював питання торгових відносин при торгівлі рибою.⁷⁰⁴

Аналогічний торговельний договір був укладений між Австро-Угорською монархією та Італією 27 грудня 1878 року. Австрією він був ратифікований 28 січня 1879 року, а італійською стороною – 30 січня 1879 року. Сторони домовились про умови торгівлі між країнами, зокрема і про вартість мита на конкретні види товарів. Торгівля свіжою рибою, раками, слимаками проходила без сплати мита, тоді як за торгівлю морською рибою необхідно було сплатити 3 крони за кожні 100 кг. Таку ж суму потрібно було сплатити при торгівлі свійськими тваринами. Але харчова продукція оподатковувалась по вищій ставці. Так, за переміщення через кордон 100 кг ковбаси мито становило 16 крон, а сиру – 4,4 крони.⁷⁰⁵

Австрійський закон від 13 лютого 1906 року «Про встановлення вартості мита» визначав ставку мита для всіх країн Австро-Угорської імперії. Зокрема, за імпорт 100 кг риби або раків потрібно було сплатити 10 крон. Не обкладалась митом жива дичини – копитні і пернаті. За 100 кг битих пернатих накладалось мито – 25 крон, а за 100 кг живих – 8 крон. За 100 кг битої дичини потрібно було сплатити 20 крон.⁷⁰⁶

Відповідно до Ветеринарної конвенції, укладеної у 1906 році між Австро-Угорською монархією та Швейцарією, експорт дичини між двома країнами відбувався без жодних обмежень⁷⁰⁷. Не з усіма країнами Європи вдавалось домовитись про партнерські взаємовигідні відносини. У тогочасній пресі повідомляли, що перемовини між австрійським та румунським урядами не принесли доброго результату. Румунія не захотіла віднести Австро-Угорщину до привілейованих держав у сфері зовнішньо-торгівельних відносин.

⁷⁰⁴ Dziennik ustaw państwa dla królestw i krajów w radzie państwa reprezentowanych. – Wiedeń, 1871. – S.375.

⁷⁰⁵ Dziennik ustaw państwa dla królestw i krajów w radzie państwa reprezentowanych. – Wiedeń, 1879. – S. 69-75.

⁷⁰⁶ Dziennik ustaw państwa dla królestw i krajów w radzie państwa reprezentowanych. – Wiedeń, 1906. – S.40.

⁷⁰⁷ Rozporządzenie c. k. Namirnicwa we Lwowie z dnia 23. Września 1906 h 117.704, dotyczące się konwencyi weterynaryjnej zawartej między Anstro·Wegrami a Szwajcaryą, (Nr. 157 Dz. u. p. z dnia a I. lipca 1906). // Przegląd Weterynarski . – 1906. – № 11. – S. 444.

Торгівельна війна австрійського уряду виражалась у тому, що за ввезення до Австро-Угорщини з Румунії однієї кози слід було заплатити 4 золотих, свині – 12 золотих, за 100 кг м'яса дичини – 6 золотих⁷⁰⁸.

Крім мита міста накладали споживчий податок. Відповідно до Закону від 22 грудня 1910 року «Стосовно зміни споживчого податку» за реалізацію 100 кг риби необхідно було сплатити 6 крон, 1 голови оленя – 7 крон, дикого кабана (понад 17 кг) – 6 крон, зайця – 30 геллерів, за 100 кг оленини – 8 крон, м'яса іншої дичини – 12 крон, за реалізацію фазана, глухаря, тетерука – 80 геллерів, рябчика, дикої гуски, вальдшнепа, дикої качки – 40 геллерів, куріпки, бекаса – 20 геллерів, водної курки, дикого голуба – 10 геллерів, дрозда, перепілки – 4 геллери, за 100 кг риби – 8 крон.⁷⁰⁹

Виходячи з власних інтересів, рибалки не були зацікавлені у імпорті рибної продукції на внутрішній ринок. Одним із найактивніших товариств, яке лобіювало інтереси рибалок, було «Крайове рибальське товариство».⁷¹⁰ Для обмеження імпорту мороженої риби воно звертало увагу влади на шкідливість для здоров'я споживання мороженої риби.⁷¹¹ Нагодою для інформаційної компанії проти імпорту замороженої риби стало масове отруєння юристів на банкеті після проведення їхнього з'їзду. У зверненні до влади товариство відзначало, що споживання російського судака вже апріорі несе загрозу для здоров'я, так як його виловлюють в азійській частині Росії і для його транспортування необхідно багато часу, за який він псується. Відзначалось, що галицький короп за харчовими якостями не поступається російському судаку, а його споживання є лише данина моді.⁷¹²

⁷⁰⁸ Odnowienie traktatu handlowego z Rumunia! // Przegląd Weterynarski . – 1886. – № 6. – S. 133.

⁷⁰⁹ Dziennik ustaw państwa dla królestw i krajów w radzie państwa reprezentowanych. – Wiedeń, 1911. – S.451-455.

⁷¹⁰ Проців О.Р. Зеленчук Я.І. Видатний природознавець уродженець Гуцульщини Максиміліан Сила-Новицький/Олег Проців/, Ярослав Зеленчук/ Гуцули і Гуцульщина : літ.-мист. і громад.-сусп. часоп. – 2012. – № 2(6). – С. 42 – 45.

⁷¹¹ Protokół 20-go Walnego Zgromadzenia Krajowego Towarzystwa rybackiego, odbytego dnia 28 Maja 1898.// Okólnik. – 1898. – № 35. – S. 4.

⁷¹² Zatrucie spowodowane rosyjskim sandaczem na ostatnim bankiecie prawników w Wiedniu. // Okólnik. – 1912. – № 124. – S. 155-156.

Для зменшення імпорту риби з Німеччини товариство вимагало підвищення мита для німецьких експортерів, відзначаючи, що імпорт дешевої морської риби унеможлиблює розвиток рибальства у Галичині. Також товариство лобіювало відміну сплати мита при імпорті кормів для риби, зменшення тарифів на залізничні перевезення та акцизного податку при реалізації риби з 15 крон 60 геллерів за 100 кг до 2 крон та 60 геллерів тобто, до рівня, що встановлений при реалізації імпортованої з Німеччини морської риби.⁷¹³ Товариство сприяло імпорту раків та риби до Галичини з метою відсвіжування крові.⁷¹⁴

Головним чинником, що спонукав імпорт рибної продукції до Австро-Угорської імперії, було неефективне ведення рибальського господарства місцевими товаровиробниками. Вилов риби з морів країнами, які мали безпосередній вихід до них, сприяв виробництву великої кількості рибної продукції низької собівартості, що призвело до збільшення її експорту до Австро-Угорської імперії. Імпорт риби був у 10 разів вищим ніж його експорт. Основним експортером морської риби була Німеччина. Головним механізмом регулювання балансу експорту та імпорту стали митні платежі та акцизний збір при продажі риби на ринках. Сплата мита при експорті рибної продукції була у два рази меншою ніж за продукцію тваринництва.

14. Експорт рибної продукції

Вдале географічне розташування України сприяє розведенню риби. М. Грушевський відзначав, що ще у XVI-XVII ст. експорт рибної продукції переріс у важливу галузь, що давала великі доходи⁷¹⁵. Не поступалась у цій галузі й Галичина: ще у XVI столітті населення вживало дуже багато риби. З середини XIX ст. Галичина славилась великою кількістю раків. У східній

⁷¹³ Ankieta rybacka // Okólnik. – 1913. – № 7. – S. 143-144.

⁷¹⁴ Praktyka wycierów // Okólnik. – 1912. – № 124. – S. 130.

⁷¹⁵ Грушевський М. Історія України-Руси в 11-ти томах, 12 книгах / Михайло Грушевський. – Київ: Наукова думка, 1995. – Т. VI: Житє економічне, культурне, національне XIV-XVII віків. – С. 164.

Галичині їх навіть спалювали через відсутність попиту, а попіл використовували замість гною на полях. Існувала навіть приказка: «Не звір серед звірів їжак, не риба серед риб рак»⁷¹⁶. Цією ситуацією скористались спекулянти, які у 1880 році викупили монопольне право торгівлі раками, що вивозились за кордон⁷¹⁷. Цей рік вважається у Галичині початком великої торгівлі раками. Серед факторів, що сприяли торгівлі раками, слід назвати, по-перше, зростання ціни на них у Франції, Німеччині та південній Австрії, через епізоотію раків і їх загибель; і по-друге, між сусідніми країнами і Галичиною з'явилося залізничне сполучення. Як відзначала тодішня преса, з Галичини раки почали вивозити не лише окремими вагонами, але й цілими ешелонами. І це при тому, що рибалки жалілись на найвищий тариф перевезення товару в Австрії, що стримувало експорт риби: вартість перевезення одного товарного вагону на відстань 300 кілометрів в Австрії складала 360 крон, тоді як у Німеччині – 230 крон, Румунії – 260, Росії – 230⁷¹⁸. Однак деякі дослідники стверджують, що залізниця імені Карла Людвіга покращила можливості для експорту риби. Цим промислом в Рожнятові (сучасна Івано-Франківська обл.) зайнялись євреї, які організували вилов риби для експорту в країни Європи. Через це у річці Чечві стало набагато менше риби⁷¹⁹.

Тодішні аналітики відзначали, що найвигідніше було експортувати раки до Німеччини та Франції. Хоча й до Франції, особливо до Парижу була далека дорога, але у французів раки користувались набагато більшим попитом ніж у Галичині. Тож вартість раків у Франції була найвищою у Європі. У 1884 році одні лише парижани спожили 8 мільйонів голів раків на суму 400 тисяч франків. У Франції спостерігався їх дефіцит: спочатку раків виловили на околицях Парижу, а потім – у цілій Франції. Через великий попит до Парижу їх вперше експортували у 1868 році з Познані та Сілезії, всього у 1868 р. у Парижі було продано 38556 кошиків раків на суму 400125 франків. У кожному кошику

⁷¹⁶ Історія української культури/ під заг.ред. Івана Крип'якевича. – Київ: Либідь, 1994. – С.27-28.

⁷¹⁷ Wiadomości statystyczne o stosunkach krajowych. – Lwów, 1898. – Т. XVII, zeszyt I. – S. 59-60.

⁷¹⁸ Do artykułu: Przewóz ryb kolejami żelaznymi // Okólnik. – 1906. – № 81. – S.61.

⁷¹⁹ Rozwadowski Józef Z zapisków dyletanta // Okólnik. – 1897. – № 28. – S.22-23.

було 150-180 раків, тобто, середня вартість рака становила 6 сантиметрів. Крім того, ціна раків протягом року коливалась. Влітку вони дешевшали, а взимку дорожчали⁷²⁰.

Найбільше раків до Європи експортувала Росія, але через далеку дорогу раки втрачали у вазі. Щоб покращити якість раків, були організовані спеціальні господарства, де раків догодовували після їх перевезення з Росії та Галичини⁷²¹. У 1906 році лише одне російське торгівельне підприємство скуповувало за рік у Литві, Білорусії, Смоленській та Псковській губерніях 15 мільйонів раків загальною вартістю 200 тисяч рублів. Переважно раків імпортували до Франції⁷²² та до Німеччини де 5 раків коштували 1 крону⁷²³.

Для торгівців раками існували інструкції: раків найоптимальніше було пересилати у посылках вагою до 5 кілограм, бо за таких умов раки найменше гинули, а живі та свіжі раки мали найвищу ціну⁷²⁴. Транспортувати раків поштою влітку слід було у кошиках, застелених соломною, взимку – у скриньках. Перед цим їх необхідно було витерти ганчіркою та висушити на сонці. При пересилці раків взимку потрібно було слідкувати, щоб вони не замерзли і не загинули. Було підраховано, що при пересилці раків з Галичини до Парижу чи Берліну гине 10% ⁷²⁵. Виробники повинні були врахувати те, що у Галичині найкраще продавались раки вагою 45-55 грам і віком 10-12 років, а у Німеччині та Франції – раки вагою 100 грам та віком 20 років. Більшим попитом користувались самці раків⁷²⁶. Ставковий рак через свої смакові характеристики вартував більше, ніж річковий, так як був більш м'ясистим і поживнішим⁷²⁷.

⁷²⁰ Leopold Weigl Rak // Łowiec – 1884. – № 8. – S.123-125.

⁷²¹ Raki//Okólnik. – 1909. – № 107. – S.278.

⁷²² Gospodarstwo rybne u nas dawniej i teraz// Okólnik. – 1907. – № 92. – S.87.

⁷²³ Handel rakami // Okólnik. – 1896. – № 20. – S.26.

⁷²⁴ Handel rakami i przesyłka takowych// Okólnik. – 1893. – № 50. – S.53.

⁷²⁵ Leopold Weigl Rak // Łowiec – 1884. – № 8. – S.125.

⁷²⁶ Leopold Weigl Rak // Łowiec – 1884. – 8. – S.123.

⁷²⁷ Pawlik S. Handel zwierzyną, rybami i rakami w Galicyi //Łowiec – 1899. – №5. – S.52-54.

У спеціалізованій рибацькій літературі для охочих зайнятись торгівлею раками подавали контакти 43-х торгових організацій⁷²⁸. Серед основних тогочасних трейдерів, які займались експортом раків були: Селіг Хабер (Калуш), Хеммерлінг та Шток (Більшівці), Рейс (Болехів), Сахер (Миколаїв над Дністром), М. Мюллер (Бучач), Гросман (Тернопіль), Рап (Підволочиськ), Вейман (Розвадів), Бендель (Жовква), Міжнародний торговий дім експорту раків та експортна фірма «Гольдштайн» (Бучач), Андерманн (Броди), Шاپіро (Богородчани), Розенцвайг (Рогатин), Гольдмарк (Ходорів), Фляйшман (Підзамче у Львові)⁷²⁹.

Як свідчить тогочасна статистика, в 1861 році до Росії з Галичини експортовано 1918,15 фунтів риби, до Туреччини – 1514,96 фунтів⁷³⁰. З розбудовою у Галичині залізниць поживалась й торгівля рибою. Найбільший експорт рибної продукції здійснювався через залізничну станцію Підволочиськ, де з 1 жовтня 1903 року по 30 вересня 1904 року було відправлено 457485 кг живої риби, в тому числі 175593 кг – в окремих посилках та 281892 кг – у товарних вагонах. За цей же період з Тернополя було відправлено 12011 кг, Городка – 2930 кг, Перемишля – 5455 кг, Торська – 1400 кг, Ходорова – 7045 кг, Бурштина – 4502 кг, Затора – 175000 кг⁷³¹.

З розвитком наприкінці XIX ст. залізниці у східній Європі поживалась торгівля рибою й в Австрії: збільшився експорт риби з Росії та Румунії, а також морської риби з Німеччини⁷³². Як свідчать статистичні дані, у 1895 році з Галичини було вивезено 388919 кг раків, тоді як завезено лише 10147 кг. Велика частина раків з Галичини була відправлена поштою за її межі: 295973 кг – за межі Австро-Угорської імперії і лише 82799 кг – до країн Австро-Угорщини. В Галичині найбільше раків споживали міста Львів та Краків. У

⁷²⁸ O raku galicyjskim// Okólnik. – 1896. – № 22. – S.19.

⁷²⁹ O raku galicyjskim// Okólnik. – 1896. – № 22. – S.20.

⁷³⁰ Handel przewozny w Galicyi do Rósyi, Turcyi i Prus w roku 1861. // Dodatek osobny przy Gazecie lwowskiej. – 1862. – № 18 – S. 78.

⁷³¹ W sprawie przewozu ryb kolejami żelaznemi. // Okólnik. – 1906. – № 80. – S.34.

⁷³² Cło od ryb // Okólnik. – 1901. – № 52. – S.121.

Кракові була організована спілка «Union», що займалась торгівлею раками за кордоном,⁷³³ а аналогічна спілка була також організована в 1900 році у Варшаві. Її основною метою був захист інтересів рибальських господарств від визискування, і запобігання великому коливанню цін на рибу⁷³⁴. У 1897 році приватна торгова спілка у (Кракові вул. Стаховського, 88) подавала оголошення про закупівлю у дозволений до вилову термін будь-якої кількості раків за найвищою ціною⁷³⁵. У «Газеті Львівській» публікували оголошення, в яких пропонували організувати спілку продавців риби, раків, птахів, дичини. Зацікавленим особам було запропоновано зібратись у Львівському магістраті 9 червня 1900 року⁷³⁶.

Із Станиславова єврейські торговці висилали раки колією до Будапешту і Баварії (6364 кг раків в рік). Найбільшими виробниками раків були рибні господарства Ходорова та Більшівців, які відповідно щороку відправляли по 40 та 10 тонн раків до Австрії та Німеччини. Але й у Німеччині галицькі раки не застоювались. Відзначалось, що у Баварії галицьких раків спеціально догодовували і вже по дорожчій ціні перепродували до Франції та Німеччини. (Див. таб. № 14.1.)⁷³⁷

Таблиця № 14.1.

Галичина, повіти	Вивіз				Завіз
	Кількість (кг)	З яких вислано до			З Галичини
		Галичини	Австро- Угорщини	Заграниці	

⁷³³ Wiadomości statystyczne o stosunkach krajowych. – Lwów, 1898. – T. XVII, zeszyt I. – S. 60-63.

⁷³⁴ Stowarzyszenie hodowców ryb// Okólnik. – 1901. – № 50. – S.50.

⁷³⁵ Ogłoszenia prywatne // Okólnik. – 1897. – № 27. – S.8.

⁷³⁶ Zgromadzenie drobnych handlarzy // Gazeta lwowska. – 1900. – № 126. – 2 czerwca. – S.2.

⁷³⁷ Wiadomości statystyczne o stosunkach krajowych. – Lwów, 1898. – T. XVII, zeszyt I. – S. 60-63.

		кг			кг
Біберка	40000		5000	35000	
Городок	12407		3350	9057	
Львів (повіт)	1725	7	718	1000	15
Рогатин	10180		2680	7500	
Станиславів	6364		3064	3300	
Львів (місто)	8686		3088	5600	4500
Броди	32160		710	31450	
Сокаль	9750	400	750	8600	
Жовква	3050		1030	2020	
Бучач	28875	12	8863	20000	
Городенка	3000		2200	800	
Коломия	2100		1000	1100	
Скалат	100000		30000	70000	
Тернопіль	87300	8000	8300	71000	
Золочів	1711	100		1610	22
Долинський повіт	25720		6025	19695	
Калуш	3130		1955	1775	
Стрий	2525	25		2500	
По Галичині	388919	10147	82799	295973	10147

Поштовий департамент відзначав, що реалізація раків через Краків, який знаходився ближче до західних кордонів Галичини, у літній період досягала піку (біля 2,5 тони), транзитом тут проходило по 500 і більше кошиків раків в день⁷³⁸.

⁷³⁸ O raku galicyjskim // Okólnik. – 1896. – № 22. – S.20.

Статистичні дані торгівлі раками свідчать, що у 1896 році головним чином їх експортували до Німеччини (на суму 265650 зол.), Італії (15500 зол.), Швейцарії (11800 зол.), Румунії (8000 зол.), Франції (1000 зол.). Найбільше раків виловлювали у річках Збруч, Буг та ставках Ходорова та Добровлян. Раків, виловлених на річці Буг, відправляли до Львова, а звідти – до Німеччини⁷³⁹. (Для порівняння дивись табл. № 14.2.)

Таблиця № 14.2.

Експорт раків та слимаків по Австро-Угорській імперії (1892-1896 р.р.)

Рік	Вартість вивезених раків та слимаків (у золотих).
1892	179700
1893	134820
1894	277095
1895	299090
1896	383350

Дослідники вважали, що Галичина має великий природний потенціал, але через брак відповідних високотехнологічних господарств вона не могла у повній мірі використати його і «збирала лише те, що дала природа»⁷⁴⁰.

Відсутність відповідної правової культури у Галичині у поєднанні з неконтрольованим експортом раків спричинило їх здорожчання. Через привабливі ціни на раки часто порушувалось рибальське законодавство, а саме: терміни вилову та розміри раку⁷⁴¹. Так, якщо у річці Верещиці біля Львова у 1880 році можна було ще виловити багато раків і ціна за копу становила 20 центів, то вже у 1884 році вартість раків зросла до 2-4 центи за штуку⁷⁴². Проте, не лише браконьєри порушували законодавство щодо охорони раків, але й

⁷³⁹ Sprawozdanie c. k. inspektora rybactwa krajowego // Okólnik. – 1899. – № 44. – S.28.

⁷⁴⁰ Pawlik S. Handel zwierzyną, rybami i rakami w Galicyi // Łowiec – 1899. – № 5. – S.52-54.

⁷⁴¹ Nadzwyczajny połów raków // Okólnik. – 1895. – № 15. – S. 34.

⁷⁴² Leopold Weigl Rak // Łowiec – 1884. – № 8. – S.124.

торгівці, які вдавались до махінацій. Імпортуючи незначну кількість раків з Росії, вони в подальшому додавали раки, виловлені у Галичині, декларували, їх як російський завіз, уникаючи сплати податків та завдаючи шкоди популяції раків у Галичині. Галицьке намісництво направило через це до фінансової дирекції Галичини лист від 21.12.1897р L. 86451 «У справі охорони раків», в якому вимагало запровадити відповідні сертифікати походження для раків⁷⁴³. Для врегулювання питання торгівлі раками з Росією Галицька фінансова дирекція видала розпорядження від 4 січня 1898 року L. 130830 усім митницям Галичини, що стосувалось торгівлі раками у містах Белз та Підволочиськ, через які імпортували російські раки в охоронний час. Увага була зосереджена на контролі кількості закуплених у Росії раків та їх їх експорту у країни Європи. Митниця перевіряла також параметри раків, що вивозили з Галичини⁷⁴⁴. Так, лише у Кракові з 28 травня по 20 липня митниками було skonфісковано 450 кошів раків (2120 кг – біля 50 тис. штук), так як там були самиці та раки розміром до 10 см, заборонені до вилову⁷⁴⁵.

Для захисту своєї продукції німецькі рибалки домоглись встановлення мита на раки, яких завозили з Австро-Угорської імперії до Німеччини. Хоча це не сприяло вільній торгівлі, але мало вплив на збереження популяції раків у Галичині. А от Краківське рибальське товариство, лобіюючи інтереси рибоводів Галичини, неодноразово ставило питання про відміну ввізного мита на раки до Німеччини⁷⁴⁶.

Через те, що Австро-Угорська імперія і Галичина, зокрема, не могли забезпечити відповідній на той час технологічний рівень розведення риби, це зумовило її здорожчення. Найбільше, чим могла на той час похвалитись Галичина, був лосось, виловлений у Віслі та Пруті⁷⁴⁷. Але за межами Галичини вартість риби в інших країнах була дорожчою. Тож відповідно до об'єктивних

⁷⁴³ Ochrona raków // Okólnik. – 1898. – № 32. – S.5.

⁷⁴⁴ Przewóz raków z Rosyi// Okólnik. – 1905. – № 77. – S.166.

⁷⁴⁵ O raku galicyjskim// Okólnik. – 1896. – № 22. – S.20.

⁷⁴⁶ Cło od ryb // Okólnik. – 1901. – № 52. – S.121.

⁷⁴⁷ Badania rozsiedlenia ryb // Okólnik. – 1883. – № 3. – S. 68 -70.

законів економіки товар перетікав на ринки, де його можна дорожче продати. Так, Галицький карп експортували до Нідерландів⁷⁴⁸. Також за високі смакові якості лина, щуки, а особлива коропа їх також експортували до Швейцарії⁷⁴⁹. Спеціалізована галицька рибальська преса відзначала великий попит на форель у Німеччині та інформувала про доцільність її експорту, так як ціна форелі там сягнула 3,60 золотих за 1 кг⁷⁵⁰.

Аналіз торгівлі між Австро-Угорщиною та Німеччиною показує, що у 1891 році з Німеччини до Австро-Угорщини експортовано 8542 тонн риби, при чому 5285,5 тонни – до Галичини, що становило 61% від всього експорту риби з Німеччини. Галичина, у свою чергу, експортувала до Німеччини лише 45,2 тонни риби, що становило біля 1% від імпорту. Слід відмітити, що в наступних роках розбіжність між експортом та імпортом риби до Галичини з Німеччини скоротилась у десять разів. (Детальніше у табл. № 14.3.)

Таблиця № 14.3.

Експорт та імпорт риби у Галичині у період з 1891 по 1899 рік⁷⁵¹

Вага у тоннах	1891 р.	1892 р.	1893 р.	1894 р.	1895 р.	1896 р.	1897 р.	1898 р.	1899 р.
Експорт риби з Німеччини до Австрії	8542	9091,5	11543	11132	11605	11000	9266	8632	7479
Експорт риби до Галичини	5285,5	5119,5	6519	5843	6410	6497	5560	5265	4117
Експорт риби з Австрії до	990	1125	1370	1309	1772	1202	1399	2192	2038

⁷⁴⁸ Karp galicyjski w Holandyi // Okólnik. – 1899. – № 39. – S.32.

⁷⁴⁹ Przywóz ryb świeżych do Szwajcaryi // Okólnik. – 1903. – № 65. – S.202.

⁷⁵⁰ W Niemczech południowych jest wielki brak pstrągów // Okólnik. – 1900. – № 49. – S.25.

⁷⁵¹ Cło od ryb // Okólnik. – 1901. – № 52. – S.121.

Німеччини									
Експорт риби з Галичини до Німеччини	45,2	101,5	121,5	107	183	126	348	521	373

Все ж найбільше риби до Австро-Угорської імперії ввозили з Росії. В основному це була свіжа риба. Зокрема, у 1896 році до Австро-Угорської імперії з Росії ввезено риби на суму 988725 золотих, до Румунії – 383175 золотих, Німеччини – 277865 золотих, Італії – 174450 золотих.

Основними постачальниками морської риби до Австро-Угорщини були Німеччина, яка у 1896 році поставила товару на суму 913560 золотих, та Італія – на суму 358740 золотих.

Найбільше оселедця постачали Англія, Німеччина, Норвегія, Швеція і Нідерланди, тріску – Норвегія, Німеччина, Нідерланди та Італія, інші види риби – Англія, Норвегія, Росія, Румунія, Німеччина. Найбільшим постачальником ікри була Росія⁷⁵².

Звісно, що для захисту своїх внутрішніх ринків держави застосовували механізми державного регулювання ринку риби. Кожна держава, яка сама виробляла надлишкову продукцію, захищала свої ринки митом від ввезення з інших країн. Так, Німеччина, яка славилась виловом риби з морів та виготовленням оселедців, щоб захистити внутрішній ринок рибної продукції, ввела у 1901 році мито на ввезення до Німеччини з Австро-Угорської імперії живих коропів у розмірі 15 марок за центнер риби.

Таку звістку експортери риби сприйняли з незадоволенням і зазначали, що такі дії Німеччини спрямовані на знищення рибної галузі Австрії. Більше того, журнал «Окулярник» – орган Краківського рибальського товариства розповідав про інформаційну війну, що вибухла у Німеччині: «Багато фахових

⁷⁵² Pawlik S. Handel zwierzyzną, rybami i rakami w Galicyi //Łowiec – 1899. – № 2. – S.13-16.

журналів, що виходять у Німеччині, подають фальшиву інформацію про те, що у Галичині розповсюджене інфекційне захворювання коропа і ввезення його до Німеччини є небезпечним»⁷⁵³.

Крім високого ввізного мита, запровадженого Німеччиною, надзвичайно довгою і забюрократизованою стала процедура проходження митного оформлення, що спричиняло псування риби, яку ветеринарні лікарі бракували і взагалі не пропускали через кордон. Більше того, Німеччина зобов'язала своє консульство у Львові проводити ветеринарну експертизу риби та раків, яких експортували з Галичини⁷⁵⁴.

Зрозуміло, що галицькі рибалки шукали вихід з цієї ситуації, переорієнтовуючи продаж риби в інші країни. Лунали пропозиції спорудити за кошт держави консервний завод по переробці риби, так як консервна продукція, що ввозилась з Істрії (Хорватії), мала добрий попит, наприклад: консерви сардин, які в народі називаються «Москаликами». Але все ж таки найбільші сподівання були пов'язані з тим, що уряд Австрії домовиться із Німеччиною про відміну ввізного мита.

Для покращення товарообігу риби було прийнято звернення до уряду, щоб знизити ціни на перевезення риби колією і покращити умови перевезення. Одна з проблем полягала в тому, що контролювати вагу риби у бочках з водою було важко, а при переважуванні риби поза водою вона задихалась. Крім того, звучала вимога, щоб укласти міждержавні угоди про продаж риби⁷⁵⁵.

Для врегулювання двостороннього конфлікту, що виник між Австрією та Німеччиною через експорт риби, 21 листопада 1901 року відбулась нарада в центральному австрійському закладі з охорони інтересів рільництва і лісівництва у справі регулювання мита на рибу. На думку всіх присутніх на нараді, мито, встановлене Німеччиною, негативно впливав на торгівлю рибою. Було прийнято звернення до австрійського уряду з вимогою провести

⁷⁵³ Cło od ryb // Okólnik. – 1901. – № 55. – S.232.

⁷⁵⁴ Traktaty handlowe // Okólnik. – 1900. – № 46. – S.5.

⁷⁵⁵ Cło od ryb // Okólnik. – 1901. – № 55. – S.232.

переговори щодо скасування мита, а у випадку відхилення Німеччиною цієї пропозиції запровадити подібні мита на ввезення риби з цієї країни. Австрія також вела агітацію щодо повної заборони ввезення замороженої рибної продукції через її шкідливість для здоров'я, а основним постачальником замороженої продукції була саме Німеччина⁷⁵⁶.

Проте Німеччина не була єдиною у введенні ввізного мита. Слідом за нею рішенням від 26 січня 1903 року Росія також запровадила ввізне мито на рибну продукцію – 27 копійок за пуд риби⁷⁵⁷.

Краківське рибальське товариство виступило з ініціативою до уряду, щоб торгівля рибою між Австрією та Німеччиною була вільною. На думку товариства, «потрібно запровадити мито на експорт до Австрії риби з Румунії та Росії, а в майбутньому – з Сербії та Італії. У цих країнах географічні та економічні умови були кращими ніж у Австрії, тому й риба у них була дешевшою. Гальмом експорту риби з Австрії є висока вартість перевезення колією»⁷⁵⁸.

Через загострення ситуації, з експортом риби у Німеччині це питання у 1902 році розглядалось на парламентській комісії. В результаті було прийняте звернення до німецького парламенту, в якому відзначався негативний вплив встановлення Німеччиною мита на рибу на її споживання⁷⁵⁹. Проте «Німецьке рибальське товариство», обстоюючи власні меркантильні інтереси – недопущення конкуренції на внутрішньому німецькому ринку риби, звернулось у свою чергу уряду Німеччини, з вимогою щоб мито було підвищене з 15, до 25 марок⁷⁶⁰.

Різноразмірні мита та податки значно здорожували рибну продукцію. Так, у статті «Чи оплачується продавати форель у Парижі» 1904 р. детально описані всі ціноутворюючі перипетії на форель. По перше, щоб продавати рибу на

⁷⁵⁶ Cło od ryb // Okólnik. – 1902. – № 57. – S.50.

⁷⁵⁷ Cło rosyjskie od ryb // Okólnik. – 1903. – № 64. – S.164.

⁷⁵⁸ Cło od ryb // Okólnik. – 1903. – № 64. – S.130.

⁷⁵⁹ Cło od ryb // Okólnik. – 1902. – № 59. – S.136.

⁷⁶⁰ Cło od ryb // Okólnik. – 1902. – № 56. – S.7.

Паризькому ринку, потрібно було навести ділові контакти із тамтешніми торговими представниками. Найбільшим попитом у Парижі користувалась озерна форель ціною від 8 до 13 франків за 1 кілограм, меншим – річкова форель ціною від 5,5 до 8 франків за 1 кг. Якщо у Львові купити 1 кг форелі за 5 франків, то один франк витрачається на різні податки, мита та збори. Крім того, при продажі у Франції риби потрібно було сплатити галицьким риболовам мито за 100 кг риби у розмірі 30 франків у державний фонд, міський акциз – 40 франків, 8% комісійних – за вартість пересилки. 1% відсоток риби дорогою всихав і риба зменшувалась у вазі. Порада для торговців містила наступну інформацію: кращі торги у Парижі відбувались у п'ятницю, суботу і неділю; найоптимальніше пакувати у посилці по 50 форелей до ящика з льодом⁷⁶¹. Наприкінці XIX століття під час різних святкувань гості та мешканці Парижа (3800000 осіб) з'їли 575 тонн риби, що показує, яким великим попитом користувалась риба⁷⁶².

На початку XX ст. Париж в рік споживав 11 тис. оленів та козуль, 200 кабанів, 253 тис. зайців, 500 тис. куріпок, 40 тис. перепілок, 1,2 млн. голубів, 860 тис. диких качок, 3,25 млн. диких кроликів, 6,8 млн. різної пернатої дичини, 22,4 млн. кг риби. З дичини лише 20% добували у Франції, а 80% експортували з Австрії, Німеччини, Росії, Іспанії, Голландії⁷⁶³.

Для врегулювання харчового балансу в Австро-Угорській імперії було видано розпорядження Міністра внутрішніх справ, фінансів, торгівлі і рільництва «Щодо заборони експорту» від 9 лютого 1915 року. Відповідно до цього розпорядження було заборонено експортувати не лише рибу, але й каву, чай, паприку, збіжжя, рис, муку, картоплю, сало, м'ясо дичини, хліб і мучні вироби⁷⁶⁴.

⁷⁶¹ Czy opłaci się sprzedawać pstrągi do Paryża // *Okólnik*. – 1904. – № 71. – S.188.

⁷⁶² Ciekawe szczegóły // *Gazeta lwowska*. – 1899. – № 250. – 23 maja. – S.3.

⁷⁶³ Drobiazgi myśliwskie // *Łowiec Polski*. – 1908. – № 20. – S.248.

⁷⁶⁴ Dziennik ustaw państwa dla królestw i krajów w radzie państwa reprezentowanych. – Wiedeń, 1915. – S.49-53.

15. Організація транспортування дичини

Велику роль у реалізації дичини відігравала пошта. З метою належної організації пересилки дичини органи державної виконавчої влади, поштова дирекція прийняли низку нормативно-правових актів, які регламентували перевезення дичини. Одним із перших нормативно-правових документів, що врегульовував питання перевезення дичини на території Галичини, було Розпорядження Міністерства торгівлі Австрії від 2 квітня 1870 року «Щодо пакування, опечатування і декларування вартості посилок, які пересилаються на територію монархії». У Розпорядженні була прописана вимога, щоб особи, які пересилають дичину, слідкували, щоб дичина була сухою та добре обезкровленою. Лише у цьому вигляді її дозволяли пересилати без упаковки. Для зручності транспортування посилок з дичиною слід було при оформленні посилки важчої за 50 фунтів зв'язувати їх так, щоб можна було взятись за ручку.⁷⁶⁵ Аналогічні вимоги були у розпорядженні Львівської поштової дирекції від 1 липня 1894 року.⁷⁶⁶ Дещо прискіпливішими були вимоги до транспортування дичини у Розпорядженні Міністерства торгівлі Австрії від 22 вересня 1916 року: продукція з дичиною повинна була бути не лише обезкровленою, але й без шерсті.⁷⁶⁷ Адже неналежним чином запакована посилка з дичиною призводила не лише до псування м'яса, але й могла пошкодити інші посилки.⁷⁶⁸ Для швидкої обробки посилок на митниці Львівська поштова дирекція (1903 р.) зверталась до користувачів пошти, щоб при пересилці дичини вказувати, вагу та вартість посилки, так як у таких містах як Львів, Краків, Прага, Відень існує споживчий податок за споживання дичини.⁷⁶⁹ У «Львівському Кур'єрі» (1905 р.) було надруковане оголошення для потенційних відправників дичини, щоб пришвидшити відправлення посилок у зв'язку з перевантаженнями, які щорічно з'являються напередодні Різдва

⁷⁶⁵ Dziennik ustaw państwa dla królestw i krajów w radzie państwa reprezentowanych. – Wiedeń, 1887. – S.138-139.

⁷⁶⁶ Obwieszczenie // Gazeta lwowska. – 1894. – № 162. – 20 marca. – S.9.

⁷⁶⁷ Dziennik ustaw państwa dla królestw i krajów w radzie państwa reprezentowanych. – Wiedeń, 1909. – S.956.

⁷⁶⁸ Z dyrekcji poczt i telegrafów // Gazeta lwowska. – 1902. – № 286. – 14 grudnia. – S.3.

⁷⁶⁹ Ruch przedświąteczny // Gazeta lwowska. – 1903. – № 283. – 11 grudnia. – S.12.

Свят. Їм нагадували, щоб при пересилці дичини її попередньо добре висушували⁷⁷⁰. Для довшого зберігання м'яса пропонувалось також посипати туші меленою кавою, так як вона має дезінфікуючі властивості і на відміну від йодоформу не має поганого запаху. Тому каву потрібно застосовувати при дезінфекції дичини⁷⁷¹. Для виконання вимог французьких законів, що передбачали при продажу дичини обов'язковий сертифікат про походження, поштова дирекція у м. Львові звернулась до потенційних відправників посилок з дичиною до Франції з вимогою додавати до посилки відповідний сертифікат про її походження.⁷⁷²

Слід відмітити, що живих тварин залізницею перевозити забороняли. Лише як виняток мисливцям дозволяли перевозити мисливських собак у третьому класі і за згодою попутчиків. Для перевезення собаки необхідно було купити білет⁷⁷³.

Поштові відправлення дичини у Галичині в 1895 році

Поштові округи	Вивезено з поштового округу				Привезено до поштового округу	
	Кількість в кілограмах	З яких вивезено до				
		Галичин и	Австро-Угорщин и	Заграницю	З Галичин и	З Австро-Угорщин и
Середньо східні повіти						
Повіт Біберка	450					

⁷⁷⁰ Z poczty // Kurjer Lwowski – 1905. – № 344. – S.3.

⁷⁷¹ Kawa jako środek desynfekcyjny. // Przegląd Weterynarski . – 1891. – № 4. – S. 105.

⁷⁷² Rozmaite obwieszczenia // Gazeta lwowska. – 1892. – № 86. – 15 kwietnia. – S.8.

⁷⁷³ Rozdział XV. wyciąg z przepisów i taryf kolejowych // Kalendarz Słowa Polskiego. – Lwów: 1912. – S. 346-347.

Біберка	200	200			160	
Стрілища	250	150	100			
Повіт Городок	0	0	0	0	0	0
Повіт Яворів	392					
Яворів	30	15	15		50	
Краковець	362	362				
Львів місто	249	249			15088	5619
Львів повіт	77					
Гаї					3	
Яричів	73	73				
Пруси	4	4			2	
Замарстинів					35	
Повіт Мостиска	0	0	0	0	0	0
Повіт Перемишлян и	302					
Перемишлян и	200	200				
Свірж	102	102				
Повіт Рогатин	137					
Княгтничі	36	36				
Новий Мартинів	41	41				
Вишнів	60	60				
Повіт Рудки	78					
Комарно	60	60			30	

Погорці	18	18				
Повіт Станіславів	75					
Маріямпіль	15	15				
Водники	60	60			20	
Повіт Жидачів	12					
Журавно	12	12				
Всього по Срюдково східніх повітах	1772	1657	115		15388	5619
У північно-східних повітах						
Повіт Броди	600					
Повіт Цєшанів	20					
Повіт Камінна Струмілова	1619					
Повіт Рава Руська	245					
Повіт Сокаль	160					
Повіт Жовква	150					
Всього по північно- східних повітах	2794	2314	480		321	
На поділлю та Покутті						

Повіт Борщів	1470					
Озеряни	1200	800	400			
Кривче	200	100	100			
Скала	70	70				
Повіт Бережани	569					
Бережани	420	420				
Козлів	132	62	70			
Кужани	17	17				
Повіт Бучач	50					
Бучач	50	50			90	
Повіт Чортків	230					
Чортків	90	90				
Джурин					5	
Ягельниця	120	120				
Колендзяни	20	20				
Повіт Городенка	515					
Хотимир	15	15				
Городенка	500	300	200		50	
Повіт Гусятин	405					
Хоростків	186	86	100			
Городниця	100	50	50			
Гусятин	100	100				
Коцюбинчик и	9	9				

Сухостав	10	10			4	
Повіт Коломия	1515					
Матіївці	15	15			15	85
Турка	1500	1200	300			
Повіт Підгайці	749					
Горожанка	4	4			4	
Підгайці	700	700				
Злотники	45	45				
Повіт Скалат	818					
Грималів	158	158				50
Остапів	19	19				
Підволочись ка	100	100				
Скалат	200	50	150			
Тарноруда	41	41				
Товсте	300	300				
Повіт Снятин	586					
Заболотів	31	31				
Залуччя	555	255	300			
Повіт Тернопіль	535					
Баворів	100	100				
Боркі Великі	400	400				50
Ходачків	35	35				
Повіт Тлумач	490					

Марківці	90	30	60			
Рожнів	100	100				
Тлумач	300	300				
Повіт Трембовля	494					
Хмелівка	124	124				
Ілавче	15	15				
Янів	195	45	150			
Трембовля	160	60	100			
Повіт Заліщики	613					
Кошиловці	180	180				
Тлусте	300	300				
Устечко	36	36				
Повіт Збараж	949					
Богданівка	49	49			18	
Нове село	300	200	100			
Збараж	600	450	150			
Повіт Золочів	1260					
Білий Камінь	200	200				
Гологори	185	185				
Красне	104	104			8	
Ожидів	100	100				
Золочів	360	360				
Всього на поділлю та Покутті	11248	8938	2310		221	185

Східне Прикарпаття						
Повіт Богородчани	6					
Россільна	6	6				
Повіт Добромилъ	1770					
Бірча	1050	750	300			
Добромилъ	300	300				
Нове місто	150	150				
Стажава	250	200	50			
Улюч	20	20				
Повіт Долина	60					
Долина	60	60				
Повіт Дрогобич	123					
Добровляни	10	10				
Підбуж	53		53			
Трускавець	60	60				
Повіт Калуш	115					
Петранка	5	5				
Войнилів	60	60				
Завадка	50	50				
Повіт Косів	1176					
Косів	501	301	200			
Кути	600	400	200			
Устеріки	75	75				
Повіт Ліско	730					

Балігруд	150	150				
Лупкув	230	230				
Лутовіска	60	60				
Соліна	40	40				
Повіт Надвірна	681					
Микуличин	148	148				
Надвірна	500	500				
Татарів						
Ворохта	33	33				
Повіт Самбір	1552					
Лонка	79	19	60		5	
Надиби - Воютичі	80	80				
Райтаровичі (Сучасна назва Верхівці)	158	158				
Самбір	1200	300		900		
Лопушанка	108	108			39	
Спас	70	70				
Старе місто	300	100	200			
Повіт Стрий	720					
Любинці	50	50				
Стрий	500	400	100		250	
Тухолька	98	98				
Угерско	72	72				
Повіт Турка	282					

Бориня	63		63			
Турка	219	219			32	
В загальноном у по повітах східного Прикарпаття	7693	5567	1226	900	362	
Західне Прикарпаття						
Повіт Бжозів	132	132				
Повіт Горлиці	1099	1099			158	
Повіт Грибів	11	11				23
Повіт Ясло	83	83			73	
Повіт Кросно	514	414	100		438	
Ліманова	137	137				
Мислениці	245	245			22	
Повіт Новий тарг	570	70	500		520	80
Сянок	327	327			91	
Живець	1235	615	160	460		20
Всього західне Прикарпаття	6977	5707	810	460	1751	103

Поштові відправлення риби у Галичині в 1895 році

Поштові округи	Вивезено з поштового округу		Привезено до поштового округу		
	Кількіс	З яких вивезено до	3	3	3

	ть в кілогра мах				Галичи ни	Австро - Угорщ ини	Загран иці
		Галичи ни	Австро- Угорщи ни	Заграни цю			
Повіт Бяла	4833	1378	2255	1200	1357		
Бохня					53		375
Бжеско	100	60	40				
Домброва	100	100			40		
Хшанів	534	314	220		261		
Кольбушова	6000	6000			1500		300
Краків місто	18	18			7203	12	7580
Повіт Краків					120		
Повіт Мелець	22	22			27		75
Повіт Нисько	0	0	0	0	0	0	0
Повіт Вадовіце	1123	610	513		145	50	
Повіт Велічка	9400	7000	2400		19		
Всього на повіслю	22230	15602	5428	1200	10783	62	8340
Середнь-західні повіти							
Повіт Ярослав	430	430			106	58	19
Повіт	150	100	50		58		60

Ланцут							
Повіт Пільзно	20	20					7
Повіт Перемишль	586	586			290	123	780
Повіт Ропшиці					84		1138
Повіт Жешів	1500	200	1300		30	56	
Повіт Тарнув	350	350			175		2500
Всього в середньо західних повітах	3036	1686	1350		743	237	4854
В середньо-східних повітах							
Повіт Біберка	225						
Біберка					140		
Ходорів	225	225					
Повіт Городок	175	102	73				
Повіт Яворів	598	448	150		100		
Місто Львів	120	120			10230	1980	11520
Повіт Львів					200		
Повіт Мостиська							333
Повіт	4	4				25	

Перемишляни							
Повіт Рогатин	33	33					
Повіт Рудки	38	38					
Повіт Станіславів	60	60					18250
Маріямпіль	50	50					
Станиславів							18250
Водники	10	10					
Повіт Жидачів	0	0	0	0	0	0	0
Всього по середньо-східніх повітах	1253	1030	223		10670	2005	30103
Північно-східні повіти							
Повіт Броди	400	400			222		1415
Повіт Цішанів	406	286	120				
Повіт Рава Руська						150	
Повіт Сокаль					80	40	
Повіт Жовква	5	5					1000
Всього в	811	691	120		452	190	2415

північно- східних повітах							
Поділля та покуття							
Повіт Борщів	350	350				180	
Повіт Бережани						200	
Повіт Бучач	0	0	0	0	0	0	0
Повіт Чортків							2500
Повіт Городенка	400	400					650
Повіт Гусятин					5		400
Повіт Коломия					20	10	
Повіт Підгайці	380	380			213		300
Повіт Скалат	789	734	55				43
Повіт Снятин						300	300
Повіт Тернопіль	0	0	0	0	0	0	0
Повіт Тлумач	0	0	0	0	0	0	0
Повіт Теребовля	21	21					

Заліщики						20	20
Збараж	60	60			31		
Золочів	92	72	20		109		
Всього на Поділля та покутті	2092	2017	75		378	710	4213
Східне Прикарпаття							
Богородчан ський	0	0	0	0	0	0	0
Добромиль ський	15	15			27	163	5
Повіт Долина	3190	2790	400				
Болехів	500	500					
Долина	100	100					
Рожнятів	2590	2190	400				
Повіт Дрогобич	0				90		1500
Борислав					50		1500
Трускавець					40		
Повіт Калуш	30	30			20		
Войнилів					20		
Завадка	30	30					
Повіт Косів					300		1300
Косів							750
Кути					300		550
Повіт Надвірна	510	310	200		196	210	78

Дора					4		
Яблониця					53		43
Микуличин							35
Надвірна	500	300	200		100	200	
Татарів					39	10	
Ворохта	10	10					
Повіт Самбір	25	25			29	2000	6000
Повіт Стрий					75		5010
Повіт Турка					164	81	54
Всього по східньому підгіррі	4170	3570	600		1821	3563	13947
Західне підгірря							
Повіт Бжозів	218	218			31	10	
Повіт Горлиця	23	23			56		
Повіт Грибів	0	0	0	0	0	0	0
Ясло					77		30
Кросно	721	721			1146	300	
Ліманово	0	0	0	0	0	0	0
Новий Сонч	4043	2193	1850		245	620	740
Новий Тарг	1410	1210	200	30	285		60
Сянок	4	4			18	75	40
Живець	50	50			14	40	
Всього по	6469	4389	2050	30	4144	1045	870

повітах Західного підгір'я							
----------------------------------	--	--	--	--	--	--	--

(примітка це лише те що відправлялось поштою Олега Проціва)⁷⁷⁴

16. Торгівля шкірою

Мисливська галузь володіє різноманітними матеріальними активами – м'ясом дичини її хутром або шкірою в залежності від виду дичини, а також нематеріальними активами, до яких можна віднести добуті мисливцем трофеї, кількість добутої дичини, участь в мисливських виставках, влучність пострілів.

Історичні джерела свідчать, що шкіра мисливських видів тварин мала віддавна велике значення. Ще до обігу будь-яких грошей за часів Київської Русі шкіра куниці виконували функцію грошей. Так, одна шкірка куниці отримала назву «куна»⁷⁷⁵, а за правління на Київській Русі в X столітті князя Володимира шкіри куниць цінувались на рівні з грошима.⁷⁷⁶

Мисливське господарство в кожний історичний період відіграло велике господарське значення. Дослідники відзначали, що торгівля шкірою дичини у Середні віки за значенням та вартістю прирівнювалась до торгівлі кіньми.⁷⁷⁷ Про важливість торгівлі шкірою свідчить також той факт, що ще в 1816 році у Варшаві видана книга Сочинського «Історія торгівлі хутром та шкірою у теперішній час»⁷⁷⁸. Історичні джерела вказують, що лише відповідно до статистичної інформації про обробку шкіри мисливська галузь в Австро-Угорській імперії отримувала в 1898 році доходу на сумі 412 тис. крон.

⁷⁷⁴ Wiadomości statystyczne o stosunkach krajowych. – Lwów, 1898. – T. XVII, zeszyt I. – S. 33-49.

⁷⁷⁵ Хрестоматія із зоології / Упор. А. М. Охріменко, Е. В. Шухова. – К.: Рад. шк., 1988. – С. 102.

⁷⁷⁶ Денисов А. Все об охоте. – К.: Книга-Сервіс, 1996. – С.6.

⁷⁷⁷ Mniszek Tchorznicki M. Polskie prawo łowieckie w wiekach średnich / Mieczysław Mniszek Tchorznicki. – Warszawa, 1935. – 14 s.

⁷⁷⁸ Jakubski A. Prace monograficzne komisji fizjograficznej: [w 4-ch tomach] / Antoni Jakubski. – Kraków: Polska akademia umiejętności, 1928. – Т.ІІ: Bibliografia fauny polskiej do roku 1880. – S.330.

Таблиця № 16.1.

Кількість добутої дичини, вартість однієї шкіри та отриманий дохід в Австро-Угорській імперії (1898 р.)

Вид тварини	Добуто (гол.)	Вартість однієї шкірки (в кронах)	Дохід (в кронах)
Олень	9321	6.0	55926
Лань	2628	4.0	10512
Козуль	54782	1.0	54782
Серна	6529	2.0	13.058
Дикий кабан	2449	3.0	7347
Заєць і кролик	1175259	0,2	235051
Ведмідь	29	5.0	145
Вовк	142	2.0	284
Рись	34	1.0	34
Лисиця	24432	0.9	21988
Куниця	4257	0,5	4257
Тхір	17603	0.3	5280
Видра	920	1,0	920
Борсук	2928	1,0	2923
Всього			412663

Аналіз показав, що аналогічні доходи приносить реалізація рогів та чучел від диких тварин⁷⁷⁹.

Тогочасна статистична інформація свідчить, що високі ціни на зовнішніх ринках мотивували товаровиробників експортувати шкірки дичини та свійських тварин. Так, вартість вивезених з Австро-Угорської монархії заячих і кролячих шкірок складала у 1894 р. 379256 зол., у 1895 р. – 543610 зол., у 1896 р. – 252470 зол. У 1896 р. найбільше шкірок було вивезено до Німеччини

⁷⁷⁹ Ekonomiczno-społeczne znaczenie łowiectwa //Łowiec Polski. – 1902. – № 24. – s.384-385.

(186800 зол.) і Бельгії (58360 зол.). Експорт шкір козулі з Австро-Угорщини у 1894 р. становив 2262755, у 1895 р. – 2056985, у 1896 р. – 1768720 зол. Шкірки козуль, головним чином, вивозили до Німеччини, Франції, Швейцарії, Сполучених Штатів. Загальна вартість вивозу з Австро-Угорщини дичини, шкірок козуль, зайців, кролів, а також хутра мисливських тварин в 1896 р. становила 4027420 зол.

До Австро-Угорщини мисливську продукцію також імпортували.

Таблиця № 16.2.

Імпорт мисливської продукції (у зол.)

Роки	Заячі і кролячі шкірки	Шкіри козуль	Хутро	Дичина
1894	174150	606345	863900	32480
1895	267620	751960	696900	32695
1896	130810	505910	568100	41648

Вартість імпортованої мисливської продукції в 1896 р. складала 1246468 зол., експорту – 4027420 зол., що становило позитивне торгове сальдо для Австро-Угорщини на суму 2780952 зол.⁷⁸⁰.

Велике значення для вартості шкірки мав час її добування. Найбільш цінували шкіри тварин, добутих у зимовий період⁷⁸¹. Існували й особливості її реалізації. Зокрема, у Царстві Польському у середині XIX ст. туші добутої дичини реалізовували разом із шкірою⁷⁸², тоді як в інших країнах Європи – окремо.

У 20-их роках в Другій Речі Посполитій вартість шкірок коливалась. (Детальніше – у таблиці 16.3.).

⁷⁸⁰ Pawlik S. Handel zwierzyzną, rybami i rakami w Galicyi. – S. 2–6.

⁷⁸¹ Reuman M. Gospodarstwo łowieckie z historią starożytną łowiectwa polskiego. – Warszawa: Drukarnia Orgelbranda, 1845. – S.602.

⁷⁸² Upominek dla gospodyń. // Haliczanin, kalendarz powszechny na rok pański 1853. – Lwów: Drukarnia K. Pillera, 1853. – S. 35.

Вартість шкірок та хутра дичини в Другій Речі Посполитій (1926 р.)⁷⁸³

Вид тварин	Мінімальна ціна у злотих	Максимальна ціна у злотих
Лисиця звичайна	10	60
Лисиця біла	100	500
Лисиця фарбована (чорна, коричнева, сіра)	80	300
Куниця лісова	20	100
Куниця кам'яна	20	100
Тхір	2	25
Видра звичайна	15	100
Видра експортована	150	400
Видра фарбована	150	450
Скунс американський натуральний	8	50
Кролик	0,50	5
Заєць	2	5
Тюлень натуральний імпортований	150	200
Ондатра	15	20
Бобер американський	60	300
Бобер камчатський	200	500
Борсук	75	100
Кріт	0,40	2,50
Нутрія	20	75

⁷⁸³ Cennik skór i futer//Łowiec Polski – 1926. – № 6. – S. 91.

Коза біла	30	65
Соболь американський або сибірський	50	200
Ведмідь білий або бурий	200	1000
Коти чорні сибірські	7	15
Кролики білі імпортні	2	8
Горностай	2	40

У 30-тих роках ХХ ст. на Львівському ринку найвище цінувалась видра. Шкіра невичениної видри коштувала 90-110 злотих, лісової куниці – 70-90 злотих, вовка – 15-35 злотих, лисиці – 35 злотих, тхора – 10-30 злотих, борсука – 12 злотих, горностая – 6-12 злотих. Найдешевше вартувала шкірка білки – 60-70 грош⁷⁸⁴. Одного зайця з шкірою у Львові можна було придбати за 3,5 злотового, тоді як без шкіри – за 2,20-2,75 злотового, тобто, вартість однієї заячої шкіри становила 1 злотий⁷⁸⁵.

Вартість хутра дичини у Польщі в 1932 році різнилась: куниці – 72-80 злотих, видри – 90-100 злотих, лисиці – 40 злотих, тхора – 18 злотих, борсука – 8-10 злотих, білки – 1 злотий, горностая – 7-8 злотих, зайця – 70-80 грош, кролика – 40-80 грош, шкіра козулі вартувала 1,5-2 злотих, шкіра оленя – 5-8, шкіра кабана – 7-10.⁷⁸⁶ Дещо дешевші ціни нотували на ринку Львова в травні 1932 року за шкіру оленя (4-5 злотих), кабана (4-6 злотих), а за козулячу шкіру потрібно було оплатити 2-2,50 злотих, куниці – 70-80, видри – 90-100, лисиці – 25-40, тхора – 12-16, борска – 3-15, білки – 1-1,2, горностая – 7-8, зайця – 0,9. М'ясо 1 кг кабана коштувало 50 грош, качка – 2 злотих за голову, а вальдшнеп – 2,5 злотих.⁷⁸⁷ З метою запобігання браконьєрству у Другій Речі Посполитій

⁷⁸⁴ Wiadomości handlowe//Łowiec Polski – 1932. – № 3. – S. 58.

⁷⁸⁵ Wiadomości handlowe // Łowiec – 1931. – № 24. – S.372.

⁷⁸⁶ Wiadomości handlowe// Łowiec. – 1932. - № 4. – S.40.

⁷⁸⁷ Wiadomości handlowe // Łowiec – 1932. – № 10. – S.126.

відповідно до ст. 53 Мисливського закону 1927 року заборонялось продавати шкіру дичини після 10-тиденного терміну від запровадження охоронного часу на відповідний вид⁷⁸⁸.

З метою інформування потенційних продавців шкірок дичини у фаховій мисливській періодичній пресі публікували інформацію про їхню вартість на Берлінському ринку при гуртовому продажі. Як в Польщі, так і Німеччині найвище цінували шкірку видри – 65 марок, з темним відтінком – 80 марок. Також високо цінувалась шкірка лісової куниці, добутої взимку (85-95 марок), кам'яна куниця, добута взимку, вартувала від 55 до 65 марок, а шкірка куниці поганої якості – 20-30 марок. Хутро лисиці оцінювали від 14 до 38 марок, тхора – 8-18 марок, борсука – в залежності від величини шкірки – від 4 до 6 марок, зайця – 0,4-1,2 марки, шкіра козулі вартувала 1,6 - 3 марки, білки – від 5 до 85 пфенінгів, ласки – 1 марку, горностая – 5; кілограм оленячої шкіри коштував 70 пфенінгів, лані – 1,1 марки⁷⁸⁹.

За підрахунками тогочасних німецьких дослідників Лунса та Бігера, у 20-их роках ХХ ст. у Німеччині щорічно мисливське господарство поставляло на ринок шкір на суму 2,5 млн. марок та хутра на суму 3 млн марок, тоді як загальний дохід мисливства становив біля 27 млн. марок,⁷⁹⁰ при чому лише м'яса дичини реалізовувалось 20 мільйонів кілограм на 25 мільйонів марок⁷⁹¹. Тобто, п'яту частину доходу мисливства, на думку Лунса та Бігера, у Німеччині становив дохід від хутра та шкір добутої дичини.

Реалізація та обробка шкір дичини стала причиною насмішок над ідеологічними противниками. Зокрема, у статті «Собачі шкіри» відзначався низький економічний рівень мисливського господарства у Радянському Союзі, що призводить до виробництва малої кількості шкір. Тому для зменшення дефіциту мисливців заставляють добувати бродячих собак.⁷⁹²

⁷⁸⁸ Kilka słów o Polskim Prawie łowieckim //Łowiec – 1928. – №15. – S. 238-239.

⁷⁸⁹ Wiadomości handlowe //Łowiec Polski – 1930. – № 2. – S. 36.

⁷⁹⁰ Gieysztor J. Znaczenie gospodarcze łowiectwa w Niemczech//Łowiec Polski – 1935. – № 30. – S. 585.

⁷⁹¹ Przegląd prasy zagranicznej//Łowiec Polski – 1928. – № 21. – S. 330-331.

⁷⁹² Psie skóry//Łowiec Polski – 1930. – № 6. – S. 113.

Шкіра дичини також високо цінилась і на Гуцульщині. Вичинкою шкір із впольованих звірів і пошиттям із них одягу займалась вся сім'я.⁷⁹³ На Гуцульщині найбільше цінувалось хутро куниці. Шкірками з куниці сплачували податки. Зокрема, у селах Рибне, Здвижин, Кути в 1565 році кожен тяглий рільник, що займав дворище, був змушений віддати домінії, крім інших поборів, три куниці або 20 грошів за кожен з них⁷⁹⁴, а кріпаки з Рахова в 1600 році також давали 14 шкірок куниць за користування панськими наділами та пасовиськами.⁷⁹⁵

За спогадами жителя Верховини Волинюка Дмитра Павловича, у 60-их роках ХХ ст. лише у селі Голови мисливець Михайло Місюк виставляв на куниці більш як 150 капканів. За мисливський сезон він добував до 120 куниць. Відзначається, що деякі вправні гуцули за рік добували по 600 білок, використовуючи для цього спеціальну пристосовану вогнепальну зброю марки «Белка».

У цей період на Гуцульщині з метою зменшення чисельності вовків, які завдавали збитки, заохочували їх добування. Доказом добутого вовка була здача шкіри. Колгоспи преміювали мисливців за здачу шкіри вовка 500 радянськими рублями та двома вівцями, а у деяких випадках преміювали також кукурудзяною мукою, борошном вищого сорту та цукром.

На Гуцульщині мисливці мали план здачі шкірок білок, куниць, лисиць, рисі та вовка на суму 1500 карбованців. Обов'язково після ліцензійного полювання на оленя, козулю, кабана шкіру необхідно було здати у заготконтору, і лише тоді закривали ліцензію⁷⁹⁶.

⁷⁹³ Лаврук М. М. Гуцули Українських Карпат (Етнографічне дослідження): Монографія. – Львів: ВЦ ЛНУ ім. І. Франка, 2005. – С. 81.

⁷⁹⁴ Грушевський М. С. Історія України-Руси: В 11т., 12 кн. /Редкол.: П. С. Сохань (голова) та ін. – К.: Наук. думка, 1991 – Т. 1. С.28.

⁷⁹⁵ Гуцульщина. Історико-етнографічне дослідження / Відпов. ред. Ю. Г. Гошко. – К. : Наук. думка, 1987. – С. 156.

⁷⁹⁶ Зеленчук Я. І. Українознавчо-історична реконструкція етносоціальної системи Гуцульщини [Текст] : дис. канд. істор. наук: 09.00.12 / Зеленчук Ярослав Іванович. — К. : [б. в.], 2008. — С. 204-242.

Як свідчать історичні джерела, гуцули були добре вмотивовані, щоб добувати хутрову дичину. Куниця у міжвоєнний період вартувала, як корова – 100-110 злотих, шкіра тхора – 30-40 злотих, лисиці – 25 злотих. Все ж найдорожче цінувалась шкірка видри – 300 злотих.⁷⁹⁷ Описані випадки, коли у розпалі весілля староста весілля покидав гостей і йшов до лісу, щоб перевірити капкани і невдовзі вертався на закінчення весілля. Слід відмітити, що гуцули, які незаконно добули козулю, не приносили додому шкіри, щоб себе не видати. Але часто на Гуцульщині мисливці тримали у своїх хатах шкіри ведмеда, які власноруч були ними добуті. Цей трофей був предметом гордості для них⁷⁹⁸.

Знаний український етнограф у своїй відомій програмній роботі «Українська народна словесність. (В справі записів українського етнографічного матеріалу)» вказував, що дослідження обробки шкіри становить матеріальну культуру народу і давав вказівки щодо збирання відомостей про цю галузь народного промислу⁷⁹⁹

Слід відмітити, що шкіра диких тварин стала предметом народної творчості на Гуцульщині. На думку Ярослава Зеленчука, це свідчить про те, що «власники таких територій чітко знали кількість тварин, які мешкали в їхньому ревірі. Вони настільки добре знали місця перебування тварин і були переконані в своїй спроможності їх добути, що дозволяли собі пропивати у шинку наперед ще невпольовану тварину. Це відображено в усній народній творчості гуцулів у вигляді приказок «Не продавай вовка, поки не вбив», «П'є на вовчу шкуру», «Шкуру пропив, а вовк у лісі», «Ще вовка не зловив, а вже шкіру пропив», «Не діли шкуру невбитого ведмеда», «Не продавай шкіри, не вбивши ведмеда», «Не продавай шкіри, не вбивши звіра», «Не вбивши ведмеда, шкіри не продають»,

⁷⁹⁷ Мороз В. Моє рідне село Саджава. – Богородчани: Видавнича справа, 2003. – С. 26.

⁷⁹⁸ Зеленчук Я. І. Українознавчо-історична реконструкція етносоціальної системи Гуцульщини [Текст] : дис. канд. істор. наук: 09.00.12 / Зеленчук Ярослав Іванович. — К. : [б. в.], 2008. — С.199, 232.

⁷⁹⁹ Гнатюк В. М. Вибрані статті про народну творчість. Упорядкування, вступна стаття та примітки М. Т. Яценка. К.: Наукова думка, 1966. – С. 51.

«Не вбивши ведмедя, не діли шкуру», «На живому ведмедю шкури не купляй», «Діли шкуру, аж уб'єш ведмедя», «Де медвідь, там і шкура»⁸⁰⁰.

Про велике господарське значення шкіри дичини свідчать чисельні рекламні оголошення про її реалізацією та обробку, які публікувались у періодичних виданнях Галичини. Аналіз історичних джерел показав, що перше таке оголошення було публіковане у «Галицькому загальному календарі на рік Божий 1872» (*Haliczanin, kalendarz powszechny na rok pański 1872*). Фірма Ф. Свачіна («F. Swaczina»), яка знаходилась на Мар'яцькій площі у Львові, пропонувала послуги з обробки шкіри. (Додаток № 130)

У 1905 році майстерня Станіслава Вронського, яка знаходилась на вул. Театральній, 5 у Львові, пропонувала виправку шкіри дичини. (Додаток № 131)

Більшість оголошень та реклами щодо реалізації, закупівлі та обробки шкіри дичини були зфокусовані на мисливцях і публікувались у Львівському часописі «Ловець», який виходив за підтримки Галицького мисливського товариства. Так, в 1902 році Х. Вершицький з Тарнува звертався до мисливців щодо можливості закупівлі великих партій шкір козулі. (Додаток № 119)

На початку ХХ ст. у Львові на вулиці Ваговій, 5 знаходилась фірма «Фалл», яка закупувала за найвищими цінами шкірки лисиць, куниць, тхорів, зайців. (Додаток № 120) Аналогічним промислом у Львові займалась також Крайова промислова спілка, яка закупляла шкірки зайців, лисиць. (Додаток № 121) Фірма Петра Карп'яка пропонувала власникам вичинку сирих шкір лисиць, ласок, тхорів, куниць, кротів, хом'яків, білок. У примітках було вказано, що приймаються виключно шкіри тварин, добутих взимку. (Додаток № 122)

Слід відмітити, що ця фірма, функціонувала з 1909 року аж до початку Другої Світової війни. В оголошенні, опублікованому в 1938 році, вказано, що фірма знаходилась у Львові по вул. Зублікевича, 4 та приймала від мисливців різні невпривлені шкіри. Більше того, мисливцям, які були членами мисливських

⁸⁰⁰ Зеленчук Я. І. Українознавчо-історична реконструкція етносоціальної системи Гуцульщини [Текст] : дис. канд. істор. наук: 09.00.12 / Зеленчук Ярослав Іванович. — К. : [б. в.], 2008. — С. 283.

товариств, надавалась знижка. У 20-х роках ХХ ст. «Польська гарбарня», що знаходилась у Львові, вул. Зублікевича, 24, пропонувала мисливцям повний спектр вичинки всіх видів дичини. (Додаток № 123)

У 30-их роках ХХ ст. у Львові мисливці мали можливість вичинити шкіри мисливських тварин (лисиці, куниці, видри, тхора, козуль, оленя) у хутряній майстерні Кароля Шюрера (вул. Сенаторська, 11а). (Додаток шкіра № 127, 132). Послуги з фарбування та виправлення шкір лисиць, куниць, тхорів, вовків, видр, ведмедів надавала також фірма «Соболь», яка знаходилась у Львові по вул. Львівських дітей, 56. Фірма мала добру репутацію, і її роботу було оцінено золотою та срібною відзнаками. (Додаток № 128)

У тридцятих роках у Львові по вулиці Рутовського, 2 діяла фабрика рукавиць Черніцького та Ольшевського. З реклами фабрики дізнаємось, що місцеві мисливці мали можливість здати на вичинку шкіри з добутих тварин: козуль, оленів, лисиць, кабанів, зайців (Додаток № 133,134)

Крім широко розгалуженої мережі організацій з вичинки та фарбування шкіри мисливських видів тварин у Львові, діяли фірми й в інших частинах Галичини. Зокрема, мисливці Кракова мали можливість скористатись послугами фірми «Хутрополь», яка розташовувалась у Кракові по вул. Концік, 20. Фірма «Хутрополь» спеціалізувалась на вичинці та фарбуванні хутра лисиць, тхорів, кротів, зайців, кроликів. (Додаток № 126)

Слід відмітити, що ринок вичинки шкір дичини у міжвоєнний період у Галичині був конкурентним, на ньому працювали крім місцевих товаровиробників іноземні. З оголошення «Міжнародного технічного бюро» з Бельгії довідуємось про можливість співпраці щодо вирощування та реалізації хутрових видів тварин (бабаків, лисиць, мавп). (Додаток № 125)

Місцеві виробники хутра ставили перед владою питання щодо сприяння у розведенні одомашнених видів дичини: «Чому у Польщі не розводять хутрові види тварин, які дають нам цінне хутро? Наші громадяни змушені закупувати

хутро з інших країн витрачаючи для цього великі суми у валюті. Чи є в країні люди, які з великий ентузіазм візьмуться за цю справу?» (Додаток № 124)

17. Чисельність та добування дичини

17. 1. Добування дичини в Галичині кінця XIX - та початку XX ст.

У Галицьких Карпатах поштовхом для розведення зростання чисельності глухарів послужили масові вирубки лісу, які почались у 1868 р. Зруби поростали малинниками та ожинниками, що становили корм для дичини.⁸⁰¹

Проте, проаналізувати та порівняти добування мисливських видів тварин, стає можливим з кінця XIX ст., коли в 1874 р. відповідно до розпорядження Міністерства рільництва Австрії, до складу якої входила Галичина, започатковано ведення мисливської статистики.⁸⁰² Багато тогочасних дослідників (1888 р.) вважали, що ведення мисливської статистики має багато похибок. Для більшої точності пропонували обраховувати добуту дичину не в календарному році, а в мисливському сезоні, який би тривав з 1 квітня по 31 березня.⁸⁰³ Інформація про добування дичини в Галичині вперше надрукована в «Ловці» в 1876 р. Відповідно до цих даних у 1876 р. було добуто 55 оленів, 2621 козуля, 77 кабанів, 44174 зайці, 37 ведмедів, 167 вовків, 5 рисів, 4447 лисиць, 333 куниці, 451 тхора, 111 видр, 159 диких котів та ласок, 293 борсуки, 40 глухарів, 501 тетерука, 1201 рябчика, 7122 куріпки, 1189 фазанів, 27914 перепілок, 12421 бекаса, 386 диких гусей, 9482 дикі качки; із шкідливих пернатих – 215 орлів, 95 пугачів, 4085 яструбів, 760 сов та ворон.⁸⁰⁴ У перерахунку на 1 тис. км² у Галичині, що займала площу 78,5 тис. км², було добуто 0,7 оленів, 33,3 козуль, 0,9 кабанів, 562 зайців, 0,4 ведмедів, 2,1 вовків, 0,06 рисів, 56,6 лисиць, 4,2 куниць, 5,7 тхорів, 1,4 видр, 2 диких котів та ласок,

⁸⁰¹ Stosunki łowieckie w Galicyi//Łowiec Polski – 1909. – №20. – S.310-312.

⁸⁰² Starkl J., Fiszer Z. Powszechna wystawa krajowa 1894 r. i siły produkcyjne kraju: Łowiectwo i rybactwo / Juliusz Starkl, Zygmunt Fiszer. – Lwów: Wydzał krajowy, 1896. – S. 27-28.

⁸⁰³ Korespondencye//Łowiec. – 1888. – №9. – S. 147.

⁸⁰⁴ Kronika //Łowiec – 1878. – №8. – S.127.

3,7 борсуків, 0,5 глухарів, 6 тетеруків, 15 рябчиків, 91 куріпка, 15 фазанів, 355 перепілок, 158 бекасів, 5 диких гусей, 121 дика качка.

У наступному 1877 р., відповідно до даних радника дирекції лісів Г. Летнера, в Галичині було добуто 17 оленів, 8 ланей, 2795 козуль, 734 кабани, 43051 зайця, 22 ведмеді, 22 вовки, 4511 лисиць, 437 куниць, 490 тхорів, 164 видр, 53 дикі коти, 367 борсуків, 54 глухарі, 622 тетеруки, 1773 рябчики, 100 фазанів, 8792 куріпки, 31452 перепілки, 5875 вальдшнепів, 7744 бекаси, 248 диких гусей, 10200 диких качок. Серед шкідників добуто 215 орлів, 115 пугачів, 3407 яструбів, 810 сов.⁸⁰⁵ У перерахунку на 1 тис. км² було добуто 0,2 олені, 0,1 лані, 35,6 козулі, 9,3 кабани, 548 зайців, 0,2 ведмеді та вовки, 57 лисиць, 5,5 куниці, 6,2 тхори, 2 видри, 0,6 диких котів, 4,6 борсуків, 0,7 глухарів, 8 тетеруків, 23 рябчики, 113 куріпок, 403 перепілки, 75 вальдшнепів, 99 бекасів, 3 дикі гуски, 130 диких качок. На думку Рожинського і Шлехтера, виходячи з географічного положення Польщі, на площі 1000 гектарів можна щорічно добувати 175 куріпок, 145 зайців, 30 козуль.⁸⁰⁶ В. Гюрлер вказував, що на 1 тис. га мисливських угідь можна утримувати 500 фазанів, 100-150 зайців, 150-200 куріпок.⁸⁰⁷

На думку іншого дослідника Янта-Полчинського, також можна було добувати з 1 тис. га 175 куріпок, 30 фазанів, 20 качок; з копитних – 0,6 оленя, 0,3 кабана, 25 козуль, 160 кроликів. На його думку при ефективному веденні мисливського господарства на території Польщі (площа – 395 км²) можна було отримувати 49674975 кг м'яса дичини. На практиці цифри добування дичини були в сотні разів меншими навіть у випадку ефективного ведення мисливського господарства. (табл. 17.1)

Таблиця 17.1.

⁸⁰⁵ Kronika//Łowiec – 1878. – №10. – S.159.

⁸⁰⁶ Świątorzecki B. W sprawie podatku od polowania//Przegląd myśliwski i łowiectwo polskie. – 1924. – № 13-14. – S. 2-3.

⁸⁰⁷ Gürtler W. W polu i w lesie / Władysław Gürtler. – Warszawa: polski związek stowarzyszeń łowieckich, 1932. – S. 12.

**Оптимальна можливість добування дичини на території мисливських
угідь Другої Речі Посполитої за Янта-Полчинським.⁸⁰⁸**

Вид дичини	Оптимальне добування на 1000 га (гол.)	Оптимальне добування по всій Польщі (гол.)	Кількість м'яса (кг)	
			вага 1 голови	всього
Олені	0,6	19254	100	1925400
Лані	1	39500	60	2370000
Кабани	0,3	11850	60	711000
Козулі	25	987500	15	14812500
Зайці	160	6320000	3	18960000
Кролики	10	395000	1,5	5925000
Куріпки	175	912.500	0,4	2765000
Фазани	30	185000	1,0	1185000
Тетеруки	3	118500	1,0	118500
Рябчики	1	39500	0,3	11850
Качки	20	790000	1,0	790000
Гуси	0,1	3950	3,0	11850
Перепілки	10	395000	0,2	79000
Вальдшнепи	2	39500	0,25	9875
Всього, кг				49674975

Крім ведення статистики в розрізі повітів у Галичині велась також статистика у розрізі державних лісових господарств Львівської дирекції домен та лісів. Зокрема, за десятилітній період – з 1878 по 1887 р. найбільше глухарів добували у Гриняві, Явірнику. (табл. 17.2.)

Таблиця 17.2.

⁸⁰⁸ Janta-Polczyński W. Wpływ łowiectwa na wyżywienie ludności / Władysław Janta-Polczyński //Przegląd myśliwski. – 1923. – № 6. – S.7-8.

Добування у камеральних лісах з 1878 по 1887 р.⁸⁰⁹

Мисливське господарство	Кабан	Олень	Козуля	Заєць	Глухар	Тетерук	Рябчик	Куріпка	Дика гуска	Дика качка	Вальдшнеп	Дрібні пернаті	Пугач та орел	Яструб	Чапля
Мізунь	46		5	19	3	1	16 1				4		1		1
Рахиня	80		23 0	10 5			32				7				
Велика Тур'я	42		62	20			10				8				
Лоп'янка	3		40	40			60				20		2	6	
Суходіл	56		3	5			60				15				
Роп'янка	27		10 7	20 2			2				27				
Калуш	22		53	12 1			1				2				
Красне	27		25	99		1	7				3				

⁸⁰⁹ Wykaz zwierzyny ubitej w lasach kameralnych w Galicyi w dziesięcioleciu 1878 do 1887, wraz z wykazem zwiezostanu w tych lasach z końcem roku 1887, zestawione przez c.k. dyrekcję lwowską domen i lasów//Łowiec. – 1888. - № 4. – S.69.

Небилів	23		32	25	4		16			12	10		1		
Ясень	8	22	2	39	13		99	4		1	1		1		
Болехів	24		60	74			4	12			60		2		
Поляни ця	118	1	9	78			57	2			3	16	2	8	
Лисович і	88		15 0	10 6			40				12 0		2		
Дрогоби ч	5		12 4	30 0					1		5				
Гринява			12	36	72	16	46 6			11	1		1	5	
Явірник		1	36	16	20		60				20		2		
Кути			34	27 7		1	1								
Косів	10		26	86							7		1	1	
Шешори	31		95	18 1	1		17	20			3				
Уторопи	6		18 8	11 7			7	1			8	18			
Печеніж ин	26		48	15 7			15	6			30	1			

Княздвір	43		34	30 8			7	24		3	20	29			
Яблунів	41		14 8	19 8			3	7	1	1	24		4	17	
Делятин	44		10 9	21 1		1	19	10	2		37		2		
Дора	32		28	79	4		41	2			2				
Ослави	33		51	10 2			10	14			19				
Всього по Галичи ні	1041	24	3116	6436	117	20	1332	843	6	465	660	644			1
В середнь ому за рік по Галичин і	104	2	312	643	12	2	13	84	1	46	66	64			
1887 р.	468	367	3596	3436	187	95	1806	509		1030	10				

Мисливське господарство	Ведмеді	Вовки	Рисі	Дикі коти	Лисиці	Куниця	Видр	Тхорів	Ласок
Мізунь	3		2	2	4		2		
Рахиня		1	3	5	107		1		
Велика Тур'я				1	30				
Лоп'янка	1		4	1	20		4		
Суходіл	3		3		10				
Роп'янка			1		80				
Калуш					32			2	
Красне	1		4		22				
Небилів	2	5	3	3	12	1			
Ясень	3	2	4	3	12		1	4	
Болехів	3		2	1	24				
Поляниця	2	3	1		11	2	6	6	
Лисовичі	1		2	1	80				
Дрогобич		2			107			1	
Гринява	6	10			43	8			
Явірник	2	14	2		9	6			
Кути					45				
Косів					13				
Шешори	1	6			25	4		1	
Уторопи		4	1		21		2		
Печеніжин				1	35	1			
Княздвір					56	1			
Яблунів		2			51	8		1	

Делятин	1	7	1		61	4	6	1	2
Дора	4		2		7	2			1
Ослави		6	1		15	1			2
Всього по Галичині	33	71	57	18	1464	125	15	34	36
В середньому за рік по Галичині	3	6	6	2	147	12	1	3	4
1887 р.	41	29	34	29	802	332	99	98	154

У 1882 р. в державних лісових господарствах Львівської дирекції лісів було добуто 326 голів козуль, найбільше – в Неполоміце (96 гол.). У той же час найбільше оленів було добуто в Калуші (2 гол.). (табл. 17.3.)

Таблиця № 17.3.

Список добутої дичини протягом 1882 р. в державних господарствах⁸¹⁰

	Ведмідь	Вовк	Рись	Лисиця	Куниця	Видра	Дикий кіт	Дикий кабан	Борсук	Олень	Козуля самець	Заяць
Кути	1	6	0	9	1	0	0	2	0	0	49	79
Печеніжин	0	0	0	22	0	0	0	9	0	0	29	61
Делятин	3	2	0	9	3	0	0	13	3	0	22	42
Калуш	0	0	1	12	2	0	0	4	0	2	29	44
Долина	2	0	0	21	2	0	1	32	0	0	32	20
Болехів	0	0	0	0	1	1	0	9	0	0	1	2
Дрогобич	0	1	0	18	0	0	0	7	0	0	28	62
Доброміль	0	0	3	8	3	2	2	8	0	0	40	29
Неполомніц	0	0	0	52	8	0	0	8	8	0	96	493

⁸¹⁰ Kronika/Łowiec. – 1883. – № 6. – S.99.

е												
Всього	6	9	4	151	15	3	3	87	11	2	326	832

Мисливське господарство	Глухар	Тетерук	Куріпка	Рябчик	Вальдшнеп	Дика качка	Гуска	Всього
Кути	10	5	0	49	0	0	5	69
Печеніжин	0	0	0	2	3	0	0	5
Делятин	0	0	5	7	3	1	0	16
Калуш	0	0	0	4	12	0	0	16
Долина	1	0	0	16	8	0	0	25
Болехів	0	0	0	1	1	0	0	2
Дрогобич	0	0	0	4	3	0	0	7
Добромилі	0	0	3	17	5	0	0	25
Неполоміце	0	0	198	0	10	56	0	264

У 1879 р. в Галичині було добуто 16 оленів, 18 ланей, 3588 козуль, 975 кабанів, 50069 зайців, 21 ведмідь, 144 вовки, 5 рисі, 4725 лисиць, 451 тхора, 155 видр, 64 дикі коти, 236 борсуки, 24 глухарі, 341 тетерука, 1146 рябчиків, 10426 куріпок, 156 фазанів, 29328 перепілок, 8590 вальдшнепів, 12930 бекасів, 243 дикі гуски, 13387 диких качок; із шкідливої дичини – 130 орлів, 3756 яструбів, 975 соколів та сов. Цікаво, що у Східній Галичині найбільшу кількість оленів добуто в Долинському повіті – 10 голів; найбільше кабанів добуто у Біберкському повіті – 78, Богородчанському – 17, Борщівському – 42, Бродівському – 19, Бережанському – 26, Буцацькому – 30, Долинському – 26, Дрогобицькому – 48, Калуському – 49, Коломийському – 18, Надвірнянському – 14, Рава-Руському – 19, Рогатинському – 21, Самбірському – 14,

Сокальському – 42, Станіславському – 15, Стрийському – 28, Жовківському – 29, Жидачівському – 36. Вовків найбільше добуто у Богородчанському – 3, Бродівському – 3, Бучацькому – 2, Чортківському – 4, Добромилському – 1, Долинському – 1, Дрогобицькому – 2, Гусятинському – 10, Калуському – 7, Коломийському – 10, Косівському – 7, Львівському – 1, Надвірнянському – 7, Рава-Руському – 7, Стрийському – 6, Тернопільському – 2, Турківському – 13, Заліщицькому – 3, Збаражському – 3, Золочівському та Жовківському – 2. Ведмедів у Богородчанському – 6, Долинському – 3, Дрогобицькому – 1, Калуському – 2, Коломийському – 1, Косівському – 2, Стрийському – 4, Турківському – 1.⁸¹¹

Статистичні дані про стан ведення мисливських господарств за 1881 р. становлять для дослідників невичерпне джерело для відтворення картини мисливства у Галичині кінця XIX ст. Відповідно до статистичних даних загальна чисельність добутої по Ціслейтанії дичини становила 2145479 голів, з яких на Галичину припадала мізерна кількість – 118619 голів (5,52 %), тоді як у Чехії добували 946415 голів дичини (44,11 %), Моравії – 409696 голів (19 %), Нижній Австрії – 327142 голів (15 %). Нижчими, ніж у Галичині, були показники у Тиролі – 33318 голів (1,5 %). Значну кількість серед добутої дичини становили зайці (940805 голів). Галичина займала шосте місце з добування зайця (38137 голів – 4,05 %), на Чехію припадало 380568 голів (40,5 %), Моравію – 205000 голів (21,5 %), Австрію – 169060 голів (16,9 %), Штирію – 40650 голів (4,32 %), Верхню Австрію – 38806 голів (4,12 %). Таке ж місце Галичина утримувала за кількістю добутих козуль – 3355 голів (7,98 %) з 42014 добутих особин по всій Ціслейтанії. У Галичині було добуто також 221 кролика, що складало 0,81 % від загальнодержавного показника. Галичина лідирувала у добуванні диких кабанів – 808 голів (38 %) з 2121 загальної чисельності, залишивши позаду навіть Чехію (37 %). Гордістю Галичини було

⁸¹¹ Kronika/Łowiec. – 1881. – № 1. – s. 14

ще й те, що там добували не приручених, як у Чехії, кабанів. Що стосувалося оленів, то у Галичині спостерігалось значне відставання – було добуто лише 23 особини (0,38 %) у порівнянні з 6048, добутими в Австрії, та 1287 в Чехії. Факт відставання пояснюється тим, що в Галичині олені водились в дуже малій кількості через гористу, вкриту лісами місцевість та недостатню охорону. З пернатих у Галичині найбільше добували перепілок – 24567 шт. (29,7 %) від загальної чисельності, добутої по Цислейтанії (84487 голів), бекасів – 11567 (56 %), вальдшнепів – 5937 (24 %), диких гусей – 487 (40 %), качок – 11244 (26 %). Галичина випереджала інші країни Цислейтанії у добуванні диких шкідливих тварин, займаючи у цій сфері перше місце. Із загальної чисельності добутих лисиць (21679) на Галичину припало 4678 (22 %). Для порівняння, у Нижній Австрії було добуто 3483 лисиць, у Чехії – 2453. Однак, Чехія утримувала пальму першості у добуванні тхорів – 6291 (52 %), тоді як в Галичині їх було добуто 597 (4 %) від загальної чисельності, добутої по Цислейтанії – 12205 особин. Великий відсоток серед добування шкідливих тварин у Галичині припадав на вовків – 113 особин (67 %), рисів – 50 (77 %), ведмедів – 15 або 60 % ⁸¹². (табл. № 17.4.).

Таблиця 17.4.

Добування дичини у Галичині та Цислейтанії в 1881 р.

Вид дичини	Чисельність добутих тварин у Галичині (гол.)	Частка від загальної чисельності добутих по Цислейтанії	Загальна чисельність добутих по Цислейтанії (гол.)	
Заєць	38137	4,05	940805	6
Козуля	3355	7,98	42014	6
Кабан	808	38	2121	1

⁸¹² Kochanowski C. Myśliwstwo w Galicyi według dat statystycznych ministerium rolnictwa / C. Kochanowski // Łowiec. – 1884. – № 4. – S. 53–54.

Кролик	221	0,81	27463	Останнє
Олень	23	0,38	6048	Останнє
Лань	11	0,47	2333	Передостаннє
Бекас, вальдшнеп, гуси, качки,	29255	34,4	87578	1
Глухар	37	1	3664	5
Тетерук	324	4,34	7400	4
Куріпка	442	0,06	717292	Останнє
Рябчик	1184	1425	8298	1
Перепілка	24567	29	84487	2
Лисиця	4678	22	21679	1
Тхір	507	4,15	12205	6
Куниця	400	6,41	6242	5
Видра	146	18,8	776	2
Вовк	113	67	165	1

Дослідники мисливства Галичини дійшли висновку, що мисливське господарство у Галичині ведеться нерационально, оскільки допускається наявність великої кількості хижаків: лисиць, вовків, рисів. Було виявлено, що задекларована чисельність добування – 442 куріпки, не відповідає дійсності й це спотворює статистичні дані.⁸¹³

У 1883 році у Галичині було добуто 4000 козуль, 890 кабанів, 49833 зайці, 23 ведмеді, 107 вовків, 4898 лисиць, 296 борсуків.⁸¹⁴ У перерахунку на 1 тис. км² було добуто: 51 козулю, 11 кабанів, 635 зайців, 0,3 ведмеді, 1,4 вовків, 62 лисиці, 3,8 борсуків. Вже в ті часи проводили порівняльний аналіз ефективності ведення мисливського господарства Галичини й інших країн Європи.

⁸¹³ Kochanowski C. Myśliwstwo w Galicyi według dat statystycznych ministerium rolnictwa //Łowiec. – 1884. – № 4. – S.53-54.

⁸¹⁴ Zwierzyny ubito w Galicji // Gazeta Narodowa. – 1883. – № 125. – 5 czerwca. – S.2.

Результати виявились невтішними: вартість добутої дичини з умовної площі мисливських угідь в Галичині була у десятки разів меншою, ніж у Німеччині. (табл. № 17.5., 17.6.)

Таблиця 17.5.

Добування дичини у 1885 р. у Галичині та Пруссії (гол.)

Вид дичини	Пруссія (площа 347509 км ²)	Галичина (площа 78496 км ²)
Олень	144460	39
Лань	8543	37
Козуль	108602	5362
Кабанів	9019	1286
Зайців	2367927	55429
Кроликів	314009	24
Глухар	378	52
Тетерук	6016	356
Рябчик	2209	1215
Куріпка	2521195	20001
Перепілка	102836	30688
Фазан	139568	531
Вальдшнеп	40891	7608
Лебідь	27	0
Гуска	3400	431
Качка	269765	13964
Бекас	51991	14565

У період з 1885 по 1893 р. у Галичині добуто 667 глухарів, 2852 тетеруки, 10532 рябчики, 6549 фазанів, 107128 куріпок, 267391 перепілка, 51670 вальдшнепів, 98556 бекасів, 4337 диких гусей, 108108 диких качок (табл. 17.6.).

Таблиця 17.6.

Добування дичини в Галичині протягом 1885-1893 рр. (птахи)

Повіт	Глухар	Тетерук	Рябчик	Фазан	Куріпка	Перепілка	Вальдшнеп	Бекас	Дика гуска	Дика качка	Орел, яструб, сокіл	Сова
Бяла	26	8	5	599	7876	887	368	564	44	4702	1120	74
Бібрка	1	6	133	6	958	4927	1972	1979	312	2232	2043	204
Бохня					673	949	586	204		734	258	47
Богородчани	7	93	322	1	450	2425	755	215	37	151	1214	140
Борщів					916	16536	1052	526	21	706	4151	372
Броди		20	25		600	960	392	2212	11	1508	1290	113
Бжеско		180	949		1789	1824	142	459	7	752	866	136
Бережани			57		319	2977	583	1314	339	2650	868	281
Бжозув			109		137	2521	311	75	1	140	331	119
Бучач				67	159	3768	584	2646		2662	600	174
Хранів	21	665		1133	8756	1363	322	244	40	1418	2637	102
Цешанів		54	55		738	3341	451	637	166	957	986	396
Чортків					1341	4663	812	1360		706	1488	127
Домброва			12	148	1740	2834	70	292	6	472	490	92
Доброміль			322		398	819	214	58	46	88	438	131
Долина	34	23	1271		151	221	438	441	24	155	265	206
Дрогобич	1	24	381		527	1130	511	1982	18	817	637	88
Горлиці			186		791	1256	131		5	94	246	27
Городок			108		448	2472	455	2619	24	2122	355	98
Грибів					347	260	58			31	94	19
Городенка					262	6688	931	3383	97	2230	962	624
Гусятин				293	407	4611	823	860	56	784	300	117
Ярослав		5		22	2080	3740	521	1240	97	1310	2266	56
Ясло					1952	8240	2417		2	528	407	97

Яворів		6	37	111	1170	2295	512	1531	256	2363	932	222
Калуш	46	131	316		332	2140	565	192		251	176	21
Кам'янка		290	90		3171	4024	1693	4199	350	4678	4002	288
Колбушова		6	71	19	956	1110	48	469	1	460	311	83
Коломия	99		445		2109	6530	2600	225		1320	520	223
Косів	204	95	1047		345	496	319	200	28	182	143	97
Краків		24	9	238	1844	579	152	319	4	130	329	24
Кросно			63		476	3073	157	705	14	199	221	13
Ліманова	3	164	125		615	718	303			98	225	22
Ліско			614		750	3135	391	259	10	212	1167	85
Львів					1490	14600	1510	2000	306	7318	1848	1396
Ланьцут			5	547	1432	2456	425	1534	1	355	1839	22
Мелець	1	12	139		3712	2704	340	382	20	1284	604	185
Мостиська					3008	6485	1004	1212	332	2993	1453	700
Мисленіце	1		19		1121	856	708	21	79	172	116	28
Надвірна	124	215	507		381	2034	490	228	34	149	673	123
Ніско	4	116	106	69	1372	1859	376	619	104	2837	1362	317
Новий Сонч			2		2192	2070	189	108	48	473	136	89
Новий Тарг	8				225	95	107			118	29	6
Пільзно					1476	1970	403	120		389	377	655
Підгайці		5	10		1406	6022	1669	1038	115	1200	1151	509
Перемишль		8	357	102	4400	6210	994	1100	100	1051	1334	201
Перемишляни			54		2078	8720	1987	5430	30	959	4846	154
Рава		212	137	32	1690	6725	862	6828	51	3338	1528	189
Рогатин		1	123		62	3365	761	1542	328	1834	813	479
Ропчиці		1			974	1306	102	232	4	414	190	103
Рудки			138		523	3915	3915	2591	24	2603	546	55
Жешів		13	177	100	3950	14500	1005	1992	34	2235	2005	565
Самбір					988	2600	1386	3738	4	2126	376	109
Санок			253		747	1570	234	342		306	143	87
Скалат			94		1680	3521	651	2066	66	3175	480	200
Снятин	27				268	5107	454	2220	7	985	332	56
Сокаль		59	27	3	393	2415	1554	1332	36	1593	981	262
Станиславів	17	111	103		927	7543	928	2365	50	1633	1060	592
Старе місто	9				110	681	364		13	207	107	58
Стрий	16	111	1043	1	1120	4462	1080	1422	37	1195	1929	438

Тарнобжег	10	9		264	2267	2747	821	87	179	2140	1243	13
Тернопіль				204	1121	7772	708	4747	102	4688	237	94
Тарнів			63	260	2446	2270	756	665	66	1452	253	19
Тлумач		24	2		1063	3256	709	980	6	1578	805	748
Теребовля				15	388	3623	523	953	13	795	903	703
Турка			240		76	306	266			30	172	80
Вадовіце		2		2225	5822	1300	522	4449	6	4479	2839	55
Величка		23			1075	739	160	589		223	187	173
Заліщики			10		1663	8134	602	240	8	296	1061	198
Збараж				90	830	2762	710	1417	28	2425	459	339
Золочів			113		4396	11607	3312	9011		6794	438	488
Жовква		135	41		1855	3481	298	2344	9	1772	1879	66
Жидачів		1	13		141	1950	665	1102	77	2567	482	210
Живець	8		4		677	91	81	1	4	85	2868	33
Всього	667	2852	10532	6549	107128	267391	51670	98556	4337	108108	72325	15715

У цей період добування глухаря становило в рік мінімально від 52 до 100 голів, тетерука – від 243 до 418 голів, рябчиків – від 659 до 1301 голови, фазанів – від 531 до 1099 голів (табл. 17.7.)

Таблиця 17.7.

Добування дичини в Галичині в 1885-1893 рр.^{815, 816}

Рік	Благородні види					Шкідливі види								
	Олені	Лань	Козулі	Зайці	Кабани	Ведмеді	Вовки	Риси	Лисиці	Куниці	Тхори	Видри	Дикі коти	Борсуки
1885	39	27	541	5572	132	10	94	22	617	623	505	221	28	368

⁸¹⁵ Starkl J., Fiszer Z. Powszechna wystawa krajowa 1894 r. i siły produkcyjne kraju: Łowiectwo i rybactwo / Juliusz Starkl, Zygmunt Fiszer. – Lwów: Wydział krajowy, 1896. – S. 32.

⁸¹⁶ Statystyczny pogląd na stosunki łowieckie w Austrii/Łowiec. – 1894. – № 11. – S. 161-164.

			2	9	6				7					
1886	43	31	530 8	3891 5	130 9	9	111	32	640 8	802	389	227	27	361
1887	81	33	543 7	4242 8	137 3	24	85	19	731 8	734	566	246	23	368
1888	25		538 2	4548 8	116 9	12	89	28	711 3	686	627	304	21	393
1889	23		550 0	4796 2	142 1	16	97	17	628 9	719	534	228	9	246
1890	63	6	562 5	5184 4	114 7	20	89	20	541 3	503	538	271	50	459
1891	58	10	564 5	4320 2	123 6	19	71	19	617 8	566	501	220	8	405
1892	77	37	579 7	4793 3	153 5	13	50	25	660 3	623	407	265	15	538
1893	77	20	512 1	4213 8	125 6	28	44	19	600 6	768	576	254	17	388
Всѣо го	486	164	492 27	4156 39	117 72	151	730	201	575 05	602 4	464 3	223 6	198	355 6

Рік	Благородні птахи									Шкідники		
	Глухар	Тетерук	Рябчик	Фазан	Куріпка	Перепілка	Вальдшнеп	Крук	Дика гуска	Дика качка	Орел, яструб, сокол	Сова
1885	52	356	1215	531	20501	30198	7573	14565	431	13864	7048	1864
1886	71	362	1127	551	11245	21609	6325	11300	465	12516	8159	1751
1887	86	311	1301	709	12026	31210	6593	12058	495	14424	6762	1601
1888	100	259	1331	599	9950	27091	5524	11909	618	13632	7883	1836
1889	73	243	1085	664	11715	27258	4593	10193	426	11724	6583	2239
1890	74	282	1123	548	12956	29978	5427	10170	718	10335	8054	1484
1891	58	301	1114	1099	10272	32500	6344	11550	378	11988	9182	1826
1892	85	418	1565	789	10653	37395	5324	9202	319	11063	8463	1448
1893	66	327	659	1093	8664	28859	4561	7942	430	9022	10094	1795
Всього	665	2859	10520	6583	107982	266098	52264	98889	4280	108568	72228	15844

Аналізуючи рівень добування пернатих у 1885-1893 р.р., спостерігаємо незначне збільшення чисельності добування оленів (38), ведмедів (18), глухарів (14), тетеруків (47), рябчиків (438), фазанів (403), куріпок (967), перепілок (15786). Дещо знизилось добування диких гусей (105) та диких качок (1453). Тогочасні дослідники відзначали, що на зменшення чисельності добування

качок вплинуло осушення боліт, збільшення чисельності мисливців та удосконалення мисливської зброї.

Незначно відрізнялась статистика добування пернатих, подана в «Ловці» № 3 за 1900 р. (табл. 17.9.)

Таблица 17.9.

Чисельність добутих пернатих у Галичині в 1878-1898 рр.⁸¹⁷

Рік	Глухар	Тетерук	Рябчик	Фазан	Куріпка	Перепілка	Вальдшнеп	Бекас	Дика гуска	Дика качка	Орел	Пугач	Яструб, шуліка	Сова
1898	36	415	825	4210	21550	18880	4410	7470	421	12540	108	111	13030	1250
1897	71	422	929	3532	14993	18906	4497	8467	430	11785	78	136	12485	1157
1896	55	406	999	3706	13689	23737	5614	8791	421	12591	106	110	12517	1134
1895	68	341	976	1971	12082	28204	4290	8900	442	12462	129	70	11643	1023
1894	70	353	1229	1789	10073	32315	6051	11728	634	12730	341	357	10913	1258
1893	68	321	669	1093	7224	28304	4550	7836	434	8914	254	769	9757	1040
1892	85	418	1565	789	10653	37395	5324	9202	319	11063	256	270	8207	1178

⁸¹⁷ Statystyka ubitej zwierzyny //Łowiec – 1900. – № 4. – S.49.

1891	58	301	1114	1099	10272	32500	6344	11550	378	11988	226	127	8956	1699
1890	74	282	1123	548	12956	29978	5427	10170	718	10335	236	315	7818	1169
1885	52	356	1215	531	20001	30688	7668	14565	431	13964	324	329	6923	1417
1884	42	454	1052	303	14770	26194	6489	16926	354	17143	232	241	5611	1226
1882	37	324	1184		442	324567	5937	11567	487	11244	137	435	3715	
1878	23	384	1464	114	11132	30084	8460	13017	223	11078	156	212	3751	1404

РІК	Олень	Лань	Козуля	Кабан	Заєць	Кролики	Ведмідь	Вовк	Рись	Лисиця	Куниця	Тхори	Видри	Дикі кооти	Борсуки
1898	167	7	5860	1043	51500	7	16	20	30	6450	622	633	261	4	473
1897	113	11	5790	1106	47517	19	7	25	15	6233	528	523	203	1	437
1896	113	13	6621	1231	55907	4	5	43	22	6645	559	510	245	37	426
1895	110	5	6380	1432	52126	5	6	29	39	6758	575	398	218	17	433
1894	78	25	6527	1580	60716	8	21	41	25	7073	708	589	294	40	533
1893	77	20	5081	1240	42140	117	28	44	19	5896	768	586	254	17	392
1892	77	37	5797	1535	47933	65	13	50	25	6603	623	406	265	14	538
1891	58	10	5645	1236	43202	7	19	71	19	6178	566	507	220	17	405
1890	63	6	5625	1147	54844	12	20	89	20	5413	503	538	271		459
1885	39	37	5362	1286	55129	24	10	94	22	6593	627	496	221		354
1884	51	18	5023	1049	46650	49	21	96	21	4926	582	502	181	137	254
1882	23	11	3555	808	38137	221	15	113	50	4678	400	507	146		
1878	18	5	2992	718	49856	12	15	142	9	4501	371	356	123	24	211

У 1886 р. в Галичині було добуто 43 олені, 31 лань, 5308 козуль, 1309 кабанів, 38915 зайці, 27 кролів, 9 ведмедів, 111 вовків, 32 рисі, 6408 лисиць, 802 куниці, 389 тхорів, 227 видр, 16 диких котів, 361 борсука, 314 орлів, 7845 яструбів, соколів, 1454 сови, 71 глухаря, 362 тетеруки, 1127 рябчиків, 551 фазана, 11245 куріпок, 21609 перепілок, 5325 вальдшнепів, 465 диких гусей, 12576 диких качок.⁸¹⁸ У перерахунку на 1 тис. км² було добуто: 0,5 олені 0,4 лань, 67,6 козулі, 16,7 кабанів, 495,7 зайців, 0,3 кролики, 0,1 ведмедів, 1,4 вовків, 0,4 рисі, 81,6 лисиць, 10,2 куниць, 5 тхорів, 2,9 видр, 0,2 диких котів, 4,6 борсуків, 4 орла, 100 яструбів, соколів, 18,5 сови, 0,9 глухаря, 5 тетеруків, 14 рябчиків, 7 фазанів, 144 куріпки, 277 перепілок, 68 вальдшнепів, 6 диких гусей, 161 дика качка. Порівнюючи з рівнем добування в 1876 р., бачимо, що у два рази зросла чисельність добування глухаря, куріпки, дикої качки та знизилось добування перепілок.

У 1887 р. в Галичині було добуто 81 оленя, 33 лані, 5437 козуль, 1373 кабани, 42428 зайців; серед пернатих – 86 глухарів, 1301 рябчика, 709 фазанів, 12026 куріпок, 31710 перепілок. Глухарів традиційно найбільше добували в гірських повітах – Надвірнянському та Косівському, оленів – у Хшанівському та Краківському повіті. Козуль найбільше добували у Дрогобицькому, Живецькому, Ніскському повітах, кабанів – у Долинському, Рогатинському, Ніскському. У перерахунку на 1 тис. км² було добуто: 1 оленя, 0,4 лані, 69,3 козулі, 17,5 кабанів, 540 зайців, серед пернатих – 1,1 глухаря, 16,6 рябчиків, 9 фазанів, 153 куріпки, 404 перепілок. (табл. 17.10.)

Таблиця 17.10.

Довідка про добуто в 1887 р. пернату дичину на підставі урядової статистики, представленої лісовим радником Г. Леттнером⁸¹⁹

⁸¹⁸ Kronika/Łowiec. – 1887. - № 7. – S.122.

⁸¹⁹ Wykaz zwierzyzny, ubitej w ciągu roku 1887 //Łowiec. – 1888. - № 8. – S.134.

Повіт	Площа повіту в австрійських милях ≈57,54 км ²	Глухар	Тетерук	Рябчик	Фазан	Куріпка	Перепілка	Вальдшнеп	Бекас	Дика гуска	Дика качка	Орел	Пугач	Яструб	Сова
Бяла	11,4	3	1		45	67 3	43	71	64	12	989			10 3	
Бібрка	15,7					83	47	12 1	13 0	5	381	9	4	10 5	16
Бохня	14,3						34	21	15		118			47	
Богородчан и	16,2		6	32		59	168	75	26		24	17	1	18 7	15
Борщів	14,8					12 0	260 0	11 8	98	4	119	12	19	10 6	6
Броди	32,6		4	2		18 0	71	10	20 4	2	163	5		18 6	7
Бжешко	14,4		50	17 5		21 5	300	40			108	3	3	12 0	25
Бережани	19,8			23		3	190	45	85	32	291		10	12 7	6
Бжозув	12,3			34		16	140	24	34	1	27	7		81	16
Бучач	19,3				15		400	50	36 0		500	5	5	70	15
Хшанув	12,5	2	53		19 3	60 6	94	79	40	26	152		1	31 4	3
Цешанів	20,6					19 3	100 1	99	12 0	53	250	1	8	31 0	13 6
Чортків	14					25 0	500	10 0	20 0		180	2		25 2	10
Домброва	10,9					32	260	10	75		60				
Добромилі	14,9			24		8	5	22			6	2	4	30	4
Долина	43	5	6	11 2		15	30	58	14 5	3	48	7	1	25	11

Дрогобич	23		3	40		60	135	77	31 1	4	162	3	1	72	8
Горлиці	15,4			38		21 1	47	3				3		67	
Городок	13,9			9		36	200	40	26 0		300		7	30	
Грибів	10,2					40	20	4			4			4	
Городенка	14,3					15 0	8	21 5			80		2	22	7
Гусятин	15,6				68	21 5	253 5	20 0	34 0	7	205	1	10	40	20
Ярослав	22,6				3	23 0	370	41	11 5	18	120	4		19 0	
Ясло	14,5					32 0	951	52 0			58			15	2
Яворів	18,0			11	1	15 5	309	85	14 6	23	89	1	15	76	25
Калуш	19,9	7	20	36		32	160	52	18		21	3		17	3
Кам'янка	26,4		31	9		64 2	311	20 0	70 3	2	707	4		41 6	28
Колбушова	14,7			13		12 9	68		31		69			10	1
Коломия	21,0	13		83		25 0	700	10 0	35		140		6	90	15
Косів	33,4	30	15	10 9		47	55	38	53	4	39	3	9	21	5
Краків	8,7		6	5	60	15 2	30	14	40		14			50	20
Кросно	16,5			17		42	97	6	77	78	6			10	
Ланьцут	19,9				80	60	72	58	13 7		20	3		80	8
Ліманова	16,4		35	30		50	100	75			15	2		10	
Ліско	32,6			50		19	100	50		10	10	5	10	20 0	10
Львів	22,3					12 0	260 0	35 0	46 0	60	130 0	3	60	17 0	15 0

Мелець	4,2			14		42 0	618	45	60	2	200		3	40	15
Мостиська	12,7					39 2	503	13 0	18 1	53	351		18	16 2	84
Мисленіце	19,0					10 0	120	14 0		15	30				
Надвірна	33,8	19	6	44		12 8	578	44	71	5	15	3	6	70	2
Ніско	17,2		6	4	5	70	235	11 6	21 9		125			16 0	
Новий Сонч	23,9					23 1	182	27	19		43	3	1	11	6
Новий Тарг	19,5	3				10	23					1			
Пільзно	14,8					17 0	305	98			85			75	13 5
Підгайці	18,3					10 6	684	34 6		9	246	4		12 6	37
Перемишль	17,9			45	18	74 0	105 0	50	16 5		186		10	78	22
Перемишля ни	17,1			7		45	380	80	50 0		85		8	18	6
Рава	24,3		21	29		65 0	800	31	89 0	4	255			62	
Рогатин	20,0			8			213	84	18 7	21	196	4	3	68	71
Ропчинці	12,8					12 0	110	12			41			16	8
Рудки	12,6					35	180	16	15 0	4	212		1	15	3
Жешів	20,1			30		30 0	150 0	15 0	25 0	3	300	4		30 0	80
Самбір	18,3					25 0	500	35 0	40 0		450			60	20
Санок	22,2			60		12 0	115	20	16		30	2	1	12	6
Скалат	15,1					11 0	500	30	24 0	3	370			20	2

Снятин	10,4					24	700	38	36 0		180		2	18	7
Сокаль	23,2					85	280	31 0	20		94	3		11 0	9
Станиславів	13,8		1	14		91	520	60	27 0		140	12		72	19
Старе Місто	12,9						75	65			23	1	2	4	5
Стрий	33,6	2	26	17 8		14 0	428	12 0	32 7	5	184	14	23	36 3	51
Тарнобжег	17,8					28 0	360	10 5			290			11 0	
Тернопіль	20,3				80	22 7	150 0	11 4	82 9	6	420		4	29	14
Тарнів	13,9			5		21 6	234	84	84	8	242				
Тлумач	17,6		2			18 0	540	10 0	26 0		244	13 2	45	54	35
Теребовля	9,9					40	440	69	41	3	76			70	12
Турка	25,3						100	60							
Вадовіце	14,9				14 1	36 7	106	40	50 2	1	400		12	20 4	
Величка	12,3		1			11 5	130	25	70		36		6	15	15
Заліщики	15,1					18 4	678	73			18	1	12	72	
Збараж	13,4					30	400	40	15 0		200	1		30	20
Золочів	29,3			5		25 0	115 0	32 0	95 0		600		4	20	15
Жовква	20,9		18	5		34 0	520	36	48 0		337	4		15 2	
Жидачів	16,1						200	80	45	5	140			40	
Живець	19,9	2		1		56	2	17		4	5	7	1	19 5	10

Всего														
			86											
			311											
			1301											
			709											
			12026											
			31710											
			6596											
			12058											
			495											
			13624											
			290											
			337											
			6117											
		1271												

Продовження 1887 рік

Повіт	Площа повіту в австрійських милях =57,54 км ²	Олень	Лань	Козуля	Кабан	Заєць	Вовки	Рисі	Лисиці	Куніці	Тхори	Видри	Дикі коти	Борсуки
Бяла	11,4	2		38	5	736			23					1
Бібрка	15,7			101	25	346			104	15	10	7		1
Бохня	14,3			108		851			92	2	4			
Богородчани	16,2			25	11	263			55	16	17	1	1	2
Борщів	14,8	2	5	105	15	2200	4		102	6	12	1		18
Броди	32,6			48	12	140	2		56	4	9	5	1	4
Бжешко	14,4			108	21	1112			187	15	17			

Бережани	19,8			43	4	319			131		2			
Бжозув	12,3			49	10	260			87		2	3		4
Бучач	19,3			66	40	620			80	15		10		8
Хшанув	12,5	44	5	135	4	249 0			115	20	40	8		1
Цешанів	20,6			65	14	540	3		140	30	13	1		31
Чортків	14			80	15	800	4		60	2	2			1
Домброва	10,9			6		300			8					
Добромил ь	14,9			126	24	116		2	46					6
Долина	43	1		189	95	349		3	68	11	5	2	1	
Дрогобич	23			252	27	260	1	2	109	6	3	3		9
Горлиці	15,4			23	5	830	3		53	27	27	21	1	
Городок	13,9			59	7	312			39	4				
Грибів	10,2			10	1	320			8	1				
Городенка	14,3			12	11	120			30					12
Гусятин	15,6		10	9	20	589	6		58	30	10			16
Ярослав	22,6			75	10	940	2		90	8		3		
Ясло	14,5			28	45	112 1			315	9				
Яворів	18,0			113	9	274			69	7	25	4		16
Калуш	19,9	8		68	34	185		2	76	3		2	5	1
Кам'янка	26,4			114	29	592	1		213	6	19	4		8
Колбушов а	14,7			17		264			16		9			
Коломия	21,0			50	21	105 0			54					
Косів	33,4			69	13	256			52	41	13	12	5	11
Краків	8,7	16		36		270			10	3	2	2		4

Кросно	16,5			27	9	257	2		26	1	20	1		2
Ланьцут	19,9		8	100	6	410			121 1	12	6	11		11
Ліманова	16,4			32	25	300			30			5		20
Ліско	32,6	2		150	10	350		2	50	10	5	3		10
Львів	22,3			140	30	480			19	9				
Мелець	4,2			40	12	530			80	12	6	2		4
Мостиськ а	12,7			165	15	402	11		150	68		13		
Мисленіц е	19,0			63	12	180			62					
Надвірна	33,8	6		90	34	416	5	3	78	6	5	3	2	7
Ніско	17,2		4	214	59	871			196	7	1			4
Новий Сонч	23,9			20	6	297			42	7		8	1	1
Новий Тарг	19,5		1	16	3	84			13	2				
Пільзно	14,8			35	15	450			103	17	40			
Підгайці	18,3			62	28	655			125	2				2
Перемишл ь	17,9			165	12	326			170	15	24	5		10
Перемишл яни	17,1			37	28	240	3		80	6	6	3		
Рава	24,3			117	34	470	9		87	4		6		
Рогатин	20,0			83	78	613			212	18	6	21		11
Ропчинці	12,8			42	16	600			61	14	4	2		
Рудки	12,6			25	20	60			30	6	3	2		2
Жешів	20,1			70	8	200 0			350	8	7	3		12
Самбір	18,3			180	15	350			120	30	15	25		30
Санок	22,2			60	30	700	6	2	80	30	6	2		1

Скалат	15,1			75	7	920	4		55	4	8			12
Снятин	10,4			10	1	500			48	12				7
Сокаль	23,2			110	57	300	5		62	5		1		7
Станиславів	13,8			21	9	321			70	2	5		2	3
Старе Місто	12,9			12	18	287			26	11	25	2		
Стрий	33,6			180	41	395	8	3	168	14	17	11	2	3
Тарнобжег	17,8			64	12	1010			50	49		26		30
Тернопіль	20,3			11		710			59					
Тарнів	13,9			45	6	786			30	7		1		
Тлумач	17,6			65	42	820			102	2	36			4
Теребовля	9,9			30	1	226			41	2				2
Турка	25,3			30		500	4		70			10		
Вадовіце	14,9			47	10	1500			54	10	74			
Величка	12,3			10	12	820			54	2	10			
Заліщики	15,1			72	7	786			107					
Збараж	13,4			15		300			15	10				
Золочів	29,3			120	10	1400			100	12		2		8
Жовква	20,9			53	40	185	2		95	2		3		2
Жидачів	16,1			80	20	200			60	6		1		
Живець	19,9			227	48	596			131	19	2	5		6
Всього		81	33	5437	1373	42428	83	19	7032	707	570	257	21	357

У 1888 р. в Галичині добуто 100 глухарів, 259 тетеруків, 1331 рябчик, 599 фазанів; серед хижаків – 1388 сов, 7560 яструбів й шулік, 323 орли. (табл.№ 17.11.)

Таблиця 17.11.

Чисельність добутої дичини в розрізі повітів Галичини протягом 1888 р. на підставі державних даних, впорядкованих радником лісів Г. Леттнером⁸²⁰

	Повіт	Олень	Лань	Козуля	Кабан	Заєць	Кролики	Ведмідь	Вовк	Рись	Лисиця	Куниця	Тхори	Видри	Дикі коти	Борсуки
1	Бяла	5		31	2	901					39	1				
2	Бібрка	2	4	127	17	417					18 5	6	10	6		19
3	Бохня			119		893					84	7	4			3
4	Богородчани			21	14	315				1	65	1	1	2		2
5	Борщів			86	12	2400			3		94	14	9			20
6	Броди			56	8	185			1		65	3	7	5	1	3
7	Бжеско			56	2	859					91		2			
8	Бережани			44	4	351					14 6	4	5	8	3	
9	Бжозів			24	6	270					48	12	17			
10	Бучач			80	35	650					75	12		12		10
11	Хранів	42	3	77	3	2653					77	6	13			
12	Цешанів			70	20	400			5		18 0	20	15	20		9
13	Чортків			100	42	1000			7		90	3	4			2
14	Донброва			8		340					45					
15	Доброміль			141	35	179				9	57	23		2		
16	Долина	5		145	76	189		2		1	88	9	3	5	1	2

⁸²⁰ Wykaz zwierzyny, ubitej w ciągu r. 1888 zestawiony na podstawie dat urzędowych przez G.Lettnera, radcę lasowego //Łowiec. – 1889. – № 7. – S. 110.

17	Дрогобич			185	24	230		1	2		11 2	5	3	2		12
18	Голиці			14		85			2		15	5	6			
19	Городок			61	8	310					47	1				
20	Грибів			15	2	180					7					
21	Городенка			46	18	475					14 0					9
22	Гусятин		10	80	9	796			5		75	13	20			10
23	Ярослав			95	12	1040			3		96	5		3		
24	Ясло			17	38	957					32 0	12				
25	Яворів			108	4	398					12 0	5	2	4		3
26	Калуш	12		57	32	205			4	2	54			3	2	
27	Кам'янка			137	38	478			2		25 0	9	23	6		8
28	Колбушова			50		326					40		18		2	
29	Коломия			50	21	1050					54					
30	Косів			42	18	312			2		47	41	13	9	5	12
31	Краків	6		28		320					8	3	3	2		2
32	Кросно			31	42	343					61					3
33	Ланкут		6	82	3	1113			1		14 4	8	10	9		7
34	Ліманова			30	15	400					40			4		19
35	Ліско	3		80	16	250		1	1	1	40	5	4	6		5
36	Львів			160		560					90	10				
37	Мелець			74	28	802					82	5		2		8
38	Мостиська			141	17	510			10		18 2	49	40	17		
39	Мисленіце			47	8	200					64					
40	Надвірна	3		101	27	375				4	67	8	7	1		5
41	Ніско	3	6	182	39	623					24 8	5	2			5
42	Новий Сонч			25	6	301			2	1	60	4	20	5		8
43	Новий Тарг			15	4	93						2		3	2	
44	Пільзно			27	5	363					20	13	24			

										5					
45	Підгайці			72	18	757				120		9		17	3
46	Перемишль			155	12	320				145	12	8	4		6
47	Перемишлян и			40	8	750				60		10	2		4
48	Рава			184	26	990	1		4	201	8	9	15		31
49	Рогатин			91	72				5	151	21	10	31	4	9
50	Ропчиці			44	10	450				50	13	4	2		
51	Рудки			84	12	323				90			1		
52	Жешів			85	14	2500				400	10	8	5		7
53	Самбір			130	12	300				120	25	30	10		15
54	Сянок			24	10	250	10		1	60	25	4	2		4
55	Скалат			79	8	1115			7	60	6	15			10
56	Снятин			7	1	519				50	10			1	5
57	Сокаль			71	59	295			8	62	6		3		2
58	Станіслав			27	3	470				43				2	6
59	Старе місто			13	22	250		3	10	30	13	21	2		
60	Стрий			172	47	766		3	3	205	15	13	13	1	48
61	Тарнобжег			93	23	967				84	37		18		23
62	Тернопіль			12		645			3	78	12				
63	Тарнів			50	12	690				20	5		12		
64	Тлумач			74	20	902				208	6	42	2		7
65	Теребовля			27		160				50					5
66	Турка			20		100		2		40			30		
67	Вадовіце			41		2011				50	66	121			2
68	Величка			20	6	1100				60	3	25			

69	Заліщики			109	14	1066					13 9					
70	Збараж			35	1	400			3		50	30				
71	Золочів			135	5	1200					13 0	8		2		9
72	Жовква			50	8	235			4		75					
73	Жидачів			90	15	185					80	10		6		7
74	Живець			183	20	684					10 5	26	13	8		4
	Всього	81	29	538 2	116 9	4548 8	1 1	12	89	28	71 13	68 6	62 7	30 4	41	39 3

Продовження Таблиця 17.11.

Повіт	Глухар	Тетерук	Рябчик	Фазан	Куріпка	Перепілка	Вальдшнеп	Бекас	Дика гуска	Дика качка	Орел	Пугач	Яструб, шуліка	Сова
Бяла	15			16	363	58	86	42	4		1		83	1
Бібрка				6		150	546	72	122	156	5	13	129	2
Бохня					110	34	25	23		34	1		40	4
Богородчани	2		106		210	400	45	60	10			15	30	17
Борщів					130	3000 0	98	36	2	56	22	13	860	
Броди		1	3		30	72	21	308	1	130	7		170	16
Бжеско		57	112			152	1			50			77	6
Бережани					36	280	66	283	79	533	3	3	106	46
Бжозув			12			318	64			52			18	12
Бучач				12		380	55	365		510	6	4	75	12
Хшанув	10	16		128	664	122	26	10		70	1		194	
Цешанів			4		100	400	20	180	8	200	10		120	20
Чортків					260	450	80	200		100	5	1	330	20

Домброва					41	316	4	40		40				
Доброміль			32			109	49		32		14	9	54	17
Долина			169				41		1	13	1	2	10	
Дрогобич		2	45		64	120	60	270	2	150	3	2	66	6
Голиці			11		65	125	18			3			12	
Городок					17	160	22	150	2	190		4	29	
Грибів					25	10	2			2			2	
Городенка					8	130	19		67	230	4	7	65	80
Гусятин				43	56	220	57	220	6	80	3	2	41	20
Ярослав				4	210	320	38	130	15	130	3		240	4
Ясло					115	930	280			90			21	12
Яворів			3	5	89	317	63	152	2	243	2	13	115	
Калуш	8	23	41		56	140	26	23		14	2		13	2
Кам'янка		36	11		418	295	204	578	3	716	7		438	42
Колбушова			20			240		126		134			22	2
Коломия	13		83		250	700	100	35		140		6	90	15
Косів	26	10	140		52	20	60	22	5	42	3	9	20	6
Краків		8		24	214	140	24	62		12			38	
Кросно			3		24	327	30	43		18			28	2
Ланьцут				82	79	450	32	411	1	34	4		250	4
Ліманова		32	20		48	110	80			14			12	
Ліско			50		50	250	20	10		15	5		100	
Львів					150	300	260	70		540	5	80	200	280
Мелець	1		30		252	329	31	3	3	130		8	103	
Мостиська					304	730	115	148	12	458		42	193	115
Мисленіце					120	110	150		20	40				
Надвірна	20	7	115		37	151	76	17	1	6	3	2	56	
Ніско	2	15	9	4	38	160	58	2	86	171 1	16		203	
Новий Сонч					200	240	20	6	2	40			10	2
Новий Тарг					32	20				8	1		5	
Пільзно					134	290		102		52			65	115
Підгайці					385	159	105	102	17	102	9		108	23
Перемишль			24	12	680	1100	48	220		160		8	84	25
Перемишлян и			10			500	80	600	2	100	2	20	10	

Рава		8	10		182	1167	147	143 5	25	513	8	8	208	38
Рогатин			9			219	81	145	24	181	5	7	56	83
Ропчиці					70	60	10			20			8	6
Рудки					56	304	3	8		66			36	
Жешів			40		260	1500	140	280	6	400	12		400	70
Самбір					150	300	50	500		300			60	30
Санок					60	100	40	10		40		2	1	4
Скалат					60	300	41	254	2	398	2		26	5
Снятин					28	600	40	360		150		1	18	6
Сокаль		3	4		48	250	282	119		102	5		112	6
Станиславів		15	12		69	397	78	320	3	175	3	7	72	43
Старе Місто						86	95		5	27		3	6	8
Стрий	1	13	122		161	634	111	124	4	241	23	9	290	19
Тарнобжег				34	276	421	107		12	352		9	120	
Тернопіль				30	128	979	91	724	2	686		5	39	8
Тарнів			10		250	220	90	55		160				
Тлумач			2		195	482	54	124	3	251	96	34	83	29
Теребовля					50	390	54	37	2	84		70	149	19
Турка			60			23								
Вадовіце				199	510	183	142	732		448			72	
Величка		3			230	70	15	60		45		11	30	8
Заліщики					289	776	75	13		41	17	9	132	4
Збараж					40	500	100	250	15	300			50	40
Золочів			3		370	1100	280	870		600		10	30	20
Жовква		10	5		221	510	30	267		198	2		160	
Жидачів						180	60	90	10	300	1		35	10
Живець	2		1		98	6	3	1		6	1		432	4
Всього		100	259	1331	599	9917	27091	5524	11909	618	1388	323	448	7560 1388

Таблиця № 7.12.

Чисельність добутої в Галичині дичини (1889–1898 рр.)⁸²¹

Вид	Рік	Добуто (особин)	Рік	Добуто (особин)
Олень	1889	23	1896–1897	113
Козуля	1893	5104	1896	6600
Заєць	1893	41952	1894	60716
Куріпка	1893	8320	1898	21549

Найбільша кількість оленів – понад 100 голів, добуто в 1896-1897 рр., а мінімальна становила лише 23 особини.

У Галичині в 1898 р. добуто 159 оленів, 7 ланей, 5913 козуль, 1037 кабанів, 5149 зайців, 17 ведмедів, 23 вовків, 23 рисі, 648 лисиць, 622 куниці, 634 тхори, 259 видр, 473 борсуки, 36 глухарів, 825 рябчиків, 4167 фазанів. З хижих та шкідливих пернатих у Галичині було добуто 12986 яструбів та шулік, 1230 сов. Традиційно найбільше глухарів добували в Косівському та Надвірнянському повіті. (табл. 7.13.)

Таблиця № 7.13.

Чисельність добутої дичини у 1898 р. в розрізі повітів Галичини⁸²²

Повіт														
	Глухар	Тетерук	Рябчик	Фазан	Куріпка	Перепілка	Вальдшнеп	Бекас	Дика гуска	Дика качка	Орел	Пугач	Яструб, шуліка	Сова
Бяла		5	17	368	123 0	37	15	80	7	110 2		1	120	40

⁸²¹ Проців О. Р. Соціально-економічне значення мисливського господарства в Австро-Угорській імперії в кінці XIX – на початку XX століття / П. Б. Хоєцький, О. Р. Проців // Науковий вісник НЛТУ : зб. наук.-техн. пр. Вип. 21.12. – Л., 2011. – С. 303 – 311.

⁸²² Statystyka ubitej zwierzyny // Łowiec – 1900. – № 3. – S.37.

Бібрка			10		118	226	191	88		247			365	41
Бохня					140	380	36	60		40			136	
Богородчан и		11	15		11	74	140	3		2	4	2	223	3
Борщів					196	884	194		3	47			386	18
Броди		35			205	408	488		12	527			315	
Бжеско				37	950	60	20	75		250			28	6
Бережани			6		31	40	30	60	4	210			118	14
Бжозув					450	402	203	26	6	63		2	139	4
Бучач				85	64	671	124	319	7	93		13	143	98
Хшанув		67		846	304	89	16	2		163	8		219	5
				7										
Цешанів		15	1		288	157	50	84	10	1			84	
Чортків					86	751	97	255	3	261	1	10	211	34
Домброва				18	605	216	1	3	1	133			132	5
Доброміль			77		69	27			7	23			57	17
Долина			90		45	120	55		16	48		1	72	8
Дрогобич			36		157	264	67	487	1	254	8	3	159	12
Горлиці			15		55	30	10		2	10			30	
Городок			9		57	77	62	37		135			87	
Грибів			1		396				1	5	1		68	14
Городенка						360	48	40		120			240	44
Гусятин				17		34	34	17	16	75	8	26	120	31
Ярослав		1	5	1	350	358	30	400	2	150			250	30
Ясло		1			658	337	65	55	32	28			141	19
Яворів		14	7		400	215	40	128	2	264			26	15
Калуш		15	52			120	67	28		45	1		120	2
Кам'янка		71	22		532	340	97	193	11	477			753	
Колбушова		15	6		406	95	3	87	3	67			232	46
Коломия	2	3	51		187	651	62		4	65		8	49	17
Косів	13	12	53		14	27	9		32	55	10	13	23	5
Краків				6	840	30	16	30		24			18	
Кросно			7		98	400	50	30	6	20	4	2	60	10

Ланьцут				198 6	579	255	32	99		103			547	2
Ліманова					686	57	12			12	1		61	7
Ліско			10		15	120					2		15	
Львів					144	504	156	432		269			897	6
Мелець		3	8		600	150	16	13	3	120			220	16
Мостиська					262	520	35	85	12	75			364	24

Мисленіце			10		132	25	7	3		11	1		82	2
Надвірна	21	12	77		39	67	63	2	4	17	10	8	107	10
Ніско		9	5	4	475	90	23	92		120			182	7
Новий Тарг					8	10					1		70	
Новий Сонч			13		149	300	35		8	30	3	2	21	8
Пільзно				33	522	201	14	1	2	129			71	70
Підгайці					15	520	52	400	2	350			160	71
Перемишль		6	72	8	400	700	210	30	3	200			500	25
Печеніжин			10			14	20						20	10
Перемишляни					47	186	18	9		250			210	10
Рава		29		3	885	421	98	902	3	375	1		122	21
Рогатин						349	83		6	14			50	8
Ропчинці					220	18	3			12			150	6
Рудки					24	85	231	91	8	404			91	23
Жешів		28	9	350	1250	900	75	153	2	45		5	500	30
Самбір					42	116	30	250	7	350			74	8
Санок			3		40	420	30			60			80	
Скалат			1		49	334	1	63	7	174	15	10	180	10
Снятин						330	6	41		72			23	
Сокаль					64	206	37	18		618			41	1
Станиславів		11	8		95	670	176	132	5	175			180	36
Старе місто					13	40	15	6	1	8	17		22	8
Стрий			20		65	92	49	12		96	1		22	9

Тарнобжег		15		148	1321	261	45	315	4	566			949	18
Тернопіль					32	548	25	15	59	578			64	55
Тарнів					130	250	59			60	3		140	
Тлумач					46	52	41			12	3		36	20
Теребовля					11	179	27	30		125		2	74	4
Турка			65			12				5	1		18	2
Вадовіце				227	438	179	44	612		683			412	60
Величка					356	140	10	23		34			37	4
Заліщики					105	440	86		18	78	2		208	18
Збараж					30	256	40	180	12	220		1	68	20
Золочів		14			111	170	61	274	51	330	3		171	17
Жовква		14			10	140	30	230		350			61	18
Жидачів		10	4	21	84	125	62	414	16	35			21	15
Живець			30	9	92	12				22			19	3
Всього	36	416	825	4167	21546	18539	4417	7534	421	12540	109	109	12986	1230

Повіт	Олень	Лань	Козуля	Кабан	Заєць	Ведмідь	Вовк	Рись	Лисиця	Куниця	Тхори	Видри	Дикі коти	Борсуки
Бяла	1		90		3001				29	6	35	9		
Бібрка			134	25	542				170	12	10	7		27
Бохня			83		358				26		1			
Богородчани	8		11	17	286			2	108	31	1			10
Борщів			191	30	2046				234	29	12	4		24
Броди			238	35	1090				130	19	17	9		8
Бжеско			72		800				42	2	6	1		
Бережани			120	20	307				72	20		11		
Бжозів			128	5	387				38	5	24	7		8
Бучач			101	37	1412				164	29	13	9		17
Хранів	15		131		4114				94	5	69	4		
Цешанів			154	23	477				111	1		1		3
Чортків			58	19	669				105	2		1		12
Донброва			37		526				42	2	4			
Добромиль			53	31	465				96	17	5			4
Долина	28		70	86	105		6	2	52		1	1		
Дрогобич	5		176	28	319			1	171	6	5			9
Голиці			10		360				30	10	5	2		4
Городок			90	26	336				107	2				3
Грибів			26		506				65					3
Городенка			28	14	240				80		3	3		
Гусятин			48	24	431		2		36	12	4	6		7
Ярослав			120	8	900				120	10	15	2		10
Ясло			52	20	583			2	194	15	12	13		8
Яворів			230	19	700				130			5		10
Калуш	35		46	22	360	1		3	35	2	2	7		2
Кам'янка струмілова			70	18	801		1		152	13	7			6
Колбушова	5		85	11	895				59	12	15	4		9
Коломия			29	31	323				82					
Косів			16	1	460	9	7	1	94	7	6	4		8
Краків			35		312				3	1	2	2		1
Кросно			30	5	350				73	3	5			6
Ланцут		4	107	9	2607				191	7	105	15		19

Ліманова			57	36	481				116	7	9	5		7
Ліско	5		25	10	205				20					
Львів			131	25	608				140	7	25			7
Мелець			120	7	720				25					
Мостиська			105	9	350				108	5				5
Мисленіце			26	6	486				75	3	1			
Надвірна	37		54	17	332	6	1	4	94	39	7	13		18
Ніско	1	3	129	8	620				68	4	2			10
Новий Тарг			8		112				8			1		
Новий Сонч			12	1	501				73	17	6	12		
Пільзно			118	9	881				147	11	3	3		2
Підгайці			42	7	720				72	1	5	2		5
Перемишль			95	19	1300				150	10	20	5		20
Печеніжин			6	14	69				15	2	4	1		10
Перемишлян и			37	10	201				13					
Рава			73	6	461				79	19		11		21
Рогатин			46		128				8					3
Ропчиці			31	4	340				37	4	5			
Рудки			81	8	277				55	8	12	5		7
Жешів			170	11	1200				150	12	22	1		11
Самбір			132	5	634				105	9	20	8		8
Сянок			18	10	318			2	120					
Скалат			82	8	1058				91	6	4			12
Снятин			9	1	430				17					1
Сокаль			41	6	718				27	9				
Станіслав			44	4	402		1	1	36	7	10	5		11
Старе місто			47	14	110		1	5	30	5				
Стрий	19		120	57	698	1	2	10	209	25	11	14		5
Тарнобжег			162	33	1281				129	10		4		13
Тернопіль			120		821				55	7		10		
Тарнів			58		410				110	18		5		
Тлумач			52	13	432				70	2				10
Теребовля			71	12	695				50	2		2		5
Турка			7	11	108		2		32	3		1		
Вадовіце			37	3	1326				38	3	59	1		3

Величка			12	3	678				40	1	7			
Заліщики			165	26	1140				148	18	4	2	4	20
Збараж			42		260				35	4				3
Золочів			112	21	1213				127	8	5	7		
Жовква			64	16	280				60	4				
Жидачів			118	14	272				206	8		6		32
Живець			129	7	796			2	142	42	8	6		6
Всього	159	7	591 3	103 7	5149 6	17	23	35	648 6	622	634	259	4	473

У 1900 р. в Галичині збільшилось добування пернатих у порівнянні з 1898 р. Зокрема, було добуто 68 глухарів, 494 тетеруки, 1572 рябчики, 4339 фазанів. Крім того, добуто 241 олень, 8844 козулі, 2110 кабанів, 63773 зайці, 25 ведмедів, 38 вовків, 980 лисиць, 974 куниць, 107 ласок, 118 тхорів, 348 видр, 976 борсуків, 182 білки. У перерахунку на 1 тис. км² у Галичині було добуто 3,1 олень, 112,7 козулі, 26,9 кабани, 812,4 зайці, 0,3 ведмедів, 0,5 вовків, 12,5 лисиць, 12,4 куниць, 1,4 ласок, 1,5 тхорів, 4,4 видр, 12,4 борсуків, 2,3 білок, 0,9 глухарів, 6,3 тетеруки, 20 рябчики, 55,3 фазанів. (табл. 7.14.).

Таблиця 7.14.

Чисельність добутої в Галичині дичини в розрізі повітів у 1900 р.⁸²³

Повіт	Глухар	Тетерук	Рябчик	Фазан	Куріпка	Перепілка	Вальдшнеп	Бекас	Дика гуска	Дика качка	Орел	Пугач	Яструб, шуліка	Сова, сорока
Бяла	2	9	4	150	124 7	19	23	41		109 1		4	108	18
Бібрка					436	481	664	374	12	886			128	518
Бохня					256	9	11			47			41	11

⁸²³ Wykaz ubitej zwierzyny w r.1900 //Łowiec – 1903. – № 13. – S.150.

Богородчани			50		81	93	362	9	1	7	9	1	916	126
Борщів					693	167 0	263	23	3	125	21	2	471	815
Броди		42			215	265	23	185	15	273	12	1	112	20
Бжеско				34	700	8	12	70		180	4		28	21
Бережани		7			10	320	11		15	290		3	70	60
Бжозув			9		702	232	15	109	14	51	2	3	174	849
Бучач				5	490	968	146	100	2	148	7	3	683	427
Хшанув		59		892	220 0	40	9	10		115	3		212	37
Цешанів		16	9		620	110	33	80	2	127	6	2	149	139 7
Чортків			2		315	990	150	270	13	237	4	1	169	259
Домброва		4		5	155 2	176	19	84		56	3	1	32	393
Доброміль			144		294	112	84	26	6	20	7	3	333	615
Долина	8	5	181		39	18	369		5	28		5	81	
Дрогобич			29		42	244	95	495	2	180	15	3	268	12
Горлиці			10	26	204	16	3	1		1		2	38	214
Городок			9		278	360	153	423	1	298	2		126	394
Грибів			2		224	33	5		4				20	453
Городенка					83	216	127		1	102	12	2	140	323
Гусятин					471	126 1	192	38	4	245	18	3	349	715
Ярослав		3	6	5	105 2	507	63	78	12	100	3		440	157 1
Ясло			38	2	567	130	20	11	8	37	13		108	118 8
Яворів		13	6		877	439	178	250	2	192	5	3	142	801
Калуш		10	50			120	60	30		52	2		8	2
Кам'янка	1	89	5	16	134 1	375	196	217	3	243	23	2	757	21
Колбушова		17	3		156 5	128	25	84	3	104	3	6	167	130 4
Коломия		3	14		254	386	226	119	6	80	5	3	131	407
Косів	34	5	157		53	43	30	18	12	36	25	7	29	155

Краків		6		41	604	30	12	42		28			11	13
Кросно			10	1	324	287	34	7	1	28	4	2	61	716
Ланьцут				282 9	155 7	124	59	224		90	1	3	39	21
Ліманова					658	165	20			23	50	5	239	114 8
Ліско			199	1	259	230	128	17	4	76	19	4	716	493
Львів					157	509	161	429		267			323	303 5
Мелець		9	5		139 5	117	5	90	4	227	3	5	90	134 5
Мостиська			6	4	598	388	142	262	4	94	5	1	248	125 1
Мисленіце					136	36	8	10	11	2			96	
Надвірна	7	8	83		30	59	90	28	5	12	6	8	82	71
Ніско		11	1	7	814	42	149	88		173	12	1	151	220
Новий Сонч	2	1	18		350	82	31			31	5	2	66	699
Новий Тарг	10		2		83	16	19	6		11	1	2	58	288
Печеніжин			22		36		56	15			1	2	12	64
Пільзно			8		562	116	30	32	8	74	1	2	134	736
Підгуже				35	149 3	331	8			137			42	4
Підгайці			3	1	344	762	210	148	7	223	6	3	191	437
Перемишль			75	3	622	315	105	6		26	2	3	314	158 9
Перемишлян и			6		557	371	111	63	3	107	26	3	467	39
Пшеворск		3		109	793	224	32	211		127	1	2	155	894
Рава		41	2	2	189 2	762	131	734	4	938	18	1	428	100 8
Рогатин			54	9	140	346	142	95		491	3	2	295	48
Ропчинці			6		455	273	38	84	5	108		2	75	155 6
Рудки					47	6	281	119	68	308		6	68	
Жешів			5	5	834	205	141	112	3	103			250	108 5

Самбір				6	90		36	200	8	180			40	
Санок			60		185	206	24	28	4	35	17	3	91	544
Скалат			4		492	904	203	523	71	667	7	3	242	14
Снятин			23		161	189	129	129	8	164		6	51	275
Сокаль		26	16		482	194	113	165	2	246	7	6	325	925
Станиславів		4	68	1	443	690	395	256	12	245	5	10	289	915
Старий Самбір			4		86	69	9	2	2	55	24	8	42	
Стрий	2	3	122	22	131	231	208	77	1	170	4	11	177	993
Стрижув				1	187	73	15	15	1	29		4	49	120
Тарнобжег		38			864	69	4	178	36	256	1	9	186	104 6
Тернопіль					43	920	28	19	47	802		3	40	19
Тарнів					304	143	66	30	9	90			87	112 5
Тлумач		3			159	205	98	46	4	104	6	8	136	514
Теребовля					141	419	183	60	1	180	14	3	140	39
Турка			38			19				12	1		11	
Вадовіце				118	406		53	476		635		9	317	48
Величка					250	43	12	22		30			34	12
Заліщики					252	442	59	1	1	26	12	6	186	838
Збараж					30	340	50	95	5	380	1	2	70	25
Золочів		7			417	119	111	218	7	243	11	1	75	16
Жовква		21		2	325	80	120	170		370	1	5	124	483
Жидачів		30	2		3	200	100	150	6	500	60	3	300	
Живець	2	1	2	7	192	1	22					3	299	14
Всього	68	494	1572	4339	37244	21121	7748	8827	498	14487	539	222	14352	37851

Таблиця 7.15.

Чисельність добутої дичини в 1900 році (хижаки)

	Повіт	Ведмідь	Вовк	Рись	Лисиця	Куниця	Ласка	Тхори	Видри	Дикі коги	Борсуки	Білки
1	Бяла				24	5		22	2		3	12
2	Бібрка				205	25		82	28		45	18
3	Бохня				57	1		1	2		5	9
4	Богородчани	1	1		217	28	6	5			19	
5	Борщів				292	26	27	18	8		33	
6	Броди				65	12	18		4		12	
7	Бжеско				70			4	1			4
8	Бережани				61	13					9	
9	Бжозів				126	5	23	6			11	54
10	Бучач				240	23	37	20	22		29	7
11	Хранів				82	8		110	1			16
12	Цешанів				145	12	3	12	6		11	24
13	Чортків		1		130	10	3	6	3		15	7
14	Донброва				61	4		1			6	40
15	Добромилъ				177	45	39	30	5		22	155
16	Долина	4	2	6	135	23			6		2	
17	Дрогобич			1	129	13	3	3	1		13	

18	Голиці				38	1		1			1	16
19	Городок				115	4		3			4	16
20	Грибів				91	5	6	3			7	22
21	Городенка				164	19		11	5		13	
22	Гусятин		2		156	21	14	22	3		29	45
23	Ярослав				315	29	31	27	17		19	10
24	Ясло		6	2	112	21	7	13	4		4	4
25	Яворів				150	16	14	3	2		25	5
26	Калуш		4	3	43	2		2	3		2	
27	Кам'янка				232	27	26		4		7	
28	Колбушова				104	10	3	19	6		8	125
29	Коломия				197	21	9	36			40	29
30	Косів	7	5		65	20	1	8	5		28	114
31	Краків				7				2			4
32	Кросно		1	1	75	9	8	8	2		5	52
33	Ліманова				139	17	17	14	15		6	
34	Ліско	2		1	304	32	32	11	26		28	170

35	Львів				146	9		21			8	7
36	Ланкут				159	4	313	144	1		14	
37	Мелець				67		13		2		7	9
38	Мостиська				204	9	21	8	4		30	63
39	Мисленіце				68	1		1				4
40	Надвірна	6	10	6	92	22	5	9	9		8	31
41	Ніско				132	13	34	7	3		7	22
42	Новий Сонч			2	98	14	21	19	19		9	169
43	Новий Тарг			1	92	4	1	33	3			87
44	Печеніжин				39	6					5	18
45	Пільзно				151	3	7	4			5	15
46	Підгуже				29				1		3	
47	Підгайці				149	9	11	18	5		21	2
48	Перемишль				269	22	121	10	5		58	86
49	Перемишляни				166	10		17	2		26	
50	Пшеворск				116	3	32	30			2	56
51	Рава				233	24	17	10	9		24	61
52	Рогатин				261	3			6		6	
53	Ропчиці				192	6	72	47			19	26
54	Рудки				64	7			1		7	
55	Жешів				107	10	26	39			11	18

56	Самбір				110	14		20	8		8	
57	Сянок		2	3	115	10	13	12	7		11	35
58	Скалат				140	14	8	1	23			
59	Снятин				51	3		11	5		8	8
60	Сокаль				225	14		1			32	7
61	Станіслав				252	29	2	19	9		19	8
62	Старий Самбір			2	68	6		3	2		6	
63	Стрий	5	4	6	245	38	6	18	13		14	72
64	Стшижув				74			1			3	19
65	Тарнобжег				147	16	13	22	1		2	
66	Тернопіль				119						6	
67	Тарнів				76	6	4	12	5		3	
68	Тлумач				125	17	4	13	6		29	2
69	Теребовля				128	12					5	
70	Турка				16	3		4				
71	Вадовіце				29	4		68	3		5	6
72	Величка				30	2		7				
73	Заліщики				103	14	8	12	3		16	20
74	Збараж				60						3	
75	Золочів				71	6			3		7	
76	Жовква				64	7					18	6

77	Жидачів				9	4			2		25	
78	Живець			1	189	69		40	5		25	8
	Всього	25	38	35	9803	974	1079	1182	348		976	1823

824

Таблиця 17.16.

Чисельність добутої дичини в 1900 році

	Повіт	Олень	Лань	Козуля	Кабан	Заєць	Кролики
1	Бяла			62		1276	
2	Бібрка			279	71	1146	
3	Бохня			125		370	
4	Богородчани	9		55	38	564	
5	Борщів			271	43	3907	
6	Броди			130	96	630	
7	Бжеско			50		650	
8	Бережани			32	49	490	
9	Бжозів			143	13	656	
10	Бучач			189	94	2073	
11	Хранів	15		94	2	2100	11
12	Цешанів			172	50	616	
13	Чортків			81	23	1395	
14	Донброва			48		421	
15	Добромилъ			166	37	621	
16	Долина	59		173	141	366	
17	Дрогобич	2		140	28	245	
18	Голиці			25	1	293	
19	Городок			126	24	679	
20	Грибів			45	10	389	

⁸²⁴ Wykaz ubitej zwierzyny w r.1900 //Łowiec – 1903. – № 13. – s.150.

21	Городенка			109	21	964	
22	Гусятин			187	44	1916	
23	Ярослав			196	23	1474	
24	Ясло			34	9	454	
25	Яворів			263	53	899	
26	Калуш	21		58	12	220	
27	Кам'янка			123	62	1386	
28	Колбушова	1		112	11	1037	
29	Коломия			301	35	1118	
30	Косів	1		28	7	336	
31	Краків			39		697	
32	Кросно			60	5	517	
33	Ланкут		3	119	5	1408	
34	Ліманова			73	46	1461	
35	Ліско	11		163	147	763	
36	Львів			134	23	641	
37	Мелець			57	12	1006	
38	Мостиська			233	23	531	
39	Мисленіце			41	15	521	
40	Надвірна	76		11	97	554	
41	Ніско	2		211	12	644	
42	Новий Сонч			43	38	617	
43	Новий Тарг			51	9	264	
44	Печеніжин			28	11	294	
45	Пільзно			107	6	477	
46	Підгуже			8		752	
47	Підгайці			86	15	1047	
48	Перемишль			354	38	861	
49	Перемишляни			184	9	1291	
50	Пшеворск			51		680	15
51	Рава			231	49	1786	
52	Рогатин			140	27	971	
53	Ропчиці			49	33	594	
54	Рудки			127	4	443	
55	Жешів			104	3	635	
56	Самбір			94	8	500	

57	Сянок	8		62	36	356	
58	Скалат			94	4	1128	
59	Снятин			40	5	758	
60	Сокаль			190	92	1064	
61	Станіслав	2		98	29	1182	
62	Старий Самбір			65	14	317	
63	Стрий	29		182	107	815	
64	Стшижув			76	6	319	
65	Тарнобжег			284	30	854	
66	Тернопіль			161		829	
67	Тарнів			63	5	186	
68	Тлумач			110	16	1007	
69	Теребовля			116	4	967	
70	Турка			14	7	52	
71	Вадовіце			41	9	1089	
72	Величка			8		700	
73	Заліщики	2		118	30	1074	
74	Збараж			51		405	
75	Золочів			53	11	502	
76	Жовква			180	47	140	
77	Жидачів			90	6	300	
78	Живець	3		133	20	1083	
	Всього	241	3	8844	2110	63773	26

З 1898 по 1901 р. у Галичині спостерігалось поступове зростання добування дичини. Зокрема, за цей період добування оленя зросло на 155 гол. (204 %), козулі на 2975 гол. (150%), кабана на 971 гол. (193 %), зайця на 11291 гол. (121 %) глухарів на 36 гол. (200 %), тетеруків на 45 гол. (110 %), рябчиків на 792 гол. (196 %), куріпок на 1577 гол. (157 %), перепілок на 1800 гол. (110 %), диких качок на 1345 гол. (111 %), вальдшнепів на 3111 гол. (170 %). Зменшилось добування фазанів на 28%, диких гусей – на 11%. Тогочасні

фахівці у сфері мисливства відзначали, що в Галичині добували мало куріпок через її невелику популяцію.⁸²⁵ (табл. 17.17.).

Таблиця 17.17.

Добування дичини у Галичині з 1898 по 1901рр.

Вид дичини	1898 р.	1899 р.	1900 р.	1901 р.
Олень	148	145	241	303
Лань	7	9	3	7
Козуля	5860	6171	8943	8835
Кабан	1043	1288	2110	2014
Заєць	51500	57507	63765	62791
Кролик	7	7	27	18
Ведмідь	16	18	26	24
Вовк	20	14	38	35
Рись	30	46	35	31
Лисиця	6450	6527	9903	9395
Куниця		558	974	968
Ласка	622		679	772
Тхір	633	742	1152	944
Видра	261	247	348	370
Дикий кіт	4	-	-	-
Глухар	36	68	68	72
Тетерук	415	454	494	460
Рябчик	825	841	1582	1617
Фазан	4210	4533	4338	3066

⁸²⁵ Lasy państwowy w Galicyi//Łowiec. – 1906. - № 9. – S.118.

Куріпка	21550	26228	37234	34003
Перепілка	18880	23218	21118	20680
Вальдшнеп	4410	2960	7749	7521
Дика гуска	421	316	498	378
Дика качка	12540	13362	14487	13885
Орел	108	154	539	347
Сова	111	107	220	84
Яструб	13030	75555	14359	14641
Ворона, сорока	1250		37851	36577

Таблиця 17.18.

Чисельність добутої в Галичині дичини у розрізі повітів у 1900 р.⁸²⁶

Повіт	Глухар	Тетерук	Рябчик	Фазан	Куріпка	Перепілка	Вальдшнеп	Бекас	Дика гуска	Лиска, дика качка	Орел	Пугач	Яструб, шуліка	Сова, сорока
Бяла	2	9	4	124 7	19	23	41			109 1		1	108	32
Бібрка					417	469	652	383	17	817		2	131	536
Бохня					773	117	4			8			46	7
Богородчан и			49		75	97	358	17	2	16	11	1	845	216
Борщів					715	159 7	312	35	4	132	32	2	527	912
Броди		29			145	242	256	37	18	459	4	1	168	24
Бжеско				53	750	30	20	60	4	140	5		30	10
Бережани		10	2		14	112		52	12	92	1		54	20

⁸²⁶ Statystyka ubitej zwierzyny //Łowiec – 1903. – № 14. – S.162.

Бжозув			14		661	159	7	44	6	32	1		187	924
Бучач					516	874	152	93	1	156	2	2	587	429
Хшанув		90		954	263 0	28	12	18	2	126	2		496	3
Цешанів		24	17		711	190	58	101	7	152	1		125	111 5
Чортків					371	927	143	252	7	243	3	2	172	341
Домброва					156 9	195	16	83		75	1		28	179
Доброміль			171		312	105	104	30	1	48	3		302	310
Долина	1		119		45	57	177			12			34	
Дрогобич			17		39	113	123	678	5	278	6	1	24	76
Горлиці			10	29	198	15	3		1	1	2		15	301
Городок			13		269	354	149	418	3	302	6		132	418
Грибів		1	3		340	30	5			4			13	420
Городенка					101	211	136		2	152	6	1	152	356
Гусятин					541	101 7	187	32	1	238	12	1	357	803
Ярослав		15	6	6	116 0	815	168	61	19	112			485	168 0
Ясло			18	2	340	85	13	13		28	3	1	114	125 0
Яворів		29	4		101 1	600	102	230		285	2		328	712
Калуш		15	48			157	50	40		52	2		28	5
Кам'янка	1	63	15	5	627	365	159	252	12	421	22	3	741	213
Колбушова		11	3		120 0	200	75	72	2	102		2	152	127 6
Коломия		5	18		311	367	225	187	3	92	3	3	154	368
Косів	37	17	214		37	51	26	19	10	43	27	2	31	151
Краків		5		57	812	65	21	33	3	29			240	11
Кросно		1	15		240	218	15	9	2	34			54	730
Ланьцут				340	154 2	134	44	291		167		1	40	56
Ліманова					302	115	25			4	21		192	489
Ліско			252		310	212	131	11		69	34	1	647	542

Львів					162	503	164	417		261			384	337 3
Мелець		5			104 8	72	14	58		211	1	3	138	810
Мостиська			3	5	622	487	190	303	6	106	1		333	121 2
Мисленіце					114	18	4	7		4			72	
Надвірна	11	7	98		31	63	87	29	3	17	2	2	91	67
Ніско		17		8	639	45	123	126		212	7	2	68	380
Новий Сонч	1	1	19		295	44				30			58	590
Новий Тарг	11	2	3		42	10	30	7		5	2	1	62	305
Печеніжин			33		41		72	25				3	15	70
Пільзно	5		6		636	205	15	24	4	61		3	83	723
Підгуже				53	999	92	44	20	1	55			357	2
Підгайці					357	814	315	157	2	302	3	2	210	387
Перемишль			83	1	741	220	85	15		33	2	1	285	168 0
Перемишля ни		7			159	523	58	73	1	43	8	3	323	13
Пшеворск			3	94	724	208	31	79	4	113	1		185	102 4
Рава		33			140 0	662	212	689	1	818	29	1	348	990
Рогатин			13	3	28	369	81	61	8	156	2	2	93	14
Ропчиці					641	147	24	38	32	83		1	157	978
Рудки					206	242	30	322	1	229		2	127	
Жешів				14	616	172	113	118		87		2	132	139 4
Самбір				8	120		40	250	3	300			40	
Санок			73		160	204	15	24		32			49	516
Скалат			2		98	581	41	105	14	132	8	5	157	14
Снятин			19		218	211	151	122	6	183			79	226
Сокаль		19	12		528	285	192	270	8	610	5	2	552	112 0
Станиславів		3	56	1	336	681	414	328	11	256	6	3	316	853
Старий			29	2	150	52	27	13	1	31	15	1	80	317

Самбір														
Стрий	4	1	115	14	132	189	190	129	2	156	3	1	136	720
Стшижув			5		213	52	7	14	2	25			56	272
Тарнобжег		8			104 9	67	36	180	30	369		2	141	545
Тернопіль				8	48	685	31	219	45	551		1	63	12
Тарнів					228	118	56	38		45			95	112 5
Тлумач		2			163	214	107	58	6	103	5	2	154	487
Теребовля			6		32	285	65	32	1	153	5		108	40
Турка			27			16				18			14	
Вадовіце				104	618	41	37	412		570		3	401	16
Величка				30	200	45	13	22		35			30	4
Заліщики					312	481	62	7	1	38	11	1	201	823
Збараж					107	126	39	66	4	345	1	1	34	5
Золочів		11			206	261	141	437	29	310	5	2	187	14
Жовква		16		3	318	114	117	164		376	7		141	479
Жидачів		4		20	4	140	65	160	8	400	6	3	180	
Живець				5	161		14			9		2	182	12
Всього	73	460	1617	3066	34005	20090	7521	9169	378	13885	347	84	14656	36527

Чисельність добутої в Галичині дичини у розрізі повітів у 1901 р.

Повіт	Олень	Лань	Козуля	Кабан	Засць	Ведміль	Вовк	Рись	Лисиця	Куниця	Ласка	Тхори	Видри	Бореуки	Білкі
Бяла			62		1275				24	5		22	2	3	9
Бібрка			257	73	1125				312	21		64	31	42	23
Бохня			153		530				58	1		1		1	11
Богородчан и	11		62	41	654	1	2	1	256	32		6	1	21	7
Борщів			215	38	3578				287	31	29	19	6	29	
Броди		7	135	48	959				104	15	16		7	5	

Бжеско	1		48	2	480				64			3	2	1	7
Бережани			39	15	419				63	13	1	1	8	4	
Бжозув			154	7	604				130	5	18	1	1	4	54
Бучач			176	97	2056				238	34		17	27	35	
Хшанув	16		97		3558				133	6		48	6	1	9
Цешанів			235	61	718				161	9	13	15	11	20	
Чортків			95	32	1570				128	11	2	9	1	21	
Домброва			45		387				41					3	50
Доброміль			191	28	711				208	32	59	26	2	35	120
Долина	77		159	118	160	3	4	4	87	2			9		
Дрогобич	5		153	41	311				93	8	4	4	2	3	
Горлиці			45	2	254				52		1			1	18
Городок			119	23	682				112	3		1		5	18
Грибів			53	11	354				89		5	6	3	6	54
Городенка			111	19	1012				168	17		13	4	12	
Гусятин			214	37	2111 1		1		158	19	10	27	5	36	32
Ярослав			260	32	1261				340	25	42	4	13	27	7
Ясло	2		38	5	390		5	3	81	15		14	8	7	30
Яворів			182	48	1012				190	48	41	18	5	32	
Калуш	45		53	32	130	1	5	2	56	2		2	8		
Кам'янка			102	50	1003		1		164	17	13		1	76	
Колбушова	1		96	9	910				111	11	3	9		12	137
Коломия			297	41	1216				201	29	11	38		19	36
Косів	2		34	4	411	8	3		72	21		9	7	25	93
Краків			41		714				15				1	5	
Кросно			59	8	494		2		82	5	5	7	10	8	13
Ланьцут			114		1973				92		3	11	10	7	
Ліманова			80	54	926				283	63	30	9	18	15	192
Ліско	15		201	165	678				138	11		19		6	21
Львів			115	19	628				143		111	123		13	
Мелець			72	5	923				55	5	28		4	4	9
Мостиська			243	20	640				175	16	19	6	8	50	45
Мисленіце			39		532				31						6
Надвірна	78		114	92	581	9	7	5	101	19	4	8	11	7	36
Ніско	3		238	11	895				190		20	15	4	6	26

Новий Сонч			61	29	594			3	104	10	13	18	12	12	64
Новий Тарг			62	13	285				85	5		4	8		15
Печеніжин			36	12	311				42	7				3	22
Пільзно			84	5	541				133	4	8	8	3	6	19
Підгуже			8		624				25				1	6	
Підгайці			91	17	1053				151	21		7	9	32	1
Перемишль			371	49	950				215	102	88	22	2	48	68
Перемишляни			101	49	610				64	3		4	3	11	
Пшеворск			32	8	320				89	1	37	30		2	46
Рава			275	62	1192				292	18	15	3	3	14	82
Рогатин			87	25	482				80	2		4	4	4	
Ропчиці	1		73	5	380				140	6	15	13		15	58
Рудки			124	9	358				49	5		1	1	2	
Жешів			79		645				102	13	24	50		8	32
Самбір			80	7	600			1	95	16		20	6	10	
Санок	13		58	24	406		2	5	97	13	7	5	15	13	
Скалат			101	7	1026				107	12	7	2	14		
Снятин			37	9	786				72	1		9	7	9	13
Сокаль			159	101	1115				180	5	14			22	
Станиславів	1		112	32	1217				241	32	1	23	7	21	7
Старий Самбір			84	17	308			2	84	16	6	7	2	5	27
Стрий	32		221	106	585	2	3	5	212	27	7	6	6	19	103
Стшижув			56	3	193				68		6	1	1	6	25
Тарнобжег			237	12	1049				186	13	24	15	2	1	
Тернопіль			106		596				90		1	2	3	5	
Тарнів			51	3	153				83	3	4	6	3	2	
Тлумач			115	14	1021				151	18	3	11	7	31	1
Теребовля			76	5	732				78	4		2	3	4	
Турка			18	9	48				22	5		3			
Вадовіце			17	3	1216				27	6		49	2	4	6
Величка			9		600				15	2		3			
Заліщики			120	37	1105				105	17	1	14	3	15	19
Збараж			42		391				29					2	
Золочів			125	14	957				118	10	3		5	6	

Жовква			159	43	212				91	6				15	9
Жидачів			107	8	280				36	2				12	
Живець			117		1024				141	12		27	3	14	7
Всього	303	7	8887	2025	81790	24	35	31	9385	968	772	944	371	986	1687

У порівнянні з 1901 р., у 1906 р. Галичина нарощує добування всіх видів дичини. Зокрема, добування оленів становить 500 гол. (165 %), козуль – 9594 гол. (108 %), кабанів – 2043 гол. (100 %), зайців – 88347 гол. (100 %), фазанів – 8410 гол. (274%), куріпок – 53307 гол. (156%), перепілок – 29465 гол. (142%), вальдшнепів – 10850 гол. (144%), диких качок – 14277 гол. (102%).⁸²⁷

Мисливська література зафіксувала детальну статистику ведення мисливського господарства в Лисці (Богородчанський повіт). Мисливське господарство займало площу 8400 моргів, з яких складали 4400 моргів ліси, а 4000 морги – польові угіддя. Всі мисливські угіддя знаходились на території гмін Старий Лисець та Посіч. З числа пернатих найбільше добували в господарстві вальдшнепів (табл. 17.19.).

Таблиця 17.19.

Добування мисливських видів тварин у мисливському господарстві «Лисець» протягом 1894-1903 рр.⁸²⁸

Рік	Олень самець	Олень самка	Козуля самець	Козуля самка	Великі особини	Кабани	Однорічні кабани	Зайці	Тетеруки	Рябчики	Куріпки	Перепілки	Вальдшнеп	Бекас	Дикі гуси	Інші пернаті
1894						1		4					60			

⁸²⁷ Wiedza i życie. Serya IV. – Tom VII. – Lwów-Warszawa: Wydawnictwo związku naukowo-literackiego we Lwowie, 1910. – S. 43-55.

⁸²⁸ Korespondencye//Łowiec . – 1904. – № 23. – S. 295-296.

1895								6	2				26		3	
1896						1	2	29	1				32			
1897			1					8					40	2		
1898								11	2				43			
1899								11		1			36			
1900	1		3		1	4		25		4			51	2		
1901			9		1			43	2	5	2		119			
1902	1		15					53	7	5	16		80		1	3
1903	2		12					41	6	1	28	2	85			
Всього	4		40		2	6	2	231	20	16	46	2	572	4	4	3

З середини 20-х рр. XX ст. у Другій Речі Посполитій запроваджено не лише статистику добутої дичини, але й наявної популяції. Так, у доповіді про східні Карпати⁸²⁹ фігурувала чисельність дичини, яку облікували на території дирекції державних лісів у Станиславівському воєводстві. Зокрема, на території Поляницького надлісництва (басейн річок Сукіль і Свіча) площею 9878 га обліковано 15 оленів, 2 ведмеді, 30 кабанів, 2 вовки, 2 диких коти і 2 рисі, 50 рябчиків, тобто, на 1 тис. га припадало 1,5 оленя, по 0,2 ведмеда, вовка, рисі, 3,1 кабана, 5,1 рябчика; в надлісництві Мізунь Солотвинський площею 25602 га обліковано 120 оленів, 4 ведмеді, 16 кабанів, 10 глухарів, 300 рябчиків – на 1 тис. га припадало 4,7 оленя, 0,2 ведмеда, 0,6 кабана, 0,4 глухаря, 11,7 рябчика; в надлісництві Суходіл і Лоп'янка на площі 19697 га обліковано 95 оленів, 16 ведмедів, 60 кабанів, 95 глухарів, 450 рябчиків, на 1 тис. га – 4,8 оленя, 0,8 ведмеда, 3 кабани, 4,8 глухаря, 33 рябчики; в надлісництві Ясень площею 15706 га – 90 оленів, 7 ведмедів, 60 кабанів, 6 вовків, 5 рисів, 35 глухарів та 500 рябчиків, на 1 тис. га – 5,7 оленя, 0,4 ведмеда, 3,8 кабана, 0,4 вовка, 0,3 рисі, 2,2 глухаря, 31,8 рябчика; у надлісництвах Надвірна, Зелена і Рафайловії на сумарній площі 45400 га – 216 оленів, 5 ведмедів, 50 кабанів, 5 вовків, 3 рисі, 80 глухарів та 150 рябчиків, на 1 тис. га – 4,8 оленя, 0,2 ведмеда, 1,1 кабана, 0,1

⁸²⁹ Ankieta w sprawie Karpat Wschodnich/Oprac. Orłowicz M. I Lenartowicz S. – Warszawa: Nakładem Ministerstwa robót publicznych, 1932. – S.180-187.

вовка та рисі, 1,7 глухаря, 3,3 рябчика; в Делятинському надлісництві на площі 52253 га – 615 оленів, 5 ведмедів, 185 кабанів, 7 вовків, 8 рисів, 105 глухарів, 300 рябчиків, на 1 тис. га – 12 оленів, 0,1 ведмеда, 3,5 кабани, 0,1 вовка, 0,2 рисі, 2 глухарі, 5,7 рябчика; у Гринявському надлісництві площею 27467 га – 80 оленів, 20 ведмедів, 70 кабанів, 55 вовків, 18 рисів, 5 диких котів, 450 глухарів, 2500 рябчиків, на 1 тис. га – 2,9 оленів, 0,7 ведмедів, 2,5 кабанів, 2 вовки, 0,7 рисі, 0,2 диких котів, 16,4 глухаря, 91 рябчик. Всього на території Дирекції державних лісів (площа 196 тис. га) нараховувалось 1300 оленів, 59 ведмедів, 471 кабан, 715 глухарів, 185 тетеруків, 5600 рябчиків. У середньому на 1 тис. га державних лісів обліковано 6,6 гол. оленів, 0,3 ведмеда, 2,3 кабана, 3,6 глухарів, 1 тетерук, 28 рябчиків.

Серед надлісництв найменше обліковано оленя у Гринявському надлісництві, де на 1 тис. га припадало 2,9 гол., та Поляницькому – 1,5 гол. Кабанів найбільше обліковували у Делятинському надлісництві – 3,5 голови на 1 тис. га та Ясенському – 3,8 гол. Пернатих найменше обліковувалось у Солотвині Мізунській, де на 1 тис. га припадало 0,4 глухаря, 11,7 рябчика, та Надвірнянському надлісництві: на 1 тис. га – 1,7 глухар, 3,3 рябчика. Найбільшу кількість пернатих зафіксовано у Гринявському надлісництві: на 1 тис. га припадало 16,4 глухаря, 91 рябчик.

Статистика дичини у Польщі в розрізі воєводств станом на 1928 р.⁸³⁰

Воєводство	Олень	Козуля	Ведмідь	Лось	Вовки	Дикі кабани	Рись	Дикі коти
Познанське	2336	8910				1031		
Станиславівське	1289	1635	128		213	1189	86	132
Поморське	964	8620				1115		
Кельцьке	287	2136				445		
Лодзьке	77	734				37		
Варшавське	67	1360			9	88		

⁸³⁰ Kalendarz Mysliwski na 1929 rok. Pod red. Ejsmonda J. – Warszawa, 1929. – S.48-70.

Львівське	47	550			27	79		9
Любелське	18	1970			16	644		
Краківське	17	200			2	47	1	
Шльонське	9	840				20		
Поліське	6	1968	11	67	426	826	85	
Білостоцьке	223	4692		45	391	1038	16	
Волинське		1980		10	150	594	27	
Новгородське		835		43	253	282	20	
Віленське		770	2	28	683	165	60	
Всього	5160	37200	141	193	2170	7600	298	141

Статистика добування дичини у мисливських угіддях Львівського воєводства подана в таблиці 17.20.

Також статистика чисельності популяції бобра, ведмеда, вовка, рисі, глухаря, козулі, оленя, дикого кабана у Другій Речі Посполитій (1928 р.) представлена у додатках (Додатках 141-148)

Таблиця 17.20.

Добування дичини на території Львівського воєводства в мисливському сезоні 1931/32 та 1932/33 рр.

Вид дичини	1931/32	1932/33
Заєць	44454	46334
Козуля	552	796
Кабан	468	458
Лисиця	1260	1834
Дика качка	2956	3819
Куріпка	3053	11066

У порівнянні з Львівським воєводством, у Станиславівському в мисливському сезоні 1932/33 рр. було добуто 1910 качок, що складає 50%, перепілок 421 гол., що складає 3%. Зайців у Львівському воєводстві добувалось

на 250 ніж у Станиславівському, козуль на 157 %, кабанів на 121 %.
(табл.17.21.)

Таблиця 17.21.

**Добування дичини у Станиславівському воєводстві в мисливському
сезоні 1932/33 років⁸³¹**

Вид тварин	Кількість
Олені самці	59
Олені самиці	14
Козулі	507
Зайці	18482
Кабани	377
Ведмеді	1
Лисиці	657
Глухарі	16
Тетеруки	48
Куріпки	421
Перепілки	188
Дикі качки	1910

У середині 30-х років ХХ ст. у Станиславівському воєводстві щорічно добували по 100 оленів.⁸³² Зокрема, у 1936 році у гірських лісництвах Станиславівського воєводства було добуто 78 самців оленів, з яких одна двадцятка, дві – вісімнадцятки, шість – шістнадцяток, сімнадцять – чотирнадцяток, двадцять одна – дванадцятка, вісімнадцять – десяток, шість – вісьмірок, три – шістки.⁸³³

У мисливському сезоні 1933/34 рр. у Львівському воєводстві зросло добування дичини: добуто 55272 зайців, 1469 козуль, 1592 лисиці, 4119 диких

⁸³¹ Statystyka łowiecka//Łowiec – 1933. – № 22. – S.261.

⁸³² Teren naiświatniejszych polowań // Wschód. – 1936. – № 22. – S.15.

⁸³³ Znakomite wyniki polowania ielenie. // Wschód. – 1936. – № 29. – S.14.

качок та 21416 куріпок.⁸³⁴ Фахівці відзначали, що в середині 30-х років ХХ ст. у Станіславівському воєводстві розвелось багато глухарів.⁸³⁵ На нашу думку, статистика добування дичини, що вели у Другій Речі Посполитій, мала велику похибку. Зокрема, як зазначалося в інших літературних джерелах, на території Станіславівського повіту площею 101 тис. га у мисливському сезоні 1937/38 рр. було добуто 1 оленя, 137 самців козулі, 24 самиці козулі, 24 кабани, 4610 зайців, 103 лисиці, 3 дикі коти, 35 куниць та тхорів, 13 тетеруків, 33 рябчики, 768 куріпок, 234 вальдшнепи, 11 перепілок, 12 гусей, 4086 пернатих хижаків, тобто, через декілька років в окремо взятому повіті добували більше пернатих, ніж у цілому воєводстві.⁸³⁶

Всього у Другій Речі Посполитій в 1937 році нараховували 15358 кабанів, в тому числі: у Львівському воєводстві – 1711 гол., Станіславівському – 2101 гол., Тернопільському воєводстві – 490. Відтак, у Станіславівському воєводстві найбільше кабанів нараховувалось у Косівському повіті (210 гол.), Надвірнянському (620 гол.), Тлумацькому (200 гол.), Долинському (600 гол.), Городенківському (80 гол.), Коломийському (80 гол.), Калуському (100 гол.), Станіславівському (100 гол.), Стрийському (85 гол.).⁸³⁷

Порівнюючи добування дичини між Львівським та Тернопільським воєводством у мисливському сезоні 1930/1931 рр., бачимо, що у Львівському воєводстві добувалось більше дичини, але воно й за площею було майже у два рази більшим. Також дослідники відзначали, що на території Тернопільського воєводства довше тривали бойові дії під час Першої Світової війни, ніж на території Львівського воєводства. (табл. 17.22.).

⁸³⁴ Statystyka łowiecka//Łowiec. – 1935. – № 6. – S. 72.

⁸³⁵ Wschód. – 1936. – № 8. – S. 22.

⁸³⁶ Stanisławów//Łowiec – 1939. – № 8. – S.25.

⁸³⁷ Piławski S. Rozmieszczenie dzika w Polsce/ Stanisław Piławski //Łowiec. – 1938. – № 1-2. – S. 9-11.

Таблиця 17.22.

**Добування дичини на території Львівського та Тернопільського
воєводства у мисливський сезон 1930/1931 р.р.⁸³⁸**

Вид дичини	Львівське воєводство	Тернопільське воєводство
Заєць	44454	23477
Олень (самці)	552	172
Дика свиня	468	172
Дика качка	2956	1889
Ворона	14211	6210
Сорока	7012	4265

Розгорнутий звіт щодо ведення мисливського господарства в Рава-Руському повіті (Львівське воєводство) за 1930-1933 рр. показує, що на площі 135 тис. га (108 тис. га польових та 27 тис. га лісових) щорічно добували 23-30 кабанів, 43-86 козуль, 2771-3480 зайців. Серед пернатих найбільше добували диких качок, куріпок. Велике значення надавали знищенню хижаків – сірих ворон та яструбів (табл. № 17.23.)

Таблиця 17.23.

**Добування мисливських видів тварин у Рава-Руському повіті у період
1930-1933 рр. (голів)**

Добуто за сезон	1930/31	1931/32	1932/33
Кабан	30	25	23
Козуля	77	43	86
Лисиця	54	67	52
Зайці	3260	2771	3480
Видра	2	0	2

⁸³⁸ Statystyka łowiecka/Łowiec. – 1932. - № 4. – S.49.

Тхір	19	46	61
Ласка	1	62	34
Собака	181	292	146
Кіт	179	284	117
Тетерук	5	12	17
Фазан	33	25	27
Куріпка	215	299	436
Білка	22	65	8
Вальдшнеп	38	71	62
Дубпель	91	154	19
Качка дика	546	388	95
Водяна курка	27	0	2
Голуб	2	0	3
Яструб	114	104	82
Сойка	2	0	5
Ворона	765	1154	312
Сорока	33	178	37
Крук	17	45	21
Куниця лісова	0	1	3
Борсук	0	2	4
Олень	0	1	0

Відзначалось, що в повіті декілька мисливських господарств робили спроби розведення фазанів у природних умовах, але вони взимку гинули або відлітали.⁸³⁹

⁸³⁹ Wysocki K. Z prawozdań delegatów powiatowych//Łowiec Polski – 1933. – № 35. – S.456-458.

17.2. Добування мисливських видів дичини в Австро-Угорській імперії в кінці XIX – на початку XX ст.

Важливу інформативну роль для аналізу добування мисливських видів дичини відіграє статистика. Зокрема, для узагальнення результатів ведення мисливського господарства у Галичині в 1874 р. відповідно до розпорядження Міністерства рільництва Австрії започатковується ведення мисливської статистики, що містила статистику добутої дичини, чисельність мисливського персоналу, господарські показники, збитки, завдані сільськогосподарським угіддям дикими тваринами.⁸⁴⁰

Перша статистика добування мисливських видів тварин у Галичині була опублікована у спеціалізованій мисливській пресі за 1876 р.⁸⁴¹, тоді як статистика добування в загальному по Цислейтанії та Австро-Угорській імперії, до якої входила Галичина, опублікована дещо пізніше. Вперше на шпальти тогочасної мисливської преси потрапила інформація про чисельність добування дичини за 1878 р. у провінції імперії – Штирії. На площі 2427 км² ⁸⁴² було добуто 838 оленів, 23 лані, 3714 козуль, 1186 серн, 34638 зайців, 58 кроликів; з хижаків – 3205 лисиць, 647 куниць, 353 тхорів, 2 диких коти, 238 борсуки, 790 глухарів, 695 тетеруків, 1698 рябчиків, 2618 фазанів, 6314 куріпок, 7180 перепілок, 3338 вальдшнепів, 595 бекасів, 61 дика гуска, 2632 дикі качки.⁸⁴³

Вперше статистика добування на території Цислейтанії була опублікована в 1887 р. у спеціалізованому мисливському виданні «Ловець». Відповідно до цієї статистики у 1886 році було добуто 9624 оленів, 2741 лань, 58070 козуль, 7281 серну, 2999 кабанів, 1426000 зайців, 65380 кроликів, 4427 глухарів, 8240 тетеруків, 9895 рябчиків, 1327000 куріпок, 108680 перепілок,

⁸⁴⁰ Starkl J., Fiszer Z. Powszechna wystawa krajowa 1894 r. i siły produkcyjne kraju: Łowiectwo i rybactwo / Juliusz Starkl, Zygmunt Fiszer. – Lwów: Wydział krajowy, 1896. – S. 27-28.

⁸⁴¹ Kronika //Łowiec – 1878. – № 8. – S.127.

⁸⁴² Zestawienie powierzchni kraju, stosunków łowieckich przeciętnej wartości ubitej zwierzyny, personlu łowieckiego na podstawie dat stystycznych, zebranych przez c.k. ministerstwo rolnictwa w periodach 1875, 1880, 1885, 1890 i 1895 //Łowiec. – 1901. – № 11. – S. 168.

⁸⁴³ Kronika//Łowiec. – 1879. – № 10. – S.158.

27341 вальдшнепа, 1322 дикі гуски, 28704 дикі качки.⁸⁴⁴ Якщо враховувати, що площа Цислейтанії становила 300008 км², то на 1 тис. км² було добуто 32,1 оленя, 9,1 ланей, 193,5 козулі, 24,2 серн, 10 кабанів, 4753 зайці, 218 кроликів, 15 глухарів, 27 тетеруків, 33 рябчики, 4423 куріпки, 362 перепілки, 91 вальдшнеп, 4 дикі гуски, 95 диких качок. У 1905 р. в Цислейтанії було добуто 18429 оленів, 2509 ланей, 106858 козуль, 8314 серн, 4017 кабанів, 158188 кроликів, 1696646 зайців, 7055 глухарів, 12873 тетеруків, 261915 фазанів, 2107796 куріпок, 72419 качок.⁸⁴⁵ На 1 тис км² було добуто 61,4 оленів, 8,4 ланей, 356,2 козуль, 27,7 серни, 13,4 кабанів, 527,3 кроликів, 5655 зайці, 23 глухарі, 43 тетеруки, 873 фазани, 7025 куріпок, 241 качка.

Тогочасні дослідники, проаналізувавши стан добування дичини за період з 1875-1895 рр., виявили, що в середньому на 1 тис. км² у Цислейтанії добували 10 глухарів, 30 тетеруків, 400 фазанів, 3240 куріпок, тобто, добування дичини за двадцять років подвоїлось. Найефективнішим було ведення мисливського господарства в Нижній Австрії та Чехії. (табл. 17.24.).

Таблиця 17.24.

Добування дичини на 1 тис. км² в Австро-Угорській імперії в адміністративно-територіальному розрізі⁸⁴⁶

Частини імперії	Глухарі	Тетеруки	Фазани	Куріпки
Нижня Австрія	10	10	1090	7060
Верхня Австрія	40	20	890	2790

⁸⁴⁴ Kronika//Łowiec. – 1887. - № 12. – S.204.

⁸⁴⁵ Kamocki S. Łowiectwo i jego przyszłość w Polsce//Łowiec . – 1928. – № 17. – S.266-267.

⁸⁴⁶ Ekonomiczno-społeczne znaczenie łowiectwa //Łowiec Polski. – 1902. – № 20. – S.322-324.

Зальцбург	30	40	40	100
Чехія	10	70	900	9640
Моравія		10	1020	7830
Тіроль і Форальберг	20	50		80
Штирія	50	40	500	1450
Каринтія	40	40		110
Триєст, Гориція, Істрія			20	610
Сілезія			500	3160
Галичина			10	160
Буковина				10
У середньому по імперії	10	30	400	3240

Чисельність добутої дичини за кожні п'ять років в період з 1875 по 1895 року. (Дані згідно статистичної звітності міністерства сільського господарства, крім Далмації)

Частина монархії	Копитні тварини гол.	Дрібна дичина	Отримано доходу, в коронах
Придунайська	542225	697226	1239451
Альпійська	553032	280560	833592
Північно-Західна	808074	1901521	2709595
Північно-Східна	142736	167540	310276
Приморська	3982	46141	50123
Всього	2050049	3092988	5143037

Тож найкраще мисливське господарство велось у Північно-західній частині імперії, де добування копитних та доходи були найвищими.

Дані про співвідношення між площею та рівнем доходів від полювання представлено у таблиці 17.25.

Табл. 17.25.

Частина монархії	Відношення у % до площі всієї імперії	% отриманих доходів
Придунайська	11%	24,1%
Альпійська	27,5%	16,2%
Північно-Західна	27,6%	52,6%
Північно-Східна	30,9%	6,0%
Приморська	2,7%	1%
Всього	100%	100%

В середньому по Австро – Угорській імперії на 100 гектарів мисливських угідь за один рік в період 1875-1895 років отримували 17,90 крон, в тому числі: в Нижній Австрії – 45,48 крон, Верхній Австрії – 28,17, Зальцбурзі – 11,38, Штирії – 20,02, Каринтії – 9,62, Крайні – 4,37, Тіролі і Форальберзі – 4,77, Чехії – 34,38, Моравії – 36,43, Сілезії – 22,11, Трієсті, Гориції, Істрії – 6,29, Галичині 3,70, Буковині – 1,86.⁸⁴⁷

Рівень добування пернатої дичини серед земель Австрійської імперії був найвищим в Альпійській та Придунайській частинах. Якщо в середньому по імперії на 1 тис. км² добували 49 глухарів та 1149 фазанів, то у Придунайській частині – 82 глухаря та 2556 фазанів. Аналогічний показник відмічався по добуванню оленів. Тоді коли в середньому по імперії в середньому на 1 тис. км² добували 198 оленів то у Придунайській частині 533 голови, козулі в середньому добувалось на 1 тис. км² 945 гол то у Придунайській частині 2882 гол. (табл. 17.26)

⁸⁴⁷ Ekonomiczno-społeczne znaczenie łowiectwa// Łowiec polski. – 1902. – № 20. – S.322

Таблиця 17.26.

Добування дичини у 1908 р. на 1 тис. км²

Територія Австрійської монархії	Олень	Лань	Козуля самець	Кабан	Козуля самка	Серна	Бабак	Засць
Придунайська	533	27	2882	61	935	935	-	13208
Альпійська	133	2	402	-	421	421	92	1467
Північно-західна	111	96	1141	38	-		-	14449
Північно-східня	014	-	178	47	-		-	808
Приморська	-	-	124	12	23	23	-	2394
В середньому	198	42	945	39	459	459	92	6465

Територія Австрійської монархії	Кролик	Глухар	Тетерук	Рябчик	Куріпка	Фазан	Вальдшнеп	Дика качка
Придунайська	2960	82	83	72	19	2556	84	480
Альпійська	3	94	84	194	114	465	141	233
Північно-західна	2114	64	389	36	2	2521	97	564
Північно-східня	7	3	11	51	-	67	80	195
Приморська	67	3	2	5	6	139	837	644
В середньому	1030	49	113	71	37	1149	240	423

У кількісному вигляді глухарів найбільше добували у Штирії, фазанів та куріпок – у Нижній Австрії, перепілок – у Моравії (табл.17.27., 17.28.).

Доктор Фурман у статті «Статистичний місячний звіт» (Statistische Monatsschrift) аналізував статистику добутої в Австрії дичини в 1896 році. Відповідно до цієї статистики в 1895 році в країнах Австро-Угорської монархії, за винятком Далмації, було 19176 мисливських господарств, а також нараховувалось 324 вольєрних господарства. Порівнюючи з 1890 роком, мисливських господарств збільшилось на 611, а вольєрних господарств зменшилось на 236 одиниць. У мисливському господарстві наприкінці 1895 року працювало 33258 осіб, що на 2261 більше, ніж в 1890 році⁸⁴⁸. У Королівстві Польському в 1897 році рибальством займалось у п'ять разів більше осіб, ніж у галузі мисливства.

Таблиця 17.27.

Рід заняття людей у Королівстві Польському у 1897 році ⁸⁴⁹

Професії	Загальна чисельність осіб
Рільництво	5160101
Пасічництво	652
Догляд худоби	114797
Лісництво і лісопереробка	19212
Рибальство	4719
Мисливство	882

Відповідно до тогочасної статистики, найбільше ланей знаходилося у Чехії, а також в Нижній Австрії, Штирії, Каринтії й у Моравії. Кабанів

⁸⁴⁸ Wykaz ubitej zwierzyny w Austrii w r. 1896//Łowiec. – 1898. – № 9. – S. 136-138.

⁸⁴⁹ Rocznik statystyczny Królestwa Polskiego: rok 1913 / pod ker. W. Grabskiego. – Warszawa: Gebethner i Wólf, 1914. – S.54.

найбільше було у Галичині, Чехії, Моравії і Буковині, і дуже мало їх знаходилося в Нижній Австрії та Штирії. Також ведмідь, вовк та рись найбільше розповсюджені у Галичині та на Буковині. Доктор Фурман вказував, що у зв'язку з тим, що точних даних не було зібрано, дані добування тварин подаються в середньому за періоди років.

	Добування за один рік в період 1887-1896р.р.	Добування за один рік в період 1887-1891р.р.	Збільшення або зменшення середніх показників за 1892-1896р.р.
Олень	13261	11570	+2022
Лань	2780	2725	+66
Козуля	75517	64476	+13249
Кабан	2947	2905	+51
Заєць	1330119	1263087	+80439
Кролик	100121	72155	32359
Лисиця	27589	26579	+2
Борсук	3788	3361	+513
Тхір	26144	23192	+3542
Видра	1230	1278	-55
Глухар	5189	4984	+410
Тетерук	9349	9110	+477
Рябчик	10655	10778	-246
Куріпка	981989	934682	+94614
Перепілка	96299	93698	+5203
Фазан	157915	142903	+30024
Вальдшнеп	22445	22946	-1002
Бекас	15989	17629	-1640
Дика гуска	1542	1639	-195

Дика качка	48717	49888	-2343
------------	-------	-------	-------

850

Таблиця 17.28

Чисельність добутої дичини в 1898 р. в Цислейтанії
(відповідно до даних Міністерства сільського господарства)

Землі	Перепілка	Вальдшнеп	Бекас	Дикий голуб	Дика качка	Орел	Пугач	Яструб	Сова
Нижня Австрія	9200	1152	248	412	3799	26	84	22380	1855
Верхня Австрія	700	468	37	3	2638	11	33	6330	714
Зальцбург	30	63	1	3	442	1	9	990	92
Штирія	3800	2661	637	72	2500	79	273	10000	2167
Каринтія	770	334	106	10	773	13	36	2167	333
Крайна	2600	684	663	53	944	11	34	1176	190
Австрійське примор'я	3600	2234	571	35	1317	11	31	495	69
Тироль і Предлітавія	2800	788	433	14	2035	5	59	1443	209
Чехія	8000	2414	553	521	10858		69	42662	673
Моравія	12400	1980	362	86	5868	30	307	18000	36409
Сілезія	500	578	226	19	1914	5	18	2358	416
Галичина	23700	5614	8791	421	12591	106	110	12336	1134
Буковина	3400	1000	232	21	815	96	118	1400	119

⁸⁵⁰ Wykaz ubitej zwierzyny w Austrii w r. 1896//Łowiec. – 1898. – № 9. – S. 136-138.

Всього у 1896 р.	70500	19970	12860	1670	46494	394	1184	122000	44380
1895 р.	77505	22701	12699	1106	47976	?	1092	98789	24721
1894 р.	115238	24994	16197	1436	47256	?	1591	137125	40863
1893 р.	137566	19657	12353	1371	46111	442	1364	109184	63700
1892 р.	93698	22946	17629	1639	49888	?	1114	101960	29740
У середньому за рік у період з 1892-1896 рр.	98901	21944	14348	1444	47545	?	1268	113812	40655

Таблиця 17.29.

**Чисельність добутої дичини в 1898 р. в Цислейтанії (відповідно до даних
Міністерства сільського господарства)⁸⁵¹**

Землі	Олень	Лань	Козуля	Серна	Заєць
Нижня Австрія	2697	320	15600	207	215100
Верхня Австрія	1306	4	15700	462	53700
Зальцбург	717	3	2100	1555	5100
Штирія	4126	74	10200	2026	69400
Каринтія	715	52	4200	595	6900
Крайна	5		1700	101	9400

⁸⁵¹ Wykaz ubitej zwierzyny w Austrii w r. 1896//Łowiec. – 1898. – № 9. – S. 136-138.

Австрійське примор'я	-	-	400	21	11800
Тироль і Предлітавія	733	-	2000	2126	13100
Чехія	2164	1644	13100		323700
Моравія	811	461	9000	-	260300
Сілезія	199	3	2600		26800
Галичина	113	13	6600		55900
Всього в 1896 р.	13686	2574	83500	7093	1056200
1895 р.	14065	2987	76378	8214	1063834
1894 р.	15227	2815	88440	8126	1806802
1893 р.	13446	2852	75833	7482	1527706
1892 р.	11570	2725	64476	?	1263087
У середньому за рік у період з 1892-1896 рр.	13599	2791	77725	?	1343526

У 1899 р. в Цислейтанії у два рази зменшилось добування глухаря в порівнянні з попереднім 1898 р. Найкращі показники по добування демонструвала Чехія. У два рази збільшилось добування диких голубів – 4747 гол (табл. 17.30.).

Таблиця № 17.30.

Чисельність добутої пернатої дичини у 1899 р. в Австро-Угорській імперії (відповідно до даних Міністерства сільського господарства)⁸⁵²

Землі	Глухар	Тетерук	Рябчик	Куріпка біла	Фазан	Куріпка
Нижня	527	551	269	5	30527	226408

⁸⁵² Statystyka ubitej zwierzyny // Łowiec – 1900. – № 18. – S.274.

Австрія						
Верхня Австрія	514	197	410	19	16370	45328
Зальцбург	310	270	278	24	440	1096
Штирія	2185	1426	2999	252	29774	37892
Каринтія	742	624	1902	121	836	4110
Крайна	202	50	1099	14	98	3668
Австрійське примор'я	12	11	66	8	87	3852
Тироль	898	1723	1896	1482		4345
Чехія	1266	6066	919		600007	587841
Моравія	15	444	172		43922	421938
Сілезія	58	23	43		3156	24586
Галичина	68	454	841		4566	26228
Буковина	46	36	860			129
Всього в 1899 р.	3843	11875	11754	1925	189783	1387421
Всього в 1898 р.	6563	13000	11319	1934	204000	1181400

Землі	Перепілка	Вальдшнеп	Бекас	Дикий голуб	Дика качка	Орел	Пугач	Яструб	Сова
Нижня Австрія	6855	1375	138	387	5242	23	86	26810	3985

Верхня Австрія	509	406	59	29	3430	1	9	9628	1248
Зальцбург	57	85	8	5	601	2	11	1232	-
Штирія	3723	2372	476	280	3230	18	352	11002	2186
Каринтія	576	281	134	24	1303	2	36	2309	354
Крайна	1988	1161	712	261	1753	11	56	2362	320
Австрійське примор'я	2562	1895	392	105	1088	15	24	448	145
Тироль і Предлітавія	2180	851	320	21	1776	21	59	1900	290
Чехія	13118	2063	548	3026	13365		174	55036	419
Моравія	10834	1170	223	227	7313	20	208	16323	513
Сілезія	617	376	94	3	2950	5	5	4903	531
Галичина	23218	2960	8369	316	13362	154	107	7555	1212
Буковина	3142	331	230	63	754	52	52	1288	111
Всього в 1899 р.	69379	15326	11703	4747	56167	289	1226	140796	11314
Всього в 1898 р.	59800	16900	11100	2124	63069	280	1097	105600	22628

Галичина в 1899 р. в порівнянні з іншими провінціями Австро-Угорської імперії добувала стосовно мало благородних видів пернатих. Якщо в Галичині було добуто 68 глухарів, то в Чехії – 1266, Тиролі – 898, Штирії – 2185; всього в Австро-Угорській імперії було добуто 3843 глухарі. Відносно мало добували в Галичині хижих птахів. Так, яструбів у Галичині було добуто 7555, тоді як у Нижній Австрії – 26810, Верхній Австрії – 9628, Моравії – 16323.

Чисельність добутої дичини у 1899 р. в Австро-Угорській імперії
(відповідно до даних міністерства сільського господарства)^{853, 854}

Назва країни	Олені	Лані	Козулі	Серни	Кабани	Зайці	Кролики
Нижня Австрія	3673	277	19669	357	453	253370	43032
Верхня Австрія	2407	25	15219	860		76650	99
Зальцбург	901		2790	1812		5034	
Штирія	5763	57	12143	2501		73401	118
Каринтія	916	40	5359	887		10847	10
Крайна	15		3355	255		10633	
Австрійське примор'я			364	49		11394	10
Тироль	960		2833	2931		12675	50
Чехія	2728	2347	17015		748	504497	31411
Моравія	1167	579	13354		405	339361	46771
Сілезія	319		3559		1	35041	683
Галичина	145	9	6171		1288	57507	7
Буковина	192		301		78	6726	
Всього у 1899 р.	19186	3334	102042	9652	2973	1397136	122191
Всього в 1898 р.	14385	2488	90600	8965	2481	1412300	120640

Щодо копитних то в Австро-Угорській імперії в 1899 році оленів добуто на 4801 голів (33 %) більше ніж в 1898 козуль на 11442 голови (12 %), кабанів на 492 гол., (20 %). Також австрійська фірма «Шонталер і син» з Відня провела аналіз добування дичини в Австро-Угорській імперії протягом десяти років з 1889 до 1898рр. і дійшла висновку, що в середньому за один рік в імперії добували 2954861 голів дичини для споживання та 231830 шкідників та хижих

⁸⁵³ Statystyka ubitej zwierzyny // Łowiec – 1900. – № 18. – S.274.

⁸⁵⁴ Wykaz ubitej zwierzyny w Austrii w r. 1896/Łowiec. – 1898. – № 9. – S. 136-138.

тварин. З пернатих найбільше добували куріпок у 1896 р. (691000 гол.), а найменше – 1894 р. (146161 гол.). У звітах відзначалось, що майже за всіма мисливськими показниками перше місце займала Чехія.⁸⁵⁵

Землі	Глухар	Тетерук	Рябчик	Куріпка біла	Фазан	Куріпка
Нижня Австрія	361	223	417	4	35300	123400
Верхня Австрія	287	53	409		14300	29300
Зальцбург	224	233	263	19	500	1200
Штирія	1622	890	2832	113	19900	26200
Каринтія	626	645	1572	110	200	1600
Крайна	232	52	941	3	30	1400
Австрійське примор'я	12	15	34	2	100	3200
Тироль і Предлітавія	809	1598	1890	1327	-	4200
Чехія	1246	5341	481		57200	298400
Моравія	26	343	161	-	33600	167100
Сілезія	16	13	19		2870	21200
Галичина	55	406	999		3700	13700
Буковина	Дані відсутні					
Всього в 1896 р.	5547	9818	10482	1578	167700	691000
1895 р.	5271	9768	10446	1989	177887	814308
1894 р.	5861	9690	10067	1908	188940	1462161
1893 р.	5305	9551	9388	1582	187703	1244330
1892 р.	4984	9110	10778	?	142903	934682

⁸⁵⁵ Myśliwstwo na wystawie Paryskiej//Łowiec Polski. – 1902. – № 24. – S.2-3.

У середньому за рік у період з 1892-1896 рр.	5394	9587	10532	?	172927	1029296
--	------	------	-------	---	--------	---------

У період з 1875 по 1895 р. середня по Австрії вартість добутої дичини з 1 км² склала 17,9 крони. Найвищою була ефективність у Наддунайській частині монархії, до якої належали Нижня та Верхня Австрія, вартість дичини складала в середньому 38,9 крони з 1 км². Найгірші показники демонстрували північно-східні провінції монархії, до яких входила Галичина та Буковина, де з 1 км² добували дичини лише на 3,48 крони. Цей показник був у десять разів гіршим, ніж у Наддунайській частині монархії та втричі нижчим від середньостатистичних показників по імперії. У середньому по імперії добували з 1 км² одного глухаря, 3 тетеруки, 40 фазанів та 324 куріпки.

У 1903 р. збільшується добування глухарів до 6723 голів, тетеруків – 10883, фазанів – 212076, куріпок – 1092847, перепілок – 55719, вальдшнепів – 21730, диких качок – 62684.⁸⁵⁶ З копитних та хутрових добуто 16542 олені, 3063 лані, 97246 козуль, 3625 кабанів, 1202914 зайців, 80130 кроликів⁸⁵⁷.

При порівнянні добування дичини у період в 1895-1899 р.р. по 1905-1908 рр. встановлено, що середньорічне добування дичини поступово збільшилось по всіх видах тварин. Зокрема, добування оленів самців збільшилось на 2175 гол., Самиць оленя на 147 гол., самців козуль на 12041 гол., зайців на 407433 гол., кроликів 102510 гол., кабанів 1128 гол. лисиці на 9233 гол., ласки на 13804 гол., тхорів на 4777 гол., борсуків на 1238 гол. білки на 98044 гол. глухарів збільшилось на 1566 гол., рябчиків – на 1401 гол., фазанів – на 70473 гол., білої куріпки – 348 гол., скельної куріпки – 348 гол., сірої куріпки – 825087 гол. По деяких видах дичини спостерігалось незначне зменшення добування: самиць

⁸⁵⁶ Ze statystyki łowieckiej// Łowiec. – 1904. - № 23. – S.296.

⁸⁵⁷ Drobiazgi myśliwski //Łowiec Polski. – 1904. – № 15. – S.237-238.

козуль на 1100 гол., ведмедів на 11 гол., куниці на 357 гол., видри на 226 гол., дикого kota на 678 гол.

Таблиця 17.32.

**Середнє добування дичини в країнах Австрійської монархії (без Далмації)
за один рік протягом 1895-1899 рр. та 1905-1908 рр.**

Вид дичини	1895-1899 роки	1905-1908 роки
Олені самці	15188	17363
Олені самиці	2754	2901
Козулі самці	87715	99756
Козулі самиці	9967	8867
Зайці	1237548	1644981
Кролики	104095	206605
Ведмеді	24	13
Вовки	56	59
Рисі	38	40
Кабани	2525	3653
Лисиці	29832	39065
Куниці	16390	16033
Ласки	58101	71905
Тхори	28601	33378
Видри	1281	1055
Борсуки	4222	5460
Дикі коти	868	190
Білки	215275	313319
Біла куріпка	1852	2200
Куріпка скельна	3379	7067
Куріпка сіра	997114	1822201
Перепілка	67954	87330

Вальдшнеп	19001	33052
Бекас	12093	12440
Дика гуска	2189	2024
Дика качка	53868	85150
Орел	252	547
Сова Пугач, інші	582	492
Сокіл і інші.	119560	102845
Ворона, сорока	444725	520907

Таблиця 17.33.

Відстріл пернатой дичини в Австрії в 1908 р. на 1 тис. км² угідь

Частина Австрійської монархії	Куріпка сіра	Перепілка	Вальдшнеп	Бекас	Дика гуска	Дика Качка
Наддунайська	12310	441	84	9	43	480
Альпійська	1464	204	141	33	4	233
Північно- західна	17560	414	97	20	8	564
Північно- східна	379	161	80	96	5	195
Приморська	1639	8	837	376	13	644
У середньому:	6670	404	240	107	14	423

Дані таблиць, що показують відстріл дичини, є найважливішими, оскільки вони наочно показують ефективність ведення мисливського господарства. З цих показників видно, що лідирують північно-західні країни, а саме: Чехія, Моравія і Сілезія. На останньому місці залишились північно-східні

країни, до яких належала Галичина. У загальному північно-західні країни перевищили в ефективності ведення мисливського господарства північно-східні в десять разів, і Галичину зокрема.⁸⁵⁸

У 1905 році в Австро-Угорській імперії майже половину благородної дичини добуто в Чехії – 2171562 гол. (47%), у Моравії – 889753 гол. (19 %), Нижній Австрії – 747526 гол. (18 %), Верхній Австрії – 216125 гол. (4 %), Штирії – 211586 гол. (4 %), Галичині – 178447 гол. (3 %), Сілезії – 106538 гол. (2 %). У Тиролі, Предлітавії, Крайні, Каринтії і Буковині добуто 188554 голів, що становило 3%. Пернатої дичини у всіх частинах Австрії добуто 2440535 голів, з яких – майже два мільйони куріпок. Хутрової дичини добуто 2269646, з яких – майже 1 мільйон зайців. Найбільше шкідливої дичини було добуто у Чехії – 427005 гол. (37 %), Моравії – 168424 гол. (15 %), Нижній Австрії – 160986 гол. (14 %), Галичині – 125722 гол. (11 %), Штирії – 98973 гол. (9 %), Верхній Австрії – 70918 гол. (6 %), Сілезії – 25848 гол. (2 %), Тиролі та Предлітавії – 20674 гол. (2 %), Каринтії – 16183 гол. (1 %), Крайні – 14895 гол. (1 %), Буковині – 22825 гол. (2 %). Загальна кількість добутих шкідників до загальної кількості добутих благородних тварин складає 1 до 4, тобто, в середньому 25 % добувалось шкідливих тварин. В кожній частині імперії було різне співвідношення: у Чехії шкідники складали лише 20%, Моравії – 19%, Нижній Австрії – 22%, Галичині – 70%, Штирії – 46%, Сілезії – 24%, Тиролі – 5%, Каринтії – 50%, Крайні – 33%, Буковині – 78%.

Аналіз добування показав, що у тих частинах імперії (Буковина, Галичина, Каринтія, Штирія, Сілезія), де мало добували благородної дичини, добували багато хижаків. Відтак, у Чехії, Моравії, Нижній та Верхній Австрії багато добували благородної дичини, а мало хижаків.⁸⁵⁹

⁸⁵⁸ Rożyński F., Dr. E. Schechtel Ekonomiczne znaczenie łowiectwa dla naszego kraju. – Warszawa:Nakładem polskiego towarzystwa łowieckiego, 1921.

⁸⁵⁹ Huber W. R. Znaczenie łowów w Austrii pod względem gospodarczym / W. R. Huber // Łowiec – 1907. – №7. – S.75.

У 2017 р. на території Івано-Франківської області на площі мисливських угідь 7,3 тис. км² (тоді як загальна площа займає 13,9 тис. км²) добуто 19 оленів, 177 козуль, 161 кабан, 3699 зайців, 572 лисиць, 3 вовки, 55 куниць, 346 гусей, 194 вальдшнепи, 7938 голуби, 2174 сірі куріпки, 4272 перепілок, 8503 качок,⁸⁶⁰ тобто на 1 тис. км² загальної площі добуто 1,4 оленів, 12,7 козуль, 11,6 кабанів, 266,1 зайців, 41,2 лисиць, 0,2 вовків, 4,0 куниць, 24,9 гусей, 14 вальдшнепів, 571,1 голубів, 156,4 сірих куріпок, 307,3 перепілок, 611,7 качок. Порівнюючи добування дичини на території Галичини й Івано-Франківської області, встановлено, що на території області встановлено, що на умовну одиницю площі в у Галичині в 1900 році оленів добувалось більше у 2,2 рази, козуль у 8,8, кабанів у 2,3, зайців у 3,05 раз, вовків 2,5, куниць 3,1. Менше у Галичині добувалось лише лисиць у три рази. Якщо ж порівняти добування в Івано-Франківській області 2017 рік та Чехії у 1899 році то у Чехії добувалось більше оленів в 37,5 раз, козуль 25,8, кабанів 1,2, зайців 36,5, куріпок у 72, дикої гуски у 2,3, вальдшнепа 2,9 раз. Менше добувалось лише перепілки та дикої качки.

Добуто дичини на 1 тис км ²												
Галичина (78, 5 тис. км ²)							Чехія (51,9 тис. км ²)					Івано-Франківська обл. (13,9 тис. км ²)
Вид тварини	1876	1877	1883	1886	1887	1900	1877	Середньо в рік за період 1875-1900	1880	1881	1899	2017
Олень	0,7	0,2		0,5	1	3,1	27,1	65,5	24,8	24	52,6	1,4

⁸⁶⁰ Статистичний звіт про ведення мисливського господарства по Івано-Франківській області (форма № 2-тп-мисливство) за 2014 рік. [Текст]. — Івано-Франківськ: [б. в.], 2014. — 4 арк. — [На правах рукопису].

Козуля	33,3	35,6	51	67,6	69,3	112, 7	134	211,9	155	38,3	327,8	12,7
Кабан	0,9	9,3	11	16,7	17,5	26,9	135	15,4	15,2	14,7	14,4	11,6
Зєць	562	548	653	495, 7	540	812, 4	600 8	963	733 3	780 5	9720, 5	266,1
Ведмідь	0,4	0,2	0,3	0,1		0,3						0
Вовк	2,1	0,2	1,4	1,4		0,5						0,2
Рись	0,06			0,4								0
Лисиця	56,6	57	62	81,6		12,5				44,9		41,2
Куниця	4,2	5,5		10,2		12,4				34,7		4,0
Тхір	5,7	6,2		5		1,5				139		
Видра	1,4	2		2,9		4,4				4,9		
Дикий кіт		0,6		0,2								
Ласка						1,4				10,6		
Борсук	3,7	4,6	3,8	4,6		12,4				5,6		
Глухар	0,5	0,7		0,9	1,1	0,9	9,3	15,3	13	14,2	24	
Тетерук	6	8		5		6,3	39,7	80	66	68,1	117	
Куріпка	91	113		144	153		677 1	10982	834 5	818 9	11304	156,4
Фазан	15			7	9	55,3	599	788	638	686	1153	
Перепілка	355	403		277	404		126	230	180	179	252	307,3
Бекас	158						22,3			16,6	11	
Дика гуска	5	3		6			7,5		6		58	24,9
Дика качка	121	130		161			135		176	198	257	611,7
Вальдшне п		75		68			58,4	57,6	65	51,1	40	14
Голуб												571,1

17.3 Добування пернатих у країнах Європи

Пруссія в 1900 р. володіла 34,2 млн га мисливських угідь, в межах яких у тому ж році було добуто 1500 оленів, 8600 ланей, 110000 козуль, 9400 кабанів,

1273000 зайців, 85000 лисиць, 5000 борсуків, 4100 видр, 600 диких котів, 10900 куниць, 27000 тхорів і лише 4 вовки. З пернатої дичини було добуто 400 глухарів, 6000 тетеруків, 2250 рябчиків, 2525000 куріпок, 103000 перепілок, 139000 дрохв, 41300 вальдшнепів, 52000 бекасів, 280 лебедів, 270000 диких качок; із шкідників – 244 орла, 244 пугача, а також 350 собак та 119500 інших хижаків.⁸⁶¹ На 1 тис. км² з 4,4 оленів, 25,1 ланей, 321,6 козуль, 27,5 кабанів, 3722,2 зайців, 248,5 лисиць, 14,6 борсуків, 12 видр, 1,8 диких котів, 31,9 куниць, 78,9 тхорів, 1,2 глухаря, 17,5 тетерука, 6,5 рябчика, 7383 куріпок, 301 перепілку, 406 дрохв, 120 вальдшнепів, 152 бекаси, 789 диких качок. У порівнянні з добуванням пернатих в Галичині цього ж періоду з одиниці площі показники добування в Галичині виявились набагато нижчими.

Вид тварини	Прусія 1900	Івано-Франківськ обл. (13,9 тис. км ²) 2017	% добування на одиницю площі в Івано-Франківській області (2017 р.) та Прусії в 1900 р.
Олень	4,4	1,4	31,8
Козуля	321,6	12,7	03,9
Кабан	27,5	11,6	42,1
Зець	3722,2	266,1	7,1
Лисиця	248,5	41,2	16,5
Куниця	31,9	4,0	12,5
Куріпка	7383	156,4	2,1
Перепілка	301	307,3	102
Вальдшнеп	120	14	11,6

⁸⁶¹ Drobiazgi myśliwski //Łowiec Polski. – 1902. – № 23. – S.375.

Ефективне ведення мисливського господарства в Німеччині підняло рівень споживання дичини до 10% від всього споживання м'яса.⁸⁶² У Баварії, площа якої складала 95 тис. км², було добуто 3802 олені (40 гол./1 тис. км²), 83585 козуль (879 гол./1 тис. км²). Серед пернатих було добуто 98173 фазани (на 1 тис. км² – 1033 гол.), 279813 куріпок (на 1 тис. км² – 2945 гол.).⁸⁶³ Якщо порівнювати показники рівня добування в Баварії 30-х років. XX ст. та Галичини кінця XIX ст. з одиниці площі, вони є у тридцять разів більшими на користь Баварії.

У статті «Deutsche Jägerschaft» («Німецьке мисливство») аналізувалось стан ведення мисливського господарства, порівнюючи з 1935 року до 1885 р. (табл. 17.34.) Автор прийшов до висновку, що протягом 50 років ефективність ведення мисливського господарства значно покращилась по добуванню всіх видів дичини, крім куріпки.

Таблиця № 17.34.

Добування голів дичини на 10 тис. га у Німеччині в 1885 і 1935 р.р.

Вид	На кожні 10 тис. га. добуто	
	В 1885 році	В 1935 році
Козуля	33	100
Заєць	577	634
Кролики	98	367
Фазани	32	198
Куріпка	632	484
Лисиці борсуки	31	37
Куниця, ласиця	17	34

У мисливському сезоні 1935-1936 рр. дохід від добутої дичини склав 29565849 марок (табл. 17.35.).

⁸⁶² Gieysztor J. Znaczenie gospodarcze łowiectwa w Niemczech // Łowiec Polski – 1935. – № 30. – S.585.

⁸⁶³ Z prasy zagranicznej // Łowiec Polski – 1935. – № 16. – S.317.

Таблиця 17.35.

Добування дичини в Німеччині в мисливському сезоні 1935-1936 рр.⁸⁶⁴

Вид дичини	Добуто голів	Загальна вартість марок	Вартість 1 голови марок
Лосів самців	69	20550	
Лосів самиць	68		1500
Оленів самців	12823		
Оленів самиць і телят	35912	3411450	75
Оленів самиць і телят	8175	502480	45
Ланей-самців	2991		
Ланей самиць і телят	8175	502480	45
Козуль-самців	194808		
Козуль-самиць і телят	321952	8268160	16
Муфлонів-самців	78		
Муфлонів-самиць і телят	65	5005	35
Серн-самців	565		
Серн-самиць і телят	373	28140	30
Диких кабанів	30768	1384560	45
Зайців	2741994	8225982	3
Кроликів	1227666	1227666	1
Лисиць	155167	1551670	10
Борсуків	13499	134990	10
Інших хижаків	126133	630665	4
Глухарів	1175		
Тетеруків	4920		

⁸⁶⁴ Gieysztor J. Pierwsze sprawozdanie z działalności „Deutsche Jägerschaft”//Łowiec Polski – 1937. – № 5. – S.85.

Дрохви	33		
Рябчиків та куріпок	736		
Фазанів	882690	1544707	1,75
Куріпок	2024637	2024637	1
Голубів	151684	226636	1,5
Дроздів	4636	1,391	0,3
Вальдшнепів	33839	84598	2,5
Диких качок	253125	253125	1
Диких гусей	10218	30654	3

У Чехії з площею 51,9 тис. км² ⁸⁶⁵ протягом 1877 р. було добуто 1409 оленів, 1516 ланей, 6958 козуль, 7011 кабанів, 311796 зайців, 8860 кроликів, 483 глухарі, 2060 тетеруків, 354 рябчики, 31071 фазана, 351389 куріпок, 6536 перепілок, 3030 вальдшнепів, 1156 бекасів, 391 дику гуску, 7029 диких качок.⁸⁶⁶

У перерахунку на 1 тис. км² в 1877 році у Чехії було добуто: 27,1 оленів, 29,2 ланей, 134 козуль, 135 кабанів, 6008 зайців, 171 кролика, 9,3 глухарі, 39,7 тетеруків, 6,8 рябчики, 599 фазанів, 6771 куріпку, 126 перепілок, 58,4 вальдшнепів, 22,3 бекасів, 7,5 диких гусок, 135 диких качок.

Протягом 1875-1900 рр. у Чехії в середньому щорічно добували 3400 оленів (65,5 гол./1 тис. км²), 800 кабанів (15,4 гол./1 тис. км²), 500000 зайців (963 гол./1 тис. км²), 11000 козуль (211,9 гол./1 тис. км²), 25000 кроликів (481 гол./1 тис. км²), 570000 куріпок (10982 гол./1 тис. км²), 800 глухарів (на 1 тис. км² – 15,3 гол.), 4200 тетеруків (на 1 тис. км² – 80 гол.), 600 рябчиків (на 1 тис. км² – 11,5 гол.), 41000 фазанів (на 1 тис. км² – 788 гол.), 12000 перепілок (на 1 тис. км² – 230 гол.), 3000 вальдшнепів (на 1 тис. км² – 57,6 гол.).⁸⁶⁷ Аналізуючи

⁸⁶⁵ Rocznik statystyki Galicyi pod kierunkiem dr. T.Rutowskiego rok 1893. – Lwów: Drukarnie Pillera i spółki, 1893. – S.5.

⁸⁶⁶ Gostyński K. O łowiectwie w Czechach //Łowiec. – 1879. – № 7. – S.100.

⁸⁶⁷ Drobiazgi myśliwskie//Łowiec Polski – 1902. – № 8. – S.124.

рівень добування пернатих у Галичині на одиницю площі за відповідний період, спостерігаємо, що добування глухарів було меншим у 22 рази, тетеруків у 10, куріпок у 97.

У Чехії (площа 51948 км²) в 1880 р. було добуто 1287 оленів, 1589 ланей, 8057 козуль, 788 кабанів, 380568 зайців, 11824 кроликів, 670 глухарів, 3460 тетеруків, 468 рябчиків, 433962 куріпки, 33179 фазанів, 9401 перепілка, 3354 вальдшнепи, 844 бекаси, 296 диких гусей, 9164 дикі качки.⁸⁶⁸ У перерахунку на 1 тис. км² в 1880 році було добуто: 24,8 оленів, 30,6 ланей, 155 козуль, 15,2 кабанів, 7333 зайців, 228 кроликів, 13 глухарів, 66 тетеруків, 11 рябчиків, 8345 куріпок, 638 фазанів, 180 перепілок, 65 вальдшнепів, 6 диких гусей, 176 диких качок.

У наступному 1881 р. було добуто 1248 оленів, 1991 козулю, 765 кабанів, 405130 зайців, 13314 кроликів, 2330 лисиць, 1804 куниць, 7261 тхора, 253 видри, 289 борсуків, 4835 котів, 552 ласки, 1461 білки, 739 глухарів, 3536 тетеруків, 589 рябчиків, 425030 куріпок, 35619 фазанів, 9316 перепілок, 2653 вальдшнепи, 864 бекаси, 10282 дикі качки.⁸⁶⁹ У перерахунку на 1 тис. км² в 1881 році було добуто: 24 олені, 38,3 козулі, 14,7 кабанів, 7805 зайців, 256 кроликів, 44,9 лисиць, 34,7 куниць, 139,9 тхорів, 4,9 видр, 5,6 борсуків, 93,1 котів, 10,6 ласок, 28 білок, 14,2 глухарів, 68,1 тетеруків, 11,3 рябчиків, 8189 куріпок, 686 фазанів, 179 перепілок, 51,1 вальдшнепів, 16,6 бекасів, 198 диких качок.

У межах статистичної похибки таку ж кількість дичини було добуто в Чехії у 1893 р.: 1548 оленів, 1542 лані, 9232 козулі, 802 кабани, 370406 зайців, 15643 кролики, 2536 лисиць, 1897 куниць, 7905 тхорів, 255 видр, 244 борсуки, 642 глухарі, 3667 тетеруків, 425 рябчиків, 30579 фазанів, 408206 куріпок, 7789 перепілок, 2436 вальдшнепів, 987 бекасів, 202 дикі гуски, 12504 дикі качки; серед шкідливих пернатих – 45 сов, 38444 яструби, соколи.⁸⁷⁰ Суттєво в Чехії

⁸⁶⁸ Kronika//Łowiec. – 1881. – № 10. – S. 160.

⁸⁶⁹ Kronika//Łowiec. – 1882. – № 11. – S.175.

⁸⁷⁰ Korespondencye //Łowiec. – 1884. – № 11. – S.183.

зросло добування дичини в 1899 р.: 2728 оленів, 2347 ланей, 17015 козуль, 748 кабанів, 504497 зайців, 31411 кроликів, 1266 глухарів, 6066 тетеруків, 929 рябчиків, 60007 фазанів, 587841 куріпка, 13118 перепілок, 2063 вальдшнепи, 548 бекасів, 3026 диких гусей, 13365 диких качок.⁸⁷¹ У перерахунку на 1 тис. км² було добуто: 52,6 оленів, 45,2 лані, 327,8 козулі, 14,4 кабанів, 9720,5 зайців, 605,2 кроликів, 24 глухарі, 117 тетеруків, 18 рябчиків, 1153 фазани, 11304 куріпки, 252 перепілки, 40 вальдшнепів, 11 бекасів, 58 диких гусей, 257 диких качок, тобто за період з 1880 по 1899 рік добування пернатих у Чехії зросло у два рази.

Статистичні дані за 1892 рік представляють такі показники добутої дичини в Чехії: 2432 олені, 1661 лань, 12312 козуль, 620 кабанів, 476978 зайців, 27980 кроликів, 1232 глухарі, 5266 тетеруків, 568 рябчиків, 53355 фазанів, 492304 куріпки, 10430 перепілок, 2893 вальдшнепи, 315 диких гусей, 1271 дику качку; з шкідливої дичини добуто 2518 лисиць, 2715 куниць, 12890 тхорів, 225 видр, 225 борсуки, 27 пугачів, 39599 орлів.⁸⁷² Тогочасні дослідники відзначали, що в 1908 році в Австро-Угорській імперії найбільше зайців добували у Чехії: якщо в Австрії в рік добували 1800000 голів, в Угорщині 160000 гол., то лише в Чехії їх добували 700000 гол.⁸⁷³

У 1904 році в Швеції добуто 12 ведмедів, 19 вовків, 8 рисів, 73 розсомахи, 21485 лисиць, 625 куниць, 45 видр, 335 орлів, 367 пугачів, 12601 яструба і 118515 ворон.⁸⁷⁴ У Норвегії в 1894 році було добуто 1262 лосі, 760 оленів і 84 козулі.⁸⁷⁵ В 1888 році в Боснії і Герцеговині добуто 140 серн, 3239 оленів-самців, 247 диких кабанів, 11009 зайців, 102 глухарі, 926 вовків, 94 ведмеді, 184 диких коти, 2641 лисицю. Всього було добуто 33547 гол. благородної дичини і 7613 – хижаків.⁸⁷⁶ У Баварії в 1925 році було добуто 550 оленів, 390 кабанів,

⁸⁷¹ Drobiazgi myśliwskie //Łowiec Polski – 1900. – № 23 . – S.10.

⁸⁷² Kronika/Łowiec. – 1893. – № 5. – S. 78.

⁸⁷³ Drobiazgi myśliwskie //Łowiec Polski – 1909. – № 1. – S.15.

⁸⁷⁴ Łowiectwo w Szwecyi// Łowiec. – 1905. - № 20. – S. 242.

⁸⁷⁵ Drobiazgi myśliwskie //Łowiec Polski – 1899. – № 11 . – S. 12.

⁸⁷⁶ Odroważ-Pieniążek J. Znaczenie gospodarcze łowiectwa w Jugosławji //Łowiec Polski – 1932. – № 21. – S. 356.

330 серн, 2350 рогачів, 6630 зайців, 800 фазангів, 110 глухарів, 1020 качок, 330 вальдшнепів, 700 лисиць, 65 борсуків, 130 куниць.⁸⁷⁷

У штаті Пенсільванія (США), площа якої становила 119 тис. км², у 1932 році всього було добуто 4548636 гол. дичини, в тому числі: 105 051 олень, 501 ведмідь, 3 100 000 кроликів.⁸⁷⁸ Серед пернатих було добуто 284441 фазан (на 1 тис. км² – 2391 гол.), 115552 перепілки (на 1 тис. км² – 971 гол.), 31650 бекасів (на 1 тис. км² – 265 гол.), 18320 качок (на 1 тис. км² – 154 гол.). Як свідчить статистика добування дичини, в тому числі й пернатої, мисливське господарства Сполучених Штатів Америки вели ефективніше, ніж у європейських країнах.

⁸⁷⁷ Łowiectwo w Bawarji //Łowiec Polski – 1932. – № 38. – S. 629.

⁸⁷⁸ Rozmaitości //Łowiec Polski – 1933. – № 28. – S. 338.

Висновки

Встановлено, що державне регулювання обігу дичиною базувалось на контролі державною владою. Воно полягало у видачі відповідних дозвільних документів на законно добуту дичину. Для порушників цих вимог передбачались штрафні санкції. Під час Першої світової війни органи державної влади надавали великого значення регулюванню цін на продукти харчування, зокрема й на продукцію мисливства. Встановлено, що основним механізмом для забезпечення населення харчовою продукцією було встановлення максимально допустимого рівня ціни, за якою дозволялась її реалізація. Також на законодавчому рівні застосовували механізм примусової реалізації певної кількості добутої дичини, а з метою відгодівлі свійських тварин забороняли згодовувати фураж дичині. Велику роль у публічному управлінні торгівлею дичиною відігравали громадські мисливські організації. Їхньою метою була належна організація ефективного мисливського господарства, лобіювання питання відповідного законодавчого забезпечення та правозастосування органами державної влади прозорої процедури продажу дичини. Мисливські організації брали на себе функцію громадського контролю за належним дотриманням законодавства та координуючу функцію при реалізації дичини виробниками та потенційними покупцями.

Встановлено, що за період з кінця XIX – початку XX ст. добування пернатої дичини збільшилось. Найефективніше ведення мисливського господарства по пернатій дичині спостерігалось у таких провінціях імперії, як Чехія, Моравія, Сілезія. Порівняння щодо добування пернатих на території Івано-Франківської області та в Австрійській імперії складається не на користь сучасності. Відповідно залишається актуальним досвід ведення мисливського господарства в Австро-Угорській імперії кінця XIX – початку XX ст. в умовах сучасної України.

Встановлено, що мисливські види пернатої дичини користувались на ринках Галичини та Європи високим попитом. Вартість м'яса пернатих у

порівнянні з м'ясом диких копитних тварин була у 5-7 разів вищою. Загалом вартість пернатої дичини в Європі була вищою, ніж у Галичині, що зумовлювало її експорт та підвищувало ціни на внутрішньому ринку. Особливо цінувалась дичина у Франції, де вартість 15 фазанів дорівнювала вартості 1 дикого кабана. Споживання дичини мало сезонний характер, найнижчий рівень припадав на березень-травень, а найвищий – на вересень-листопад. Позитивно на торгівлю дичиною вплинув науково-технічний прогрес, при якому м'ясо дичини можна довгий час зберігати в охолоджену вигляді. Це дало можливість знівелювати сезонне подорожчання дичини. У порівнянні з країнами Європи, в Галичині споживання пернатої дичини було в десятки, а по деяких позиціях у сотні разів нижчим.

Встановлено, що у порівнянні із свійськими тваринами у Галичині дичина цінувалась вище за харчовими якість, ніж м'ясо свійських тварин. Виявлено, що з метою фальсифікації дичини свійських тварин годували природним лісовим кормом, або на деякий період їх переводили в ліс. Деякі мисливці полювали на нетрадиційні види пернатих, таких як ворони, з метою їх споживання.

Аналіз цін на дичину показав, що великим попитом у Галичині користувалась зайчатина. З копитних тварин найдорожчим було м'ясо козулі. У порівнянні з копитними видами тварин м'ясо пернатої дичини було дорогим. Зокрема, вага живої маси вальдшнепа сягала 400 г. За гроші, сплачені за нього, можна було купити 2 кг м'яса дикого кабана середньої якості. Найдорожче реалізовували фазанів, а найдешевше – диких качок та перепілок. Серед копитних найбільше цінувалось м'ясо козулі, яке було у два рази дорожчим за оленину. Великий вплив на ціну мав вік тварини. Так, м'ясо старого кабана було у 2-3 рази дешевшим за молодого, тоді як у оленя цей показник не перебільшував 1,5 рази. У порівнянні зі Львовом ціни в європейських країнах на дичину були у 2-3 рази вищими. Встановлено, що велике значення для якості м'яса того чи іншого виду тварин мало також місце та спосіб їх добування.

Великий вплив на смакові властивості продукції, приготовленої з дичини, мали й спосіб обробки туші, підбір приправ, вправність кухарів.

Важливу роль для Галичини відігравав експорт риби та раків. Особливо на зарубіжних ринках цінувались короп та раки. Основною країною для експорту рибної продукції з Галичини була Німеччина. Серед факторів, що сприяли експорту рибної продукції – її висока ціна на ринках Європи та кулінарні смаки європейців. Для стримування експорту рибної продукції з Галичини європейські країни запроваджували високі мита та здійснювали сумнівні маніпуляції з якістю продукції.

Встановлено, що експорт дичини значно перевищував імпорт. Основними чинниками, які спонукали до експорту дичини, був великий попит на неї і відповідно висока ціна у країнах Європи. Найбільше дичини експортували до Франції, Німеччини, Англії, Швейцарії, а імпортували з Німеччини, Росії, Італії. Одним із чинників, що негативно впливав на експорт дичини, була висока ціна залізничних перевезень.

Особливо на зарубіжних ринках цінувалась перната дичина. Державне регулювання експорту та імпорту дичини було зосереджене на контролі за якістю дичини та оплатою мита. Розмір податку в Галичині за реалізацію дичини залежав від її виду. Вартість оподаткування пернатої дичини була вищою за свійських пернатих.

Встановлено, що галузь мисливського господарства Галичини досліджуваного періоду продукувала не лише велику частину харчової продукції, але й хутро та шкіру. Шкіра та хутро становили п'яту частину від всієї продукції мисливської галузі. У Галичині велика кількість підприємств з вичинки дичини та реалізації знаходилась у Львові. Найвищу вартість серед хутрової продукції мало хутро видри, куниці, лисиці. Географічне та природне становище сприяло добуванню хутрових видів мисливських тварин, що мало велике економічне значення.

Виробництво та торгівля кошерним м'ясом врегульовувалось нормативно-правовою базою, метою якої було дотримання вимог Талмуду (вид тварин, спосіб забою, особи, що мали право виконувати ритуальний забій, реалізація тощо). Контроль за дотриманням покладался на єврейських рабинів. Виявлено, що під час виготовлення кошерних продуктів часто відбувалась фальсифікація, зловживання рабинів. Встановлено, що рабини намагались монополізувати не лише торгівлю кошерним м'ясом, але й також м'ясопродуктами, які споживали християни. Виявлено, що вартість кошерного м'яса була на 15-20 відсотків вищою, від «нечистого», які споживали християни. Хоча з огляду на харчосмакові та гігієнічні цінності кошерне м'ясо у багатьох випадках поступалось «нечистому». Встановлено, що під час страйку різників вартість м'яса у роздрібній торгівлі зростала. Державне регулювання цін на кошерне м'ясо під час воєнних конфліктів спрямовувалось на заборону підняття цін через встановлення максимально допустимих цін при реалізації його на ринках чи магазинах. Кошерний забій мав негативний вплив на суспільну мораль Галичини, так як за правилами ритуального забою тварин піддавали невинувато жорстоким стражданям.

Встановлено, що з метою лікування людей у Галичині широко застосовувалась продукція рибальства та мисливства. Із застосуванням риби лікували лихоманку, захворювання дихальних шляхів, доброякісні та злоякісні пухлини, захворювання очей, вибілювання веснянок, задуху, шлункові спазми, знеболювали та знижували високу температуру. Крім того, рибу також широко застосовували у ветеринарії для посилення у корів статевого потягу. Також з цією метою широко застосовували й мисливську продукцію. Виявлено, що серед основних тварин, яких використовували у народній медицині, були борсуки, ведмеді, зайці, в меншій мірі – яструби, бобри та олені. З застосуванням дичини лікували легеневі захворювання – астму, запалення легень, кашель, хрипи, туберкульоз легень, радикуліт, простуду, параліч, грижу, погіршенні пам'яті. Про велике значення застосування у народній

медицині мисливської продукції свідчить той факт, що мисливці Гуцульщини в XVII – XVIII ст. платили податки борсучим салом за право полювання, а за часів СРСР його скуповували в державних аптеках.

Виявлено, що ветеринарний нагляд при торгівлі рибною та мисливською продукцією у Галичині досліджуваного періоду полягав у встановленні карантинних заходів при експорті та імпорті риби та раків, експертизі рибної продукції на ринках, способах транспортування, забороні застосування отруйних речовин при добуванні дичини для харчових цілей. Велику роль відігравали розвинута мережа ветеринарних лабораторій та пропаганда основ ветеринарії. Основні критерії оцінки якості м'яса дичини та риби у ветеринарному законодавстві базувались також на органолептичних методах – за допомогою зору, дотику, смаку, запаху. Крім того, у досліджуваній період методи діагностики харчових продуктів стають точнішим, а державне регулювання ефективніше сприяє контролю за рибною та мисливською продукцією.

Встановлено, що публічне управління у сфері контролю за якістю мисливської та рибальської продукції у Галичині бере свій початок з XIII ст. Тогочасне публічне управління базувалось на звичаєвих нормах, а нормативно-правова база, яка врегульовувала це питання визначалась на місцевому рівні. Починаючи з XVIII ст., правила контролю за якістю дичини та риби приймаються централізовано і поширюються на всю територію Галичини. Публічне управління у Середні віки зосереджувалось на контролі термінів реалізації продукції, які корелювались в залежності від періоду року, передзабійному огляді тварин, гігієні продавців продукції, місць реалізації тощо. Контроль покладался безпосередньо на різників, а в подальшому він переходив на керівників гільдій різників. До порушників тогочасних вимог застосовували жорсткі покарання у вигляді арешту та конфіскації продукції. У середині XIX ст. функція контролю переходить до професійних ветеринарних лікарів. При ринках організовуються лабораторії для перевірки якості харчових

продуктів. При торгівлі з іншими країнами з метою запобігання розповсюдження епізоотичних захворювань встановлюються відповідні обмеження та більш ретельний державний контроль. Велику роль в організації контролю за якістю дичини та риби відігравали митниці, де виявляли не лише контрабандну продукцію, але й зіпсовану. З метою профілактики харчових отруєнь та розповсюдження інфекційних захворювань для продавців та посадових осіб, до компетенції яких входив контроль, було організовано низку курсів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1	Alegaty do sprawozdań stenograficznych piątej sesji siódmego periodu Sejmu Krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkim Księstwem Krakowskiem z roku 1899/900 przytem index tych alegatów od 1 do 226. – Lwów, 1900, – S.35-36.
2	Alegaty do sprawozdań stenograficznych piątej sesji siódmego periodu Sejmu Krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkim Księstwem Krakowskiem z roku 1872. – Lwów, 1872, – S.3-6.
3	Aleksander Perenc szkic historycznego rozwoju ogłędzin mięsa w Polsce. // Przegląd Weterynarski. – 1927. – № 4. – S. 254-255.
4	Ananas : kalendarz humorystyczny ilustrowany męski, damski, cywilny i wojskowy na rok chudopacholski 1896: Nakładem księgarni L. Zwolińskiego i Spółki w Krakowie. – S. 240.
5	Ananas : kalendarz humorystyczny ilustrowany męski, damski, cywilny i wojskowy na rok chudopacholski 1885: Nakładem księgarni L. Zwolińskiego i Spółki w Krakowie. – S. 20.
6	Ananas : kalendarz humorystyczny ilustrowany męski, damski, cywilny i wojskowy na rok chudopacholski 1887: Nakładem księgarni L. Zwolińskiego i Spółki w Krakowie. – S. 167.
7	Ananas : kalendarz humorystyczny ilustrowany męski, damski, cywilny i wojskowy na rok chudopacholski 1888: Nakładem księgarni L. Zwolińskiego i Spółki w Krakowie. – S. 110.
8	Ananas : kalendarz humorystyczny ilustrowany męski, damski, cywilny i wojskowy na rok chudopacholski 1890: Nakładem księgarni L. Zwolińskiego i Spółki w Krakowie. – S. 139.
9	Ankieta łowiecka // Łowiec. – 1887. - № 9. – S.153-154.
10	Ankieta rybacka // Okólnik. – 1913. – № 7. – S. 143-144.
11	Ankieta w sprawie Karpat Wschodnich/Oprac. Orłowicz M. I Lenartowicz S. – Warszawa: Nakładem Ministerstwa robót publicznych, 1932. – S.180-

	187.
12	Badania rozsiedlenia ryb // Okólnik. – 1883. – № 3. – S. 68 -70.
13	Badania rozsiedlenia ryb // Okólnik. – 1883. – № 3. – S.65
14	Badanie biego drobiu w świetle obecnego ustawodawstwa weterynaryjnego. // Przegląd Weterynarski . – 1937. – № 4. – S. 232-233.
15	Badanie chorób rybich // Okólnik. – 1904. – № 73. – S.366
16	Badanie mięsa drobiu w świetle dotychczasowych rozporządzeń. // Przegląd Weterynarski . – 1931. – № 11. – S. 438-440.
17	Benoni K. Geografia monarchii Ausryacko-Węgierskiej / K. Benoni, St. Majerski. – wyd. 5-te. – Lwów: Towarzystwo pedagogiczne, 1906. – S. 39-41.
18	Bresiewicz T. Ustawodawstwo łowieckie w Europie / Tadeusz Bresiewicz. – Lwów: Drukarnia W. Łozińskiego, 1898. – S. 55-74.
19	C. k. zarzd zakładu karnego // Gazeta lwowska. – 1885. – № 38.– S. 4.
20	C. Thiingen Slonka // Łowiec – 1881. – № 4. – S. 50.
21	Cena dziczyzny // Łowiec Polski. – 1911. – № 22. – S. 347.
22	Cennik skór i futer//Łowiec Polski – 1926. – № 6. – S. 91.
23	Centralizacja spraw aprowizacyjnych w ministerstwie rolnictwa i reform rolnych// Las Polski. – 1938. - № 3. – S. 141-142.
24	Centralna targowica budla w Wiedniu // Gazeta lwowska. – 1886. – № 278. – 12 grudnia. – S.3.
25	Centralna targowica bydła w Wiedniu. // Gazeta Narodowa. – 1886. – № 298.– S.3.
26	Ceny dziezyzny i futtra . // Łowiec Wielkopolski. – 1914. – № 21. – S. 366-367.
27	Ceny mięsa, tłuszczu i węglin // Gazeta lwowska. – 1922. – № 272.– S.4.
28	Ciekawe szczegóły // Gazeta lwowska. – 1899. – № 250. – 23 maja . – S.3.
29	Cło od ryb // Okólnik. – 1901. – № 52. – S.121.
30	Cło od ryb // Okólnik. – 1901. – № 55. – S.232.

31	Cło od ryb // Okólnik. – 1902. – № 56. – S.7.
32	Cło od ryb // Okólnik. – 1902. – № 57. – S.50.
33	Cło od ryb // Okólnik. – 1902. – № 59. – S.136.
34	Cło od ryb // Okólnik. – 1903. – № 64. – S.130.
35	Cło rosyjskie od ryb // Okólnik. – 1903. – № 64. – S.164.
36	Co daje Towarzystwo Łowieckie Ziemi Wschodniej swym członkom? //Gdzie zagrały trąbki myśliwskie?.. – 1934. – № 4. – S.1.
37	Czaplicki Władysław Z dziewiczego kraju // Łowiec – 1883. – № 12. – S. 184-185.
38	Czech J. Kalendarz Krakowski na rok 1912 / Józef Czech. – Kraków: Jan Fischer i Spółka, 1912. – S. 236.
39	Czy opłaci się przedawać pstrągi do Paryża // Okólnik. – 1904. – № 71. – S.188.
40	Das neue Jagdgesetz für Galizien und Großherzogtum Krakau: giltig vom 26.März 1898. – Złoczów: Nakładem i drukiem księgarni W.Zukerkandla, 1905. – S.74-75
41	Der deutsche Jäger//Łowiec Polski – 1938. – № 34 . – S.708.
42	Dereziński J. Możliwości exportu żywej dziczyzny z Polski do Włoch // Łowiec Polski – 1931. – № 8. – S.146, 166.
43	Dlaczego u nas wodne ptactwo ginie. // Łowiec Wielkopolski. – 1914. – № 19. – S. 326-327.
44	Dniestr i Prut // Okólnik. – 1898. – № 32. – S.16-17.
45	Do artykułu: Przewóz ryb kolejami żelaznymi // Okólnik. – 1906. – № 81. – S.61.
46	Do artykułu: Przewóz ryb kolejami żelaznymi // Okólnik. – 1906. – № 81. – S.61.
47	Dodatek tygodniowy do Gazety Lwowskiej. – 1855. – № 41 – S. 162-163.
48	Dowóz płodów kotnsumcyjnych we Lwowie w pierwszym półroczu 1852 roku i 1851. // Dodatek tygodniowy do Gazety Lwowskiej. – 1852. – № 55

	– S. 218.
49	Dowóz płodów kotnsumcyjnyh we Lwowiew pierwszym półroczu 1859 roku a w zestawieniu z pierwszym polroczem r. 1854. // Dodatek tygodniowy do Gazety Lwowskiej. – 1855. – № 25 – S. 98.
50	Dowóz płodów kotnsumcyjnyh we Lwowiew pierwszym półroczu 1859 roku. // Dodatek tygodniowy do Gazety Lwowskiej. – 1859. – № 27 – S. 116.
51	Drobiazgi myśliwskie // Łowiec Polski. – 1912. – № 6. – S.94.
52	Drobiazgi myśliwskie // Łowiec Polski. – 1913. – № 1. – S.14.
53	Drobiazgi myśliwskie //Łowiec Polski. – 1911. – № 2. – S.31.
54	Drobiazgi myśliwskie //Łowiec Polski. – 1913. – № 3. – S.46.
55	Drobiazgi myśliwski //Łowiec Polski. – 1902. – № 23. – S.375.
56	Drobiazgi myśliwski //Łowiec Polski. – 1904. – № 15. – S.237-238.
57	Drobiazgi myśliwski //Łowiec Polski. – 1906. – № 3. – S. 46.
58	Drobiazgi myśliwskie //Łowiec Polski – 1899. – № 11 . – S. 12.
59	Drobiazgi myśliwskie //Łowiec Polski – 1899. – № 15 . – S. 11.
60	Drobiazgi myśliwskie //Łowiec Polski – 1900. – № 2 . – S.13.
61	Drobiazgi myśliwskie //Łowiec Polski – 1900. – № 23 . – S.10.
62	Drobiazgi myśliwskie //Łowiec Polski – 1901. – № 16 . – S.11.
63	Drobiazgi myśliwskie //Łowiec Polski – 1909. – № 1. – S.15.
64	Drobiazgi myśliwskie //Łowiec Polski – 1909. – № 21 . – S.334.
65	Drobiazgi myśliwskie //Łowiec Polski. – 1906. – № 1. – S. 15.
66	Drobiazgi myśliwskie //Łowiec Polski. – 1907. – № 22. – S. 343.
67	Drobiazgi myśliwskie//Łowiec Polski – 1902. – № 8 . – S.124.
68	Drobiazgi myśliwskie//Łowiec Polski. – 1908. – № 20. – S.248.
69	Drobiazgi myśliwskie//Łowiec Polski. – 1908. – № 20. – S.248.
70	Drobne ogłoszenia i inseraty// Łowiec. – 1904. - № 23. – S.297.
71	Drobne ogłoszenia i inseraty//Łowiec. – 1904. – № 21. – S.253.

72	Drozd kwiczoł. //Łowiec Polski – 1908. – № 20. – S. 309-310.
73	Drożyna szaleje. // Kurjer Lwowski – 1923. – № 178. – S. 5.
74	Drożyna we lwowie // Kurjer Lwowski – 1923. – № 10. – S. 4.
75	Drugi dzień walnego Zgromadzenia Rady ogólnej galic. Towarzystwa gospodarskiego // Gazeta Narodowa. – 1871. – № 218. – 11 lipca. – S.3.
76	Dwudziestopięcioletnią rocznicą // Łowiec. – 1903. – № 2. – S.15-18.
78	Dzerowicz W. Podręcznik prawny w sprawach lasowych, polowych, łowieckich i o rybołówstwie / Wiktor Dzerowicz . – Lwów: Gubrynowicz i Schmidt, 1898. – S.33.
79	Dzerowicz W. Podręcznik prawny w sprawach lasowych, polowych, łowieckich i o rybołówstwie / Wiktor Dzerowicz . – Lwów: Gubrynowicz i Schmidt, 1898. – 159 S.
80	Dziczyna // Gazeta lwowska. – 1892. – № 303. – 18 grudnia. – S.3.
81	Dziennik rządowy dla okręgu administracyjnego Namiesnictwa we Lwowie. – Lwów: król. galic. drukarnia rządowa, 1858. – S.362.
82	Dziennik Taryf i Zarządzeń Kolejowych Wydawnictwo ministerstwa komunikacji. // Rozporządzenie Ministra Komunikacji z dnia 8 maja 1929 r. w sprawach taryfowych. – 1929. – № 22 – S. 163.
83	Dziennik ustaw i rozporządzeń krajowych dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkim Księstwem Krakowskim. – Lwów, 1895. – S. 130 -132.
84	Dziennik ustaw i rozporządzeń krajowych dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkim Księstwem Krakowskim. – Lwów, 1897. – S. 104 -105.
85	Dziennik ustaw i rozporządzeń krajowych dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkim Księstwem Krakowskim. – Lwów, 1908. – S.25 -26.
86	Dziennik ustaw i rozporządzeń krajowych dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkim Księstwem Krakowskim. – Kraków, 1915. –

	S. 49.
87	Dziennik ustaw i rozporządzeń krajowych dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkim Księstwem Krakowskiem. – Lwów, 1917. – S. 481-483.
88	Dziennik ustaw i rozporządzeń krajowych dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkim Księstwem Krakowskiem. – Lwów, 1906. – S. 413.
89	Dziennik ustaw i rozporządzeń krajowych dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkim Księstwem Krakowskiem. – Lwów, 1894. – S. 356.
90	Dziennik ustaw i rozporządzeń krajowych dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkim Księstwem Krakowskiem. – Lwów, 1908. – S.25-26.
91	Dziennik ustaw państwa dla królestw i krajów w radzie państwa reprezentowanych. – Wiedeń, 1909. – S. 577.
92	Dziennik ustaw państwa dla królestw i krajów w radzie państwa reprezentowanych. – Wiedeń, 1908. – S.568.
93	Dziennik ustaw państwa dla królestw i krajów w radzie państwa reprezentowanych. – Wiedeń, 1915. – S.49-53.
94	Dziennik ustaw państwa dla królestw i krajów w radzie państwa reprezentowanych. – Wiedeń, 1882. – S. 119-130.
95	Dziennik ustaw państwa dla królestw i krajów w radzie państwa reprezentowanych. – Wiedeń, 1892. – S. 119-132.
96	Dziennik ustaw państwa dla królestw i krajów w radzie państwa reprezentowanych. – Wiedeń, 1871. – S.375.
97	Dziennik ustaw państwa dla królestw i krajów w radzie państwa reprezentowanych. – Wiedeń, 1879. – S. 69-75.
98	Dziennik ustaw państwa dla królestw i krajów w radzie państwa reprezentowanych. – Wiedeń, 1906. – S.40.

99	Dziennik ustaw państwa dla królestw i krajów w radzie państwa reprezentowanych. – Wiedeń, 1911. – S.451-455.
100	Dziennik ustaw państwa dla królestw i krajów w radzie państwa reprezentowanych. – Wiedeń, 1887. – S.138-139.
101	Dziennik ustaw państwa dla królestw i krajów w radzie państwa reprezentowanych. – Wiedeń, 1909. – S.956.
102	Dziennik ustaw państwa dla królestw i krajów w radzie państwa reprezentowanych. – Wiedeń, 1891. – S. 178-182.
103	Dziennik ustaw państwa dla królestw i krajów w radzie państwa reprezentowanych. – Wiedeń, 1909. – S.238.
104	Dziennik ustaw państwa dla królestw i krajów w radzie państwa reprezentowanych. – Wiedeń, 1917. – S. 270.
105	Dzika geś. // Przegląd myśliwski. – 1925. – № 8. – S. 115-116.
106	Ejsmond J. Zabobony myśliwskie/Julian Ejsmond. – Lwów: Słowo, 1926. – S. 12.
107	Ekonomiczno-społeczne znaczenie łowiectwa //Łowiec Polski. – 902. – № 20. – S.322-324.
108	Ekonomiczno-społeczne znaczenie łowiectwa //Łowiec Polski. – 902. – № 24. – S. 384-385.
109	Encyklopedia rolnicza. – Warszawa: Muzeum przemysłu i rolnictwa, 1890. – T. I. – S.308,405,470.
110	Encyklopedia rolnicza. – Warszawa: Muzeum przemysłu i rolnictwa, 1898. – T. VII. – S. 412-413.
111	Encyklopedia rolnicza. – Warszawa: Muzeum przemysłu i rolnictwa, 1890. – T. I. – S.470.
112	Fabryka mąki z krwi bydłej we Lwowie // Okólnik. – 1903. – № 66. – S.222.
113	Firmy. // Gazeta lwowska. – 1912. – № 40.– S.10.
114	Firmy. // Gazeta lwowska. – 1914. – № 60.– S.13.

115	Gazeta lwowska. – 1894. – № 290. – 20 grudnia. – S.12.
116	Geografia. – Lwów – Nakładem Wojciecha Manieckiego. – 1858. – S. 67.
117	Gielda mięsna w Warszawie. // Przegląd Weterynarski . – 1905. – № 11. – S. 422.
118	Gieysztor J. Pierwsze sprawozdanie z działalności „ Deutsche Jägerschaft”//Łowiec Polski – 1937. – № 5. – S. 85.
119	Gieysztor J. Znaczenie gospodarcze łowiectwa w Niemczech//Łowiec Polski – 1935. – № 30. – S. 585.
120	Godziny otwierania i zamykania sklepów. // Gazeta lwowska. – 1923. – № 111.– S.4.
121	Goralczyk S. § 41. Ustawy łowieckiej/ Stanisław Goralczyk //Łowiec. – 1898. – № 6. – S. 90-91.
122	Gospodarstwo rybne u nas dawniej i teraz// Okólnik. – 1907. – № 92. – S.87.
123	Gospodarstwo rybne w kraju w świetle najnowszych cyfr statystycznych // Okólnik. – 1906. – № 85. – S.183-184.
124	Gostyński K. O łowiectwie w Czechach //Łowiec. – 1879. – № 7. – S.100.
125	Gürtler W. W polu i w lesie / Władysław Gürtler. – Warszawa: polski związek stowarzyszeń łowieckich, 1932. – S.6.
126	Haliczanin, kalendarz powszechny na rok pański 1879. – Lwów: Drukarnia K. Pillera, 1879. – S. 70-71.
127	Haliczanin, kalendarz powszechny na rok pański 1858. – Lwów: Drukarnia K. Pillera, 1857. – S. 68-69.
128	Haliczanin, kalendarz powszechny na rok pański 1867. – Lwów: Drukarnia K. Pillera, 1867. – S. 43-45.
129	Haliczanin, kalendarz powszechny na rok pański 1872. – Lwów: Drukarnia K. Pillera, 1872.
130	Haliczanin, kalendarz powszechny na rok pański 1915. – Lwów: Drukarnia K. Pillera, 1915. – S. 5-6.

131	Handel przewoźny w Galicyi do Rósyi, Turcyi i Prus w roku 1861. // Dodatek osobny przy Gazecie lwowskiej. – 1862. – № 18 – S. 78.
132	Handel rakami // Okólnik. – 1896. – № 20. – S.26.
133	Handel rakami i przesyłka takowych// Okólnik. – 1893. – № 50. – S.53.
134	Handel zwierzyną // Łowiec. – 1897. – № 11. – S.196.
135	Handlowa spółka rybacka w Krakowie // Okólnik. – 1897. – № 30. – S.31.
136	Hej że na kaczkę. // Łowiec Wielkopolski. – 1912. – № 10. – S. 166.
137	Huber W. R. Znaczenie łowów w Austrii pod względem gospodarczym / W. R. Huber // Łowiec – 1907. – №7. – S.75.
138	Hygiena oddychania. // Kalendarz Słowa Polskiego. – Lwów: 1912. – S. 346-347.
139	Ilustrowany kalendarz jubileuszowy „Przyjaciela zwierząt” (r.1880) na rok 1931 /pod red. T. Sas-Jaworskiego. – W-wa: T-wo opieki nad zwierzętami RZPlitej Polskiej, 1931. – S. 50-51.
140	Ilustrowany skorowidz stołecznego miasta Lwowa z okazji powszechnej wystawy krajowej roku 1894. – Lwów : druk. Fr. S. Reichman, 1894. – S. 80.
141	Import zwierzyny do Paryża // Łowiec. – 1910. – № 7. – S. 82.
142	Instytut łowiecki // Przegląd Weterynarski . – 1908. – № 4. – S. 152.
143	Jak magistrat lwowski wykonuje przepisy o czasie ochronnym ryb // Okólnik. – 1904. – № 68. – S.39.
144	Jakubski A. Prace monograficzne komisji fizjograficznej: [w 4-ch tomach] / Antoni Jakubski. – Kraków: Polska akademia umiejętności, 1928. – T.II: Bibliografia fauny polskiej do roku 1880. – S.330.
145	Janta-Połczyński W. Wpływ łowiectwa na wyżywienie ludności / Władysław Janta-Połczyński //Przegląd myśliwski. – 1923. – № 6. – S.7-8.
146	Jarzabek // Encyklopedia rolnicza. – Warszawa: Muzeum przemysłu i rolnictwa, 1895. – T. IV. – S. 641.
147	Jatki miejskie we wrześniu. // Gazeta lwowska. – 1909. – № 264.– S.3.

148	Kalendarz łowiecki // Łowiec. – 1878. – № 7. – S. 112.
149	Kalendarz Mysliwski na 1929 rok. Pod red. Ejsmonda J. – Warszawa, 1929. – S. 57-69.
150	Kałuski W. Prawo Łowieckie Warszawa: Wydawnictwo związku pracowników administracji gminnej rz.p.,1928. – S. 1-81.
151	Kamocki S. Łowiectwo i jego przyszłość w Polsce//Łowiec . – 1928. – № 16. – S. 259-26
152	Kamocki S. Łowiectwo i jego przyszłość w Polsce//Łowiec . – 1928. – № 17. – S.266-267.
153	Karp galicyjski w Holandyi // Okólnik. – 1899. – № 39. – S.32.
154	Kasperek J. R. Zbiór ustaw i rozporządzeń administracyjnych w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem: [w 6 tomach] / J. R. Kasperek. – Lwów: Wyd-wo H. Altenberga, 1884. – T.1. – S.
155	Katalog powszechnej wystawy krajowej we Lwowie w 1894 roku . – Lwów: Drukarnie Pillera i spółki, 1894. – S.8.
156	Kawa jako środek desynfekcyjny. // Przegląd Weterynarski . – 1891. – № 4. – S. 105.
157	Kilka słów o nowej ustawie łowieckiej dla Galicyi. (Na podstawie obrad komisji, z Towarzystwa myśl. im. św. Huberta wybranej.) // Łowiec. – 1890. – № 9. – S.139.
158	Kilka słów o Polskim Prawie łowieckim //Łowiec – 1928. – №14. – S. 220-222.
159	Kilka słów o Polskim Prawie łowieckim //Łowiec – 1928. – №15. – S. 238-239.
160	Kilka słów w sprawie „krzyżówek”. // Łowiec – 1908. – № 20. – S. 236.
161	Kochanowski C. Myśliwstwo w Galicyi według dat statystycznych ministeryum rolnictwa / C. Kochanowski // Łowiec. – 1884. – № 4. – S. 53–54.

162	Kochanowski C. Sprzedaż dziczyzny w mieście Lwowie / C. Kochanowski // Łowiec – 1903. – № 22 – S.257.
163	Kochanowski C. Sprzedaż dziczyzny w mieście Lwowie / C. Kochanowski // Łowiec – 1903. – № 22 – S.255 - 258.
164	Komentarze do sposobów uboju zwierząt rzeźnych. // Przegląd Weterynarski . – 1933. – № 4. – S. 168-172.
165	Komunikaty // Łowiec. – 1933. – № 4. – S.47.
166	Konfiskata raków // Okólnik. – 1897. – № 30. – S.6-7.
167	Konfiskata raków na dworcu kolei żelaznej w Krakowie// Okólnik. – 1893. – № 50. – S.53.
168	Konfiskata raków w Krakowie // Okólnik. – 1898. – № 35. – S.17.
169	Konsumcya mięsa we Lwowie // Gazeta lwowska. – 1902. – № 73. – 4 lutego. – S. 3.
170	Konsumcya ryb // Okólnik. – 1895. – № 15. – S. 19.
171	Konsumpcya miesa w Wiedniu. // Przegląd Weterynarski . – 1894. – № 3. – S. 94.
172	Korespondencye //Łowiec. – 1884. – № 11. – S.183.
173	Korespondencye. // Łowiec – 1908. – № 17. – S. 202.
174	Korespondencye//Łowiec . – 1904. – № 23. – s.295-296.
175	Korespondencye//Łowiec. – 1888. – №9 . – S. 147
176	Korzyści i cele łowiectwa//Łowiec Polski – 1909. – №17 . – S.262-265.
177	Koszty przewozu kolejowego zwierzyny bitej //Łowiec Polski. – 1933. – № 18. – S. 18.
178	Kradzione jaja // Łowiec – 1913. – № 9. – S. 194.
179	Kratter F. W sprawie reformy ustawy łowieckiej / F. Kratter //Łowiec. – 1888. – № 1. – S.8-10.
180	Krogulski S. Międzynarodowy kongres myśliwski w Wiedniu //Łowiec . – 1910. – № 20. – S.233-235.
181	Krogulski S. Pół wieku: zarys działalności małopolskiego towarzystwa

	łowieckiego 1876-1926. – Lwów: Nakładem małopolskiego towarzystwa łowieckiego, 1929. – S. 8, 23.
182	Kronika // Kurjer Lwowski – 1905. – № 255. – S. 3.
183	Kronika // Słowo Polskie – 1905. – № 493. – S. 6.
184	Kronika // Gazeta Narodowa. – 1880. – № 4. – 6 stycznia. – S.3.
184	Kronika // Gazeta Narodowa. – 1880. – № 81. – 9 kwietnia. – S.3.
185	Kronika // Gazeta Narodowa. – 1893. – № 252.– S.2.
186	Kronika // Kurjer Lwowski – 1905. – № 263. – S. 3.
187	Kronika // Kurjer Lwowski – 1905. – № 297. – S. 4.
188	Kronika // Łowiec – 1878. – № 2. – S.30.
189	Kronika // Łowiec – 1881. – № 3. – S.46.
190	Kronika // Łowiec – 1885. – № 10. – S.165.
191	Kronika // Łowiec. – 1881. – № 6. – S. 96.
192	Kronika // Łowiec. – 1888. – № 2. – S.8-10.
193	Kronika // Łowiec. – 1888. – № 9. – S.150.
194	Kronika // Łowiec. – 1893. – № 9. – S. 143.
195	Kronika // Łowiec. – 1898.– № 9. – S. 144.
196	Kronika // Łowiec. – 1910. - № 7. – S.82.
197	Kronika // Łowiec. – 1913. - №11. – S.131.
198	Kronika // Łowiec. – 1916. - № 21-22. – S.72-75.
199	Kronika //Łowiec – 1878. – № 8. – S.127.
200	Kronika //Łowiec – 1878. – №4. – S.62-63.
201	Kronika //Łowiec – 1880. – № 6. – S.94.
202	Kronika //Łowiec – 1905. – № 5. – S.54.
203	Kronika miejscowa i zamiejscowa // Gazeta Narodowa. – 1881. – № 41.– S.2.
204	Kronika miejscowa i zamiejscowa // Gazeta Narodowa. – 1881. – № 44.– S.2.

205	Kronika miejscowa i zamiejscowa. // Gazeta Narodowa. – 1883. – № 189.– S.2.
206	Kronika miejscowa. // Słowo Polskie – 1899. – № 8. – S. 4.
207	Kronika telegraficzna. // Gazeta lwowska. – 1924. – № 73.– S.4.
208	Kronika. // Łowiec – 1896. – № 5. – S. 79.
209	Kronika. // Łowiec – 1916. – № 11-12. – S. 93.
210	Kronika// Łowiec. – 1881. - № 3. – S.47.
211	Kronika//Łowiec – 1878. – №10. – S.159.
212	Kronika//Łowiec. – 1879. – № 10. – S.158.
213	Kronika//Łowiec. – 1881. – № 1. – S. 14
214	Kronika//Łowiec. – 1881. – № 10. – S. 160.
215	Kronika//Łowiec. – 1882. – № 11. – S.175.
216	Kronika//Łowiec. – 1883. – № 6. – S.99.
217	Kronika//Łowiec. – 1884. – № 8. – S.132.
218	Kronika//Łowiec. – 1887. - № 12. – S.204.
219	Kronika//Łowiec. – 1887. - № 7. – S.122.
220	Kronika//Łowiec. – 1893. – № 5. – S. 78.
221	Krótki przewodnik po Huculszczyźnie od Hnitesy po Rogoże. – Warszawa: Główna księgarnia wojskowa, 1933. – S.30.
222	Kszyk. // Łowiec – 1911. – № 18. – S. 211.
223	Kurczęta ze imakiem kwiczolow. // Gazeta Narodowa. – 1905. – № 106.– S.3.
224	Kuropatwa// Łowiec – 1909. – № 6. – S.62.
225	L. M. 38.477/19/XVII. zarząd gminy król. stol. Miasta Lwowa. Taryfa maksymalna cen artykułów żywności oraz wynagrodzenia za robociznę i przewóz w obrębie miasta Lwowa, ważna od 10 czerwca 1919. // Gazeta lwowska. – 1919. – № 138. – 17 czerwca. – S.7.
226	L. M. 15 608/1921 II. Obwieszczenie. // Gazeta lwowska. – 1921. – № 114. – 22 maja. – S.6.

227	Lasy państwowy w Galicyi//Łowiec. – 1906. - № 9. – S.118.
228	Leopold Weigl Rak // Łowiec – 1884. – № 8. – S. 123-125.
229	Lichwa drożyźnlana // Naprzód. – 1911. – № 8.– S. 2.
230	Łowiectwo we Francyi // Łowiec. – 1881. – № 12. – S. 188.
231	Lubicz Niezabitowski E. Łowiectwo a ochrona przyrody // Łowiec Polski. – 1928. – № 48. – S. 834–835.
234	Ludkiewicz J. Sprawozdanie delegatów / Jan Ludkiewicz //Łowiec. – 1905. – № 23. – S.273-274.
235	Lwów w cyfrach: Miesięcznik statystyczny. Czerwiec 1908. – Lwów: drukarnia W. A. Szykowskiego, 1906. – 8 s.
236	Lwów w cyfrach: Miesięcznik statystyczny. Grudzień 1908. – Lwów: drukarnia W. A. Szykowskiego, 1906. – 8 s.
237	Lwów w cyfrach: Miesięcznik statystyczny. Kwiecień 1908. – Lwów: drukarnia W. A. Szykowskiego, 1908. – 8 s.
238	Lwów w cyfrach: Miesięcznik statystyczny. Lipiec 1908. – Lwów: drukarnia W. A. Szykowskiego, 1908. – 8 s.
239	Lwów w cyfrach: Miesięcznik statystyczny. Listopad 908. – Lwów: drukarnia W. A. Szykowskiego, 1908. – 8 s.
240	Lwów w cyfrach: Miesięcznik statystyczny. Luty 1908. – Lwów: drukarnia W. A. Szykowskiego, 1906. – 8 s.
241	Lwów w cyfrach: Miesięcznik statystyczny. Maj 1908. – Lwów: drukarnia W. A. Szykowskiego, 1908. – 8 s.
242	Lwów w cyfrach: Miesięcznik statystyczny. Marzec 1908. – Lwów: drukarnia W. A. Szykowskiego, 1906. – 8 s.
243	Lwów w cyfrach: Miesięcznik statystyczny. Październik 1908. – Lwów: drukarnia W. A. Szykowskiego, 1906. – 8
244	Lwów w cyfrach: Miesięcznik statystyczny. Sierpień 1908. – Lwów: drukarnia W. A. Szykowskiego, 1906. – 8 s.
245	Lwów w cyfrach: Miesięcznik statystyczny. Styczeń 1908. – Lwów:

	drukarnia W. A. Szyjkowskiego, 1908. – 8 s.
246	Lwów w cyfrach: Miesięcznik statystyczny. Wrzesień 1908. – Lwów: drukarnia W. A. Szyjkowskiego, 1908. – 8 s.
247	Łoboś S. Potrzeby naszego myśliwstwa//Łowiec – 1910. – № 20. – S. 240-242.
248	Łowiec – 1882. – № 8. – S. 123.
249	Łowiec – 1912. – № 7. – S. 89.
250	Łowiec. – 1904. – № 19. – S. 223.
251	Łowiectwo a koleje żelazne //Łowiec Polski. – 1911. – № 11. – S.165.
252	Łowiectwo w Bawarii //Łowiec Polski – 1932. – № 38. – S. 629.
253	Łowiectwo w Szwecyi// Łowiec. – 1905. - № 20. – S. 242.
254	Łowienie wydry. Drozd kwiczoł. //Łowiec Polski – 1912. – № 16. – S. 250.
255	Łysakowki P. Parę uwag na temat obecnych stosunków łowieckich / P. Łysakowki // Łowiec – 1926. – № 11. – S.172.
256	Made in Germany” // Łowiec. – 1897. – № 11. – S. 194.
257	Memorjał//Łowiec . – 1917. – № 9-10. – S.71-75.
258	Miasto Lwów w okresie samorządu 1870 – 1895. – Lwów: Drukarnia W.A. Szyjkowskiego, 1896. – S.663.
259	Miejska służba zdrowia we Lwowie.// Haliczanie, kalendarz powszechny na rok pański 1890. – Lwów: Drukarnia K. Pillera, 1890.– S. 55.
260	Międzynarodowa Rada łowiecka //Łowiec. – 1934. – № 15-16. – S. 125.
261	Międzynarodowa wystawa rybacka w Wiedniu w r. 1902 // Okólnik. – 1902. – № 56. – S.19-20.
262	Międzynarodowa wystawa rybacka w Wiedniu.// Okólnik. – 1903. – № 64. – S.160.
263	Międzynarodowy kongres myśliwski w Paryżu //Łowiec Polski. – 1907. – № 9. – S.118.
264	Mniszek Tchorznicki M. Polskie prawo łowieckie w wiekach średnich /

	Mieczysław Mniszek Tchorznicki. – Warszawa, 1935. – 14 s.
265	Myśliwstwo na wystawie Paryskiej//Łowiec Polski. – 1902. – № 24. – S.2-3.
266	Na czasie //Łowiec – 1906. – № 12. – S.151.
267	Na czasie // Łowiec. – 1906. – № 24. – S. 291-292.
268	Na ratunek ptakom! // Łowiec. – 1914. – № 14. – S. 172–173.
268	Na targowicach wiedeńskich // Gazeta lwowska. – 1881. – № 39. – 18 lutego. – S.3.
269	Nadzwyczajny połów raków // Okólnik. – 1895. – № 15. – S. 34.
270	Nasz handel bydłem // Dzeinnik polski. – 1899. – № 65. – 18 lipca. – S.12.
271	Nasza petycja do Wydziału krajowego // Łowiec. – 1903. – № 13. – S. 151,152.
272	Nauka o chorobach rybich w c.k. Akademii weterynyryi we Lwowie // Okólnik. – 1904. – № 71. – S.169.
274	Nieco o hodowli gołębi. //Łowiec Polski – 1907. – № 12. – S. 187.
275	Niedźwiedzie mięso. //Łowiec Polski – 1908. – № 11. – S. 172.
276	Nolde Ferdynand.Kilka słów o pwactwie lownem // Łowiec – 1880. – № 11. – S. 163.
277	Nowa ustawa łowiecka dla Galicyi i W. Ks. Krakowskiego. – Kraków: Wisła, 1898. – S.10.
278	Nowe ceny mięsa wołowego. // Ilystrowany Kurjer codzienny . – 1930. – № 202.– S. 7.
279	Nowe prawo myśliwskie//Łowiec Polski – 1909. – № 22. – S.340-344.
280	Nowe prawo myśliwskie//Łowiec Polski – 1909. – № 23. – S.356-361.
281	O aukcje polskie skórek futrzanych. // Łowiec – 1930. – № 2. – S. 37.
282	O konieczności uregulowania naszego przemysłu rybackiego // Okólnik. – 1901. – № 50. – S.63.
283	O konsumpcji mięsa w Wiedniu. // Przegląd Weterynarski . – 1887. – № 6. – S. 127-128.

284	O polowaniu na dzikie gołębie. //Łowiec Polski – 1913. – № 9. – S. 152.
285	O polowaniu na łosie w Norwegji. //Łowiec Polski – 1930. – № 9. – S. 177-178.
286	O roku galicyjskim // Okólnik. – 1896. – № 22. – S. 19-20.
287	O stosunkach łowieckich w Galicyi //Łowiec Wielkopolski. – 1909. – № 17. – S. 296-299.
288	O świeceńniu dni niedzielnych i świątecznych. Zbiór ustaw administracyjnych w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem obowiązujących do użytku organów c.k. władz rządowych i władz autonomicznych / zebrał, ułożył i wydał J.R. Kasperek. – Kraków: Drukarnia uniwersytetu Jagiellońskiego, 1868. – T. II. – S.1167-1169.
289	Obwieszczenie // Gazeta lwowska. – 1894. – № 162. – 20 marca. – S.9.
290	Obwieszczenie ministerstwa handlu z dnia 24 stycznia 1899 r. // Okólnik. – 1899. – № 39. – S.10.
291	Obwieszczenie o uregulowaniu spoczynku niedzielnego w przemyśle rzeźnickim, masarskim i wyrobu kielbas L. 140/30, A/23. // Dziennik pozporządzeń dla stoł. król. Miasta Krakowa. – 1908. – № 2 (10. lutego). – S. 103.
292	Obwieszczenie. L. 104400. // Dziennik pozporządzeń dla stoł. król. Miasta Krakowa. – 1905. – № 11 (10. listopada). – S. 103.
293	Obwieszczenie. L. 19197. // Dziennik pozporządzeń dla stoł. król. Miasta Krakowa. – 1885. – № 17 – S.2.
294	Obwieszczenie. L. 22.600. // Dziennik pozporządzeń dla stoł. król. Miasta Krakowa. – 1895. – № 5 (30. maja). – S.31.
295	Obwieszczenie//Łowiec. – 1913.– № 5. – S.49.
296	Ochrona przepiórki // Łowiec. – 1938. – № 11–12. – S. 108.
297	Ochrona raków // Okólnik. – 1896. – № 23. – S.9.
298	Ochrona raków // Okólnik. – 1897. – № 25. – S.4.

299	Ochrona raków // Okólnik. – 1898. – № 32. – S.5.
300	Ochrona raków// Okólnik. – 1899. – № 37. – S.3.
301	Ochrona ryb i kontrola targów rybich // Okólnik. – 1900. – № 46. – S.4.
302	Ochrona ryb i raków //Okólnik. – 1907. – № 95. – S.215.
303	Ochrona ryb i raków// Okólnik. – 1899. – № 42. – S.7.
304	Odezwa // Okólnik. – 1901. – № 52. – S.153.
305	Odezwa // Łowiec – 1907. – № 24. – S.287.
306	Odezwa gal. Towarzystwa ochrony zwierząt//Łowiec . – 1909. – № 12. – S.140-141.
307	Odnowienie traktatu handlowego z Rumunia! // Przegląd Weterynarski . – 1886. – № 6. – S. 133.
308	Odroważ-Pieniążek J. Znaczenie gospodarcze łowiectwa w Jugosławji //Łowiec Polski – 1932. – № 21. – S. 356.
309	Odstrzał siut // Łowiec – 1926. – № 9. – S.122.
310	Odurzanie zwierząt rzeinyh prądem elektrycznym. // Przegląd Weterynarski . – 1933. – № 3. – S. 99.
311	Ogłoszenia // Gazeta sportowa – 1901. – № 12. – S.104.
312	Ogłoszenia // Łowiec – 1890. – № 8. –S.128.
313	Ogłoszenia // Łowiec – 1895. – № 1. –S.15.
314	Ogłoszenia // Łowiec – 1895. – № 11. – S.176.
315	Ogłoszenia // Łowiec – 1904. – № 5. – S.59.
316	Ogłoszenia // Łowiec – 1905. – № 18. – S.220.
317	Ogłoszenia // Łowiec – 1905. – № 23.
318	Ogłoszenia // Łowiec – 1906. – № 12. – S.155.
319	Ogłoszenia // Łowiec – 1906. – № 9. – S.119.
320	Ogłoszenia // Łowiec – 1907. – № 6. – S.71.
321	Ogłoszenia // Łowiec – 1913. – № 24. – S.292.
322	Ogłoszenia // Łowiec – 1914. – № 7. – S.84.

323	Ogłoszenia // Łowiec – 1921. – № 3. – S.8.
324	Ogłoszenia // Łowiec – 1921. – № 7. – S.8.
325	Ogłoszenia // Łowiec – 1922. – № 12. – S.14.
326	Ogłoszenia // Łowiec – 1924. – № 2. – S.31.
327	Ogłoszenia // Łowiec – 1924. – № 5. – S.78.
328	Ogłoszenia // Łowiec – 1924. – № 8. – S.127.
329	Ogłoszenia // Łowiec – 1925. – № 2. – S.31.
330	Ogłoszenia // Łowiec – 1926. – № 1. – S.15.
331	Ogłoszenia // Łowiec – 1927. – № 10. – S.188.
332	Ogłoszenia // Łowiec – 1927. – № 12. – S.222.
333	Ogłoszenia // Łowiec – 1927. – № 9. – S.172.
334	Ogłoszenia // Łowiec – 1928. – № 13. – S.211.
335	Ogłoszenia // Łowiec – 1928. – № 20. – S.310.
336	Ogłoszenia // Łowiec – 1928. – № 23-24. – S.389.
337	Ogłoszenia // Łowiec – 1928. – № 23-24. – S.389.
338	Ogłoszenia // Łowiec – 1929. – № 1. – S.2.
339	Ogłoszenia // Łowiec – 1929. – № 21. – S.323.
340	Ogłoszenia // Łowiec – 1929. – № 22. – S.354.
341	Ogłoszenia // Łowiec – 1929. – № 24. – S.386.
342	Ogłoszenia // Łowiec – 1929. – № 3. – S.48.
343	Ogłoszenia // Łowiec – 1929. – № 3. – S.130.
344	Ogłoszenia // Łowiec – 1930. – № 12. – S.178.
343	Ogłoszenia // Łowiec – 1930. – № 22. – S.352.
345	Ogłoszenia // Łowiec – 1931. – № 10. – S.145.
346	Ogłoszenia // Łowiec – 1931. – № 13. – S.197.
347	Ogłoszenia // Łowiec – 1931. – № 21. – S.32.
348	Ogłoszenia // Łowiec – 1931. – № 21. – S.322.
349	Ogłoszenia // Łowiec – 1931. – № 21. – S.33.

350	Ogłoszenia // Łowiec – 1931. – № 9. – S.129.
351	Ogłoszenia // Łowiec – 1932. – № 8. – S.110.
352	Ogłoszenia // Łowiec – 1933. – № 4. – S.48.
353	Ogłoszenia // Łowiec – 1934. – № 2-3. – S.28.
354	Ogłoszenia // Łowiec – 1935. – № 1. – S.12.
355	Ogłoszenia // Łowiec – 1938. – № 19-20.
356	Ogłoszenia // Łowiec – 1938. – № 23-24.
357	Ogłoszenia // Łowiec. – 1936. – № 9. – S.163, 164.
358	Ogłoszenia // Łowiec. – 1937. – № 12. – S.183.
359	Ogłoszenia // Łowiec. – 1937. – № 3. – S.53.
360	Ogłoszenia // Łowiec. – 1937. – № 4. – S.66.
361	Ogłoszenia // Łowiec. – 1938. – № 1-2. – S.23.
362	Ogłoszenia // Okólnik. – 1894. – № 11. – S. 29.
363	Ogłoszenia // Łowiec – 1913. – № 8. – S.95.
364	Ogłoszenia // Łowiec – 1895. – № 4. – S.64.
365	Ogłoszenia // Łowiec – 1926. – № 1. – S.15.
366	Ogłoszenia // Łowiec – 1928. – № 6. – S.96.
367	Ogłoszenia // Dzeinnik polski. – 1891. – № 157. – S.2.
368	Ogłoszenia // Dzeinnik polski. – 1899. – № 342. – S.3.
369	Ogłoszenia // Łowiec – 1879. – № 5. – S.80.
370	Ogłoszenia // Łowiec – 1883. – № 10. – S.164.
371	Ogłoszenia // Łowiec – 1885. – № 6. – S.104.
372	Ogłoszenia // Łowiec – 1887. – № 7. – S.124.
373	Ogłoszenia // Łowiec – 1890. – № 1. – S.116.
374	Ogłoszenia // Łowiec – 1893. – № 3. – S.48.
378	Ogłoszenia // Łowiec – 1894. – № 11. – S.176.
379	Ogłoszenia // Łowiec – 1900. – № 18. – S.282.
380	Ogłoszenia // Łowiec – 1900. – № 22. – S.346.

381	Ogłoszenia // Łowiec – 1900. – № 24. – S.378.
382	Ogłoszenia // Łowiec – 1902. – № 20. – S.246.
383	Ogłoszenia // Łowiec – 1902. – № 23. – S.282.
384	Ogłoszenia // Łowiec – 1905. – № 9. – S.111.
385	Ogłoszenia // Łowiec – 1908. – № 9. – S.107.
386	Ogłoszenia // Łowiec – 1909. – № 24. – S.287.
387	Ogłoszenia // Łowiec – 1911. – № 1. – S.12.
388	Ogłoszenia // Łowiec – 1911. – № 17. – S.208.
389	Ogłoszenia // Łowiec – 1911. – № 24. – S.292.
390	Ogłoszenia // Łowiec – 1912. – № 23. – S.275, 277.
391	Ogłoszenia // Łowiec – 1912. – № 24. – S.287.
392	Ogłoszenia // Łowiec – 1912. – № 3. – S.36.
393	Ogłoszenia // Łowiec – 1913. – № 16. – S.192
394	Ogłoszenia // Łowiec – 1913. – № 24. – S.292.
395	Ogłoszenia // Łowiec – 1913. – № 8. – S.95.
396	Ogłoszenia // Łowiec – 1918. – № 9-10. – S.80.
397	Ogłoszenia // Łowiec – 1924. – № 3. – S.47.
398	Ogłoszenia // Łowiec – 1925. – № 2. – S.30.
399	Ogłoszenia // Łowiec – 1926. – № 3. – S.47.
400	Ogłoszenia // Łowiec – 1928. – № 12. – S.178.
401	Ogłoszenia // Łowiec – 1930. – № 22. S.338.
402	Ogłoszenia // Łowiec – 1933. – № 23. – S.276.
403	Ogłoszenia // Łowiec – 1935. – № 14. –S.188.
404	Ogłoszenia // Łowiec. – 1878. – № 11. – S.176.
405	Ogłoszenia // Łowiec. – 1880. - № 9. – S.144.
406	Ogłoszenia // Łowiec. – 1890. - № 1. – S.16.
407	Ogłoszenia // Łowiec. – 1892. - № 11. – S.176.
408	Ogłoszenia // Łowiec. – 1895. - № 1. – S.15.

409	Ogłoszenia // Łowiec. – 1897. - № 11. – S.196.
410	Ogłoszenia // Łowiec. – 1898. - № 3. – S.48.
411	Ogłoszenia // Łowiec. – 1900. – № 17. – S. 266.
412	Ogłoszenia // Łowiec. – 1903. - № 19. – S.230.
413	Ogłoszenia // Łowiec. – 1903. - № 23. – S.277.
414	Ogłoszenia // Łowiec. – 1903. - № 24.
415	Ogłoszenia // Łowiec. – 1904. – № 1. – S.11.
416	Ogłoszenia // Łowiec. – 1909. - № 3. – S.35.
417	Ogłoszenia // Łowiec. – 1911. - № 1. – S.12.
418	Ogłoszenia // Łowiec. – 1927. - № 1. – S.222.
420	Ogłoszenia // Łowiec. – 1929. - № 2. – S.18.
421	Ogłoszenia // Łowiec. – 1930. - № 1.
422	Ogłoszenia // Łowiec. – 1931. - № 18.
423	Ogłoszenia // Łowiec. – 1931. - № 20.
424	Ogłoszenia // Łowiec. – 1934. - № 6-7. – S.60.
425	Ogłoszenia prywatne // Okólnik. – 1897. – № 27. – S.8.
426	Ogłoszenie // Gazeta lwowska. – 1922. – № 151.– S.8.
427	Ogłoszenie // Gazeta Narodowa. – 1867. – № 286.– S.6.
428	Ogłoszenie // Ilustrowany Kurjer codzienny. – 1930. – № 284.– S. 7.
429	Ogłoszenie // Kurjer Lwowski – 1905. – № 361. – S. 14.
430	Ogłoszenie // Słowo Polskie – 1905. – № 12. – S. 23.
431	Ogłoszenie // Słowo Polskie – 1905. – № 512. – S. 11.
432	Ogłoszenie // Gazeta lwowska. – 1876. – № 32.– S. 13.
433	Ogłoszenie // Gazeta lwowska. – 1882. – № 41.– S. 10.
434	Ogłoszenie // Gazeta lwowska. – 1886. – № 8. – S.12.
435	Ogłoszenie // Gazeta lwowska. – 1900. – № 126. – 21 września. – S.12.
436	Ogłoszenie // Gazeta lwowska. – 1900. – № 80. – 7 kwietnia. – S.9.
437	Ogłoszenie // Gazeta lwowska. – 1901. – № 289. – 15 grudnia. – S.14.

438	Ogłoszenie // Gazeta lwowska. – 1902. – № 66. – 21 marca. – S.12.
439	Ogłoszenie // Gazeta lwowska. – 1903, 21 listopada. – № 267. – S. 12.
440	Ogłoszenie // Gazeta lwowska. – 1923. – № 35.– S.7.
441	Ogłoszenie // Gazeta Narodowa. – 1869. – № 303.– S.4.
442	Ogłoszenie // Gazeta Narodowa. – 1884. – № 54.– S.4.
443	Ogłoszenie // Gazeta Narodowa. – 1885. – № 107.– S.4.
444	Ogłoszenie // Gazeta Narodowa. – 1885. – № 248.– S.2.
445	Ogłoszenie // Gazeta Narodowa. – 1890. – № 254.– S.4.
446	Ogłoszenie // Gazeta Narodowa. – 1892. – № 274.– S.4.
447	Ogłoszenie // Gazeta Narodowa. – 1892. – № 43.– S.4.
448	Ogłoszenie // Gazeta Narodowa. – 1894. – № 92.– S.4.
449	Ogłoszenie // Gazeta Narodowa. – 1896. – № 53.– S.4.
450	Ogłoszenie // Gazeta Narodowa. – 1897. – № 63.– S.4.
451	Ogłoszenie // Gazeta Narodowa. – 1900. – № 101.– S.4.
452	Ogłoszenie // Gazeta Narodowa. – 1902. – № 222.– S.4.
453	Ogłoszenie // Gazeta Narodowa. – 1904. – № 209.– S.4.
454	Ogłoszenie // Wald und Holz. – 1941. - № 1. – S.20.
455	Ogłoszenie // Wald und Holz. – 1941. - № 10. – S.15.
456	Ogłoszenie // Wald und Holz. – 1941. - № 12. – S.10.
457	Ogłoszenie // Wald und Holz. – 1941. - № 2. – S. 8.
458	Ogłoszenie // Wald und Holz. – 1941. - № 7. – S.15.
459	Ogłoszenie // Wald und Holz. – 1941. - № 7. – S.9.
460	OKÓLNIK 35// Okólnik. – 1898. – № 35. – S.5.
461	Okólnik do wszystkich panów c.k. starostów//Łowiec. – 1904. – № 18. – S.209.
462	Okólnik. – 1906. – № 83. – S.112
463	Olszewicz B. Obraz Polski dzisiejszej: fakty, cyfry, tablice / Bolesław Olszewicz. – Warszawa: Wyd-wo M. Arcta, 1938. – S. 166.

464	Opodatkowanie miast galicyjskich przez kahały. // Gazeta Narodowa. – 1883. – № 166.– S.2.
465	Ostrowski S. Kilka słów na czasie / Stefan Ostrowski // Łowiec. – 1902. – № 2. – S. 15-16.
466	Ożegalski J. Uwagi myśliwskie dla wszystkich myśliwych i właścicieli dóbr ziemskich w Galicyi jako też w Królestwie Polskiem / Jozef Ożegalski. – Kraków: drukiem W.Kornickiego, 1879. – 15. s.
467	Ożegalski J. Uwagi myśliwskie dla wszystkich myśliwych i właścicieli dóbr ziemskich w Galicyi jako też w Królestwie Polskiem / Jozef Ożegalski. – Kraków: drukiem W.Kornickiego, 1879. – 15 S.
468	Państwowa taryfa maksymalna i inne przepisy obrotu rybami Rozporządzenie ministra rolnictwa w porozumieniu z interesowanymi ministerstwami z 19 października 1914 r., dotyczące uregulowania obrotu rybami słodkowodnymi.// Okólnik. – 1917. – № 1. – S.43.
469	Pawlik S. Handel zwierzyną, rybami i rakami w Galicyi//Łowiec. – 1899. – № 1. – S. 2-6.
470	Pawlik S. Handel zwierzyną, rybami i rakami w Galicyi //Łowiec – 1899. – № 2. – S.13-16.
471	Pawlik S. Handel zwierzyną, rybami i rakami w Galicyi //Łowiec – 1899. – №3. – S.30.
472	Pawlik S. Handel zwierzyną, rybami i rakami w Galicyi //Łowiec – 1899. – №5. – S.52-54.
473	Pawlik S. Handel zwierzyną, rybami i rakami w Galicyi //Łowiec – 1899. – № 2. – S.13-16.
474	Pawlik S. Handel zwierzyną, rybami i rakami w Galicyi //Łowiec – 1899. – № 3. – S.28-30.
475	Pawlikowski M.K. Prawo łowieckie: komentarz dla województw wschodnich z dołączeniem rozporządzeń wykonawczych i kalendarza myśliwskiego. – Wilno: Nakładem policyjnego klubu sportowego, 1929. –

	89 s.
476	Perenc Aleksander szkic historycznego rozwoju ogłędzin mięsa w Polsce. // Przegląd Weterynarski . – 1927. – № 4. – S. 130-140.
477	Pilawski S. Rozmieszczenie dzika w Polsce/ Stanisław Pilawski //Łowiec. – 1938. – № 1-2. – S. 9-11.
478	Piotrowski W. C. Kronika / W. C. Piotrowski // Łowiec – 1907. – № 6. – S.70.
479	Plan gospodarstwa łowieckiego w Fundacji Kórnickiej // Łowiec – 1933. – № 24. – S. 279.
480	Podwyższenie dodatku gminnego do podatku konsumcyjnego. Obwieszczenie. Kraków, 15 marca 1919. L. 5820/18. // Dziennik pozporządzeń dla stoł. król. Miasta Krakowa. – 1919. – № 3 (1. marca). – S. 43-44.
481	Pogadanka wilijna o rybołówstwie. // Łowiec – 1885. – № 2. – S.38.
482	Polowanie na dropie. // Łowiec – 1916. – № 23-24. – S. 186.
483	Polowanie na dropie. //Łowiec Polski – 1930. – № 39. – S. 792-795.
484	Polowanie na łosie w Kanadzie. //Łowiec Polski – 1930. – № 5. – S. 89- 90.
485	Polowanie na ptactwo wodne we Włoszech. //Łowiec Polski – 1913. – № 23. – S. 361.
486	Polowanie z wyżłem na zająca. // Łowiec Wielkopolski. – 1911. – № 12. – S.195-196.
487	Poradnik dla miłośników sportu wędkowego. Czyli Sztuka łowienia pstrąga, lipienia i łososia na wenke Józef Rozwadowski // Okólnik. – 1899. – № 37. – S. 30-34
488	Posiedzenie 1-28 // Stenograficzne sprawozdania z trzeciej sesji piątego peryodu Sejmu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskie z roku 1885/6 - Lwów, 1886. – S. 738.
489	Posiedzenie 1-36 // Stenograficzne sprawozdania z pierwszej sesji

	dziewiątego peryodu Sejmu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskie z roku 1908 od 15.wrzesnia do 5 listopada 1908. - Lwów, 1908. – S. 2062.
	Posiedzenie naukowe Mał. Tow. lekarzy weterynaryjnych // Przegląd Weterynarski. – 1927. – № 11. – S. 461.
490	Postanowienie dotyczące polowań (regulamin). – Kalisz, 1927. – 7s.
491	Pośmiertna wędrówka sarny // Łowiec. – 1938. – № 19-20. – S.182.
492	Powstanie pierwszego polskiego instytutu łowieckiego//Łowiec. – 1928. – № 8. – S. 118.
493	Powszechna wystawa rolnicza i leśnicza w Wiedniu //Sylwan. – 1889. – № 4. – S.168-169.
494	Praktyka lekarzy weterynaryjnych w rzeźniach. // Przegląd Weterynarski . – 1937. – № 6. – S. 352.
495	Praktyka wycierów // Okólnik. – 1912. – № 124. – S. 130.
496	Prawodawstwo o wściekliznie//Łowiec Polski. – 1911. – № 13. – S. 201.
497	Preliminarz galicyjskiego Towarzystwa łowieckiego na rok 1906 // Łowiec – 1907. – № 12. – S.146.
498	Preliminarz galicyjskiego Towarzystwa łowieckiego na rok 1906 //Łowiec – 1906. – № 12. – S.150.
499	Produkcja jaj ptasich. //Łowiec Polski – 1907. – № 14. – S. 220.
500	Projektowane cło od ryb w przyszłych traktatach handlowych. // Okólnik. – 1914. – № 5. – S. 92-95.
501	Protokół narady wstępnej//Łowiec. – 1883. – № 8. – S.120-125.
502	Protokół 20-go Walnego Zgromadzenia Krajowego Towarzystwa rybackiego, odbytego dnia 28 Maja 1898.// Okólnik. – 1898. – № 35. – S. 4.
503	Protokół narady wstępnej odbytej dnia 7. Czerwca b. r. w Wiedniu w celu utworzenia centralnego Związku przedlitawskich Towarzystw łowieckich // Łowiec. – 1883. – № 8. – S.120.

504	Przechadzka po nowej rzeźni miejskiej. // Dzennik polski. – 1900. – № 274.– S. 2.
505	Przechadzka po nowej rzeźni miejskiej. // Dzennik polski. – 1900. – № 284.– S. 2.
506	Przeciwko drożyznie mięsa w Warszawie. // Przegląd Weterynarski . – 1905. – № 8-9. – S. 350.
507	Przedaż ryb nieżywych. // Okólnik. – 1903. – № 64. – S.127.
508	Przegląd prasy zagranicznej//Łowiec Polski – 1928. – № 21. – S. 330-331.
509	Przekłady ustaw, rozporządzeń I obwieszczeń z dziennika praw państwa dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi, tudzież Wielkiego Księstwa Krakowskiego. – Lwów: król. galic. drukarnia rządowa, 1868. – S. 137-139.
510	Przepiórka // Encyklopedia rolnicza. – Warszawa: Muzeum przemysłu i rolnictwa, 1899. – T. VIII. – S. 277.
511	Przepisy o polowaniu w guberniach Królestwa Poskiego z najwyszczego zezwolenia 17 lipca 1871 roku// Kalendarz myśliwski na rok 1904. – Warszawa: Druk P.Laskauera i S-ki, 1904. – S. 49-53.
512	Przesyłka ryb // Okólnik. – 1893. – № 8. – S.52.
513	Przesyłka ryb w świeżym stanie // Okólnik. – 1893. – № 7. – S.62.
514	Przewodnik łowiecki członków towarzystwa myśliw. imienia św. Huberta we Lwowie. – Lwów, 1884. – S. 55.
515	Przewóz raków z Rosyi// Okólnik. – 1905. – № 77. – S.166.
516	Przywóz ryb świeżych do Szwajcaryi // Okólnik. – 1903. – № 65. – S.202.
517	Psie skóry//Łowiec Polski – 1930. – № 6. – S. 113.
518	Ptzełącz krajowych ssaków łownych. //Łowiec Polski – 1904. – № 14. – S. 309-310.
519	Ptzełącz krajowych ssaków łownych. //Łowiec Polski – 1906. – № 4. – S. 53.
520	Rabinat pragski // Gazeta Narodowa. – 1880. – № 197.– S.3.

521	Rada miasta Lwowa. // Gazeta lwowska. – 1881. – № 249.– S. 3.
523	Rada miasta Lwowa. // Gazeta lwowska. – 1913. – № 240.– S.5.
524	Rada państwa. Poniedzenie poniedziałkowe. // Gazeta Narodowa. – 1901. – № 161.– S. 3.
525	Raki//Okólnik. – 1909. – № 107. – S.278.
	Regulamin dla rzeźników lwowskich. // Gazeta lwowska. – 1907. – № 267.– S.3.
526	Regulamin dla rzeźników lwowskich. // Przegląd Weterynarski . – 1907. – № 12. – S. 436-437.
527	Regulamin myśliwski Kowielskiego towarzystwa myśliwskiego. – Kowel: Drukarnia Brandesa i Kaweberga, 1924. – 12 s.
528	Reuman M. Gospodarstwo łowieckie z historią starożytną łowiectwa polskiego. – Warszawa: Drukarnia Orgelbranda, 1845. S. 602, 635.
529	Rocznik statystyczny Królestwa Polskiego: rok 1913 / pod ker. W. Grabskiego. – Warszawa: Gebethner i Wólf, 1914. – S.54.
530	Rocznik statystyki Galicyi pod kierunkiem dr. T.Rutowskiego rok 1893. – Lwów: Drukarnie Pillera i spółki, 1893. – S.5.
531	Rok myśliwego. //Łowiec Polski – 1907. – № 1. – S. 11.
532	Rok myśliwego. //Łowiec Polski – 1927. – № 24. – S. 363.
533	Rozdział XV. wyciąg z przepisów i taryf kolejowych // Kalendarz Słowa Polskiego. – Lwów: 1912. – S. 346-347.
534	Różne obwieszczenia // Gazeta lwowska. – 1892. – № 86. – 15 kwietnia. – S.8.
535	Różne obwieszczenia. // Gazeta lwowska. – 1919. – № 24.– S.6.
536	Różności //Łowiec Polski – 1933. – № 28. – S. 338.
537	Różności //Łowiec Polski – 1933. – № 28. – S.339.
538	Różne // Gazeta lwowska. – 1902. – № 292.– S. 11.
539	Rozporządzenie c. k. Namirstnicwa we Lwowie z dnia 23. Września 1906 h 117.704, dotyczące się konwencyi weterynaryjnej zawartej między

	Anstro·Wegrami a Szwajcaryą, (Nr. 157 Dz. u. p. z dnia a I. lipca 1906). // Przegląd Weterynarski . – 1906. – № 11. – S. 444.
540	Rozporządzenie c· k. Namiestnika w Galicyi z 6 października 1918 L. 50881/B. I. którem wydajesie zarządzenia wykonawcze do rozporządzenia r. k. Urzędu dla wyżywienia ludności z dnia 7 lipca 1918 Dz. u. p. N. 252 w przedmiocie uregulowania obrotu pewnymi gatunkami zwierzyny. // Gazeta lwowska. – 1918. – № 239. – 20 października. – S.6.
541	Rozporządzenie Ministra Sjirow Wewnętrznych z dnia 24 czerwca 1931 r. o dozorze nad mięsem i przetworami mięsnymi, wydane w porozumieniu z Ministrem Rolnictwa i Ministrem Przemysłu i Handlu. // Dziennik urzędowy ministerstwa spraw wewnętrznych. – 1931. – № 10 – S. 364-366.
542	Rozporządzenie Wojewody Stanisławowskiego z dnia 23. maja 1924 w przedmiocie zmiany niektórych przepisów rybacko-policyjnych, wydanych na podstawie ustawy o rybołostwie z 31. X.1887 r. (Dz. U. Kr. z r. 1890 Nr. 37). // Dziennik urzędowy województwa Stanisławskiego. – 1924. – № 7. – S.7.
543	Rozporządzenie Wydziału Apropowizacyjnego Komisji Rządzącej z dnia 12 lutego 1919 r., wydanew porozumieniu z interesowanymi Wydziałami o wprowadzeniu wolnego obrotu pewnymi artykułami na ooszarze działalności K. R. // Gazeta lwowska. – 1919. – № 72. – 28 marca. – S.1.
544	Rozporządzenie c.k. Namestnika w Galicji z dnia 4 czerwca 1917 7055/AD // Gazeta lwowska. – 1917. – № 136. – 17 czerwca . – S.7.
545	Rozwadowski Józef Z zapisków dyletanta // Okólnik. – 1897. – № 28. – S.22-23.
546	Rožen M. O stosunkach łowieckich w naszym kraju / M.Rožen // Łowiec – 1914. – № 17. – S.198.
547	Rożyński F., Schechtel E. Ekonomiczne znaczenie łowiectwa dla naszego kraju. – Warszawa :Nakładem polskiego towarzystwa łowieckego, 1921. -

	32.s.
548	Różne wiadomości. // Okólnik. – 1905. – № 77. – S.187.
549	Ruch przedświąteczny // Gazeta lwowska. – 1903. – № 283. – 11 grudnia. – S.12.
550	Rue de la Myśliwstwo i myśliwi we Francyi, Anglii i w Niemczech / de la Rue // Łowiec. – 1883. – № 7. – S.109.
551	Rzeźnicy jatkowi w Warszawie. // Przegląd Weterynarski . – 1907. – № 12. – S. 437.
552	Schetel E. Łowiectwo w dobie współczesnej// Przegląd leśniczy. – 1945. – listopad. – S.11-12.
553	Schult W sprawie wykonania ustawy łowieckiej//Łowiec – 1899. – №2. – S.18-19.
554	Skorowidz przemysłowo- handlowy Krolestwa Galicyi II wydanie. Lwów: 1913. – S.710.
555	Skrzynka do listów. // Łowiec Wielkopolski. – 1911. – № 10. – S.176.
556	Słonki // Łowiec – 1897. – № 3. – S. 34-35.
557	Słowo o huculach i polowaniu // Łowiec. – 1879. – № 6. – S. 81–83.
558	Sól koszerne // Gazeta Narodowa. – 1893. – № 136.– S.1.
559	Spausta W. Nibu drobnostki / Władysław Spausta // Łowiec. – 1898. – № 11. – S.162-163.
560	Spozynek niedzielny i świąteczny // Gazeta lwowska. – 1895. – № 118. – 23 maja. – S.10.
561	Sprawozdania statystyczne za miesiąc Czerwiec 1911. – Kraków: Biuro statystyczne, 1911. – 4s.
562	Sprawozdania statystyczne za miesiąc Czerwiec 1915. – Kraków: Biuro statystyczne, 1915. – 4s.
563	Sprawozdania statystyczne za miesiąc Czerwiec 1925. – Kraków: Biuro statystyczne, 1925. – 4s.
564	Sprawozdania statystyczne za miesiąc Grudzień 1911. – Kraków: Biuro

	statystyczne, 1911. – 4s.
565	Sprawozdania statystyczne za miesiąc Grudzień 1915. – Kraków: Biuro statystyczne, 1915. – 4s
566	Sprawozdania statystyczne za miesiąc Grudzień 1925. – Kraków: Biuro statystyczne, 1925. – 4s.
567	Sprawozdania statystyczne za miesiąc Kwiecień 1911. – Kraków: Biuro statystyczne, 1911. – 4s.
	Sprawozdania statystyczne za miesiąc Kwiecień 1915. – Kraków: Biuro statystyczne, 1915. – 4s.
568	Sprawozdania statystyczne za miesiąc Kwiecień 1925. – Kraków: Biuro statystyczne, 1925. – 4s.
569	Sprawozdania statystyczne za miesiąc Lipiec 1911. – Kraków: Biuro statystyczne, 1911. – 4s.
570	Sprawozdania statystyczne za miesiąc Lipiec 1915. – Kraków: Biuro statystyczne, 1915. – 4s.
571	Sprawozdania statystyczne za miesiąc Lipiec 1925. – Kraków: Biuro statystyczne, 1925. – 4s.
572	Sprawozdania statystyczne za miesiąc Listopad 1911. – Kraków: Biuro statystyczne, 1911. – 4s.
573	Sprawozdania statystyczne za miesiąc Listopad 1915. – Kraków: Biuro statystyczne, 1915. – 4s.
574	Sprawozdania statystyczne za miesiąc Listopad 1925. – Kraków: Biuro statystyczne, 1925. – 4s.
575	Sprawozdania statystyczne za miesiąc Luty 1911. – Kraków: Biuro statystyczne, 1911. – 4s.
576	Sprawozdania statystyczne za miesiąc Luty 1915. – Kraków: Biuro statystyczne, 1915. – 4s.
577	Sprawozdania statystyczne za miesiąc Luty 1925. – Kraków: Biuro statystyczne, 1925. – 4s.

578	Sprawozdania statystyczne za miesiąc Maj 1911. – Kraków: Biuro statystyczne, 1911. – 4s.
579	Sprawozdania statystyczne za miesiąc Maj 1915. – Kraków: Biuro statystyczne, 1915. – 4s.
580	Sprawozdania statystyczne za miesiąc Maj 1925. – Kraków: Biuro statystyczne, 1925. – 4s.
581	Sprawozdania statystyczne za miesiąc Marzec 1911. – Kraków: Biuro statystyczne, 1911. – 4s.
582	Sprawozdania statystyczne za miesiąc Marzec 1915. – Kraków: Biuro statystyczne, 1915. – 4s.
583	Sprawozdania statystyczne za miesiąc Marzec 1925. – Kraków: Biuro statystyczne, 1925. – 4s.
584	Sprawozdania statystyczne za miesiąc Październik 1911. – Kraków: Biuro statystyczne, 1911. – 4s.
585	Sprawozdania statystyczne za miesiąc Październik 1915. – Kraków: Biuro statystyczne, 1915. – 4s.
586	Sprawozdania statystyczne za miesiąc Październik 1925. – Kraków: Biuro statystyczne, 1925. – 4s.
587	Sprawozdania statystyczne za miesiąc Sierpień 1911. – Kraków: Biuro statystyczne, 1911. – 4s.
588	Sprawozdania statystyczne za miesiąc Sierpień 1915. – Kraków: Biuro statystyczne, 1915. – 4s.
589	Sprawozdania statystyczne za miesiąc Sierpień 1925. – Kraków: Biuro statystyczne, 1925. – 4s.
590	Sprawozdania statystyczne za miesiąc Styczeń 1911. – Kraków: Biuro statystyczne, 1911. – 4s.
591	Sprawozdania statystyczne za miesiąc Styczeń 1915. – Kraków: Biuro statystyczne, 1915. – 4s.
592	Sprawozdania statystyczne za miesiąc Styczeń 1925. – Kraków: Biuro

	statystyczne, 1925. – 4s.
593	Sprawozdania statystyczne za miesiąc Wrzesień 1911. – Kraków: Biuro statystyczne, 1911. – 4s.
594	Sprawozdania statystyczne za miesiąc Wrzesień 1915. – Kraków: Biuro statystyczne, 1915. – 4s.
595	Sprawozdania statystyczne za miesiąc Wrzesień 1925. – Kraków: Biuro statystyczne, 1925. – 4s.
596	Sprawozdanie z czynności Galicyjskiego Towarzystwa Łowieckiego od dnia 16. marca 1876 do końca grudnia 1877 // Łowiec. – 1878. – № 1. – S.3.
597	Sprawozdanie c. k. inspektora rybactwa krajowego // Okólnik. – 1899. – № 44. – S.28.
598	Sprawozdanie oryginalne z targu zwierzyny // Łowiec. – 1900. – № 19. – S. 295.
599	Sprawozdanie oryginalne z targu zwierzyny // Łowiec. – 1900. – № 24. – S. 375.
600	Sprawozdanie oryginalne z targu zwierzyny // Łowiec. – 1900. – № 19. – S. 295.
601	Sprawozdanie oryginalne z targu zwierzyny // Łowiec. – 1901. – № 3. – S. 45.
602	Sprawozdanie oryginalne z targu zwierzyny // Łowiec. – 1901. – № 5. – S. 77.
603	Sprawozdanie oryginalne z targu zwierzyny // Łowiec. – 1901. – № 1. – S. 13.
604	Sprawozdanie oryginalne z targu zwierzyny // Łowiec. – 1901. – № 4. – S. 61.
605	Sprawozdanie stenograficzne z Walnego zgromadzenia galic. towarzystwa łowieckiego z dnia 14 października 1883//Łowiec. – 1883. – № 11. (dodatek nadzwyczajny) – S.1-2.

606	Sprawozdanie z czynności Wydziału Towarzystwa łow. za czas od 15. Września 1877 do 15. Października 1878 // Łowiec. – 1878. – № 12. – S.177.
607	Sprawozdanie z Walnego Zgromadzenia XIII. Zjazdu, z dnia 4. czerwca//Łowiec. – 1909. - № 12. – S.134-135.
608	Sprawy krajowe// Gazeta lwowska. – 1899. – № 189. – 20 sierpnia. – S.2.
609	Sprawy towarzystwa łowieckiego // Łowiec – 1878. – № 4. – S.50.
610	Sprawy towarzystwa łowieckiego // Łowiec – 1880. – № 2. – S.17.
611	Sprawy Towarzystwa Posiedzenie Wydziału towarzystwa z d. 30 maja 1903 // Łowiec. – 1903. – № 12. – S. 15-16.
612	Sprawy Towarzystwa. Sprawozdanie z posiedzenia .Wydziału M. T. Ł. w dniu 16. Września 1927 r. // Łowiec – 1927. – № 10. – S.186.
613	Sprawy towarzystwa//Łowiec – 1929. – № 5. – S.78-79.
614	Sprzedaż nieświerzych ryb // Okólnik. – 1903. – № 59. – S.64.
615	Sprzedaż taliszego miesa // Gazeta Narodowa. – 1905. – № 169.– S. 2.
616	Srodki lecznicze z Bołechowa // Lud. – 1904. – T. X. – S. 334.
617	Stanisławów//Łowiec – 1939. – № 8. – S.25.
618	Starkl J., Fiszer Z. Powszechna wystawa krajowa 1894 r. i siły produkcyjne kraju: Łowiectwo i rybactwo / Juliusz Starkl, Zygmunt Fiszer. – Lwów: Wydział krajowy, 1896. – S. 27-28.
619	Starkl J., Fiszer Z. Powszechna wystawa krajowa 1894 r. i siły produkcyjne kraju: Łowiectwo i rybactwo / Juliusz Starkl, Zygmunt Fiszer. – Lwów: Wydział krajowy, 1896. – S. 32.
620	Starkl J., Fiszer Z. Powszechna wystawa krajowa 1894 r. i siły produkcyjne kraju: Łowiectwo i rybactwo / Juliusz Starkl, Zygmunt Fiszer. – Lwów: Wydział krajowy, 1896. – S. 27-28.
621	Starkl J., Fiszer Z. Powszechna wystawa krajowa 1894 r. i siły produkcyjne kraju: Łowiectwo i rybactwo / Juliusz Starkl, Zygmunt Fiszer. – Lwów: Wydział krajowy, 1896. – S.85, 129.

622	Starkl J., Fiszer Z. Powszechna wystawa krajowa 1894 r. i siły produkcyjne kraju: Łowiectwo i rybactwo / Juliusz Starkl, Zygmunt Fiszer. – Lwów: Wydział krajowy, 1896. – S.
623	Statut galicyjskiego Klubu dla hodowli i tresury psów myśliwskich // Łowiec. – 1905. – № 12. – S. 141.
624	Statut odznaki honorowej dla członków straży łowieckiej i funkcjonariuszy Policji Państwowej//Łowiec. – 1929. – № 5. – S. 78-79.
625	Statut towarzystwa myśliwskiego w Nadwornej. – Nadworna, 1937. – 11s.
626	Statuta Towarzystwa myśliwych imienia Ś-go Huberta we Lwowie. // Łowiec – 1880. – № 12. – S.187.
627	Statystyczny pogląd na stosunki łowieckie w Austrii//Łowiec. – 1894. – № 11. – S. 161-164.
628	Statystyka konsumpcji ryb // Okólnik. – 1893. – № 7. – S.23-24.
629	Statystyka konsumpcji ryb // Okólnik. – 1894. – № 10. – S.6.
630	Statystyka łowiecka//Łowiec – 1933. – № 22. – S.261.
631	Statystyka łowiecka//Łowiec. – 1932. - № 4. – S.49.
632	Statystyka łowiecka//Łowiec. – 1935. – № 6. – S. 72.
633	Statystyka miasta Krakowa zestawiona przez biuro statystyczne miejskie. – Kraków: Drukarnia uniwersytetu Jagiellońskiego, 1910. – S. 154-155.
634	Statystyka miasta Krakowa zestawiona przez biuro statystyczne miejskie. – Kraków: Drukarnia uniwersytetu Jagiellońskiego, 1902. – S. 124-125.
635	Statystyka miasta Krakowa zestawiona przez biuro statystyczne miejskie. – Kraków: Drukarnia uniwersytetu Jagiellońskiego, 1905. – S. 85.
636	Statystyka miasta Krakowa zestawiona przez biuro statystyczne miejskie. – Kraków: Drukarnia uniwersytetu Jagiellońskiego, 1911. – S. 132, 165.
637	Statystyka miasta Krakowa zestawiona przez biuro statystyczne miejskie. – Kraków: Drukarnia uniwersytetu Jagiellońskiego, 1910. – S. 166-167.
638	Statystyka miasta Krakowa zestawiona przez biuro statystyczne miejskie. – Kraków: Drukarnia uniwersytetu Jagiellońskiego, 1905. – S. 116.

639	Statystyka miasta Krakowa. – Kraków, 1912. – Zeszyt XII. – S. 176.
640	Statystyka ubitej zwierzyny // Łowiec – 1900. – № 18. – S.274.
641	Statystyka ubitej zwierzyny // Łowiec – 1900. – № 18. – S.274.
642	Statystyka ubitej zwierzyny //Łowiec – 1900. – № 3. – S.37.
643	Statystyka ubitej zwierzyny //Łowiec – 1900. – № 4. – S.49.
644	Statystyka ubitej zwierzyny //Łowiec – 1903. – № 14. – S.162.
645	Stec R. Łowiectwo w prawie europejskim. Warszawa: Oficyna wydawnicza ASPRA-JR, 2008. – S.129.
646	Stenograficzne sprawozdania z trzeciej sesyi ósmego peryodu Sejmu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskie - Lwów, 1881. – S. 372.
647	Stosunki łowiecki w Galicyi//Łowiec Polski – 1909. – №20 . – S.310-312.
648	Stosunki rybacki nad Prutem i Czeremoszem przez Zygmunta Fischera // Okólnik. – 1893. – № 9. – S.39.
649	Stosunki zdrowotne w mieście Lwowie Dr. Wiktor Legieński. w roku 1905 i 1906 Lwów 1907. // Przegląd Weterynarski. – 1908. – № 7. – S. 254-255.
650	Stowarzyszenie hodowców ryb// Okólnik. – 1901. – № 50. – S.50.
651	Strajk rzeźników żydowskich. // Gazeta Narodowa. – 1905. – № 169.– S. 2.
652	Strajk rzeźników żydowskich // Słowo Polskie – 1905. – № 344. – S. 8.
653	Strajk rzeźników żydowskich. // Słowo Polskie – 1905. – № 343. – S. 3.
654	Strejk rzeźników żydowskich. // Dzeinnik polski. – 1899. – № 12.– S. 2.
655	Strejk żydowskich majstrów rzeźnickich. // Gazeta lwowska. – 1905. – № 169.– S. 4.
656	Sytuacja w Królestwie. // Gazeta Narodowa. – 1905. – № 52.– S. 1.
657	Szablowski W. O prawie łowieckim w Danji i Finlandji//Łowiec Polski – 1932. – № 2. – s.32.
658	Szematyzm królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkim księstwem

	Krakowskiem na rok 1895. – Lwów: Nakładem c.k. Namiesnictwa z dr. W.Łorińskiego, 1895. – s.26.
659	Szpital izraelicki na Kazimierzu. // Czech J. Kalendarz Krakowski na rok 1903 / Józef Czech. – Kraków: Jan Fischer i Spółka, 1903. – S. 60.
660	Ślimak jadalny // Okólnik. – 1899. – № 37. – S.37.
661	Świadection pochodzenia zwierzyny. //Kalendarz myśliwski i rybcki na rok 1885. – Lwów: Gal. Tow. Łowieckie, 1901. – S. 147.
662	Światowid – 1923. – №8. – S.1.
663	Świętorzecki B. Podstawy łowictwa oraz zarys teorii strzału śrutowego/ Bolesław Świętorzecki . – Wilno: Wydanie nakładem F.Zawadzkiego, n.a – S. 41-48.
664	Świętorzecki B. W sprawie podatku od polowania//Przegląd myśliwski i łowictwo polskie. – 1924. – № 13-14. – S. 2-3.
665	Tanie mięso. // Słowo Polskie – 1905. – № 497. – S. 6.
666	Targowa wystawa bydła we Lwowie.// Przegląd Weterynarski . – 1886. – № 10. – S. 215-216.
667	Targowica rybia. // Kurjer Lwowski – 1884. – № 41. – S. 2.
668	Taryfa maksymalna cen na produkty w mieście Lwowie od 1 lipca 1915 r. // Gazeta poranna. – 1915. – № 2353. – S.4.
669	Taryfa maksymalna cen na produkty w mieście Lwowie od 1. lipca 1915 r. // Kurjer Lwowski – 1915. – № 184. – S. 8.
670	Taryfa maksymalna cen na produkty w mieście Lwowie od 19 maja (1. czerwca) 1915 r. // Gazeta poranna. – 1915. – № 2319. – S.4.
671	Taryfa maksymalna obowiązująca od dnia 8 października 1914. // Gazeta poranna. – 1914. – 2093. – S. 3.
672	Taryfa maksymalna. // Gazeta lwowska. – 1916. – № 258.– S.7.
673	Taryfa maksymalna. // Gazeta lwowska. – 1918. – № 267.– S.4.
674	Taryfa maksymalna. Ważna od dnia 28 stycznia (10 Lutego) 1915. // Gazeta poranna. – 1915. – № 2212. – S.5.

675	Taryfa maksymalna. Ważna od dnia I Grudnia.1914. // Gazeta poranna. – 1914. – № 2155. – S. 4.
676	Taryfa opłat placowych dla miasta Krakowa obowiązująca od dnia 1 lipca 1926 aż do odwołania. // Dziennik pozporządzeń dla stoł. król. Miasta Krakowa. – 1926. – № 6 (30. czerwca). – S. 100.
677	Taryfa podatku konsumcyjnsgo z dodatkami. dla miasta Lwowa // Haliczanin, kalendarz powszechny na rok pański 1923. – Lwów: Drukarnia K. Pillera, 1923. – S. 98-99.
678	Telegram gazety Lwowskiej // Gazeta lwowska. – 1907. – № 253.– S.3.
679	Teren najsławniejszych polowań // Wschód. – 1936. – № 22. – S.15.
680	Towarzystwo łowieckie // Gazeta lwowska. – 1882. – № 4. – 5 stycznia. – S.4.
681	Towarzystwo myśliwych im. Św. Huberta we Lwowie //Łowiec. – 1880. – № 3. – S. 38.
682	Towarzystwo myśliwych im. Św. Huberta we Lwowie. Sprawozdanie z czynności Towarzystwa w pierwszym roku swego istnienia //Łowiec. – 1880. – № 12. – S. 184-185.
683	Traktaty handlowe // Okólnik. – 1900. – № 46. – S.5.
684	Trzecie targowisko z mięsem prowincjonalnem. // Gazeta lwowska. – 1905. – № 244.– S. 3.
685	Ukaranie przestępcy // Okólnik. – 1900. – № 45. – S.8.
686	Upominek dla gospodyń. // Haliczanin, kalendarz powszechny na rok pański 1853. – Lwów: Drukarnia K. Pillera, 1853. – S. 35.
687	Uregulowanie obrotu niektórymi gatunkami dziczyzny. // Gazeta lwowska. – 1917. – № 99. – 1 maja. – S.4.
688	Ustawa a jej wykonanie//Łowiec – 1899. – № 1. – S.6-7.
689	Ustawa łowiecka dla byłej Galicyi i lodomerji z Weilkiem księstwem Krakowskiem. – Przemyśl: Wyd-wo „Polskiej książki naukowej”, 1920. – S.82-83.

690	Ustawa łowiecka obowiązująca w b.zaborze Pruskim. – Poznań:Czcionkami drukarni « Dziennika Poznańskiego», 1921. – s.
691	Ustawy i rozporządzenia // Opiekun zwierząt. – 1891. – № 8. – S.119.
692	Ustawy łowiecki. – Lwów: Seyfährth i Czajkowski, 1894. – S. 14.
693	W Karpaty//Łowiec. – 1936. – № 5. – S. 77.
694	W Niemczech południowych jest wielki brak pstrągów // Okólnik. – 1900. – № 49. – S.25.
695	W ochronie łowiectwa//Łowiec – 1904. – № 18. – S.209.
696	W sprawie galicyjskiej Ustawy łowieckiej //Łowiec Polski – 1907. – № 3. – S. 38.
697	W sprawie handlu zwierzyną łowiecką, oraz wydawania kart na broń myśliwską. // Łowiec. – 1922. - № 6. – S.12.
698	W sprawie nauki rybactwa w kraj. szkołach rolniczych. // Okólnik. – 1911. – № 119. – S.145.
699	W sprawie przewozu ryb kolejami żelaznymi. // Okólnik. – 1906. – № 80. – S.34.
700	W sprawie ustawy łowieckiej //Łowiec. – 1890. - № 9. – S.136-138.
701	W sprawie wnoszenia zwierzyny duszonej przez rogatki i niszczenia narybku w Wiśle, do Krakowa // Opiekun zwierząt. – 1890. – № 4. – S.62-63.
702	Walka z drożyzną mięsa. // Kurjer Lwowski – 1905. – № 281. – S. 4.
703	Walne zgromadzenie // Łowiec – 1905. – № 14. – S.162-163.
704	Walne zgromadzenie G. T. O. Z. // Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt. – 1914. – № 3-4. – S. 37.
705	Warchol Jan Sprawozdanie delegata pana Jana Warchoła z czynności za czas od roku 1893. // Okólnik. – 1895. – № 17. – S. 19-30.
706	Warszawa ruszyła na lichwiarstwo. // Kurjer Lwowski – 1923. – № 4. – S. 8.
707	Wiadomości bieżące. // Przegląd Weterynarski . – 1886. – № 12. – S. 261.

708	Wiadomości bieżące. // Słowo Polskie – 1905. – № 574. – S. 3.
709	Wiadomości handlowe // Łowiec – 1931. – № 24. – S.372.
710	Wiadomości handlowe // Łowiec – 1932. – № 10. – S.126.
711	Wiadomości handlowe //Łowiec Polski – 1930. – № 2. – S. 36.
712	Wiadomości handlowe// Łowiec. – 1932. - № 4. – S.40.
713	Wiadomości handlowe//Łowiec Polski – 1930. – № 1. – S.17.
715	Wiadomości statystyczne o stosunkach krajowych. – Lwów, 1898. – T. XVII, zeszyt I. – S. 59-60.
716	Wiadomości statystyczne o stosunkach krajowych. – Lwów, 1898. – T. XVII, zeszyt I. – S. 33-49.
717	Wiadomości z zakresu badania mięsa. // Przegląd Weterynarski . – 1935. – № 2. – S. 110-113.
718	Wiadomości z zakresu badania mięsa. // Przegląd Weterynarski . – 1935. – № 2. – S. 110-113.
719	Wiadomości handlowe//Łowiec Polski – 1932. – № 3. – S. 58.
720	Wiedza i życie. Serya IV. – Tom II. – Lwów-Warszawa: Wydawnictwo związku naukowo-literackiego we Lwowie, 1908. – S. 348.
721	Wiedza i życie. Serya IV. – Tom VII. – Lwów-Warszawa: Wydawnictwo związku naukowo-literackiego we Lwowie, 1910. – S. 43-55.
722	Wiedza i życie. Serya IV. – Tom VII. – Lwów-Warszawa: Wydawnictwo związku naukowo-literackiego we Lwowie, 1910. – s. 43-54.
723	Wielka Encyklopedia powszechna ilustrowana. – Kraków – 1932. T. VIII. –S. 112.
724	Wielka Encyklopedia powszechna ilustrowana. – Kraków – 1932. T. XVIII. –S. 329.
725	Wielki kłopot // Kurjer Lwowski – 1884. – № 194. – S.3.
726	Wiłkosz F. Muszle stawowe i rzeczne jako pokarm ludowy / F. Wiłkosz // Okólnik. – 1893. – № 9. – S. 2.
727	Wiński Alfred Rytualny ubój bydła // Przegląd Weterynarski . – 1928. – №

	10. – S. 446-465.
728	Wpływ sposobu zabicia ryby na jej rozkład // Okólnik. – 1900. – № 44. – S.33.
729	Wrony zamiast kuropatw. //Łowiec Polski – 1904. – № 19. – S. 302.
730	Wschód. – 1936. – № 8. – S.22.
731	Wspomnienia myśliwskie Z Azji Środkowej // Przegląd myśliwski. – 1923. – № 7. – S. 6.
732	Wspomnienia myśliwskie z Węgier. // Łowiec – 1907. – № 17. – S. 205-207.
733	Wybór raków do obsady i obsadzanie//Okólnik. – 1912. – № 122. – S.59.
734	Wyciąg z rocznego sprawozdania. weterynaryjno-poliejnego za r. 1886. // Przegląd Weterynarski . – 1887. – № 9. – S. 202.
735	Wydrzyński K. Przewodnik dla służby leśnej rządowej. T.1. – Warszawa: Redakcja Sylwana, 1853. – S. 382-397.
736	Wykaz ubitej zwierzyny w Austrii w r. 1896//Łowiec. – 1898. – № 9. – S. 136-138.
737	Wykaz ubitej zwierzyny w Austrii w r. 1896//Łowiec. – 1898. – № 9. – S. 136-138.
738	Wykaz ubitej zwierzyny w r.1900 //Łowiec – 1903. – № 13. – S.150.
739	Wykaz zwierzyny ubitej w lasach kameralnych w Galicyi w dziesięcioleciu 1878 do 1887, wraz z wykazem zwiezostanu w tych lasach z końcem roku 1887, zestawione przez c.k. dyrekcję lwowską domen i lasów//Łowiec. – 1888. - № 4. – S.69.
740	Wykaz zwierzyny, ubitej w ciągu r. 1888 zestawiony na podstawie dat urzędowych przez G.Lettnera, radcę lasowego //Łowiec. – 1889. – № 7. – S. 110.
741	Wykaz zwierzyny, ubitej w ciągu roku 1887 //Łowiec. – 1888. - № 8. – S.134.
742	Wykłady o hodowli ryb w szkołach wyższych w Galicyi // Okólnik. –

	1911. – № 117. – S.99.
743	Wymiar kar//Przegląd myśliwski i łowiectwo polskie. – 1924. – № 6. – S.15.
744	Wysocki Kazimierz Plomba jako świadectwo pochodzenia zwierzyny // Łowiec – 1934. – № 19-20. – S.154-155.
745	Wysocki K. Z prawozdań delegatów powiatowych//Łowiec Polski – 1933. – № 35. – S.456-458.
746	Wystawa targowa nasion połączona z wystawą narybku we Lwowie // Okólnik. – 1906. – № 83. – S.101.
747	Wystawa weterynaryjna. // Przegląd Weterynarski . – 1906. – № 8-9. – S. 345-346.
748	Wywóz zwierzyny z Austro-Węgier do Anglii // Łowiec. – 1900. – № 14. – S. 215.
749	Z całego świata. // Gazeta Narodowa. – 1902. – № 133.– S. 3.
750	Z dyrekcji poczt i telegrafów // Gazeta lwowska. – 1902. – № 286. – 14 grudnia. – S.3.
751	Z dzielnic zakordonowych // Kurjer Lwowski – 1903. – № 231. – S. 5.
752	Z Izby handlowo-premysłowej // Gazeta lwowska. – 1888, 18 maja. – № 114. – S. 5.
753	Z kraju i ze świata // Gazeta lwowska. – 1883. – № 273. – 29 listopada. – S.1.
754	Z literatury łowieckiej//Łowiec Polski. – 1911. – № 4. – S.58.
755	Z lwowskiej Rady miejskiej. // Gazeta Narodowa. – 1881. – № 247.– S.2.
756	Z mozaiki dziczej. // Łowiec – 1913. – № 1. – S. 7-8.
757	Z oddziałów gal. tow. gosp. // Gazeta Narodowa. – 1898. – № 62.– S.2.
758	Z poczty // Kurjer Lwowski – 1905. – № 344. – S.3.
759	Z prasy zagranicznej //Łowiec Polski – 1935. – № 16. – S.317.
760	Z targu lwowskiego. // Gazeta poranna. – 1921. – № 5630. – S.6.
761	Z Tatr. // Łowiec – 1904. – № 6. – S. 64-65.

762	Z warsztatów i fabryk. // Naprzód. – 1894. – № 1. – S. 3.
763	Z weterynaryi ludowej // Przegląd Weterynarski . – 1897. – № 4. – S. 113.
764	Z Wołynia // Łowiec – 1881. – № 9. – S. 141.
765	Zając bielak // Łowiec – 1939. – № 5-6. – S. 52.
766	Zając pospolity //Łowiec Polski – 1904. – № 20. – S. 309-310.
767	Zając pospolity //Łowiec Polski – 1904. – № 5. – S.68.
768	Zakaz łowienia raków w Czechach//Okólnik. – 1908. – № 101. – S.241.
769	Zakaz rytualnego rzeźniania bydła // Przegląd Weterynarski. – 1905. – № 7. – S. 289.
770	Zakaz sprzedawania ryb zamrożonych // Okólnik. – 1898. – № 33. – S.5.
771	Zamknięcie masarni. // Gazeta lwowska. – 1905. – № 216.– S. 3.
772	Zapiski myśliwskie na czerwiec. // Łowiec Wielkopolski. – 1912. – № 6. – S. 99.
773	Zapiski myśliwskie na grudzień. // Łowiec Wielkopolski. – 1917. – № 12. – S. 289-196.
774	Zarządzenie Starosty grodzkiego lwowskiego z dnia 9. Stycznia 1934 r. o godzinach otwarcia i zamykania jadłodajń, oraz o godzinach handlu i godzinach otwarcia zakładów handlowych i niektórych przemysłowych w mieście Lwowie. //Lwowski dziennik wojewódzki. – 1934. – № 2. – 31 stycznia. – S.326- 330.
775	Zatrucie spowodowane rosyjskim sandaczem na ostatnim bankiecie prawników w Wiedniu. // Okólnik. – 1912. – № 124. – S. 155-156.
776	Zbiór ustaw administracyjnych w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem obowiązujących do użytku organów c.k. władz rządowych i władz autonomicznych / zebrał, ułożył i wydał J.R. Kasparek. – Kraków: Drukarnia uniwersytetu Jagiellońskiego, 1868. – T. II. – S. 1034-1035.
778	Zbiór ustaw administracyjnych w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem obowiązujących do użytku organów

	c.k. władz rządowych i władz autonomicznych / zebrał, ułożył i wydał J.R. Kasparek. – Kraków: Drukarnia uniwersytetu Jagiellońskiego, 1868. – T. II. – S.97-98.
779	Zbiór ustaw i rozporządzeń administracyjnych w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem: Podręcznik dla organów c.k. władz rządowych i władz autonomicznych / ułożył i wydał J.R. Kasparek.– [3-e wyd., poprawne i pomnożone]. – Lwów, 1885. – T. V. – S. 3588.
780	Zdżozenie dzieczyzny / Łowiec Polski. – 1907. – № 2. – S.28.
781	Zdziczałe kury. // Łowiec – 1894. – № 5. – S. 79.
782	Ze sprawozdania we terynarskiego we Lwowie za 1892 r. // Przegląd Weterynarski. – 1893. – № 4. – S. 113-114.
783	Ze statystyki łowieckiej// Łowiec. – 1904. - № 23. – S.296.
784	Ze stosunków łowieckich//Łowiec Polski – 1909. – № 6. – S. 89-90.
785	Zepsute ryby // Okólnik. – 1902. – № 59. – S.173.
786	Zestawienie powierzchni kraju, stosunków łowieckich przeciętnej wartości ubitej zwierzyny, personlu łowieckiego na podstawie dat statystycznych, zebranych przez c.k. ministerstwo rolnictwa w periodach 1875, 1880, 1885, 1890 i 1895 //Łowiec. – 1901. – № 11. – S. 168.
787	Zgromadzenie drobnych handlarzy // Gazeta lwowska. – 1900. – № 126. – 2 czerwca. – S.2.
788	Ziemianin Galicyjski: pismo poświęcone gospodarstwu krajowemu. Nakładem J . A. Kamińskiego. Lwow. 1835 – S. 146-147.
789	Ziemianin Galicyjski: pismo poświęcone gospodarstwu krajowemu. Nakładem J . A. Kamińskiego. Lwow. 1835 – S. 146-147.
790	Zmiana dotychczasowej organicyi i zalresu działania kraj. Urzedu gospodarczego i Sekcyi III. c. k. Namiestnictwa. 26.04.1917 // Gazeta lwowska. – 1917. – № 96. – 27 kwietnia . – S.1.
791	Znakomite wyniki polowańna ielenie. // Wschód. – 1936. – № 29. – S.14.

792	Znalazł swój swego. // Łowiec – 1883. – № 2. – S. 21-23.
793	Zwierzeta łowne. // Łowiec – 1881. – № 9. – S. 194.
794	Zwierzę dzikie jako pożywienie. //Łowiec Polski – 1926. – № 6. – S.91.
795	Zwierzyna a wojna//Łowiec. – 1917. – № 19-20. – s. 155-157.
796	Zwierzyna niemiecka dla ententy. // Gazeta lwowska. – 1921. – № 88. – 19 kwietnia. – S.4.
797	Zwierzyna w restauracjach // Łowiec. – 1895. – № 1. – S. 15.
798	Zwierzyny ubito w Galicji // Gazeta Narodowa. – 1883. – № 125. – 5 czerwca. – S.2.
799	Zydzi o kwestji rabinów // Gazeta Narodowa. – 1883. – № 274.– S.1.
800	Żaba wodna jadalna // Okólnik. – 1898. – № 31. – S.23-24.
801	Żądania robotników rzeźnickich. // Słowo Polskie – 1905. – № 402. – S. 8.
802	Архів Інституту народознавства НАН України. —Ф. 1. — Оп. 2. — Од. зб. 641. — арк. 23, 108 (Польові етнографічні матеріали до теми «Традиційне мисливство в Українських Карпатах», зафіксовані аспірантом Романюком Володимиром Олександровичем 10—21 липня 2008 р. у Косівському та Верховинському р-нах Івано-Франківської обл.).
803	Архів Львівського національного університету імені Івана Франка. — Ф. 119. — Оп. 17. — Спр. 278-Е. — арк. 103 (Польові етнографічні матеріали до теми «Родильна обрядовість», зафіксовані студенткою четвертого курсу Бойко Надією Михайлівною 03—09 липня 2009 р. у Жидачівському р-ні Львівської обл. та Рогатинському р-ні Івано-Франківської обл.).
804	Бібліографія // Записки Наукового товариства ім. Т. Шевченка. – 1897. – Т. XVII. – С. 33.
805	Болтарович З. Є. Народне лікування українців Карпат кінця XIX – початку XX ст. / З. Є. Болтарович. – К. : Наукова думка, 1980. – С.85.
807	Болтарович З. Народна медицина та ветеринарія / З. Болтарович //

	Бойківщина : Історико-етнографічне дослідження. — К. : Наукова думка, 1983. — С. 230.
808	Болтарович З. Народна медицина українців / З.Є. Болтарович. — К. : Наукова думка, 1990. — С. 128.
809	В. Дідушицький [елект. ресурс]. — Режим доступу : http://museum.lviv.net/ua/history/history.php .
810	Верхратський І. Початки до уложення номенклатури и терминології природописної народнеї / І. Верхратський. — Ч. II. — Львів : [б. в.], 1869. — С. 332.
811	Вірування про вьвірів. // Етнографічний збірник НТШ: Т. 1-41. — Львів: НТШ, 1895-1928. — Т. 5 [під ред. д-ра Івана Франка]. — Львів, 1898. — С. 171-180.
812	Гнатюк В. М. Вибрані статті про народну творчість. Упорядкування, вступна стаття та примітки М. Т. Яценка. К.: Наукова думка, 1966. — С. 51.
813	Гонтар Т.О. Народне харчування українців Карпат /Таїсія Гонтар. — К. : Наукова думка, 1979. — С. 20—21.
814	Горинь Г. Шкіряні промисли західних областей України (друга половина XIX — початок XX століття) / Г.Й. Горинь. — К. : Наукова думка, 1986. — С. 38.
815	Грабовецький В. Ілюстрована історія Прикарпаття. Тисячолітній літопис Гуцульщини. — т. 3. — Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2004. — С. 186.
816	Грушевський М. Історія України-Руси в 11-ти томах, 12 книгах / Михайло Грушевський. — Київ: Наукова думка, 1995. — Т.VI: Житє економічне, культурне, національне XIV-XVII віків. — С.164.
817	Грушевський М. С. Історія України-Руси: В 11т., 12 кн. /Редкол.: П. С. Сохань (голова) та ін. — К.: Наук. думка, 1991 — Т. 1. С.28.
818	Гуцульщина. Історико-етнографічне дослідження / Відпов. ред.

	Ю. Г. Гошко. – К. : Наук. думка, 1987. – С. 156.
819	Денисов А. Все об охоте. – К.: Книга-Сервіс, 1996. – С.6.
820	Жаткович Ю . Замітки етнографічні з Угорської Руси / Юрій Жаткович // Етнографічний збірник. — Львів, 1896. — Т. II. — С. 22.
821	Зеленчук Я. І. Українознавчо-історична реконструкція етносоціальної системи Гуцульщини [Текст] : дис. канд. істор. наук: 09.00.12 / Зеленчук Ярослав Іванович. — К. : [б. в.], 2008. — С.199, 232, 283.
822	Історія української культури/ під заг.ред. Івана Крип'якевича. – Київ: Либідь, 1994. – С.27-28.
823	Історія української культури/ під заг.ред. Івана Крип'якевича. – Київ: Либідь, 1994. – С.86-88.
824	Історія української культури/ під заг.ред. Івана Крип'якевича. – Київ: Либідь, 1994. – С.15-17.
825	Костюк І. Історико-географічний аспект демографічного і територіального розвитку Львівської міської агломерації // Історія української географії. Всеукраїнський науково-теоретичний часопис.- Тернопіль: Підручники і посібники, 2007. - Випуск 1 (15).
826	Лаврук М. М. Гуцули Українських Карпат (Етнографічне дослідження): Монографія. – Львів: ВЦ ЛНУ ім. І. Франка, 2005. – С. 81.
827	Лановик Б.Д. Економічна історія України і світу: [3-є вид., доп.]/ Лановик Б.Д., Матисякевич З.М., Матейко Р.М. – Київ: Вікар, 1999. – С.75.
828	Мацієвський О. Народна медицина і ветеринарія / О. Мацієвський, Ю. Гошко // Лемківщина : Історико-етнографічне дослідження : у 2-х т. — Львів : Інститут
829	Мороз В. Моє рідне село Саджава. – Богородчани: Видавнича справа, 2003. – С. 26.
830	Ніс С. Ліки своєнародні, з домашнього обиходу і в картинах життя / С.

	Ніс. — К., 1875. — С. 31.
831	Онищук А. Народний календар. Звичаї й вірування, прив'язані до поодиноких днів у році записані у 1907-1910 р. в Зелениці Надвірнянського пов. / А. Онищук // Матеріали до української етнології – Львів : НТШ, 1912. Т. XV. – С. 23.
832	Про мисливське господарство та полювання : Закон України від 22.02.2000 р. (зі змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1478-14 .
833	Проців О. Р. Державне регулювання торгівлі продукцією мисливства у Галичині середини XIX – початку XX століття на прикладі міста Львова / О. Р. Проців // Ефективність державного управління: Збірник наукових праць Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України / За заг. ред. проф. В. С. Загорського. – Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2012. – Вип. 33. – С.127-137.
834	Проців О. Р. Діяльність Товмаського осередку Галицького мисливського товариства кінця XIX – початку XX ст. // Тлумач: історія та сучасність: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 800-річчю заснування м. Тлумача (Тлумач, 24 жовтня 2013 р.) / упорядник А.А. Білас. – Івано-Франківськ – Тлумач : Злагода, 2014. – С. 178.
835	Проців О. Р. Соціально-економічне значення мисливського господарства в Австро-Угорській імперії в кінці XIX – на початку XX століття / П. Б. Хоєцький, О. Р. Проців // Науковий вісник НЛТУ : зб. наук.-техн. пр. Вип. 21.12. – Л., 2011. – С. 303 – 311.
836	Проців О.Р. Державне управління торгівлею продукцією мисливства під час Першої світової війни // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України : зб. наук. пр. — № 6. — 2017. – С. 167-172.

837	Проців О.Р. З історії діяльності Станіславівського мисливського інституту// Науковий вісник НЛТУ: збірник науково-технічних праць. Вип. 20.14. – Львів, 2010. – С.352-357.
838	Проців О.Р. Зеленчук Я.І. Видатний природознавець уродженець Гуцульщини Максиміліан Сила-Новицький/Олег Проців/, Ярослав Зеленчук/ Гуцули і Гуцульщина : літ.-мист. і громад.-сусп. часоп. – 2012. – № 2(6). – С. 42 – 45.
839	Романюк В. Використання продуктів мисливства у традиційній культурі населення Українських Карпат другої половини ХІХ — першої половини ХХ ст. / В. Романюк // Народознавчі зошити. - 2011. - № 5. - С. 813-818.
840	Citron Jakob Sposoby zauzynania drobiu na Bukowinie // Przegląd Weterynarski. – 1902. – № 11. – S. 460.
841	Статистичний звіт про ведення мисливського господарства по Івано-Франківській області (форма № 2-тп- мисливство) за 2014 рік. [Текст]. — Івано-Франківськ: [б. в.], 2014. — 4 арк. — [На правах рукопису].
842	Статут і правильник ловецького товариства «Тур» у Львові. – Львів: Наук.товариство ім. Т. Шевченка, 1926. – С. 12.
843	Франко І. Людові вірування на Підгір'ю / І. Франко // Етнографічний збірник. – Львів: НТШ, 1898. – Т. V. – С. 178.
844	Хрестоматія із зоології / Упор. А. М. Охріменко, Е. В. Шухова. – К.: Рад. шк., 1988. – С. 102.
845	Шухевич В . Гуцульщина. Ч. V. / Володимир Шухевич. — Верховина, 2000. — С. 244- 246.

Додатки

(Додаток № 1)

Торговець тваринами К. Гоецц з Відня пропонує різні види диких та свійських пернатих⁸⁷⁹.

(Додаток № 2)

Оголошення Краківської фірми «Реман і Генріх» «Rehman & Henrich» щодо закупівлі великої партії м'яса оленя⁸⁸⁰.

⁸⁷⁹ Ogłoszenia // Łowiec – 1883. – № 10. – S.164.

⁸⁸⁰ Ogłoszenia // Łowiec – 1894. – № 12. – S.176.

(Додаток № 3)

DZICZYZNĘ kupuje w każdej ilości, handel pod „Palma“, Jana Borysa, Przemyśl.

Оголошення про закупівлю дичини у місті Перемишлі⁸⁸¹.

(Додаток № 4)

Szanowne

Urzędy leśne i Zarządy, właściciele i dzierżawcy prawa polowania, którzy ubitą zwierzynę, a mianowicie :

sarny, rogacze, jelenie, zające, bażanty, kuropatwy, dzikie kaczki, dzikie świny i t. d. na całą porę polowania chcą sprzedać korzystnie, niech prześlą swój adres lub oferty pod adresem

J. Jehliczka, exporteur, Praha, Martinska ul. (Czechy).

Na żądanie złoży się kaucję, a za zwierzynę zapłata nastąpi zaraz. — Kupuje się również rogi sarnie i jelenie.

Оголошення Я. Яхлічка з Праги про закупівлю великої кількості добутої дичини: козуль, оленів, зайців, фазанів, кабанів, качок. При необхідності можлива передоплата⁸⁸².

(Додаток № 5)

Jelenie, dziki, sarny, zające, i wszelką inną zwierzynę kupuje dając najwyższą cenę natychmiast gotówką, składam kaucję w każdej wysokości, dostawiam opłatnie próżne kosze. — **Juljusz Werner, Dom eksportowy dla dziczyzny, drobiu i produktów krajowych. — Lipnik, Morawia.**

Оголошення Юліуша Вернера з м. Ліпніка (Моравія) про те, що «Експортний дім з експорту дичини» закупує оленів, кабанів, козуль, зайців й іншу різну дичину за найвищими цінами⁸⁸³.

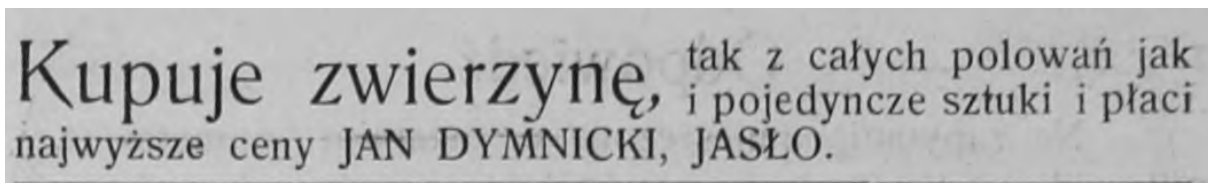
⁸⁸¹ Ogłoszenia // Łowiec — 1902. — № 20. — S.246.

⁸⁸² Ogłoszenia // Łowiec — 1906. — № 9. — S.119.

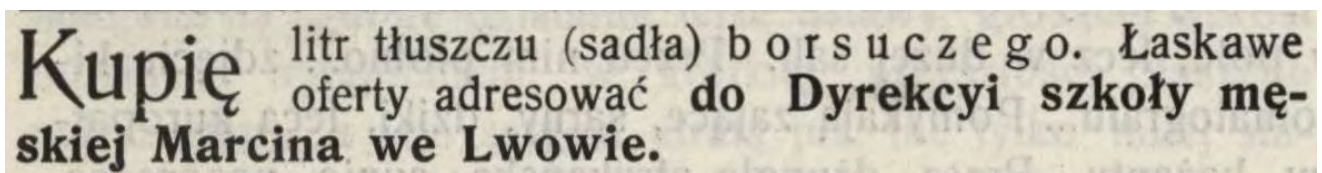
⁸⁸³ Ogłoszenia // Łowiec — 1909. — № 24. — S.287.

Оголошення «Торгового дому експорту дичини Юліуша Вернера» з Лейпніка про закупівлю будь-якої кількості дичини⁸⁸⁴.

Оголошення: за найвищими цінами купую дичину. Звертатись до Яна Димніцького з Ясла⁸⁸⁵.

Оголошення про купівлю однієї літри борсучого сала. Пропозиції направляти до керівництва школи Мартина у Львові⁸⁸⁶.

⁸⁸⁴ Ogłoszenia // Łowiec – 1911. – № 1. – S.12.

⁸⁸⁵ Ogłoszenia // Łowiec – 1912. – № 23. – S.277.

⁸⁸⁶ Ogłoszenia // Łowiec – 1914. – № 7. – S.84.

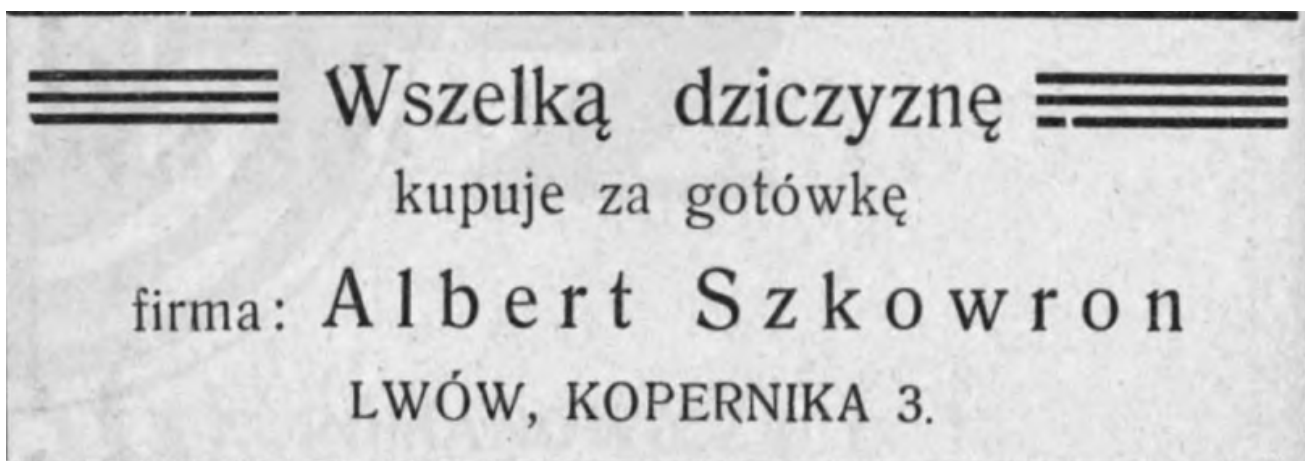
Na Polowania
Wyśmienite Wędliny, Łosoś, Węgorz,
Sardynki, Pasztety, Sery, Wódki, Likie-
ry, Wina, Rummy, jakoteż wszelkie de-
likatesy kupujemy najkorzystniej tylko
u Zofji Teliczek
WE LWOWIE ulica Akademicka 1. 6.

Оголошення Зофії Телічек (Львів, вул. Академічна, 6) про реалізацію гастрономічних делікатесів для мисливців на полюванні⁸⁸⁷.

⁸⁸⁷ Ogłoszenia // Łowiec – 1927. – № 12. – S.223.

Оголошення Кароля Крупінського про закупівлю за найвищими цінами дичини (Львів, вул. Академічна, 4)⁸⁸⁸.

Оголошення Альберта Шковрона про закупівлю різних видів дичини. (Львів, вул. Коперника, 3)⁸⁸⁹.

⁸⁸⁸ Ogłoszenia // Łowiec – 1927. – № 12. – S.222.

⁸⁸⁹ Ogłoszenia // Łowiec – 1928. – № 23-24. – S.389.

(Додаток № 12)

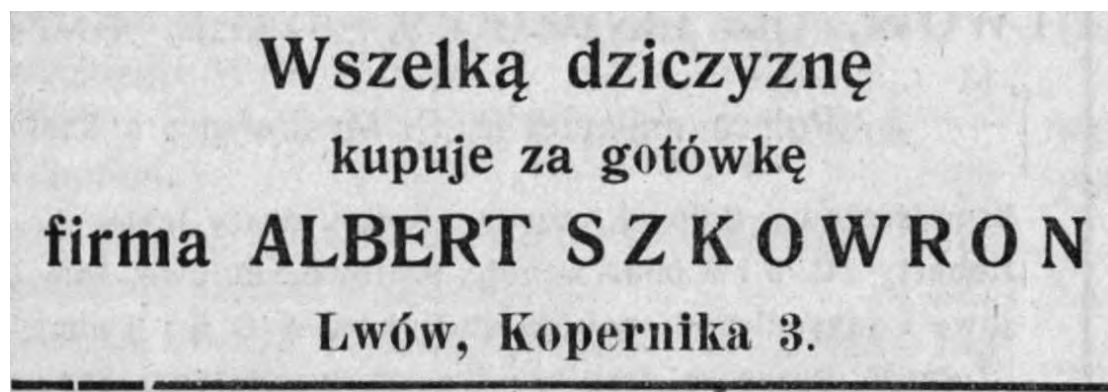
Оголошення Кароля Крупінського (Львів, вул. Академічна, 4) про закупівлю за ринковими цінами всіх видів дичини⁸⁹⁰.

(Додаток № 13)

Оголошення Едмунда Рідла про реалізацію вин, горілки, лікерів для мисливців на полювання. (Львів, вул. Рутовського, 3)⁸⁹¹.

(Додаток № 14)

Оголошення фірми «Альберт Шковрон» (Львів, вул. Коперника, 3) про закупівлю за готівку дичини⁸⁹².

⁸⁹⁰ Ogłoszenia // Łowiec – 1929. – № 21. – S.323.

⁸⁹¹ Ogłoszenia // Łowiec – 1929. – № 24. – S.386.

⁸⁹² Ogłoszenia // Łowiec – 1929. – № 1. – S.2.

(Додаток № 15)

Оголошення про закупівлю дичини (Львів, вул. Лінди, 10)⁸⁹³.

(Додаток № 16)

Реклама Мар'яна Каролевича про продаж спеціалізованих харчових продуктів, необхідних на полюванні⁸⁹⁴.

⁸⁹³ Ogłoszenia // Łowiec — 1930. — № 22. — S.352.

⁸⁹⁴ Ogłoszenia // Łowiec — 1931. — № 21. — S.322.

Kupuje wszelkiego rodzaju zwie-
rzynę, bez różnicy pory

zajęcy	sztuka	złr.	1.—	
rogaczy	kilogram	„	—·40	
dziki warchlaki	od 15 kilo do 35 kilo	„	—·25	kilo
dziki średnie	„ 35 „ 45 „	„	—·20	„
dziki duże	„ 45 „ wyżej	„	—·10	„
bażanty	sztuka	„	1·20	
jarzabki	„	„	—·90	
słonki	„	„	—·90	
kuropatwy	„	„	—·55	
kaczki dzikie	„	„	—·50	

Michał Krzywda
pasaż Andriollego, Rynek 29.

Оголошення Міхала Кривди (м. Львів, Ринок, 29, пасаж Андріолі) про закупівлю різних видів дичини.⁸⁹⁵

⁸⁹⁵ Ogłoszenia // Łowiec. — 1903. — № 19. — S.230.

Ważne dla P. T. właścicieli polowań!

Handel zwierzyny P. St. Chrypiak we Łwowie

ul. Zyblikiewicza 1. 17.

Zobowiązuje się zakupywać wszelkie partye zabite zwierzyny na miejscu polowania i w każdym czasie (bez względu na odwilż). Zastrzega sobie dostawę do najbliższej stacji kolejowej. Na telegraficzne zawiadomienie o mającem nastąpić większem polowaniu (60 do 70 zajęcy), gotów jestem osobiście udać się na miejsce celem odebrania zwierzyny i przypilnowania jej należytego opakowania, wobec czego odpada właścicielowi kłopot z nadaniem zwierzyny na kolej.

Ceny ofiarowuje następujące:

Za 1 kg. dzika wagi do 40 kg.	25
" " 70 "	15
wyższej " "	10
Za 1 kg. rogacza	40
" zająca 1 sztukę	100
" 1 parę bażantów	2 40
" jarząbka 1 sztukę	100
" słonkę 1 sztukę	100
" kuropatkę 1 sztukę	50
" cietrzewia 1 sztukę	1 20
" kaczkę krzyżówkę 1 sztukę	50
" kaczkę cyranke 1 sztukę	40

Оголошення Хрипяка (м. Львів, вул. Зублікевича, 17.) про закупівлю різних видів дичини. При наявності великої кількості дичини закупівля буде здійснюватись на місці полювання.⁸⁹⁶

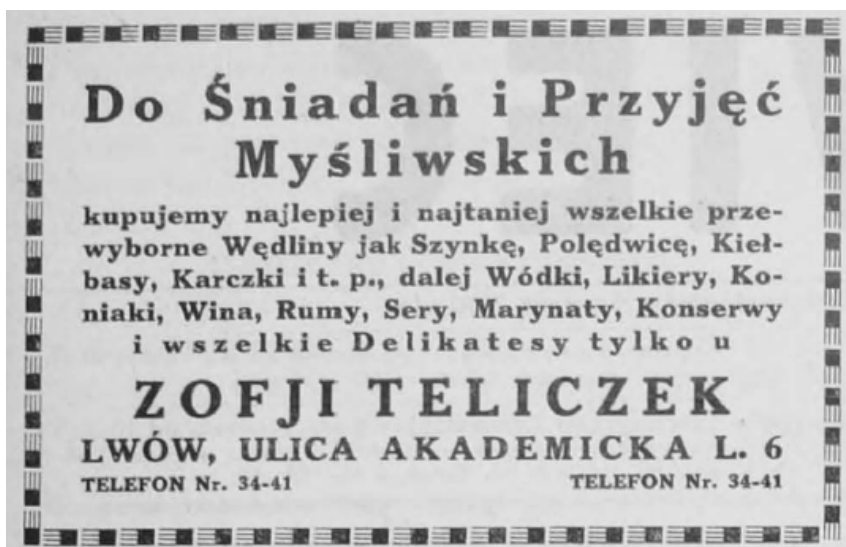
⁸⁹⁶ Ogłoszenia // Łowiec. – 1903. - № 23. – S.277.

(Додаток № 19)

Оголошення Фредерика Шлейхера (м. Львів, вул. Сиктуська) про закупівлю дичини за найвищим цінами.⁸⁹⁷

(Додаток № 20)

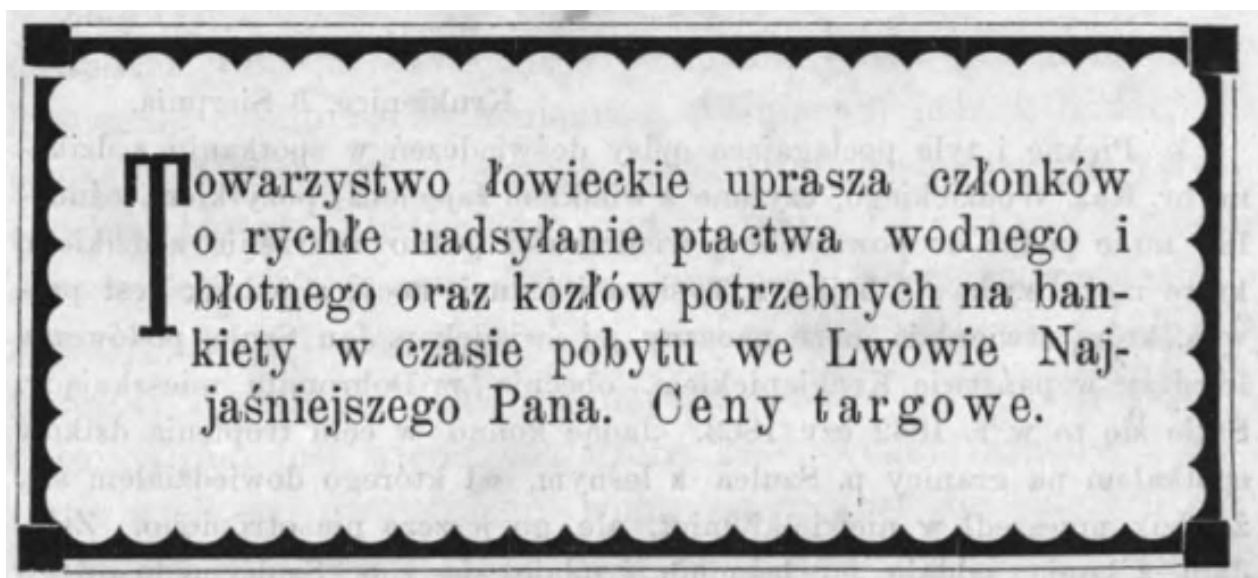

Оголошення про продаж товарів для організації мисливських вечірок. (м. Львів).⁸⁹⁸

⁸⁹⁷ Ogłoszenia // Łowiec. – 1903. – № 24.

⁸⁹⁸ Ogłoszenia // Łowiec. – 1929. – № 2. – S.18.

(Додаток № 21)

У зв'язку з приїздом до Львова цісаря Австро-Угорщини мисливське товариство закуповує різного роду дичину.⁸⁹⁹

(Додаток № 22)

Оголошення спілки лісників про продаж жолудів для підгодівлі диких кабанів (м. Львів, вул. на Скалці, 1 (сучасна вул. Скельна)⁹⁰⁰

⁸⁹⁹ Ogłoszenia // Łowiec. – 1880. – № 9. – S.144.

⁹⁰⁰ Ogłoszenia // Łowiec. – 1931. – № 18.

Zakupuje
przez cały sezon polowań wszelką ilość łownej zwierzyny po cenach najwyższych, przesyłając na żądanie drukowaną informację co do obchodzenia się z takową,
Pierwszy Handel dziczyzny,
Owoców świeżych,
towarów korzennych, win i delikatesów
KAROL KNORECK i Sp.
Kraków, Floryańska 23.
polecając oraz:
Sarninę na części.
1—4
Bulion z dziczyzny i ptactwa
własnego wyrobu po cenie 4, 6 i 10 złr. za klgr.
Koniak francuski
słynnej firmy Lanelue Sanson w Bourg sur Gironde.
DZIKIE PTACTWO wszelkiego gatunku.
Żywe raki.
Zamówienia z prowincyi odwrotną pocztą.

Оголошення. Кароль Кнорек і спілка (м. Краків, вул. Флоріанська, 23) закупає і реалізує дичину.⁹⁰¹

⁹⁰¹ Ogłoszenia // Łowiec. — 1892. — № 11. — S.176.

Оголошення про відкриття спеціалізованого магазину з реалізації свіжої морської та річкової риби у Львові на площі Ринок, 41. Вказувалось, що магазин відкрився в середу 14 вересня 1904 року. Риба реалізовується свіжою, так як завезення товару відбувається кожен другий день. Є можливість відправлення посилок поштою, запакованих в лід. Також додаються кухарські рецепти для приготування страв⁹⁰².

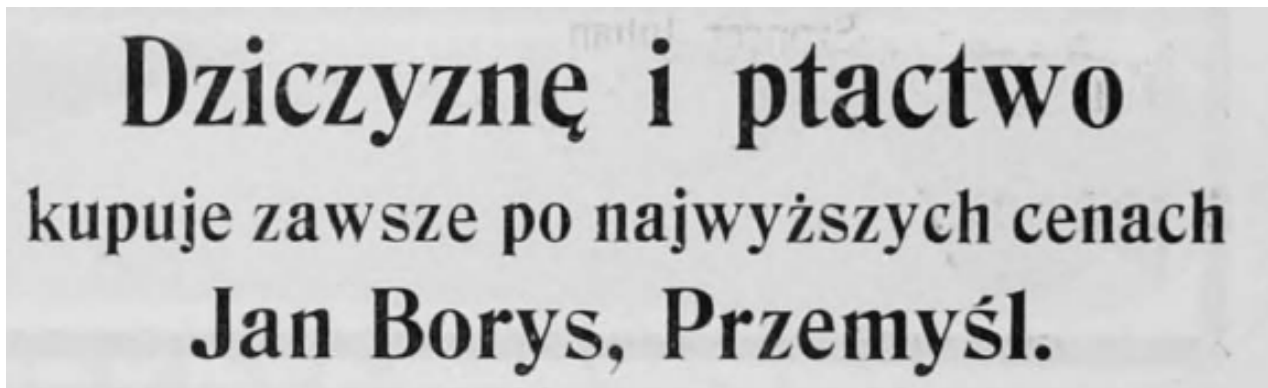

Оголошення Кромера і Захарські про закупівлю будь-якої кількості дичини – козуль, кабанів, зайців за найвищими цінами (м. Самбір).⁹⁰³

⁹⁰² Ogłoszenie // Gazeta Narodowa. – 1904. – № 209. – S.4.

⁹⁰³ Ogłoszenia // Łowiec. – 1895. - № 1. – S.15.

(Додаток № 26)

Ян Борис з Перемишля заповує за найвищими цінами дичину та диких птахів.⁹⁰⁴

(Додаток № 27)

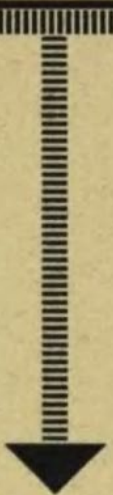
Оголошення. Торговий дім з експорту дичини «Юліуш Вернер» заповує за найвищими цінами будь яку кількість дичини.⁹⁰⁵

⁹⁰⁴ Ogłoszenia // Łowiec. – 1909. - № 3. – S.35.

⁹⁰⁵ Ogłoszenia // Łowiec. – 1911. - № 1. – S.12.

**Myśliwi
piją tylko
znakomite**

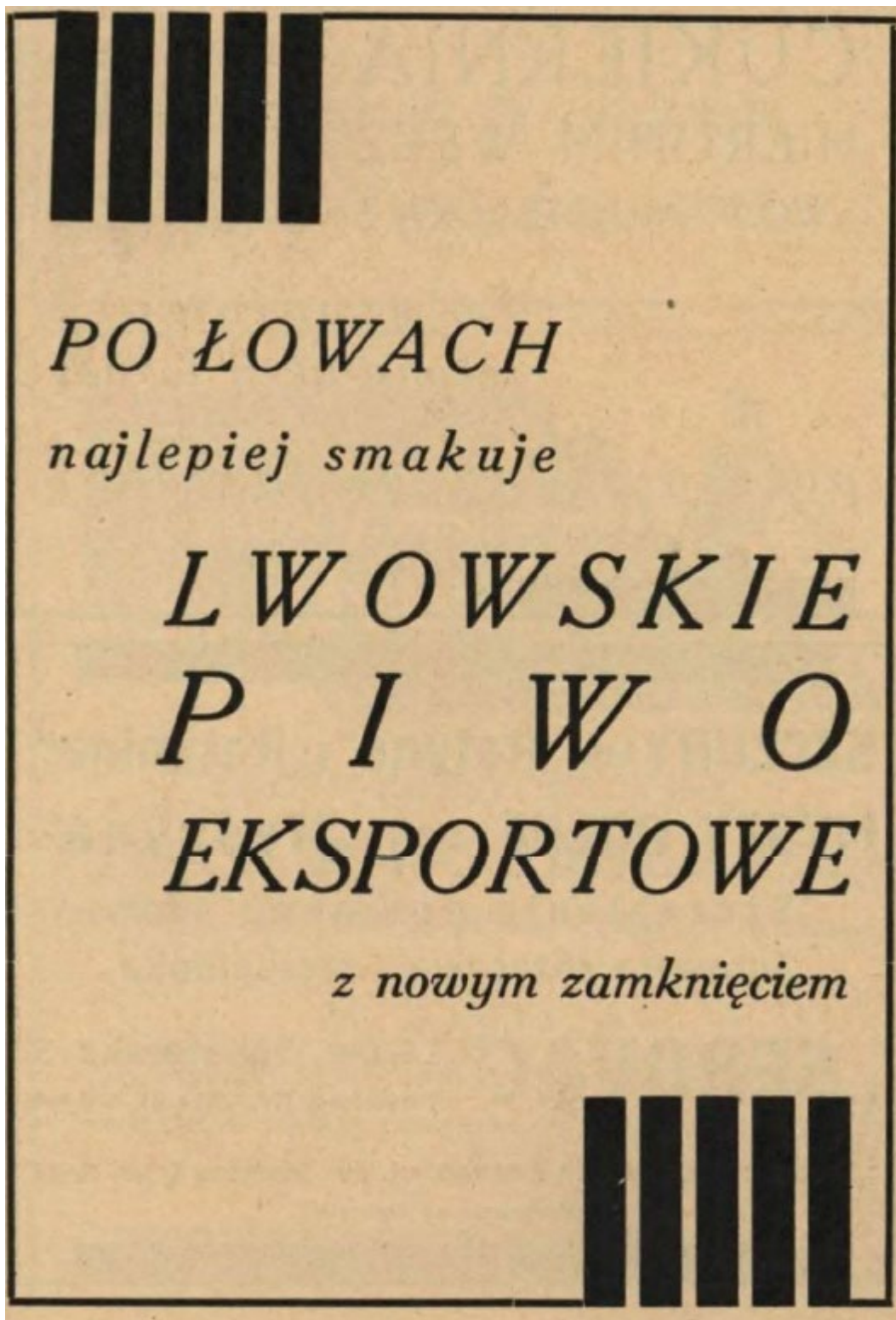
Piwo Okocimskie

**O d d z i a ł B r o w a r u
Lwów — ul. Tatarska 12
Telef. 238-10**

Реклама пива марки «Окоцім»: Мисливці п'ють лише найкраще пиво «Окоцім»⁹⁰⁶.

⁹⁰⁶ Ogłoszenia // Łowiec — 1938. — № 19-20.

Реклама пива: «Після полювання мисливці п'ють Львівське пиво експортове⁹⁰⁷.

⁹⁰⁷ Ogłoszenia // Łowiec. – 1936. – № 9. – S.164.

Podpisane biuro komisowe podejmuje się wszelkiego pośrednictwa wchodzącego w zakres: **Najmu i wynajmu polowań; urządzania polowań wszelkiego rodzaju; dostarcza wykazy niezawodnych w zapłacie miłośników łowów; pośredniczy w dostawach żywej i ubitej zwierzyny etc.** Wysokie referencje w Austro-Węgrzech, Rosyi, Niemczech, Francyi, Anglii itd.

**Biuro pośrednictwa
polowań, najmu polowań i do-
stawy zwierzyny**

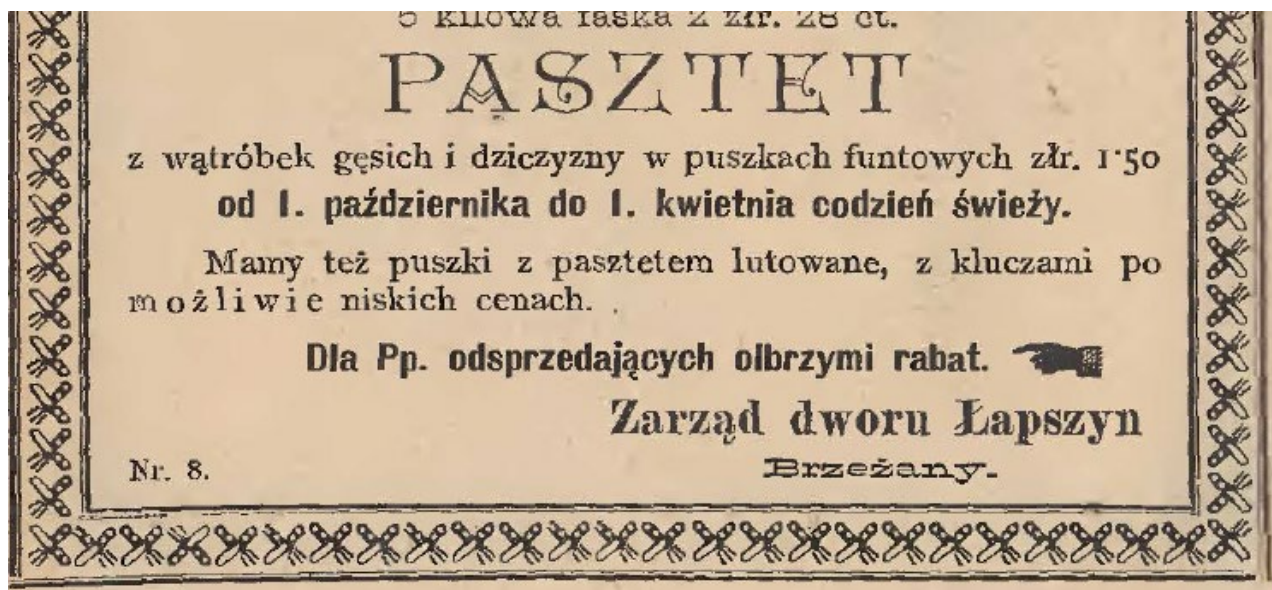
Emeryk Protiwinsky i Sp.

Wydawcy „listy sprzedaży koni i polowań“

Wiedeń XVIII.

Оголошення посередницької фірми «Емерик Протівінський і спілка» (Відень) про організацію полювань та закупівлі дичини. Свою діяльність фірма поширює на Австро-Угорщину, Росію, Німеччину, Францію, Англію та інші країни⁹⁰⁸.

⁹⁰⁸ Ogłoszenia // Gazeta sportowa – 1901. – № 12. – S.104.

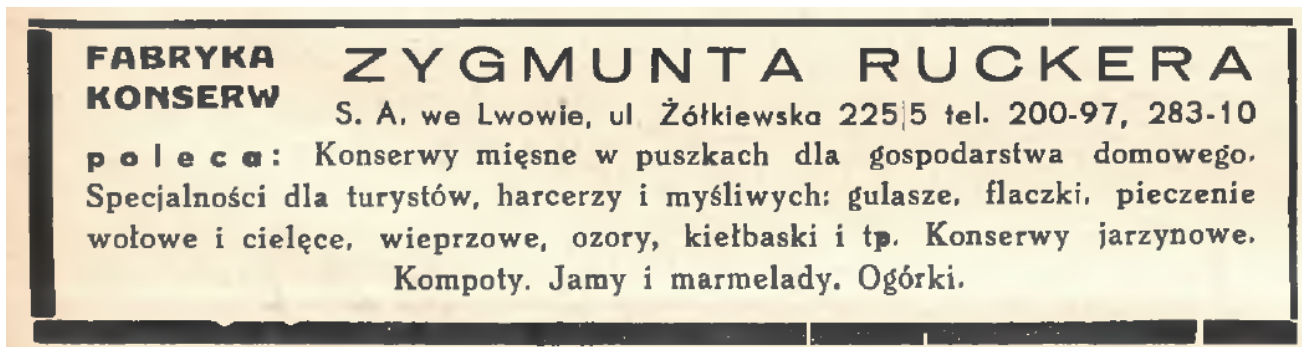
Реклама свіжого паштету з дичини (м. Бережани). Відмічалось, що даний паштет який вробляє Казимира Матчинська з гусячих шлуночків та дичини був відзначений на лікарсько-природничій виставці у Кракові великою бронзовою медаллю ⁹⁰⁹

Оголошення Юлія Ласоцінського (Краків, вул. Топольна, 15) про закупівлю різного роду дичини (оленів, козуль, кабанів, зайців, фазанів, куріпок, різного виду диких птахів, лисиць та інших хижаків)⁹¹⁰.

⁹⁰⁹ Katalog powszechniej wystawy krajowej we Lwowie w 1894 roku. – Lwów: Drukarnie Pillera i spółki, 1894. – S.8.

⁹¹⁰ Ogłoszenia // Łowiec – 1918. – № 9-10. – S.80.

Реклама спеціальних консерв для мисливців фабрики Зигмунта Рукера (м. Львів, вул. Жовківська 225/5).

Оголошення торговця дичини та птахів Фредерика Шмідта про закупівлю великої кількості дичини (Відень)⁹¹¹.

⁹¹¹ Ogłoszenia // Dzeinnik polski. – 1899. – № 342. – S.3.

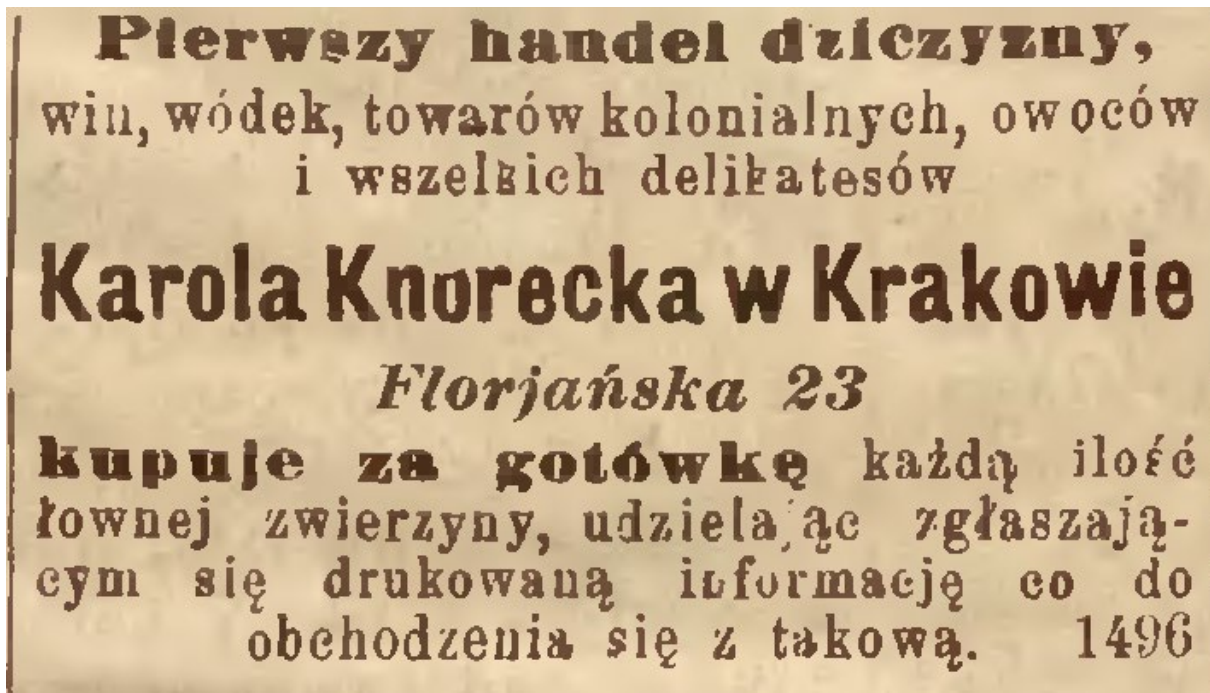
!!! Tylko na krótki czas !!!
 po znacznie niżonych cenach
 poleca handel
G. K. NOWICKIEGO
 (ulica Czarnieckiego 1. 2)
 następujące artykuły,
 przy których z powodu cen niżonych
 kupony nie wydaje.

Cena:
 zwyczajna. niżona

Łosoś wędzony w oliwie . . .	1.80	1.60
Węgorz maryn. 1/2 kil.	1.20	1. —
Łosoś marynow. "	1.20	1. —
Sardynki 1/4 puszki	42	38
" 1/2 "	84	75
" 1/1 "	2.—	1.80
Trufle słoik mały	1.50	1.20
" " większy	2.50	2. —

Оголошення купця Новицького (Львів вул. Чарнецького, 2) про встановлення на короткий час зниження ціни на рибу. Так звичайна ціна на копчений лосось в олії коштував 1.8 золотого, а при знижці 1.6 зол. Відповідно 0,5 кг маринованого вугра 1,2 і 1, найбільша консерва сардин 2 і 1,8 зол.⁹¹²

⁹¹² Ogłoszenie // Gazeta lwowska. — 1876. — № 32. — S. 13.

Оголошення Кароля Кнорека про закупівлю за готівку великої кількості дичини (м. Краків, вул. Флоріанська, 23)⁹¹³.

Оголошення фірми Кромера та Захарського з Самбора про закупівлю м'яса дичини за високими цінами⁹¹⁴.

⁹¹³ Ogłoszenia // Dziennik polski. – 1891. – № 157. – S.2.

Przez cały sezon polowania zakupuje
wszelkie gatunki
łownej zwierzyny
płacąc gotówką po cenach jak najwyższych.

Chcący wejść z podpisanym w stosunki raczą się
zgłosić listownie w celu otrzymania informacyi tak co do
cen jakoteż i co do traktowania dzierzyny wysłać się
mającej.

KAROL KNOREK

handel dzierzyny, win, koniaków, wódek, herbaty, owoców świeżych i
suszonych warzyw konserwowanych fabryki bocheńskiej, bulionu litew-
skiego i wszelkich artykułów spożywczych,

w Krakowie przy ulicy Ś. Jana Nr. 1.

Adres na listy i telegramy:
„Knorek — Kraków“.

Оголошення Кароля Кнорека про закупівлю дичини (м. Краків, вул. Святого Яна, 1)⁹¹⁵.

⁹¹⁴ Ogłoszenia // Łowiec — 1895. — № 1. — S.15.

⁹¹⁵ Ogłoszenia // Łowiec — 1890. — № 8. — S.128.

Оголошення про можливість партнерства з метою організації торгівельних операцій у галузі мисливства⁹¹⁶.

Реклама експортної палати «Артура Спіра» (Краків, вул. Дятловська, 7) щодо закупівлі будь-якої кількості дичини.

⁹¹⁶ Ogłoszenia // Łowiec. – 1897. - № 11. – S.196.

JAN

RUDEK

(firma SZKOWRON)

znana restauracja

we

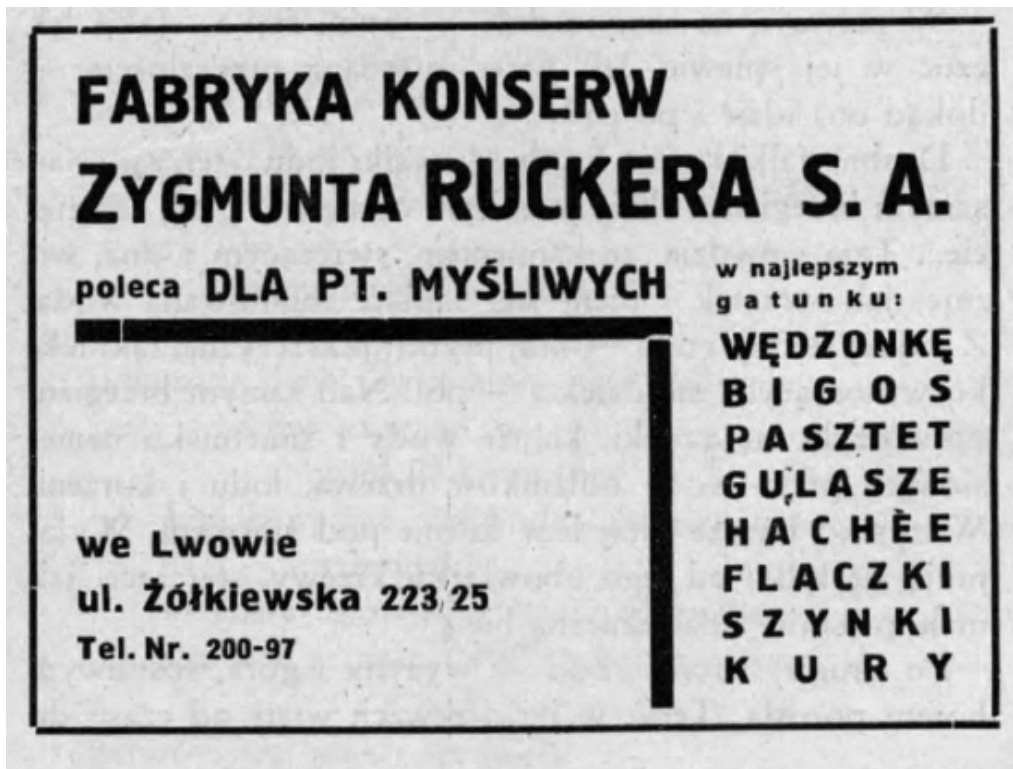
Lwowie

ul. Kopernika 3

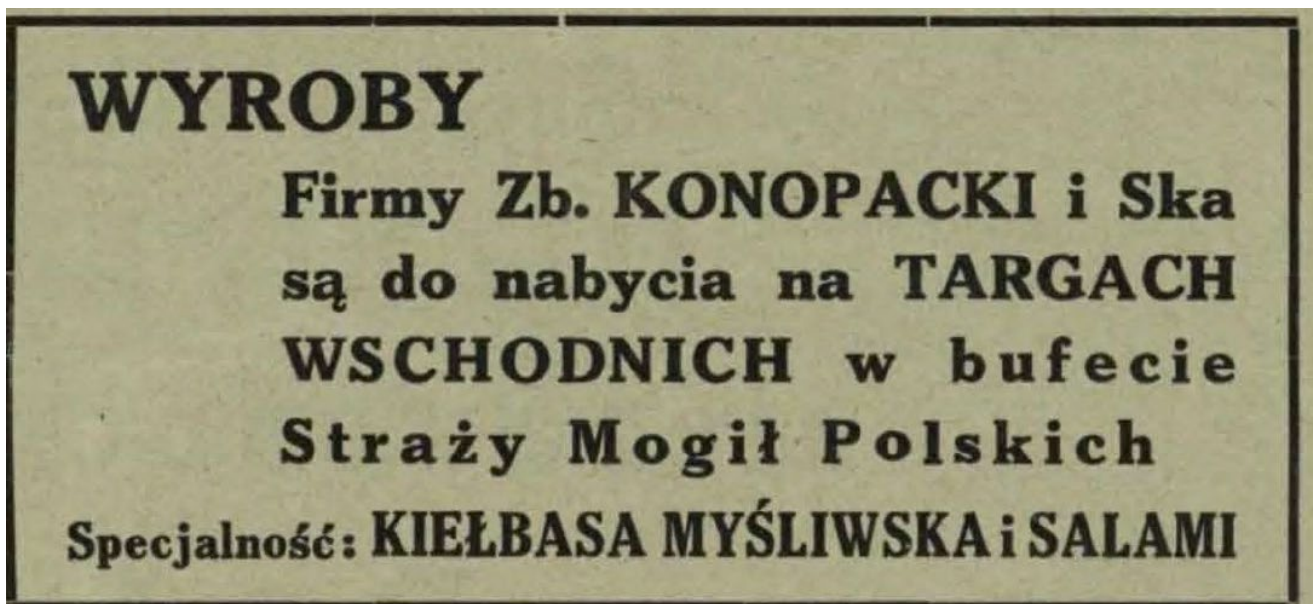
rendez-vous wszystkich myśliwych – poleca śniadania myśliwskie, krupnik, żubrówkę i wiele innych specjalów cenionych przez myśliwych, tudzież bigos myśliwski z wysyłką na prowincję

Реклама: Відомий ресторан Яна Рудека (Львів, вул. Коперніка, 3) пропонує для мисливців спеціальне меню (бігос мисливський, крупник і багато інших страв). Можлива доставка за межі міста⁹¹⁷.

⁹¹⁷ Ogłoszenia // Łowiec. – 1937. – № 12. – S.183.

Реклама консервної фабрики акційної спілки Зигмунта Руккера (Львів, вул. Жовківська, 223/25), яка спеціалізувалась на виготовленні для мисливців продуктів харчування (копчені вироби, бігос, паштет, флячки, шинки, кури)⁹¹⁸.

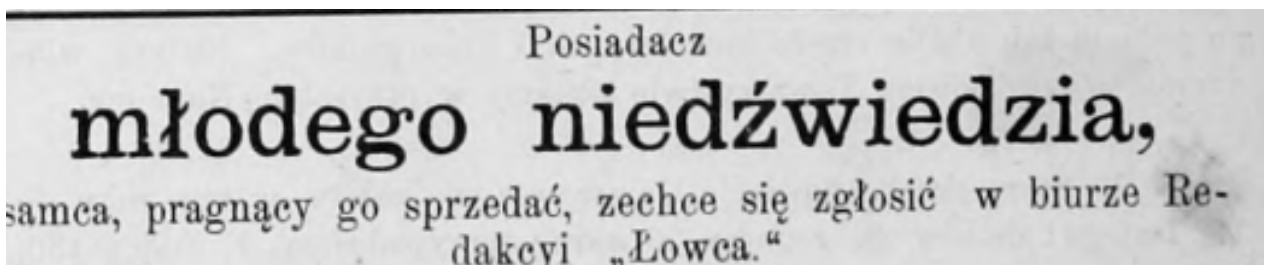

Реклама фірми Збітнева Конопацький та спілки, яка спеціалізується на виготовленні мисливських ковбас та салами⁹¹⁹.

⁹¹⁸ Ogłoszenia // Łowiec. – 1937. – № 4. – S.66.

Торговець тваринами К. Гоецц з Відня пропонує різні види диких та свійських пернатих⁹²⁰.

Оголошення про продаж молодого ведмедя. Більше інформації можна отримати у редакції часопису «Ловець»⁹²¹.

⁹¹⁹ Ogłoszenia // Łowiec. – 1936. – № 9. – S.164.

⁹²⁰ Ogłoszenia // Łowiec – 1883. – № 10. – S.164.

⁹²¹ Ogłoszenia // Łowiec – 1879. – № 5. – S.80.

(Додаток № 46)

INSERATY.

DZIKA ŚWINIA

nadzwyczaj ułaskawiona, wraz z 7ma małemi, 4tygodnio-
wemi prosiętami — także

PUCHACZ

ułaskawiony są do sprzedania.

Wiadomość: Buczyński, nadleśniczy w Bukaczowcach —
lub w Redakcyi „Łowca“.

Оголошення про реалізацію дикої свині з сімома поросятами чотирьохтижневого віку. Більше інформації можна отримати у надлісничого Букачівського лісництва Бучинського⁹²².

(Додаток № 47)

Mam jeszcze około

1000 świeżo złowionych bażantów

bardzo silnych, czeskiego i węgierskiego pochodzenia, do zbycia i oferuję przy natychmiastowym zamówieniu większych partyi koguta po koron 6·50, kury po koron 9, kosz koron 2·40 — asekuracja za gwarancję żywego przybycia 10%.

Karol Gudera,

c. k. dostawca nadworny i exporter zwierzyny — Wiedeń.

Оголошення про реалізації 1000 виловлених фазанів, м. Відень⁹²³.

⁹²² Ogłoszenia // Łowiec — 1887. — № 7. — S.124.

Оголошення. Торговий дім з експорту дичини “Юліуш Вернер” закупає за найвищими цінами будь-яку кількість дичини ⁹²⁴

⁹²³ Ogłoszenia // Łowiec. – 1900. – № 17. – S. 266.

⁹²⁴ Ogłoszenia // Łowiec. – 1911. – № 1. – S. 12.

Handel pod „Strzelcem“

FRYDERYK LANGENTHAL

w KRAKOWIE, Plac Szczepański L. 9.

Exportowy i częściowy handel dziczyzny
jakoto:
jelenie, dziki, sarny, zające, bażanty,
słonki, kuropatwy, kaczki,
pardwy, śniegoły, kwiczoły i t. p.
Również dziczyzna na części.
*Skład serów krajowych i za-
granicznych, konserwów, kom-
potów, oraz jarzyn.*

MASŁO DESEROWE i KUCHENNE.
W sezonie utrzymuję na składzie
ryby i marynaty różnego rodzaju.

Handel pod „Strzelcem“

Każdą ilość dziczyzny kupuję.

Każdą ilość dziczyzny kupuję.

Оголошення торгівельної фірми «Під Стільцем» Фредерика Лангенталя, м. Краків, площа Щепанського, 9. Фірма торгувала дичиною: оленями, дикими кабанями, зайцями, фазанами, вальдшнепами, куріпками, качками, рибними консервами.⁹²⁵

⁹²⁵ Ananas : kalendarz humorystyczny illustrowany męski, damski, cywilny i wojskowy na rok chudopacholski 1896: Nakładem księgarni L. Zwolińskiego i Spółki w Krakowie. – S. 240.

RZĄDOWO UPRAWNIONA
PIERWSZA GALICYJSKA FABRYKA
BULIONU i KONSERW
JANA BACZYŃSKIEGO
 (odznaczona 7 medalami zasługi).
LWÓW, ul. Akademicka 1. 3.

W kraju naszym nie był dotąd znany sposób konserwowania mięs i jarzyn. Za wszelkie konserwy z zagranicy sprowadzane płacono sownie, a otrzymywano towar zazwyczaj nie do użycia.

Po kilkunastoletnich moich próbach i doświadczeniach, udało mi się odkryć sposób sporządzania konserw, które uzyskały uznanie znawców, czego dowodem liczne premie, jakie na Wystawach światowych zdobywałem.

Konserwy mego wyrobu przechowane w hermetycznych słojach lub puszkach są niezrównane w smaku naturalnym, wolnym od wszelkich zdrowiu szkodliwych domieszek.

Co do ceny są o połowę, względnie o $\frac{2}{3}$, tańsze od konserw zagranicznych.

Groszek, grzyby, fasolka i rydze zakonserwowane moim sposobem, zatrzymują smak pierwotny, naturalny i mogą być w zimowej porze jakby dopiero uzbierane do potraw użyte.

Szparagi, włożone z puszką do wrzącej wody, mogą być z masłem lub z sosem — jakby świeże na stół podane.

Championy zakonserwowane stanowią wysmienity przysmak do potraw mięsnych.

Łosoś, pstrąg i węgorz w konserwie, po kilku nawet latach dadzą się z wysmienitym skutkiem użyć.

Raki krajowe, moim sposobem zakonserwowane — przewyższają smakiem zagraniczne homary.

Rost-beef, jako konserwa dla turystów i wojskowych, po nadcięciu denka puszki ustawiony na spirytusowej lampce i w ten sposób rozgrzany, jest jakby świeżo usmażony.

Krzyki (dubelty), stonki, przepiórki, dalej **Extrakt ze zwierzyny** (zastępuje wszelkie sauce) — **Pasztet ze zwierzyny**, **Pasztet z kur**, **Bullon suchy**, **Extrakt mięsny wołowy** (a la Liebig), **Extrakt mięsny w płynie** (dla rekonwalescentów) — **Bigos** — **Zupa grochowa z mięsem** — wreszcie **Extrakt kawy**, — **Konserwy dla wojska** i wszelkiego rodzaju **Marynaty** wyrabiam rzetelnie, według wszelkich prawideł i przepisów zdrowotnych i utrzymuję w wielkiej ilości na składzie.

Jan Baczyński.

Оголошення Першої Галицької фабрики бульйону та консервів Яна Бачинського. Підприємство, відзначене сімома медалями, знаходилось у Львові на вул. Академічній, 3. Воно пропонувало рибні консерви з лосося, форелі, вугрів, які зберігаються довший час. Також пропонувались галицькі раки, приготовані за унікальним рецептом і смачніші від закордонних омарів. Рекламувалась продукція з дичини (паштети та бульйони)⁹²⁶.

⁹²⁶ Ananas : kalendarz humorystyczny illustrowany męski, damski, cywilny i wojskowy na rok chudopacholski 1896: Nakładem księgarni L. Zwolińskiego i Spółki w Krakowie. — S. 2.

SKŁAD GŁÓWNY Piwa pilzneńskiego Z BROWARU MIESZCZAŃSKIEGO Marka B. B.	HANDEL POD PALMĄ ANTONIEGO HAWELKI w KRAKOWIE poleca: wszelkie Towary korzenne. — Wina węgierskie, austriackie, francuzkie, burgundzkie, reńskie, hiszpańskie i szampańskie. — Rummy i Araki. — Likiery holenderskie, francuzkie i krajowe. — Wódki gdańskie i krajowe. — Porter angielski. — Piwo angielskie na butelki, krajowe na wiadra i butelki. — Herbatę rosyjską braci K. i S. Popow, w paczkach oryginalnych i londyńską na funty. Cacao. Czekoladę w różnych gatunkach. Cukierki czekoladowe angielskie i słodowe. Owoce południowe świeże, suszone i smażone w cukrze. (Zimową porą Kalafior algierskie). Kompoty włoskie na funty. — Sucharki angielskie i presburskie, oraz wszelkiego rodzaju Bakalie. Wędliny westfalskie i wszelkie inne. Pasztety strassburskie. Ostrygi holsztyńskie i ostendzkie. Kawior astrachański w każdej porze roku. Ryby w puszkach w oliwie marynowane i wędzone; zimną świeżą morską i rzeczna; w poście Wyżinę. Sardynki francuzkie Philippe & Canaud. Trufle, Szampiony, Groszek i Szparagi w puszkach. Różne Konserwy, Sosy, Musztardy: francuzką, angielską i kremską; oraz wszelkie Przyprawy do potraw. Ekstrakt Liebiga. Bulion na klg. w najlepszym gatunku. Sery wszelkiego rodzaju. Oliwę nicejską i prowancą.	SKŁAD GŁÓWNY Wód mineralnych НАТУРАЛЬНЫХ.
---	--	---

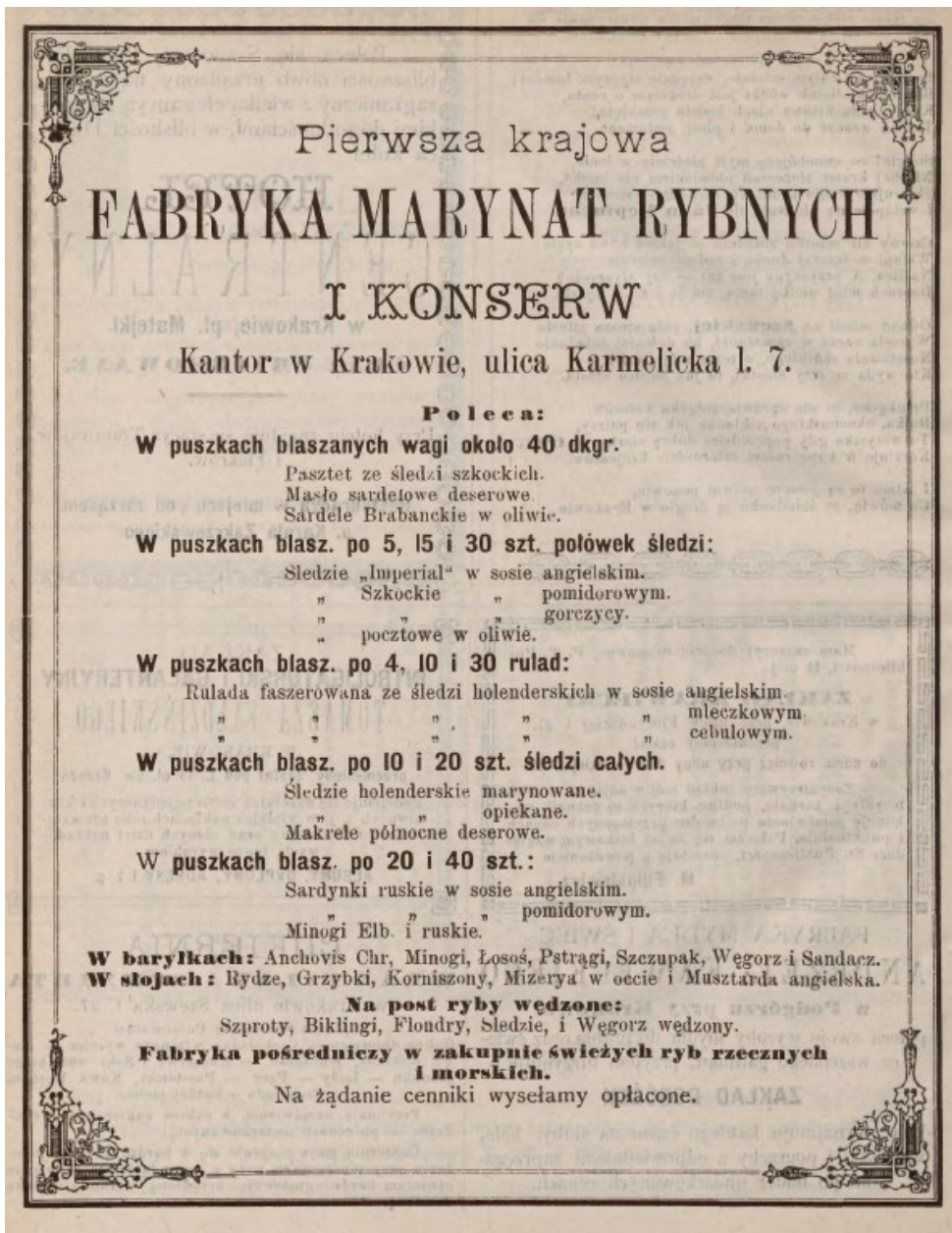
Оголошення фірми «Торгівля під пальмою» Антонія Хавелки в Кракові. Пропонувались: ікра, риба свіжа, копчена, маринувана, рибні консерви⁹²⁷.

⁹²⁷ Ananas : kalendarz humorystyczny illustrowany męski, damski, cywilny i wojskowy na rok chudopacholski 1885: Nakładem księgarni L. Zwolińskiego i Spółki w Krakowie. — S. 20.

Оголошення фірми «Торгівля під кораблем» А. Мікушевича та А. Зигадловича у Кракові на Малому ринку, ріг Шпитальної. Пропонувались: свіжа риба та дичина⁹²⁸.

⁹²⁸ Ananas : kalendarz humorystyczny illustrowany męski, damski, cywilny i wojskowy na rok chudopacholski 1887: Nakładem księgarni L. Zwolińskiego i Spółki w Krakowie. – S. 167.

Оголошення Першої крайової фабрики рибних маринадів та консерв, м. Краків, вул. Кармеліцька, 7. Пропонувався паштет із шведського оселедця: оселедець «Імперіал» у англійському соусі, шведські оселедці у томатному та гірчичному соусі; фарширований рулет з голландського оселедця в англійському, цибулевому соусі, маринований та запечений голандський оселедець; північну макрель; російські сардинки в англійському та томатному соусі; російські міноги. Вказувалось, що фабрика надає посередницькі послуги при закупівлі річкової та морської риби⁹²⁹.

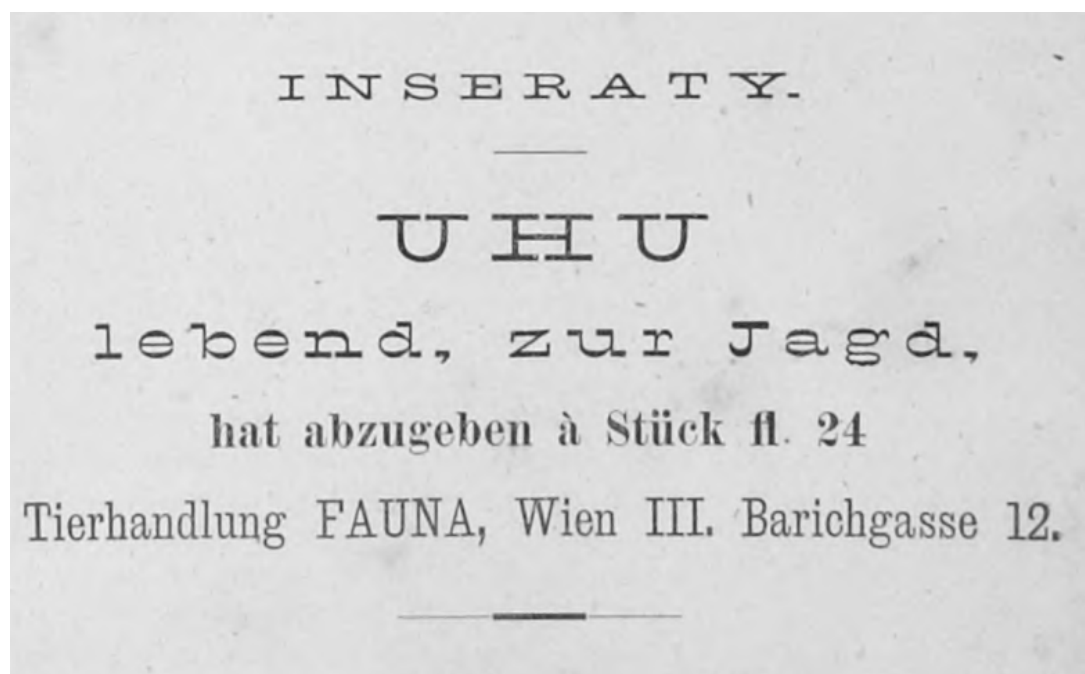
⁹²⁹ Ananas : kalendarz humorystyczny ilustrowany męski, damski, cywilny i wojskowy na rok chudopacholski 1888: Nakładem księgarni L. Zwolińskiego i Spółki w Krakowie. – S. 110.

(Додаток № 55)

Оголошення аптекаря Генрика Блюменфельда (м. Львів) про реалізацію печінкової олії риби⁹³⁰.

(Додаток № 56)

Оголошення фірми торгівлі тваринами «Фауна» з Відня про реалізацію сов для полювання⁹³¹.

⁹³⁰ Ananas : kalendarz humorystyczny illustrowany męski, damski, cywilny i wojskowy na rok chudopacholski 1890: Nakładem księgarni L. Zwolińskiego i Spółki w Krakowie. – S. 139.

⁹³¹ Ogłoszenia // Łowiec – 1885. – № 6. – S.104.

(Додаток № 57)

Оголошення провідного постачальника дичини з Відня Карла Гудери щодо продажу живих диких тварин у листопаді за найнижчими цінами.⁹³²

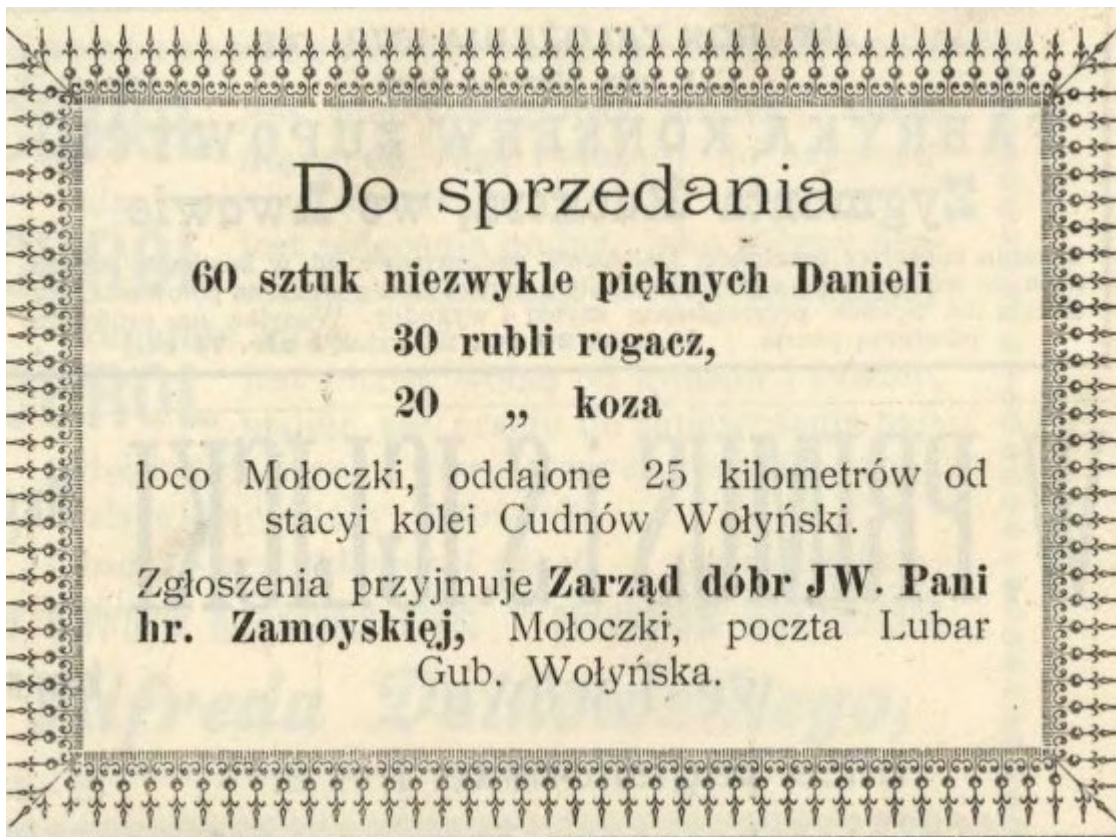
(Додаток № 58)

Оголошення Кароля Гудери з Відня про реалізацію 1000 нещодавно відловлених фазанів⁹³³.

⁹³² Ogłoszenia // Łowiec – 1894. – № 11. – S.176.

⁹³³ Ogłoszenia // Łowiec – 1900. – № 18. – S.282.

Оголошення керівництва фільварку графині Замойської (Волинська губернія) про продаж 60 голів ланей за ціною 30 рублів за самця та 20 – за самицю⁹³⁴.

(Додаток № 60)

Оголошення про реалізацію 2500 живих зайців та 2500 чеських фазанів⁹³⁵.

⁹³⁴ Ogłoszenia // Łowiec – 1900. – № 22. – S.346.

JAJA WYLĘGOWE

Minorca czarne i białe, Plymouth R., Hamburgskie, Włoskie białe i kuropatwie, Faverolles po 40 h.; Wyandottes srebrne i białe, Minorca z różowym grzebieniem (nowość) czarne i białe, Włoskie z różowym grzebieniem (nowość) kuropatwie i białe, Orpington białe, Brahma po 50 h.; Olbrzym. kaczki białe Peking po 60 h.; Amer. olbrz. bronzowe indyczki po 1'20 kor.; Plutarki srebrne niebieskie po 40 h.

Ptaszarnia Smržice, Morawia.

Jaja wylęgowe hamburgskie (t. zw. bażanto-kur) najpiękniejsze i najpilniejsze kury wylęgowe po 40 hal.

Vodička, Tovačov, Morawia.

Оголошення про реалізацію яєць фазана у Моравії⁹³⁶.

**Dwie młode wydry (parka) zupełnie przyswojone,
do nabycia pojedynczo lub razem. Cena 50 i 100 koron.
Redakcja „Łowca“.**

Оголошення про продаж двох молодих видр. Вартість однієї особини -50 крон⁹³⁷.

⁹³⁵ Ogłoszenia // Łowiec – 1900. – № 24. – S.378.

⁹³⁶ Ogłoszenia // Łowiec – 1904. – № 5. – S.59.

⁹³⁷ Ogłoszenia // Łowiec – 1905. – № 18. – S.220.

Żywe zające i bażanty. Bażanty zwykłe, angielskie, obrożne, mongolskie, Prince of Wales, królewskie, versicolor etc. Jaja z gw. 85% wylęgu. Na życzenie kupuje lub mienia żywe zające, bażanty, jelenie, daniela i rogacze, także sprzedaje odstrzały
Bažantarnia na zamku Weisskollm,
poczta Lohsa, Prusy.

Оголошення фазанового господарства замку «Вейсколм» про продажу живих зайців та фазанів⁹³⁸.

Sprzedam 4 żywe sarny, rogacz i siuta czteroletnia,
dwie siutki 10 miesięczne.
Zgłoszenia pod adresem: Józef Szuber, Sanok.

Оголошення Йозефа Шубера з Санока про реалізацію козуль та оленів⁹³⁹.

⁹³⁸ Ogłoszenia // Łowiec – 1906. – № 12. – S.155.

⁹³⁹ Ogłoszenia // Łowiec – 1907. – № 6. – S.71.

JAJA WYLĘGOWE

Minorca czarne i białe, Plymouth R., Hamburgskie, Włoskie białe i kuropatwie, Faverolles po 40 h.; Wyandottes srebrne i białe, Minorca z różowym grzebieniem (nowość) czarne i białe, Włoskie z różowym grzebieniem (nowość) kuropatwie i białe, Orpington białe, Brahma po 50 h.; Olbrzym. kaczki białe Peking po 60 h.; Amer. olbrz. brązowe indyczki po 120 kor.; Pantarki srebrne niebieskie po 40 h.

Ptaszarnia Smržice, Morawia.

Jaja wylęgowe hamburgskie (t. zw. bażanto-kur) najpiękniejsze i najpilniejsze kury wylęgowe po 40 hal.

Vodička, Tovačov, Morawia.

Оголошення подане вольєрним господарством з Моравії про реалізацію яєць для інкубації куріпок італійської раси, індиків та качок⁹⁴⁰.

Sprzedam parę oswojonych borsuków i lisa (sukę). — Zgłoszenia pod A. G., restante Busk.

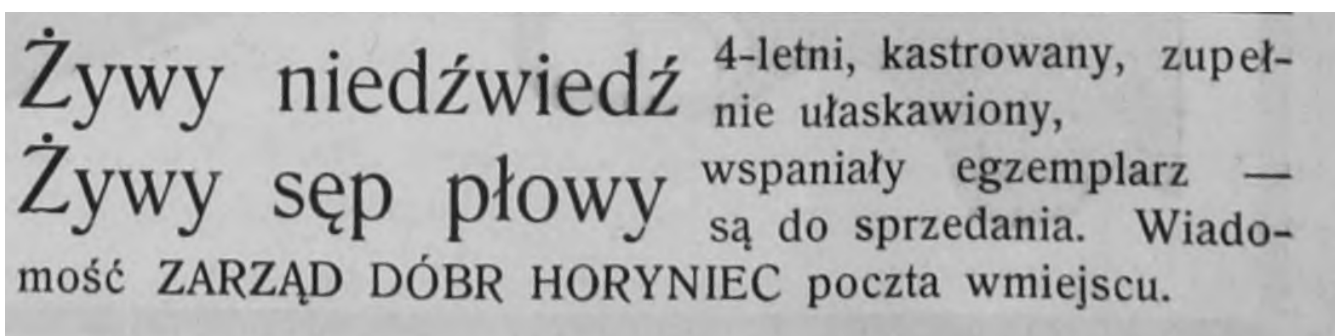
Оголошення про реалізацію одомашнених борсуків і лисиці. Місто Буськ⁹⁴¹.

⁹⁴⁰ Ogłoszenia // Łowiec – 1908. – № 9. – S.107.

⁹⁴¹ Ogłoszenia // Łowiec – 1911. – № 17. – S.208.

Оголошення дирекції лісів Ланцутської ординації про реалізацію 1000 голів фазанів за ціною 5-8 крон за шт⁹⁴².

Оголошення про продаж живого дуже ласкавого кастрованого чотирьох річного ведмедя⁹⁴³.

⁹⁴² Ogłoszenia // Łowiec — 1912. — № 23. — S.277.

⁹⁴³ Ogłoszenia // Łowiec — 1912. — № 23. — S.275.

(Додаток № 69)

Towarzystwo Myśliwskie im. św. Huberta
we Lwowie na-
będzie żywego pułacza. Zgłoszenia: Gal. Spółka
myśliwska, ul. Karola Ludwika 1.

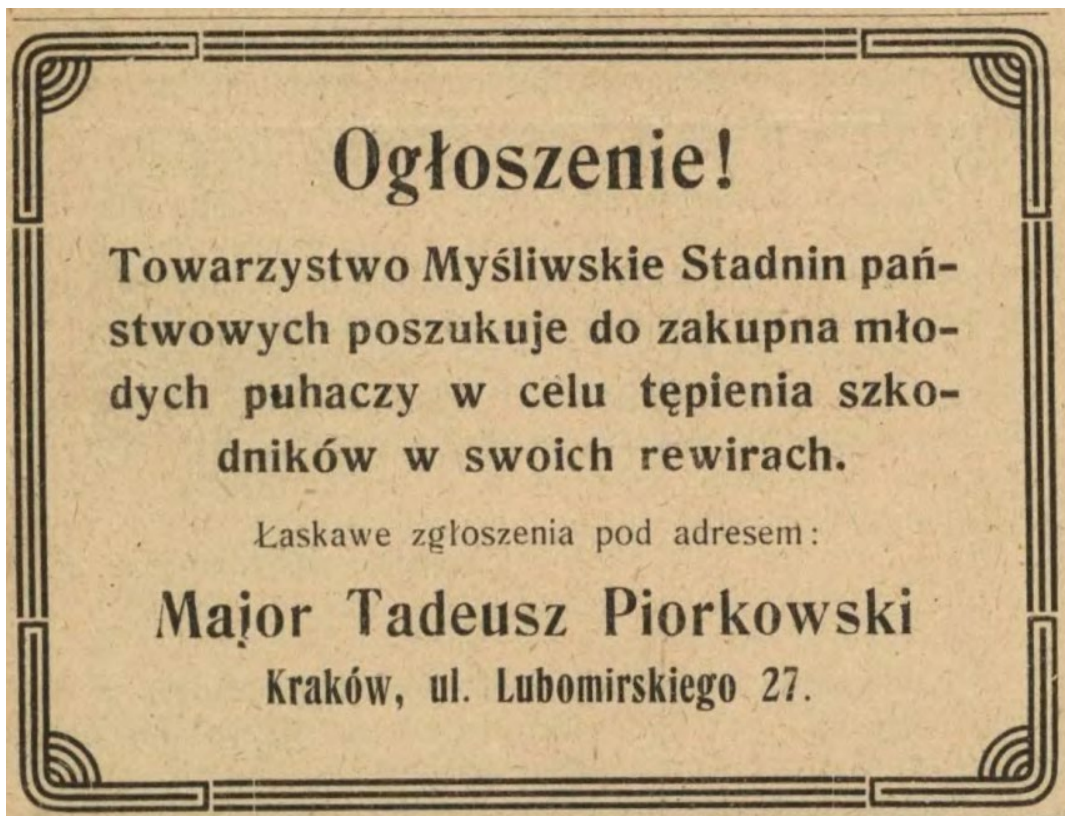
Оголошення Львівського мисливського товариства імені Святого Губерта про закупівлю живого пугача⁹⁴⁴.

(Додаток № 70)

Daniele, a to 4 łanie (2 czteroletnie, 1 trzyletnia, 1 ro-
czna) i 2 rogale (trzy- i dwu-letnie), na sprze-
daż, tanio. Zgłoszenia do Zarządu dóbr Jasionka k. Rzeszowa.

Оголошення керівництва господарства Ясьонка біля Жешова про реалізацію чотирьох ланей⁹⁴⁵.

(Додаток № 71)

Оголошення: Мисливське товариство (Краків, вул. Любомирська, 27) купить молодих пугачів з метою знищення хижаків у мисливських ревірах⁹⁴⁶.

⁹⁴⁴ Ogłoszenia // Łowiec – 1913. – № 8. – S.95.

⁹⁴⁵ Ogłoszenia // Łowiec – 1913. – № 16. – S.192

Dwa koziołki sarnie 6—7 miesięczne, nadające się dobrze do chowania w zamkniętych ogrodach lub parkach są do nabycia.
Informacji udzieli delegat FELIKS ORZELSKI, naczelnik Sądu powiatowego S. II we Lwowie.

Оголошення Фелікса Ожельського про продаж двох самців козулі⁹⁴⁷.

**Kupię oswojoną łanię
Sprzedam oswojonego jelenia,
lub zamienię na inne zwierzę.**
Zgłoszenia :
**Administracja dóbr Adama hr. Stadnickiego
Nawojowa.**

Оголошення адміністрації господарства графа Адама Стадницького про купівлю та реалізацію одомашнених оленів⁹⁴⁸.

DO SPRZEDANIA JELEŃ (samiec)
górski 6-tygodniowy oswojony, bardzo łagodny okaz. — Zgłoszenia pod adresem: **Jakób Metzler, zarządca lasów w Libochorze p. Tuchla.**

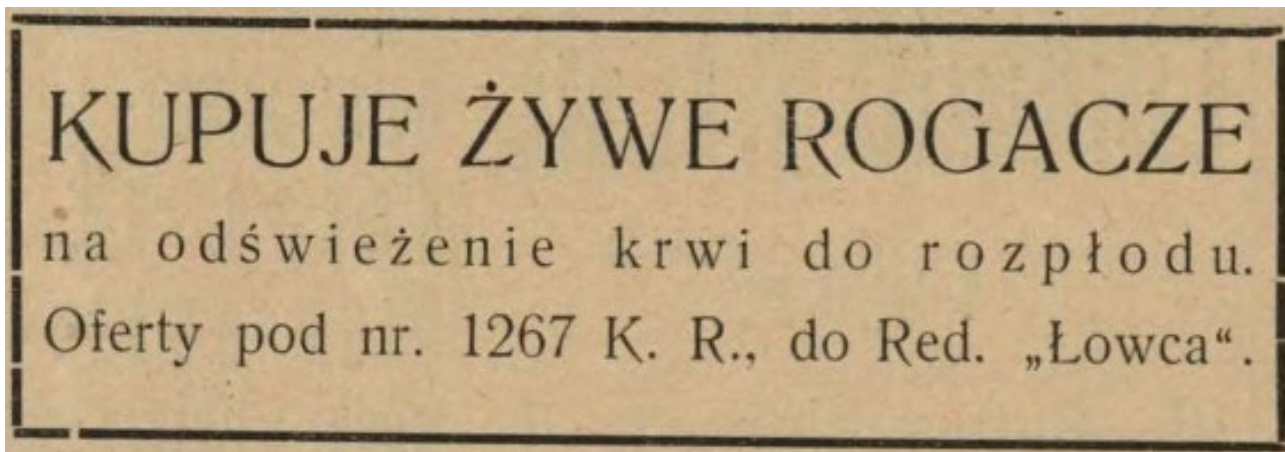
Оголошення керівника господарства Либохора біля Тухлі про реалізацію 6-тижневого самця оленя⁹⁴⁹.

⁹⁴⁶ Ogłoszenia // Łowiec — 1921. — № 3. — S.8.

⁹⁴⁷ Ogłoszenia // Łowiec — 1922. — № 12. — S.14.

⁹⁴⁸ Ogłoszenia // Łowiec — 1924. — № 5. — S.78.

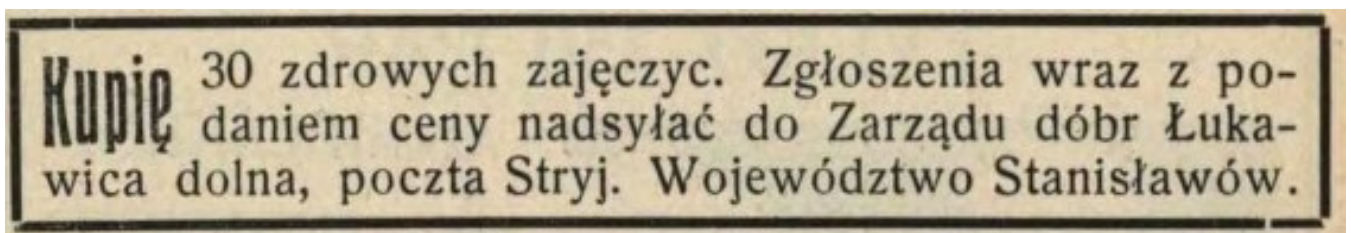
⁹⁴⁹ Ogłoszenia // Łowiec — 1924. — № 8. — S.127.

Оголошення про купівлю самців оленів для розмноження та відсвіжування крові⁹⁵⁰.

Jaja bażancie około 3.000 sztuk — będą do sprzedania póki zapas starczy w ciągu miesiąca maja do 10 czerwca 1925 — po 2.50 zł za sztukę loco bażantarnia, a z 10% nadwyżką przy wysyłce pocztą w naszym opakowaniu. Wysyłka względnie odbiór jaj na miejscu nastąpi według kolejności w miarę uskutecznionych zamówień, które tylko **przy równoczesnem wpłaceniu** należności z góry do 15. kwietnia b. r. jako obowiązujące uznajemy. Gdyby skutkiem nieprzewidzianych wypadków wyprowadzenie jaj u nas zawiodło, zwrócimy wpłaconą gotówkę, co stanie się także wówczas, jeżeli z powodu opóźnionego zamówienia zapas będzie już wyczerpany. — Uprasza się o podawanie dokładnego i wyraźnego adresu.
Dyrekcja Lasów Ordynacji Łańcuckiej, Dąbrówki
pocztą, kolej i telegraf: **Ł a ń c u t**

Оголошення дирекції Ланцутських лісів про реалізацію яєць фазана⁹⁵¹.

Оголошення керівництва господарства у Лукавиці Стрийського повіту про закупівлю 30 здорових зайчих⁹⁵².

⁹⁵⁰ Ogłoszenia // Łowiec — 1924. — № 2. — S.31.

⁹⁵¹ Ogłoszenia // Łowiec — 1925. — № 2. — S.31.

⁹⁵² Ogłoszenia // Łowiec — 1926. — № 1. — S.15.

(Додаток № 78)

Sprzedam jednoroczną oswojoną wydrę (samczyk).
ST. TOKARZ w KAŁUSZU.

Оголошення Станіслава Токажа з Калуша про продаж одомашненої видри⁹⁵³.

(Додаток № 79)

KUPIĘ 100 zdrowych zajęczyc i 5 samców. Oferty
skierowywać pod adresem: Zarząd dóbr Łukawica
dolna, poczta Stryj.

Оголошення керівництва господарства Лукавиця Нижня біля Стрия про закупівлю 100 голів зайчих і 5 зайців⁹⁵⁴.

(Додаток № 80)

Polskie Przedsięw. Ochrony Łowiectwa św. Huberta

Rzędówka p. Leszczyny — Górny Śląsk

przyjmuje już teraz zamówienia na żywą zwierzynę:

**zające, bażanty, wszelki gatunek kuropatw, oraz na
zwierzynę grubą dla odświeżenia krwi i podniesienia
zwierzostanu. Dostawa: grudzień, styczeń, luty, marzec.**

Żądać cennika i warunków dostawy.

Польське підприємство охорони мисливства ім. святого Губерта реалізує живих зайців, фазанів, куріпок, диких копитних тварин⁹⁵⁵.

⁹⁵³ Ogłoszenia // Łowiec — 1927. — № 9. — S.172.

⁹⁵⁴ Ogłoszenia // Łowiec — 1927. — № 10. — S.188.

⁹⁵⁵ Ogłoszenia // Łowiec — 1928. — № 20. — S.310.

ŻYWE BAŻANTY
Bhasianus torquatus (chiński bażant białobroźny) i krzyżowań torquatus — MA DO SPRZEDANIA
BAŻANTARNIA JARZĄBKOWICE
pocztą Golasowice Górny Śląsk — Dr. Edward Stonawski
Blizsze szczegóły na miejscu

Оголошення господарства, з розведенням фазанів у Яжомбковичах про реалізацію живих фазанів⁹⁵⁶.

KUPIĘ
Żywe Kuny Leśne i Domowe
(kamionki) a także Tchórze
złapane zamłodu w gnieździe, w każdej ilości, byleby były zdolne do hodowania. W razie złapania powyższych, proszę o bezzwłoczne zawiadomienie pod Nr. **262 W.** i o utrzymanie powyższych zwierząt czysto, karmiąc je mlekiem, bułką i mięsem i trzymając poszczególne gniazda oddzielnie, aż nie nadejdzie odpowiedź. **Za powyższe zwierzęta zależnie od jakości płacę wysokie ceny**
Zgłoszenia pod Nr. 262 W do Redakcji „ŁOWCA”
Lwów, ul. Ossolińskich 11.

Оголошення про закупівлю живих кунців та тхорів⁹⁵⁷.

⁹⁵⁶ Ogłoszenia // Łowiec — 1929. — № 3. — S.48.

⁹⁵⁷ Ogłoszenia // Łowiec — 1929. — № 3. — S.130.

**Kupujcie tylko u firm ogłaszających się
w „Ł O W C U”**

**Kto dostarczy
żywe kuropatwy ?**

Zaofiarowanie proszę nadesłać

do Administracji „Łowca”

we Lwowie, ul. Ossolińskich 11, III. p.

Оголошення про купівлю живих куріпок⁹⁵⁸.

⁹⁵⁸ Ogłoszenia // Łowiec – 1929. – № 21. – S.323.

POSZUKUJĘ
PARKE NIEDŹWIEDZI
12 - STO MIESIĘCZNYCH.

Zgłoszenia z opisem i ceną oraz dalszych warunków uprasza się skierować do:

„OGRÓD ZOOLOGICZNY”
WINCENTY KUJAWSKI
BYDGOSZCZ, FORDOŃSKA 1.

Оголошення зоопарка Бидгоща про закупівлю пари ведмедів⁹⁵⁹.

ŻYWA ZWIERZYNĘ
DLA ODŚWIEŻENIA KRWI

sprzedaje

Małopolska Hodowla Zwierzyny w Łukawicy
poczta STRYJ **Żądać cenników**

Оголошення про продаж живої дичини⁹⁶⁰.

⁹⁵⁹ Ogłoszenia // Łowiec – 1929. – № 22. –S.354.

⁹⁶⁰ Ogłoszenia // Łowiec – 1929. – № 24. –S.373.

(Додаток № 86)

Оголошення дирекції лісів барона Грьодля (Сколе) про продаж дворічного карпатського оленя, для відсвіжування крові⁹⁶¹.

(Додаток № 87)

Оголошення про продаж живих ланей⁹⁶².

(Додаток № 88)

⁹⁶¹ Ogłoszenia // Łowiec – 1930. – № 12. – S.178.

⁹⁶² Ogłoszenia // Łowiec – 1931. – № 21. – S.32.

Оголошення про продаж 300 фазанів за ціною 10 злотих/шт⁹⁶³.

(Додаток № 89)

JAJA BAŻAŃCIE

**z dostawą do 15 maja 2.— zł. po 15. maja
1.50 zł., opakowanie, loco stacja Stryj**

sprzedaje

MAŁOPOLSKA

HODOWLA ZWIERZYN

W ŁUKAWICY POCZTA STRYJ

Оголошення подане підприємством «Малопольське підприємство з розведенню дичини» (с. Лукавиць біля Стрия) ⁹⁶⁴.

(Додаток № 90)

BAŻANTARNIA W PRZEWŁOCE

**dostarcza jaj bażańcich po 2.— zł. sztuka wraz
z opakowaniem. — Zamówienia skierowywać do
ZARZĄDU DÓBR PRZEWŁOKA P. BUCZACZ**

Оголошення подане керівництвом фазанового господарства у Переволоці біля Бучача про реалізацію яєць фазанів за ціною 2 злотих⁹⁶⁵.

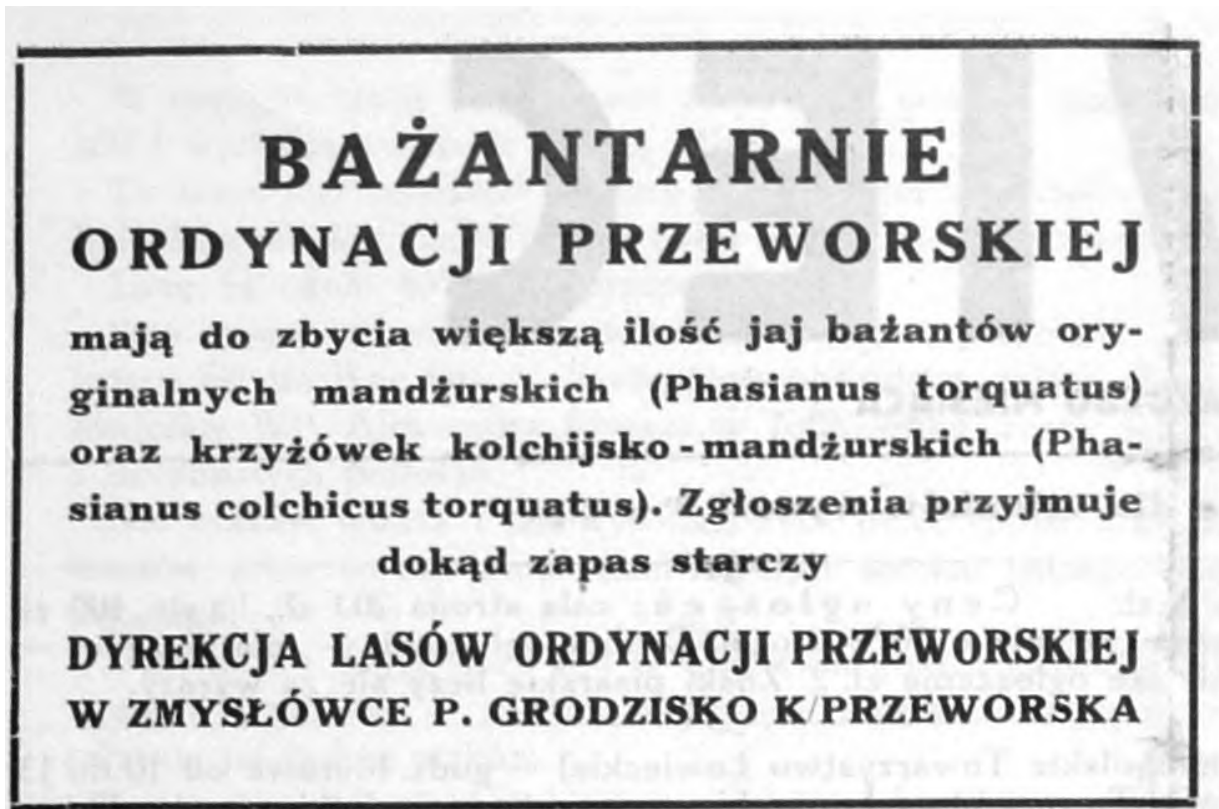
⁹⁶³ Ogłoszenia // Łowiec – 1931. – № 21. – S.33.

⁹⁶⁴ Ogłoszenia // Łowiec – 1931. – № 9. – S.129.

⁹⁶⁵ Ogłoszenia // Łowiec – 1931. – № 10. – S.145.

Оголошення про закупівлю живих лісових куниць за ціною 100-200 злотих⁹⁶⁶.

Оголошення дирекції лісів Пшеворської ординації про продаж великої кількості яєць фазанів манджурських⁹⁶⁷.

⁹⁶⁶ Ogłoszenia // Łowiec – 1931. – № 13. – S.197.

⁹⁶⁷ Ogłoszenia // Łowiec – 1932. – № 8. – S.110.

(Додаток № 93)

ŻYWE ZAJĄCE LEŚNE, sprzedaje Zarząd Lasu Wolskiego, poczta Wola Justowska, koło Krakowa.

Оголошення про продаж живих лісових зайців⁹⁶⁸.

(Додаток № 94)

SPRZEDAM DWIE WYDRY oswojone, dobrze wyrośnięte, bardzo ładne, w cenie po 100 zł. za sztukę. — Wolański, Ostalowice p. Przemyślany.

Оголошення п. Волянського з села Осталовичі Перемишлянського повіту про продаж одомашнених видр за ціною 100 злотих за голову⁹⁶⁹.

(Додаток № 95)

Licytacja

**Dnia 12 grudnia 1938 odbędzie się
o godz. 10 w Zakładzie Tresury
Psów w Rawie Ruskiej-Wołkowica,
przetarg publiczny**

1 jelenia byka w wieku 10 lat

1 łani " " 5 "

1 łani " " 16 miesięcy

**Cena wywoławcza za wszystkie trzy sztuki
180 zł. — Komendant Szkoły B. Miller Insp.**

Оголошення про проведення 12 грудня 1938 року аукціону щодо реалізації оленів у фірмі, що спеціалізується по дресуванні собак⁹⁷⁰.

⁹⁶⁸ Ogłoszenia // Łowiec – 1935. – № 1. – S.12.

⁹⁶⁹ Ogłoszenia // Łowiec – 1935. – № 14. – S.188.

Żywe zwierzęta łowne
szczególniej jelenie, sarny, dziki, zające, bażanty, kuropatwy
i jarząbki — także rysie, niedźwiedzie i wilki ku-
puje zawsze po cenach wysokich
Handel zwierząt GUDERA w Wiedniu.
Wszystkie powyższe zwierzęta są także sprzedawane,
niemniej drobne rasowe, bażanty luksusowe, psy,
małpy, papugi, kanarki i inne ptaki śpiewające.
Jest do sprzedania jeleń ósmak, z dużym wieniec,
bardzo łagodny, doskonale ujeżdżony w zaprzęgu, szybki
w biegu, ciągnący dobrze i dający się łatwo powodować.
Cena razem z uprzężą 400 marek.

Оголошення у львівському часописі «Ловець» віденської фірми «Gudera» про торгівлю живими тваринами (куріпки, рябчики, фазани)⁹⁷¹.

W skarbie Ordynacyi Łańcuckiej
są do nabycia żywe, zdrowe, zdolne do rozmnożyć
ZWYKŁE BAŻANTY.
Bliższych wiadomości co do ceny udziela odwrotną pocztą na
zapytania
Wł Lewicki
łowczy w Łańcucie.

Оголошення господарства у Ланцуті про продаж здорових фазанів⁹⁷².

Do sprzedania orzeł przedni (królewski). Zgłosze-
nia Dąbbski, Zaborów.

Оголошення про продаж орла⁹⁷³.

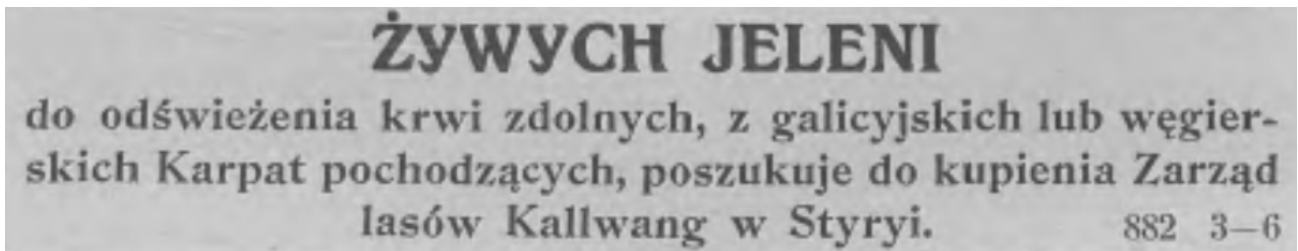
⁹⁷⁰ Ogłoszenia // Łowiec — 1938. — № 23-24.

⁹⁷¹ Ogłoszenia // Łowiec — 1893. — № 3. — S.48.

⁹⁷² Ogłoszenia // Łowiec — 1895. — № 4. — S.64.

⁹⁷³ Ogłoszenia // Łowiec — 1912. — № 3. — S.36.

(Додаток № 99)

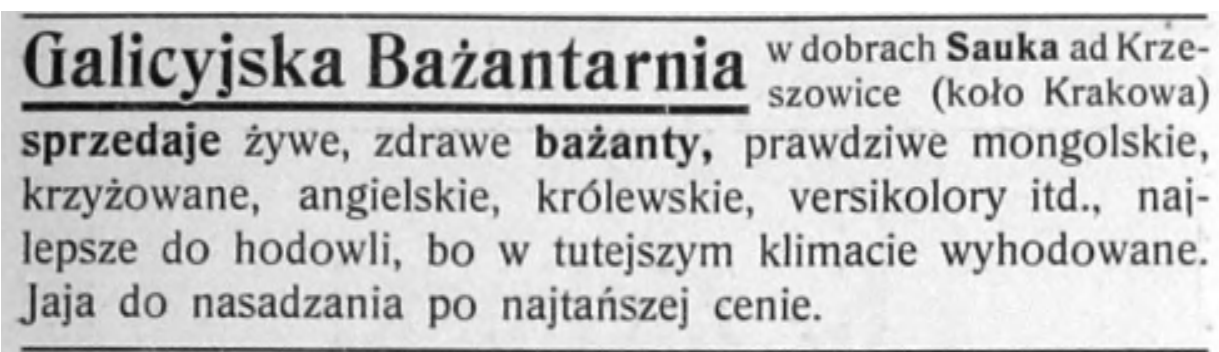
Оголошення керівництва лісів Каллванг із Штирії про закупівлю з галицьких чи угорських Карпат живих оленів для покращення генетичного складу місцевої популяції.

(Додаток № 100)

Оголошення Кароля Фрідріха з Грацу про закупівлю орлів та пугачів протягом всієї зими⁹⁷⁴.

(Додаток № 101)

Оголошення Галицького фазанарію (Крешовічі біля Кракова) про реалізацію яєць та живих фазанів англійської, монгольської, королівської породи вирощених у місцевому галицькому кліматі⁹⁷⁵.

⁹⁷⁴ Ogłoszenia // Łowiec – 1895. – № 11. – S.176.

Jaja bażantów mongolskich, obrożnych, sprzedaje Zarząd łowiectwa w Rozwadowie.

Оголошення керівництва мисливського господарства у Розвадові про реалізацію монгольських фазанів⁹⁷⁶.

Dyrekcja Ordynacji Chorostkowskiej ma na sprzedaż około 100 sztuk kur bażancich rasy angielskiej i Torquaty, oraz kilkanaście kogutów tej samej rasy. Kury po 10 K, koguty po 12 K.

Оголошення керівництва Хоростківської ординації про реалізацію 100 голів фазана англійської породи за ціною від 10 до 12 крон⁹⁷⁷.

30-40 KOGUTÓW BAŻANTÓW
Sprzeda według umowy
Dyrekcja Lasów Ordynackich
Dąbrówki p. Łańcut.

Оголошення Дирекції лісів про реалізацію 30-400 самців фазана⁹⁷⁸.

⁹⁷⁵ Ogłoszenia // Łowiec – 1905. – № 9. – S.111.

⁹⁷⁶ Ogłoszenia // Łowiec – 1913. – № 8. – S.95.

⁹⁷⁷ Ogłoszenia // Łowiec – 1913. – № 24. – S.292.

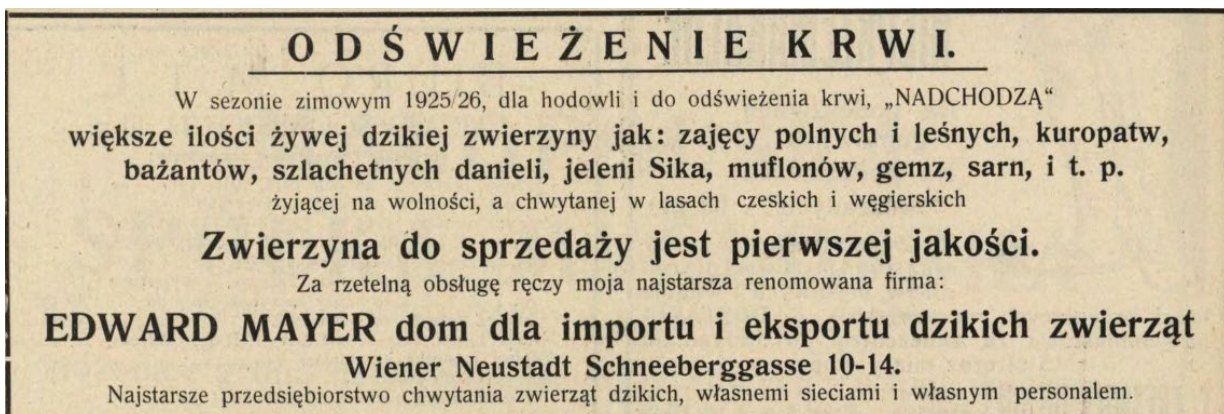
⁹⁷⁸ Ogłoszenia // Łowiec – 1924. – № 3. – S.47.

(Додаток № 104)

Оголошення фірми «Krekuch» з Дольська (Волинь) що професійно займається розведенням качок, про реалізацію качок та качиних яєць⁹⁷⁹.

(Додаток № 105)

Оголошення про продаж торговим домом «Edward Mayer» великої кількості дичини (зайців, куріпок, фазанів, оленів, козуль, ланей) для відсвіжування крові. Дичина – найкращої якості з чеських та угорських лісів⁹⁸⁰.

⁹⁷⁹ Ogłoszenia // Łowiec – 1925. – № 2. – S.30.

⁹⁸⁰ Ogłoszenia // Łowiec – 1926. – № 1. – S.15.

DLA ODŚWIEŻENIA KRWI
bażanty, kuropatwy, kroliki dzikie, cietrzewie, głąszce,
sarny daniële, gemzy, muflony i różnego gatunku żywą
dziką zwierzynę, — dalej

lęgowe jaja bażancie i kuropatwie

bażanty królewskie, pawie, łabędzie wszystkich gatunków,
rasowy drób, pułacze dla celów łowieckich, psy myśliwskie
i t. p. dostarcza pierwszorzędnej jakości

EDWARD MAYER
dom dla eksportu dzikich zwierząt w Wiener-Neustadt
Schneeberggasse Nr. 10-14 — założony w roku 1896.

KUPUJE

żywe zwierzęta, jak: młode niedźwiedzie, wilki, dzikie
koty, rysie, orły i t. p. na podstawie nadesłanych ofert.

Оголошення про продаж торговим домом «Edward Mayer» (рік заснування — 1896 р.) великої кількості дичини (зайців, куріпок, фазанів, оленів, козуль, ланей) для відсвіжування крові. Також фірма займалась закупівлею живих молодих ведмедів, вовків, диких котів, рисів, орлів.⁹⁸¹

⁹⁸¹ Ogłoszenia // Łowiec — 1926. — № 3. — S.47.

Оголошення підприємця А. Валла Прага (Чехословаччина) про реалізацію яєць та живих фазанів.⁹⁸²

Оголошення про реалізацію фазана яєць за ціною від 2 до 5 злотих

⁹⁸² Ogłoszenia // Łowiec — 1928. — № 6. — S.96.

ŻYWE ZAJĄCE BAŻANTY KUROPATWY

Z WŁASNYCH TERENÓW KRAJOWYCH

POLECA

**MAŁOPOLSKA
HODOWLA
ZWIERZYNY**

**W ŁUKAWICY, POCZTA STRYJ
WOJEWÓDZTWO STANISŁAWÓW**

Оголошення Малопольського підприємства з розведення дичини (с. Лукавець, Стрийського повіту) про реалізацію живих зайців, фазанів, куріпок⁹⁸³.

⁹⁸³ Ogłoszenia // Łowiec – 1930. – № 22. S.338.

(Додаток № 110)

ŻYWA DZICZ. Kupuję zające, kuropatwy, bażanty. Dostawa styczeń — luty. Posiadam przyrządy do łapania zwierzyny. — Oferty kierować do: Franz Pfliegler, Budapest IV., Kristof=ter 2. Tel. 801.90.

Оголошення про закупівлю зайців, куріпок, фазанів з Будапешта⁹⁸⁴.

(Додаток № 111)

TRZY WILKI roczne, bardzo łaskawe, zdrowe, do darowania. Wiadomość w nadleśnictwie Delatyn, Małopolska Wschodnia.

Оголошення про продаж трьох одомашнених вовків у Делятині⁹⁸⁵.

(Додаток № 112)

W Krasieczynie są na sprzedaż do chowu
Dzikie indyki brazylijskie,
koguty i kury z tegorocznego legu, sztuka po 10 złr.
O bliższe szczegóły należy udać się do kancelaryi centralnej J.O. książąt Sapiehów w Krasieczynie.

Оголошення керівництва господарства у Красічині про реалізацію диких бразильських індиків по ціні 10 золотих, за штуку⁹⁸⁶.

⁹⁸⁴Ogłoszenia // Łowiec — 1935. — № 1. S.12.

⁹⁸⁵ Ogłoszenia // Łowiec — 1933. — № 23. — S.276.

⁹⁸⁶ Ogłoszenia // Łowiec — 1890. — № 1. —S.116.

Dla odświeżenia krwi
żywe zające, tak polne jak i ieśne, kuro-
patwy, bażanty, sarny, jelenie
oraz inną zwierzynę, łowioną na wolnych terenach we Węgrzech, Czechosłowacji, Jugosławji, Austrii, najlepszej jakości i nadającej się świetnie dla hodowli oraz odświeżenia krwi oferuje firma

R. NERLICH, Bielsko — Śląsk

Оголошення про продажу живих зайців, фазанів, куріпок⁹⁸⁷

KTO z hodowców zwierzyny w Galicyi posiada 25 parok kuropatw rozplodowych na sprzedaż, zechce przedłożyć swoją ofertę pod adresem
Dr. Władysław Wejda, adwokat w Sokalu.

Оголошення про закупівлю куріпок⁹⁸⁸

⁹⁸⁷Ogłoszenia // Łowiec. — 1929. - № 2. — S.18.

⁹⁸⁸ Ogłoszenia // Łowiec. — 1909. - № 3. — S.35.

ŻYWA ZWIERZYNE

Do strzału: koguty, bażancie, zające samce, dzikie króliki.

Do rozmnoży i odświeżenia krwi: zające, kuropatwy, bażanty, głuszce, cietrzewie, sarny, daniel, jelenie etc.

jak najtaniej dostarcza już teraz

F. HORÁČEK

największy dom eksportowy dziczyzny na kontynencie
w Martinitz-Starkenbach Czechy.

Найбільша експортна фірма дичини Ф. Хорачека (Чехія) пропонує для реалізації живу та добуту дичину.⁹⁸⁹

ŻYWA ZWIERZYNE
DLA ODŚWIEŻENIA KRWI

sprzedaje

Małopolska Hodowla Zwierzyny w Łukawicy
poczta STRYJ

Żądać cenników

Малопольська організація з розведення дичини (с. Лукавець, Стрийського повіту) пропонує живих мисливських тварин.⁹⁹⁰

⁹⁸⁹ Ogłoszenia // Łowiec. – 1911. - № 1. – S.12.

⁹⁹⁰ Ogłoszenia // Łowiec. – 1930. - № 1.

(Додаток № 117)

W Krasieczynie są na sprzedaż do chowu
Dzikie indyki brazylijskie,
koguty i kury z tegorocznego legu, sztuka po 10 złr.
O bliższe szczegóły należy udać się do kancelaryi cen-
tralnej J.O. książąt Sapiehów w Krasieczynie.

Оголошення, у Красічині по 10 злотих продають диких індиків. Звертитись до канцелярії князя Сапєги.⁹⁹¹

(Додаток № 118)

Kupię litr tłuszczu (sadła) borsuczego. Łaskawe
oferty adresować do Dyrekcyi szkoły mę-
skiej Marcina we Lwowie.

Оголошення про купівлю однієї літри борсучого сала. Пропозиції направляти до керівництва школи Мартина у Львові⁹⁹².

(Додаток № 119)

„SARNIE SKÓRY“ kupuje każdej ilości,
H. WIERZYCKI, Tarnów, ul. Klikowska 10.

Оголошення Х. Вершицького з Тарнова про закупівлю козулячих шкірок⁹⁹³.

⁹⁹¹ Ogłoszenia // Łowiec. – 1890. – № 1. – S.16.

⁹⁹² Ogłoszenia // Łowiec – 1914. – № 7. – S.84.

⁹⁹³ Ogłoszenia // Łowiec – 1902. – № 23. – S.282.

Najwyższe ceny za skóry wszelakiego rodzaju,
jakoto lisy, kuny, tchórze, skórki
zajęcze, rożki sarnie i jelenie, płaci
firma FALL, Wagowa 5, LWÓW.

Оголошення фірми «Фалл» (м. Львів, вул. Вагова, 5) про закупівлю за найвищими цінами шкірок лисиці, куниці, тхорів, зайців, козулячих та оленячих рогів⁹⁹⁴.

Poszukiwane są niewyprawione skórki zajęcze,
lisie i t. p. — Oferty listowne
przyjmuje Krajowy Związek przemysłowy Lwów, pl.
Smolki 1. 3.

Оголошення Крайової промислової спілки (Львів, площа Смолки, 3) про можливість закупівлі шкірок зайців⁹⁹⁵.

Wyprawia skóry z włosiem i na
zamsz,
wykonywa wszelkie roboty kuśnierskie i kupuje
surowce: lisy, łasice, tchórze, kuny, krety, cho-
miki, wiewiórki, itp. — ale tylko w zimie ubite
PIOTR KARPIAK
Lwów, ulica Rуска, 1. 18.

Оголошення фірми Петра Карп'яка (Львів, вул. Руська, 18) про виконання робіт з виправлення шкірок з лисиці, ласки, тхора, куниці, крота, хом'яків, білок. Приймаються шкірки тварин, добутих взимку⁹⁹⁶.

⁹⁹⁴ Ogłoszenia // Łowiec – 1911. – № 24. – S.292.

⁹⁹⁵ Ogłoszenia // Łowiec – 1912. – № 24. – S.287.

⁹⁹⁶ Ogłoszenia // Łowiec – 1913. – № 24. – S.292.

WAŻNE DLA PANÓW MYŚLIWYCH

POLSKA GARBARNIA

A. H. P. S.

Agencja handlowa przemysłu skórniczego
posiada zastępstwa tylko firm polskich.

**Przyjmuje do garbowania skóry wszel-
kiego rodzaju, odpowiadając za ich jakość.**

Lwów, ul. Zyblikiewicza l. 24.

Оголошення фірми з вичинки шкіри (Польська гарбарня) «Polska garbarnia» (Львів, вул. Зублікевича, 24) про прийняття від мисливців на вичинку різного виду шкірок⁹⁹⁷.

„Kurjer Poranny“ w Warszawie z dnia 7. sierpnia 1927 r. Nr. 217 uczynił następującą uwagę:
„...i dlaczego niema w Polsce hodowli zwierząt, dających futro? Zmuszeni jesteśmy sprowadzać te
kosztowne futra z zagranicy za ogromne sumy. Czy nie znajdują się odpowiedni ludzie, którzy z całą
energją wezmą się do tego rodzaju produkcji?”

JEDYNIE HODOWLA SREBRNYCH LISÓW zaaklimatyzowanych w Farm Elevage du Mont Blanc
lub importowanych wprost z farmy B. Grahama Rogers'a w Summerside, Kanada — oraz

HODOWLA NURKÓW pochodzących z kanadyjskich prowincji (Quebec, Northern Ontario, Hudsonbay,
Alaska), gwarantują rzeczywiście rentowność inwestowanego kapitału.

Dostarczany jest wyłącznie pierwszorzędny materiał hodowlany. Kanadyjscy eksperci udzielają interesantom bezpłatnych porad, dotyczących zakładania
farm, pielęgnowania i żywienia srebrnych lisów oraz innych zwierząt, dających futro. Zorganizowane są bezpłatne kursa dla Szan. Klienteli pragnącej
zapoznać się z hodowlą zwierząt, dających futro. Bezpłatnych informacji udzielają:

* **ELEVAGE DU MONT BLANC. 120. AVENUE DES CHAMPS ELYSÉES, PARIS.**

Siedziba Zarządu lub Generalne przedstawicielstwo: Przedstawicielstwo na Polskę:
Louis Timmerhans, Chateau d'Embourg, Chemée (Belgia) Vasil Jusvak, ul. Teatyńska 11. Lwów.

Оголошення про реалізацію шкірок сріблястих лисиць з Канади. Представник у Львові вул. Театральна, 11⁹⁹⁸.

⁹⁹⁷ Ogłoszenia // Łowiec — 1921. — № 7. — S.8.

MIĘDZYNARODOWE BIURO TECHNICZNE
dla hodowli
ZWIERZĄT DAJĄCYCH FUTRA
Specjalne wyprawianie wszelkiego rodzaju krajowych
lub importowanych
Szczurów piżmowych
Tumaki kanadyjskie RACCOONS zwyczajne i czarne,
małpy.
Lisy niebieskie Lisy srebrne Lisy białe
Nurki, Skunksy, Elki
Prawdziwe szenszyle Barany bucharskie
Zapytania kierować do : Chateau D'Embourg CHENÉE
Belgique (Belgja).

Реклама виправки шкірок дичини від «Міжнародного технічного бюро» з вирощування хутрових тварин (Бельгія)⁹⁹⁹.

Lisy, Borsuki, Kuny, Tchórze, Dziki, Rogacze, Krety, Króliki,
Zające, Barany, oraz wszelkie skóry futrzane
WYPRAWIA i FARBUJE na sposób lipski
„FUTROPOL“, Kraków-Podgórze, ul. Kącik 20. Tel. 0347.

Реклама фірми «Хутрополь» (Краків, вул. Концік, 20), що виправляє та фарбує шкірки лисиць, тхорів, кротів, кроликів¹⁰⁰⁰.

⁹⁹⁸ Ogłoszenia // Łowiec – 1928. – № 12. – S.178.

⁹⁹⁹ Ogłoszenia // Łowiec – 1928. – № 13. – S.211.

¹⁰⁰⁰ Ogłoszenia // Łowiec – 1928. – № 23-24. – S.389.

(Додаток № 127)

SKÓRY SUROWE z lisów, kun, tchórzy,
wyder, zajęcy i królików
kupuje, przyjmuje do wyprawy
oraz wykonuje wszelkie
F U T R A
Pracownia Futer KAROLA SCHÜRERA Lwów, Senatorska 10
(Boczna Romanowicza)

Оголошення майстерні хутра Кароля Шюрера (Львів, вул. Сенаторська, 10) про вичинку шкіри лисиць, куниць, тхорів, видр, зайців і кроликів¹⁰⁰¹.

(Додаток № 128)

GARBIARNIA I FARBIARNIA FUTER
„S O B Ó L”
odznaczona złotym i srebrnym medalem
Garbuje wszystkie rodzaje skór futrzanych jak: lisy, kuny, tchórze, wilki, wydry, niedźwiedzie, króliki, krymki itp.
SPECJALNOŚĆ: Farbowanie lisów krajowych na kolor czarny — alaska, brązowy, besz, patagoński, (ciemno- popielaty) jako też innych skór futerkowych, przez specjalistę Franciszka Fibingera.
KANTOR PRZYJĘĆ — FABRYKA
Lwów, Lwowskich Dzieci 56 telefon 105—11

Реклама фірми з виправки та фарбування шкіри «Соболь», яка нагороджена золотою та срібною відзнакою. (Львів, вул. Львівських дітей, 56)¹⁰⁰².

¹⁰⁰¹ Ogłoszenia // Łowiec — 1929. — № 1. — S.2.

¹⁰⁰² Ogłoszenia // Łowiec — 1933. — № 4. — S.48.

DO WYPRAWY I FARBOWANIA

lipski – sposobem przyjmuje lisy, kuny, wydry, tchórze,
skóry sarnie na ibrę i jelenie na zamsz oraz wykonuje
boa, krawatki futrzane najgustowniej i najstaranniej

MAGAZYN I PRACOWNIA FUTER

Karola SCHÜRERA Lwów, ul. Senatorska 11 a.
wylot ul. Romanowicza, tel. 69-56.

Оголошення хутряної майстерні Кароля Шюрера (Львів, вул. Сенаторська, 11а) про вичинку шкірок мисливських тварин (лисиці, куниці, видри, тхора, козуль, оленя)¹⁰⁰³.

¹⁰⁰³ Ogłoszenia // Łowiec – 1934. – № 2-3. – S.28.

F. SWACZINA.

Obznajomiwszy się podczas mego kilko-
letniego pobytu w Paryżu z wszystkimi
postępami sztuki rymarskiej i z najdosęp-
niejszym nabyciem tychże towarów,
połecam wysokiej Szlachcie i Szanownej
Publiczności mój

SKŁAD WYROBÓW

siodlarskich i rymarskich

najprzedniejszej jakości i elegancji, jako to:
**siodła angielskie, derhy, bicze, szo-
ry, chomąta i artykuły do podróży,
polowania, stajenne i angielskie,**
po cenach fabrycznych.

Nowe zamówienia jako też reparacje
uskuteczniam dokładnie i w jak najkrótszym czasie.

F. Swaczina
rymarz

pod l. 804 obok hotelu Langa przy placu Marjackim.

Оголошення фірми (Ф. Свачіна) «F. Swaczina») (вичинка шкіри та виготовлення збруї для коней) про продаж знарядь для полювання (м. Львів, площа Мар'яцька)¹⁰⁰⁴.

¹⁰⁰⁴ Haliczanin, kalendarz powszechny na rok pański 1872. – Lwów: Drukarnia K. Pillera, 1872.

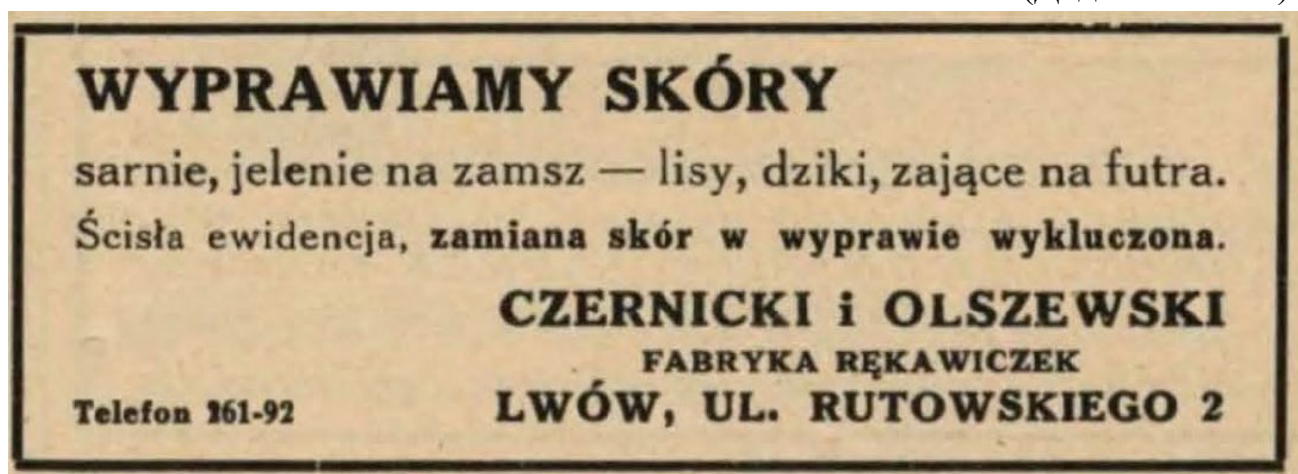

Реклама майстерні Станіслава Вронського «Stanisława Wronskego» з вичинки шкірок (м. Львів, вул. Театральна, 5)¹⁰⁰⁵.

¹⁰⁰⁵ Ogłoszenia // Łowiec – 1905. – № 23.

Оголошення фірми Кароля Шурера (Львів, вул. Сенаторська, 11а) про купівлю та виправку шкірок лисиць, видр, куниць, тхорів, можливість обміну шкірок дичини на інші хутра.¹⁰⁰⁶

Оголошення фабрики рукавиць Черніцького та Ольшевського щодо виправлення шкірок козуль, оленів на замшу, а лисиць, кабанів, зайців – на хутро. (Львів, вул. Рутовського, 2)¹⁰⁰⁷.

¹⁰⁰⁶ Ogłoszenia // Łowiec. – 1937. – № 3. – S.53.

¹⁰⁰⁷ Ogłoszenia // Łowiec. – 1936. – № 9. – S.163.

Wyprawialnia Skór
PIOTRA KARPIAKA
Istniejąca od r. 1909 we Lwowie
przeniesiona na Żybkiewicza 4 (sklep)
wyprawia skóry z lisów, kun itp. oraz we własnej pracowni robi futra damskie i męskie
Surowe skóry wszelkiego rodzaju kupuję.
P. T. Członkowie Stow. Myśliwskich mają zniżkę.
FUTRA PRZEZ LATO PRZECHOWUJĘ

Реклама майстерні з вичинки шкіри Петра Карп'яка, яка діє з 1909 року в Львові по вул. Зублікевича, 4¹⁰⁰⁸.

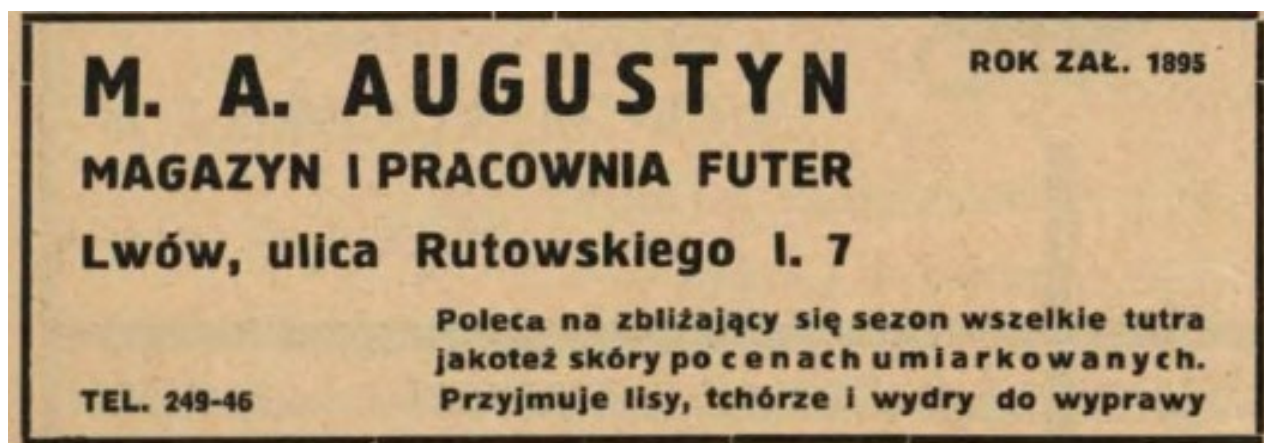
SKÓRY SUROWE z lisów, kun, tchó-
rzy, wyder i zajęcy
kupuje, przyjmuje do wyprawy **FUTRA**
oraz wykonuje wszelkie
MAGAZYN I PRACOWNIA FUTER
Karola Schürera **Lwów, Senatorska 10**
(boczna Romanowicza) **Tel. 69-56**

Оголошення фірми Короля Шурера про купівлю шкір лисиці, куниць, тхорів, видр і зайців. (м. Львів, вул. Сенаторська, 10).¹⁰⁰⁹

¹⁰⁰⁸ Ogłoszenia // Łowiec. – 1938. – № 1-2. – S.23.

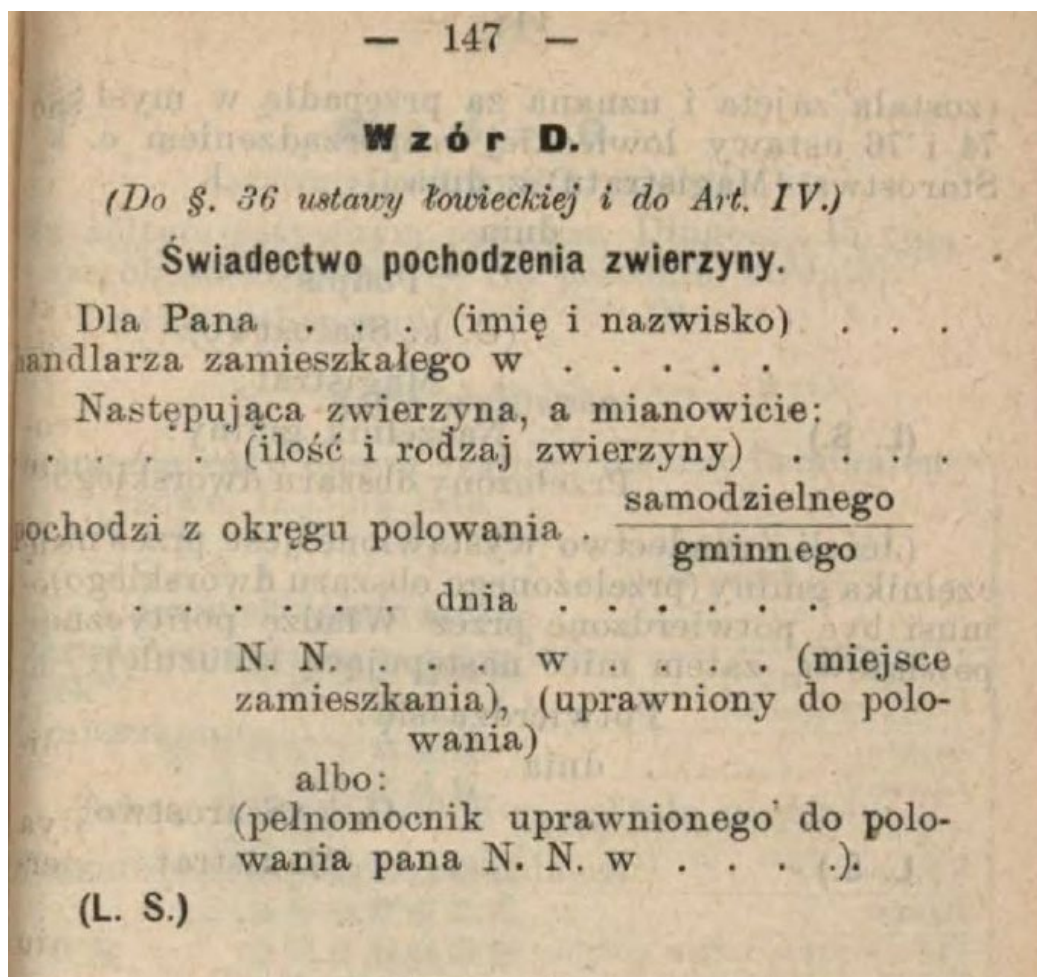
¹⁰⁰⁹ Ogłoszenia // Łowiec. – 1930. – № 1.

(Додаток № 136)

Реклама майстерні М.А Аугустина (Львів, вул. Рутовського, 7) про виправлення хутра лисиць, тхорів, видри¹⁰¹⁰.

(Додаток № 137)

Додаток Д «Свідоцтво походження дичини» до Мисливського закону Галичини від 1897 року.¹⁰¹¹

¹⁰¹⁰ Ogłoszenia // Łowiec. — 1936. — № 9. — S.164.

Торгівець дичиною

¹⁰¹¹ Świadcetwo pochodzenia zwierzyny. //Kalendarz myśliwski i rybcki na rok 1885. – Lwów: Gal. Tow. Łowieckie, 1901. – S. 147.

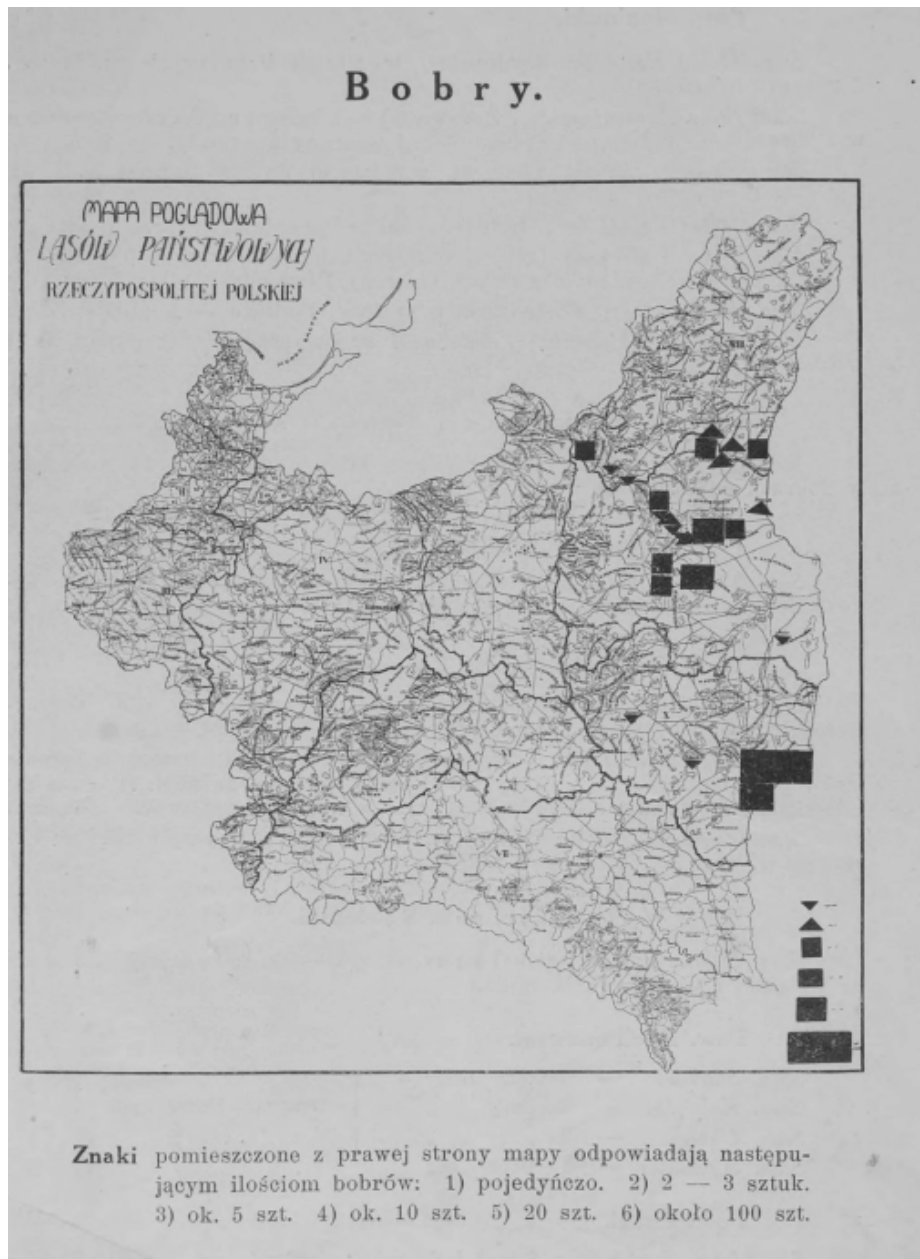

Королівський кухар

Перекупник дичини¹⁰¹²

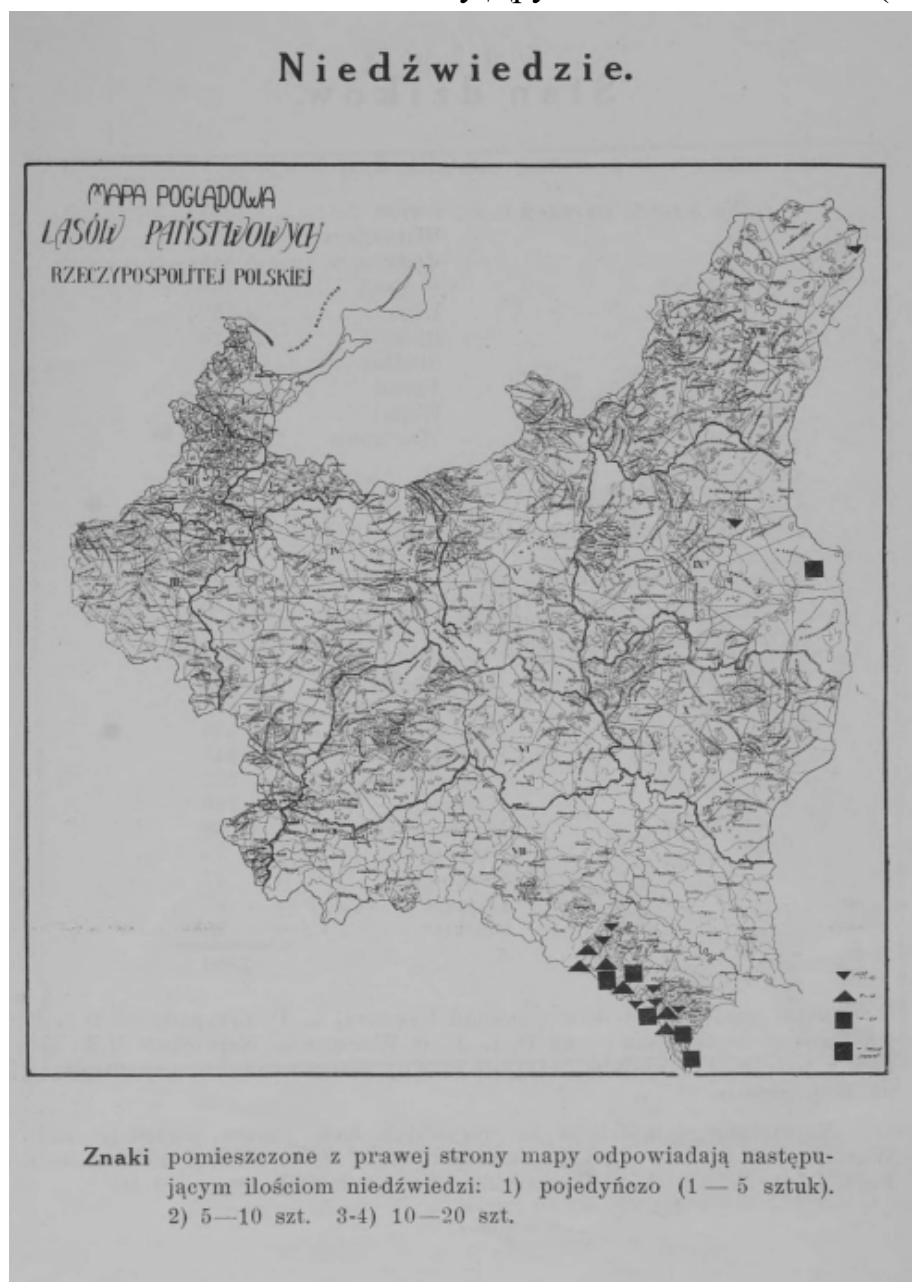
¹⁰¹² Światowid – 1923. – №8. – S.1.

Карта з місцезнаходженням бобра у Другій Речі Посполитій (1928 р.)¹⁰¹³

№	Умовне позначення Даний знак відповідає наступній чисельності бобрів	Голів
1	▼	Одинокі голови
2	▲	2-3 голови
3	■	біля 5 голів
4	■	біля 10 голів
5	■	біля 20 голів
6	■	біля 100 голів

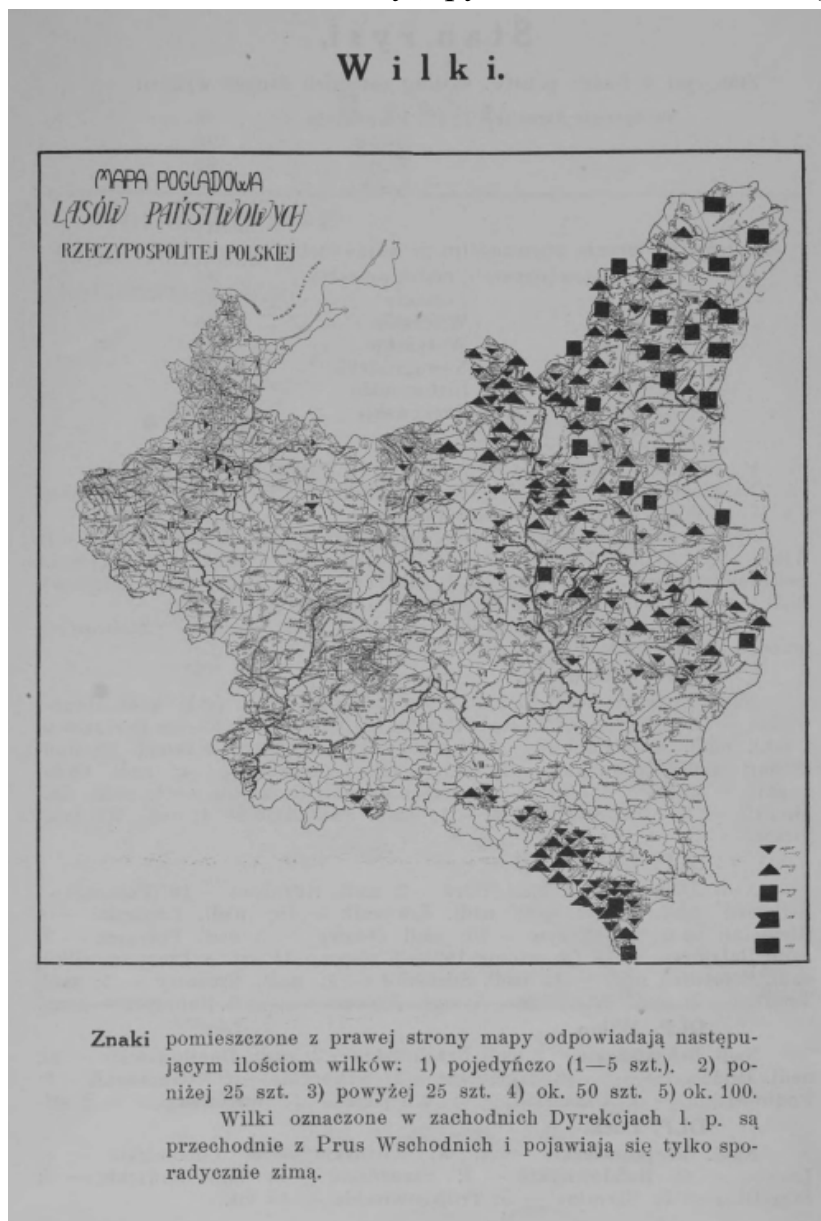
¹⁰¹³ Kalendarz Myśliwski na 1929 rok. Pod red. Ejsmonda J. – Warszawa, 1929. – S.69.

Карта з місцезнаходженням ведмедя у Другій Речі Посполитій (1928 р.)¹⁰¹⁴

	Умовне позначення Даний знак відповідає наступній чисельності ведмедів	Голів
1	▼	одинокі (1-5 голови)
2	▲	5-10 голів
3	■	10-20 голів
4	■	10-20 голів

¹⁰¹⁴ Kalendarz Mysliwski na 1929 rok. Pod red. Ejsmonda J. – Warszawa, 1929. – S.55.

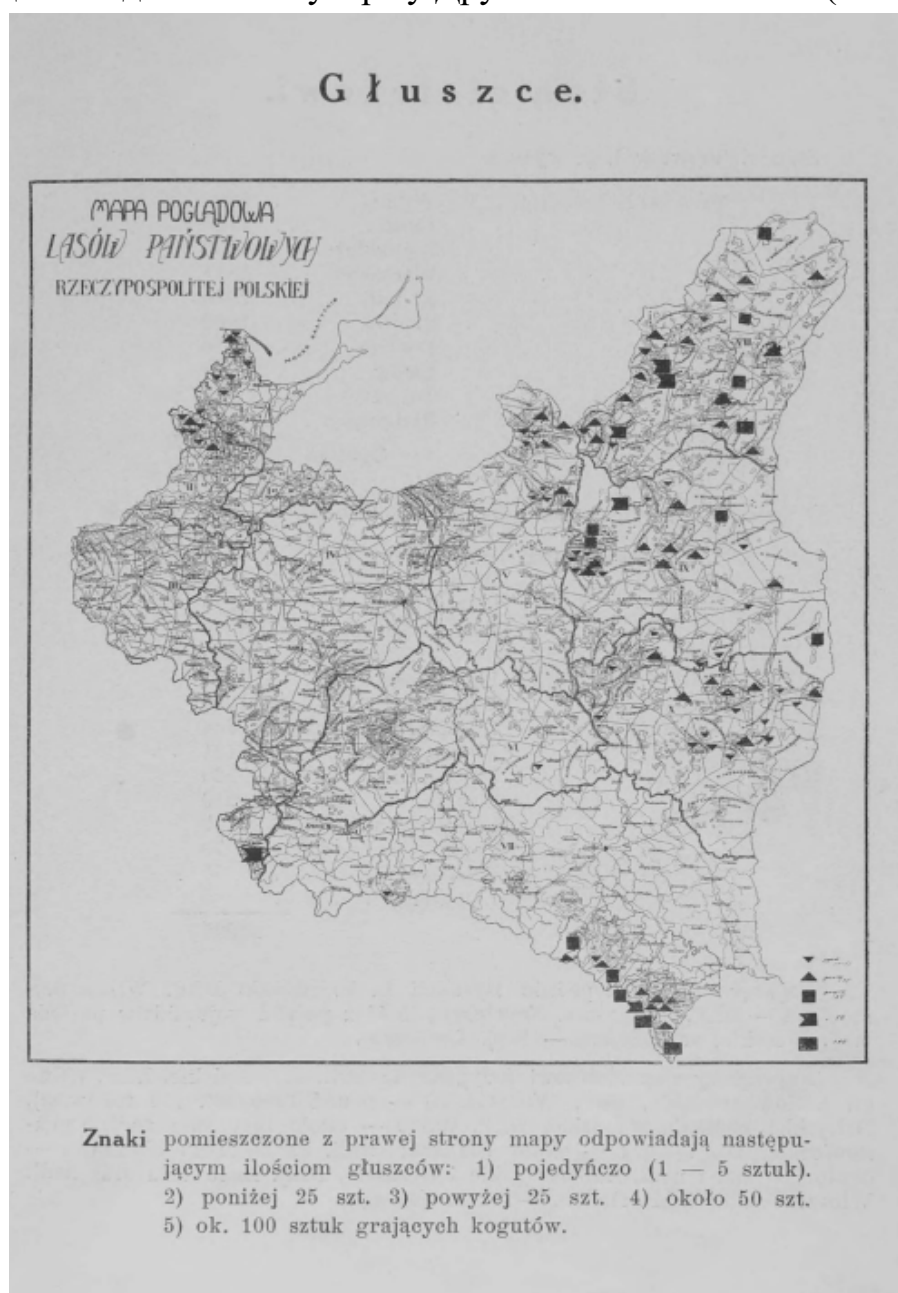
Карта з місцезнаходженням вовка у Другій Речі Посполитій (1928 р.)¹⁰¹⁵

№	Умовне позначення Даний знак відповідає наступній чисельності вовків	Голів
1	▼	одинокі (1-5 голови)
2	▲	менше 25 голів
3	■	більше 25 голів
4	▣	більше 50 голів
5	■	біля 100 голів

Примітка вовки позначені у західній частині республіки появляються спорадично лише зимою

¹⁰¹⁵ Kalendarz Mysliwski na 1929 rok. Pod red. Ejsmonda J. – Warszawa, 1929. – S.59.

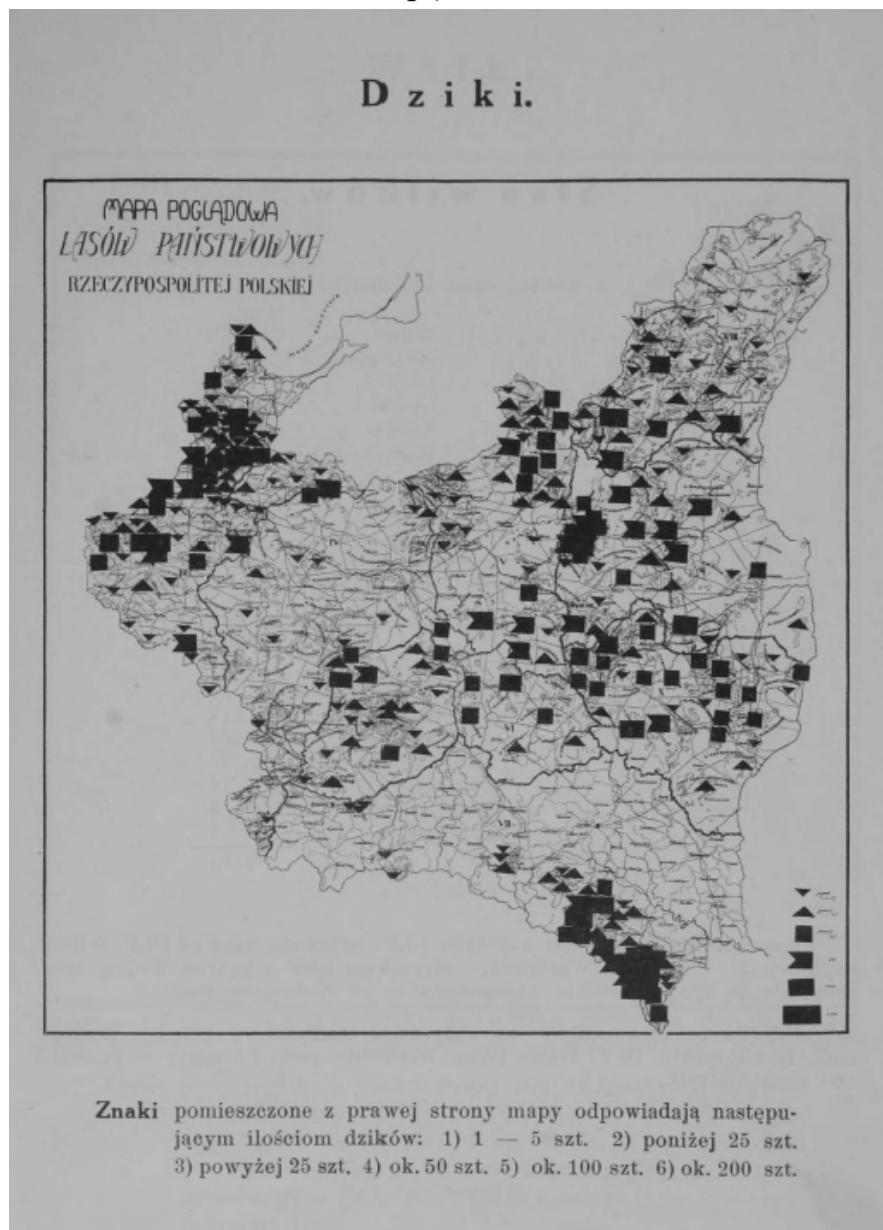
Карта з місцезнаходженням глухаря у Другій Речі Посполитій (1928 р.)¹⁰¹⁶

№	Умовне позначення Даний знак відповідає наступній чисельності глухарів	Голів
1	▼	одинокі (1-5 голови)
2	▲	менше 25 голів
3	■	більше 25 голів
4	▣	біля 50 голів
5	▣	біля 100 голів

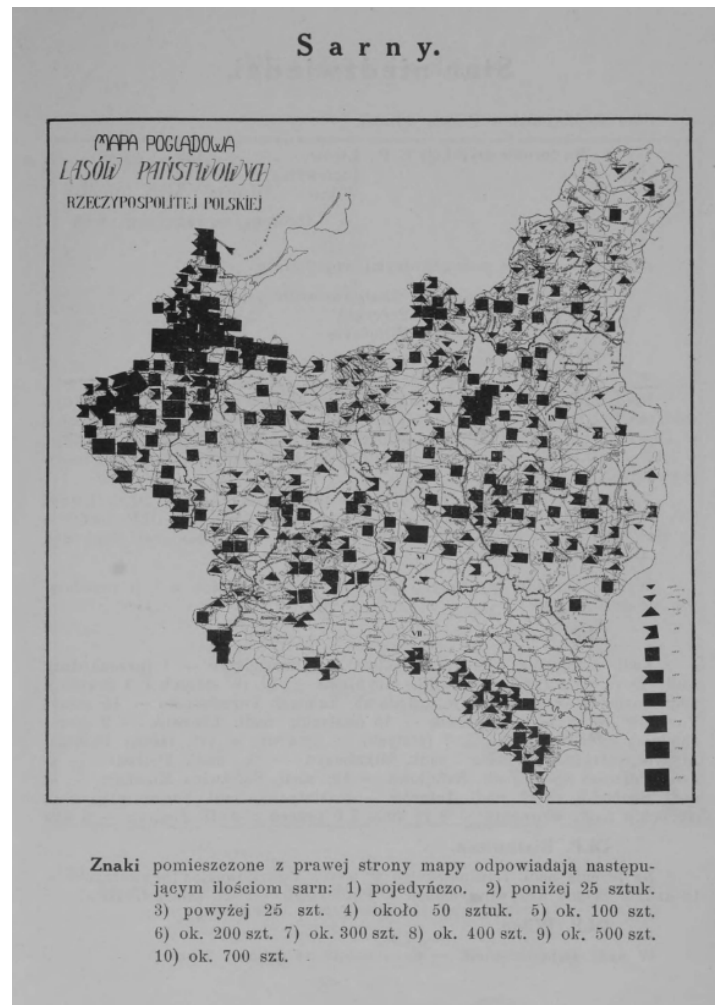
¹⁰¹⁶ Kalendarz Mysliwski na 1929 rok. Pod red. Ejsmonda J. – Warszawa, 1929. – S.65.

Карта з місцезнаходженням дикого кабана у Другій Речі Посполитій (1928 р.)¹⁰¹⁷

№	Умовне позначення Даний знак відповідає наступній чисельності диких кабанів	Голів
1	▼	одинокі (1-5 голови)
2	▲	менше 25 голів
3	■	більше 25 голів
4	■	більше 50 голів
5	■	біля 100 голів
6	■	біля 200 голів

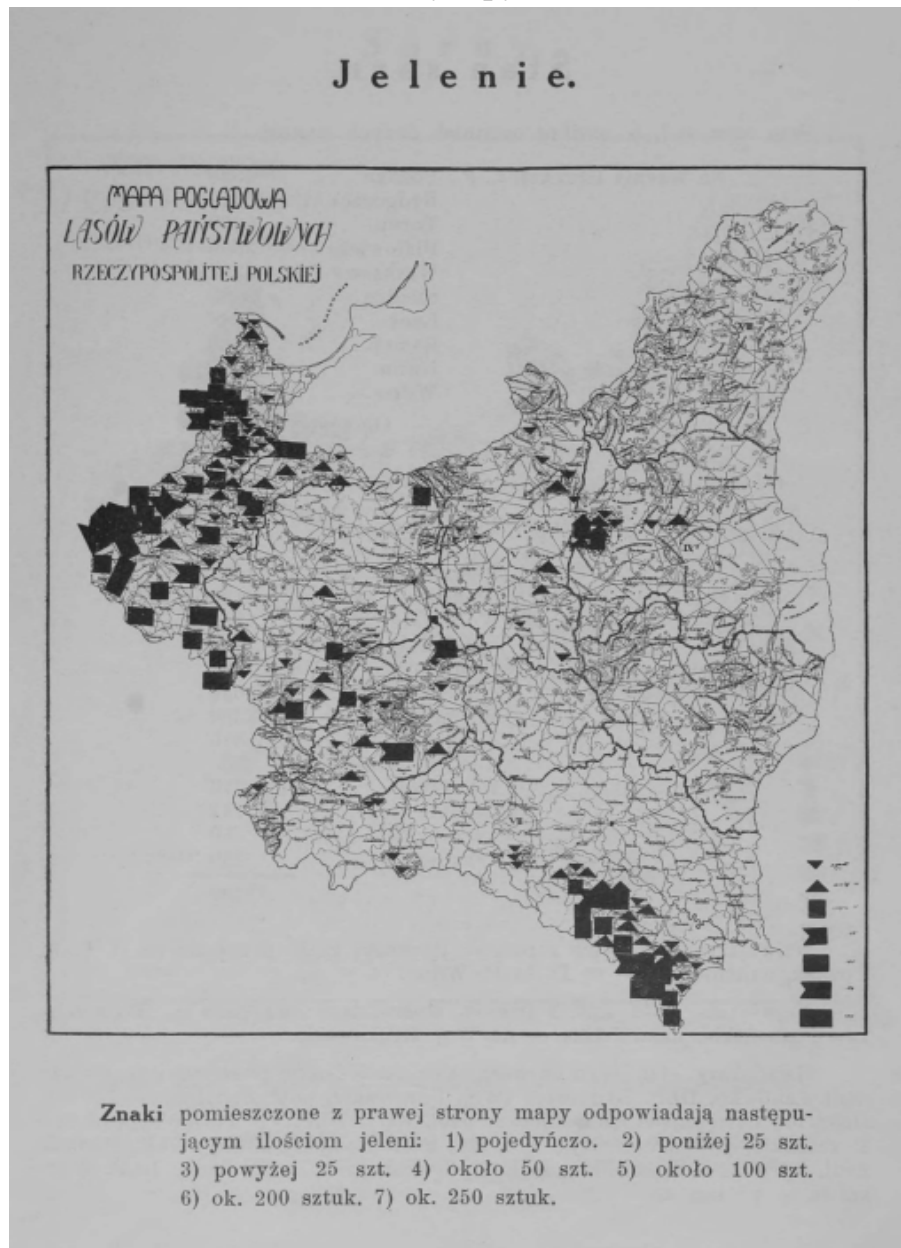
¹⁰¹⁷ Kalendarz Mysliwski na 1929 rok. Pod red. Ejsmonda J. – Warszawa, 1929. – S.57.

Карта з місцезнаходженням козулі у Другій Речі Посполитій (1928 р.)¹⁰¹⁸

№	Умовне позначення Даний знак відповідає наступній чисельності козуль	Голів
1	▼	одинокі
2	▼	менше 25 голів
3	▲	більше 25 голів
4	■	більше 50 голів
5	■	біля 100 голів
6	■	біля 200 голів
7	■	біля 300 голів
8	■	біля 400 голів
9	■	біля 500 голів
10	■	біля 700 голів

¹⁰¹⁸ Kalendarz Myśliwski na 1929 rok. Pod red. Ejsmonda J. – Warszawa, 1929. – S.53.

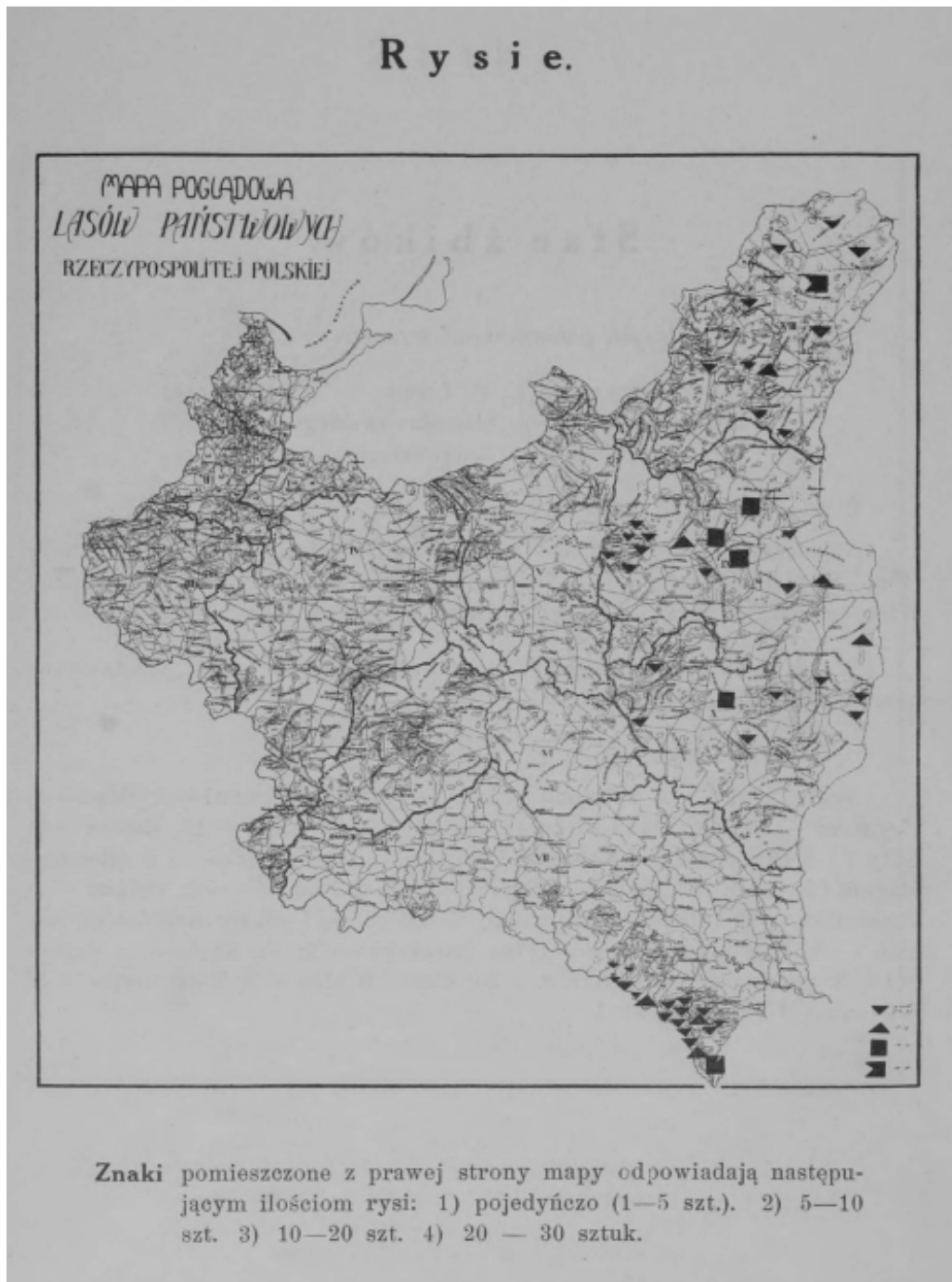
Карта з місцезнаходженням оленя у Другій Речі Посполитій (1928 р.)¹⁰¹⁹

№	Умовне позначення Даний знак відповідає наступній чисельності козуль	Голів
1	▼	одинокі
2	▲	менше 25 голів
3	■	більше 25 голів
4	▣	біля 50 голів
5	▤	біля 100 голів
6	▥	біля 200 голів
7	▦	біля 250 голів

¹⁰¹⁹ Kalendarz Mysliwski na 1929 rok. Pod red. Ejsmonda J. – Warszawa, 1929. – S.51.

Карта з місцезнаходженням рисі у Другій Речі Посполитій (1928 р.)¹⁰²⁰

№	Умовне позначення Даний знак відповідає наступній чисельності козуль	Голів
1	▼	одинокі (1-5 гол.)
2	▲	менше 5-10 голів
3	■	більше 10-20 голів
4	▲	біля 20-30 голів

¹⁰²⁰ Kalendarz Mysliwski na 1929 rok. Pod red. Ejsmonda J. – Warszawa, 1929. – S.61.

OGŁOSZENIE PRYWATNE.

RAKI.

P. H. BLUM, handlarz raków w **Eichstätt w Bawaryi**, zakupuje wszelką ilość raków, a mianowicie: samee od 1 kwietnia do 1 października, samice przez cały sierpień i wrzesień.

W KRAKOWIE, W DRUKARNI „CZASU” FR. KLUCZYCKIEGO I SP.
pod zarządem J. Łakocińskiego.

Nakładem Krajowego Towarzystwa Rybackiego w Krakowie.

1894.

21. VI.

Приватне оголошення Х. Блюма з Баварії щодо закупівлі у Галичині великої кількості самців раків у період з 1 квітня по 1 жовтня, а самиць – у серпні та вересні.¹⁰²¹

¹⁰²¹ Ogłoszenia // Okólnik. – 1894. – № 11. – S. 29.

Wzór E. (Do §. 37. ustawy łowieckiej i do Art. IV.)**Świadcstwo pochodzenia zwierzyny.**

Dla pana (imię i nazwisko)
zamieszkałego w

Następująca zwierzyna a mianowicie:
. (ilość i rodzaj zwierzyny)

.
(pochodzi z zagranicy
zwierzyńca zamkniętego w)

albo:

(została ubita w czasie ochronnym w myśl postanowień §. 35
ustawy łowieckiej na podstawie rozporządzenia c. k. Sta-
rostwa (Magistratu) z dnia l.)

albo:

(została zajęta i uznana za przepadłą w myśl §§. 74. i 76.
ustawy łowieckiej rozporządzeniem c. k. Starostwa (Magistratu)
z dnia l.)

., dnia

Podpis:

(C. k. Starostwo:

Magistrat:

(L. S.)

Naczelnik gminy:

Przełożony obszaru dworskiego:

Додаток Е до Мисливського закону Галичини від 1897 р.: Свідоцтво про походження дичини¹⁰²².

¹⁰²² Das neue Jagdgesetz für Galizien und Großherzogtum Krakau: giltig vom 26. März 1898. – Złoczów : Nakładem i drukiem księgarni W. Zukerkandla, 1905. – S. 96.

(Додаток № 151)

IV. Patent

**zawierający Ustawę gminną ludności izraelskiej
w Galicyi z dnia 7 Maja 1789 r.**

(Додаток № 152)

Taryfa maksymalna

**cen na produkty w mieście Lwowie od 19.
maja (1. czerwca) 1915 r.**

(Додаток № 153)

Taryfa maksymalna

**cen na produkty w mieście Lwowie od 1.
lipca 1915 r.**

Zanie mięso!

Wysyłam franco 5 klg. mięsa wołowego i cielęcego codziennie świeże najlepszej jakości za 5 kor. 60 h. Do każdej pošyłki certyfikat weterynarski: koszerno z dołączeniem atestu 2 rabinów kor. 7. Gęsi tłuste wraz ze smalcem 5 klg. 9 kor. Miód przasny najlepszej jakości : - 5 klg. 5 kor. 60 h

Adres:

ARON HALPERN, Zbaraż.

Оголошення Арона Халперна із Збаражу про реалізацію кошерного м'яса з сертифікатом від двох рабинів та ветеринарного лікаря¹⁰²³.

Wędliny koszerne.

Kraków. Glaser Emanuel (Bożego Ciała 10, tel. 1556), fabr. wędł. koszer. • Gronner Bernard (Krakowska 17, tel. 1382), fabr. wędł. koszer., mot. gaz. 6 HP, rob. 5. Filie: Tarnów, Rzeszów, Tarnopol. Eksp: Francya, Belgia, Szwajcarya. PFa. • Spira A. S. (właśc. Majerczyk Hirsch, Krakowska 6, tel. 1294), fabryka wędlin koszer.

Lwów. Blankstein i Fränkel (Gazowa 10), fabr. par. wędł. koszer. PFa. • Feldman Z. Gołuchowskiego 1), fabr. wędł. koszer. • Finkelstein A. (pl. Gołuchowskiego 2), fabr. wędł. koszer. PFa.

Przemyśl. Güttler Uszer, fabr. wędł. koszer.

Stryj (Kościuszki 10). Sobel Majer Jakób, fabryka wyrobów masarskich koszernych.

Реклама фірм, які займались торгівлею кошерними м'ясними виробами¹⁰²⁴.

¹⁰²³ Ogłoszenie // Kurjer Lwowski – 1905. – № 361. – S. 14.

**Towarzystwo
spożywcze
we Lwowie**

wyrębuje mięso w 3 sklepach:
przy ul. Kościelnej l. 8,
przy placu Bernardyńskim
licz. 1.
przy ulicy Wekslarskiej l. 4

Ceny mięsa wołowego:

pieczeń, rozbratel	$\frac{1}{2}$ kilograma	28 ct.
krzyżówka	$\frac{1}{3}$ "	37 ct.
uszyk	$\frac{1}{2}$ "	25 ct.
przednie części	$\frac{1}{2}$ "	23 ct.
szponder, poprzeczka	$\frac{1}{3}$ "	22 ct.
połędwica	$\frac{1}{2}$ "	33 ct.

W sklepie zaś przy ul. Cebulnej
wyrębuje mięso koszerne po cenie przeciętnej
50 ct. za 1 kilogram.

Mięso jest najlepszego gatunku, z wy-
borowych wołów opasowych.

Towarzystwo zawiadamia właścicieli obór
bydła opasowego, że potrzebuje co tydzień od
30—40 wołów.

(1166 2—3)

Оголошення про реалізацію Львівським споживчим товариством м'яса у магазинах на вул. Костельній, 8, Вексларській, 4, Бернадитські площі. Кошерне м'ясо можна було купити лише по вул. Цибульній. Вартість кілограма кошерного м'яса становила 0,5 золотого¹⁰²⁵.

¹⁰²⁴ Skorowidz przemysłowo-handlowy Królestwa Galicyi II wydanie. Lwów: 1913. — S.710.

¹⁰²⁵ Ogłoszenie // Gazeta lwowska. — 1882. — № 41.— S. 10.

Najstosowniejsza pora do zakupna na r. 1897 koszernego

SMALCU GĘSIEGO

pod gwarancją prawdziwego, naturalnie czystego. Wzorowe puszk. 5-kilogr. franco do każdej stacyi za pobraniem pocztowem lub poprzedniem nadesłaniem należności zł. 5.30. Dla prowincyi i za granicy franco na każdej stacyi zł. 5.30. Większe zamówienia znacznie taniej. Do nabycia przez: Geflügel-Etablissement Hungerleider, Wien, II., Schmelzgasse Nr. 6. Cenniki drobiu franco. 1555

Оголошення про продаж кошерного гусячого смальцю¹⁰²⁶.

Ser szwajcarski

(także koszerne) z niezbieranego mleka, przedniej jakości, tutejszego wyrobu, w mniejszych i większych krągach, sprzedaje za pobraniem pocztowem lub kolejowem 3288 4—6

A. J. Agopsowicz
w Tłumaczu.

Оголошення Агоповича з Тлумача про реалізацію кошерного «Швейцарського сиру» з незбираного молока¹⁰²⁷.

¹⁰²⁶ Ogłoszenie // Gazeta Narodowa. — 1897. — № 63. — S.4.

¹⁰²⁷ Ogłoszenie // Gazeta Narodowa. — 1885. — № 248. — S.2.

Hotel i koszerna Restauracya
GUTH
Wiedeń, H. Stephaniestrasse 14, róg Kleine Sperlgasse.
Świeżo odnowiony i przez dobudowę powiększony.
50 jaknajwytworniej urządzonych pokoi po cenach
umiarkowanych do rozporządzenia. 347

Реклама віденського кошерного ресторану та готелю «Гут»¹⁰²⁸.

Pani szuka pokoju umeblo-
wanego we Lwowie z wi-
ktem całodziennym koszerным
Oferty pod „B. 100“ Biuro
Sokołowskiego Pasaż Haus-
mana. 10704

Оголошення про оренду у Львові мебльованої кімнати з кошерною їжею¹⁰²⁹.

¹⁰²⁸ Ogłoszenie // Słowo Polskie – 1905. – № 12. – S. 23.

¹⁰²⁹ Ogłoszenie // Słowo Polskie – 1905. – № 512. – S. 11.

(Додаток № 161)

UWAGA OBIADY do-
mowe koszerne smaczne 3
dania 1 30 Lubiec 19 —
Pemper. 3940g

Оголошення про можливість доставки кошерних обідів у Кракові¹⁰³⁰.

(Додаток № 162)

HURTOWNIA SPRZEDAŻ
MIĘSA WOŁOWEGO I CIEŁĘCINY
E. KOPPEL
WE WILLI „ŚWIATOWID“
poleca każdego dnia świeże mię-
so wołowe i cielęce, koszerne
i niekoszerne. — Dla pensjonatów
i restauracyj znaczny opust.

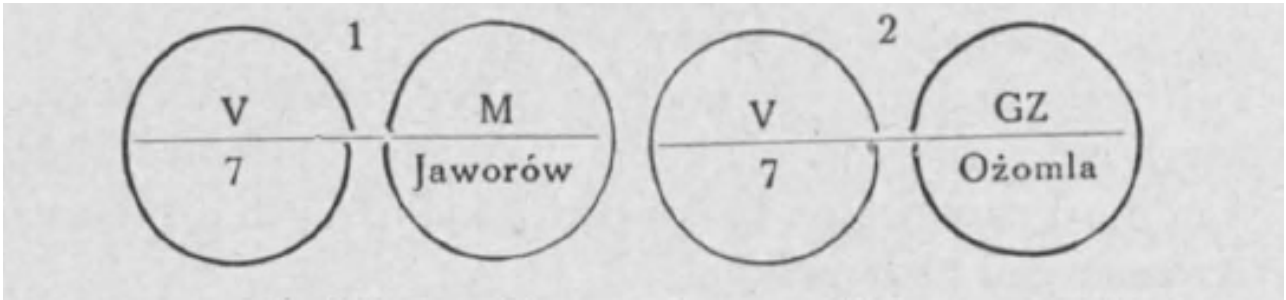
У місті Трускавці реклама на віллі «Світовид».

¹⁰³⁰ Ogłoszenie // Ilustrowany Kurjer codzienny. – 1930. – № 284. – S. 7.

(Додаток № 163)

Sól koczerna.

(Додаток № 164)

Зразки запропонованих пломб

(Додаток № 165)

Targowa wystawa bydła we Lwowie.

Формат видання 210×148мм.
Формат паперу і частка аркуша 450×640/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 29. Зам. Д009274/21
Віддруковано з оригіналів автора.

Друкарня “Фоліант”
76000, м. Івано-Франківськ
вул. Старозамкова, 2
www.foliant.if.ua
e-mail: foliant.drukarnja@gmail.com
тел.-факс: +38(0342) 50-21-65
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи Серія ІФ № 24 від 20.07.2014